3 1761 06353775 7

BRIEF
D
0056874
v.5

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/skildringerafnye05rohm

Skildringer

af

historiske Begivenheder,

fornemmelig i Europa, fra 1840 til Februar-revolutionens Udbrud 1848.

Af

J. L. Rohmann.

Anden Deel.

Odense.

Forlagt af den Milo'ske Bog- og Papirhandel.

Trykt i Joh. Milos Officin.

1853.

Skildringer

af

den nyeste Tids Historie,

fra Julirevolutionens Udbrud 1830 til Februar-revolutionens Udbrud 1848.

Af

J. L. Rohmann.

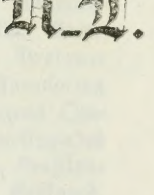

Femte Deel.

Odense.

Forlagt af den Milo'ske Bog- og Papirhandel.

Trykt i Joh. Milos Officin.

1853.

hist
D
0056874
V.5

Indhold.

Side

I. Kapitel. **Portugal.** Tilstanden under Chartistpartiets og Cabrals Ministerium. Cortes's Aabning og Forhandlinger. Beskyldning imod Ministrene. Septembristernes Bestræbelser for at ophidse Folket. Fruentimmer-Opstand i Minho. Bondeopstand. Opstandens Virkning i Lissabon. Regjeringens Forholdsregler derimod. Jose Cabrals Sendelse til Oporto. Hans Anordninger. Embedsbattailloner. Coimbras Universitets Indstigelse derimod. Universitetet lukket. Opstandens Udbredelse. Coimbras Indtagelse af Bønderne. Tilstanden i Oporto, Jose Cabrals Tilbagereise. Oppositionens Angreb i Cortes. Ministeriets Tilsagn om disses Understottelse. Tilstand i Lissabon. Ministeriets Afsked. Nyt Ministerium under Palmella. Kamp mellem Tropperne og Folket i Lissabon. Brødrene Cabrals Flugt. Forandring i Ministeriet. Forandring i Lovene. Amnesti. Angreb paa Dronningens Omgivelse. Angreb paa Ministeriet. De Landflygtedes Tilbagekomst. Regjeringens Forlegenhed og Kraftløshed. Anarki i Lissabon. Dronningens Nedkomst. Anarki i Provindserne. Juntaer. Miguelister. Cabralisternes Parti og Sammensværgelser. Regjeringens Stilling. 1845—1846. . . . . 1—15.

II. Kapitel. **Portugal.** (Fortsættelse.) Planen til en Omvæltning. Ministeriets Afsked. Palmellas Anholdelse. Revolutionens Fuldendelse. Stemning i Lissabon. Septembristernes Flugt. Opstand i Nordprovindserne. Marquis Loulé i Coimbra. Anarki i

Side

Oporto Hertugen af Terceiras Fængsling. Septembristiſk Junta, dens Proklamation, Borgerkrigen erklæret. Miguelisternes Junta i Braga. Tilstanden i Lissabon. Borgerkrigens Begyndelse. Cazals Seier ved Chaves. Regjeringens Pengeforetagender. Saldanhas Seier ved Torres-Vedras. Anarki. Septembristernes og Miguelisternes Forening. Sa da Bandeiras Tog til Algarve. Quadrupelmagternes Indblanding. Forslag til Septembristerne, disses Afslag og Fordringer. Londonner Protokol. Das Antas's Udrustning mod Lissabon. Mislykket Udfald. Juntaens Underhandling, dens Tilbagetrædelse. Oportos Indslutning og Overgivelse. Forhandlinger om et nyt Ministerium. Chartistministerium. Partierne. Cortes Aabning . . . . . 15—38.

III. Kapitel. **Spanien.** Forandringer i Forfatningen antagne af Senatet. Narvaez's Bestræbelser for at befæste Regjeringen. Forhandlinger i Cortes: Afskaffelse af Slavehandelen, Standsning af Salget af de geistlige Godser, Underhandlinger med Rom. Jesuiterne. Finantsvæsenet. Sikkerheds-Tilstand og Sikkerhedsforanstaltninger mod Opstand. General Zurbanos Paagribelse og Død. Et mildere System. Don Carlos's Thronfrastgelse. Hans Søns, Prindsen af Asturiens, Manifest. Regjeringens Erklæring derom. Don Carlos's Afreise til Italien, hans Ophold i Genua. Decret angaaende hans Tilhængere. 1845. 38—46.

IV. Kapitel. **Spanien.** (Fortsættelse.) Maria Christines Giftermaal erkjendt af Dronning Isabella. Civilisten. Maria Christines Fødselsdags Høitideligholdelse. Vanheld derved. Cortesmødernes Slutning d. 23. Mai. Dronning Isabellas Reise til Barcelona; Ophold der. Opstand i Barcelonas Omegn. Oprørerne overvundne. Tilstanden i Barcelona, Hofets Frygt. Dronningens Reise til de baskiske Provindser. Stemning i Madrid. Handelsstandens Misfornøielse og Butikdemonstration. Sammenrottelser. Tyrefægteren Montez i Madrid. Opstand. Dronningen i Pampelona. Hertugen af Nemours Ankomst dertil. Stor Tyrefægtning. Dronningens Tilbagekomst til Madrid. 1845 . . . . . 46—54.

V. Kapitel. Spanien. (Fortsættelse.) Fortsættelse af Modstanden mod Skattesystemet. Frikjendelse af Narvaez's forrige Modstandere. Hans Ophøielse til Hertug; Opførsel. Forberedelser til Cortesaabningen. Dronning Isabellas Veilere. Cortes-Aabningen. Prinds Henrik. Oppositionens Angreb paa Regjeringen; Narvaez's Forsvar. Indstigelse mod Dronningens Formæling med Greven af Trapani. Maria Christines og Narvaez's gjensidige Forhold; hans vaklende Stilling. Splid i Ministeriet. Narvaez's Afsked. De øvrige Ministres Afsked. Miraflores's Ministerium. Narvaez's Pengeforfatning. Ny Ministerkrise. Forhandlinger derom i Cortes. Ministeriets Afsked; et nyt Ministerium Narvaez; Børsspil. Optrin mellem Narvaez og Maria Christine. Gadedemonstration imod Narvaez. Narvaez's Afsked. Isturiz's Ministerium. Narvaez forlader Spanien. Uroligheder i Galizien. Vanskeligheder for Sammensætningen af Isturiz's Ministerium. Stemning i Madrid. Spaltning i Moderadospartiet. Erklæring af Maria Christine i Formælingssagen. Ministeriets Stilling; Mistro til det. Sikkerhedsanstalter mod Revolutionen. 1845—1846. 55—66.

VI. Kapitel. Spanien. (Fortsættelse.) Dronning Isabellas og Infantinden Luises Forlovelser. Pressens og Englands Misfornøielse med den sidste. Forlovelserne stadfæstes af Cortes. Narvaez's Tilbagekomst. Formælingerne. Greven af Montemolins Flugt fra Bourges; hans og Infanten Henriks Indstigelser mod Formælingerne. Carlisterne i Catalonien. Forhold i Kongefamilien og ved Hoffet. Cortes Opløsning og nye Aabning. Olozaga greben og fængslet. Ministeriets Afsked, et nyt dannet. Tvist i Kongefamilien; ujevnbyrdigt Ægteskab. Isabellas Uddannelse og spændte Forhold til sin Moder. Maria Christines Modstanderes Angreb paa hende for Underslæb; hendes Afreise fra Madrid. General Serrano, hans Forhold til Dronning Isabella. Partiernes og Ministeriets Stilling. Dets frugtesløse Bestræbelser for at fjerne ham fra Madrid. Et Progressist-Ministerium forhindret af Kongen. Ministeriets Afsked. Pachecos Ministerium, dets Program. Omvæltninger ved Hoffet. Stemning

derover i Madrid og hos Maria Christine. Isabellas nye Omgivelser; hendes Opførsel. Don Henriks Giftermaal. Infantinde Josephas Kjærligheds-Eventyr. Skud efter Dronningen; hendes Ophold i Aranjuez; Forhold til hendes Gemal. Hemmeligt Selskab; Frants de Paula Medlem deraf; hans Forviisning fra Madrid. Kongens Forligstilbud. 1847 . . . . . 65—85.

VII. Kapitel. **Spanien.** (Fortsættelse.) Ministeriets Stilling til Partierne. Narvaez, Gesandt i Paris. Flere Landflygtiges Hjemkaldelse. Salamanca og hans Finantsplaner. Udsættelse af Cortesmøderne. Pengemangel og Dyrtid. Carlisternes Forhold. Sammenrottelse i Barcelona. Ankomst af en pavelig Legat. Indblanding i Portugals Anliggender. Ministeriets vaklende Holdning. Offentlig Stemning. Narvaez's Tilbagekaldelse. Frugtesløse Bestræbelser for at fjerne Serrano fra Madrid. Narvaez's mislykkede Forsøg paa at danne et nyt Ministerium. Progressist-Ministerium. Amnesti. Moderados-Ministerium; Narvaez Præsident. Serrano Generalcapitain i Granada. Maria Christines Ankomst. Forsoning mellem Dronningen og hendes Gemal. Cortes Aabning. Beskyldninger mod Salamanca. Moderados Angreb paa ham. Progressisternes Modangreb, især paa Maria Christine. Larmende Optrin. Angreb paa Espartero. Tillidsvotum for Ministeriet. Carlistkrigen endt. Esparteros Tilbagekomst til Madrid. 1847—1848 . . 85—96.

VIII Kapitel. **Grækenland.** Rigsdagen. Oppositionen. Tilstand i Grækenland. Usikkerhed. Forholdsregler for at tilveiebringe Sikkerhed. Beskyldninger paa Rigsdagen imod Maurokordatos Ministerium. Adresse til Kongen. Protest derimod. Autochthoner og Heterochthoner. Nye Senatorer. Aarsdagen for Kolettis Ministerium; hans Formaning til Embedsmændene. Kolettis Afsked og Reise til England. Forbedret Tilstand i Landet. Partierne i Athen. Befolkningens Spaltning efter Landsdele. Rigsdagen sluttet 1845. Foreninger for at frembringe Ministeriets Fuldstændiggjørelse. Begjæring derom til Kongen. Kongens Svar. Præsidentvalg. Kolettis Tale i andet Kammer. Engelske Noter, Grev Aberdeens og

Guizots forskjellige Meninger om hans Regjering. Oppositionens Nederlag. Ny engelsk Note. General Lontos's Selvmord. Rigsdagens Slutning 1846. 1845—1846 . . . . . 96—107.

IX. Kapitel. **Tyrkiet.** Sultan Abdul-Meschids Tale til sine Ministre. Hattischerif om nye Indretninger. Rygter om Aarsagen dertil. Divanets Forslag om Indkaldelse af Deputerede fra Provindserne. De Deputeredes Møde og Forhandlinger. Oprettelse af et Undervisningsraad. Vanskeligheder for Opnaaelsen af dette Øiemed. Skoleplan. Udarbeidelse af Hjælpemidler til Undervisningen. Oprettelse af et Raad for de skjønne Konster, et medicinsk-chirurgisk Akademi og en Høiskole. Tilstand i Libanon. Opstand i Kurdistan, Bosnien og Albanien. Mishandlinger. Storfyrst Constantins Besøg i Constantinopel; Grækernes Forhold derved. Risa Paskas Fald og Afsættelse. Reschid Paskas Hjemkaldelse fra Paris; Reis-Effendi. Chosrev Paska Seraskier. Reschids Reformer. Nye Ministerier. Handelstraktater. Husnumerering, Gadebelysning. Sultanens Reise til det Nordlige. Søreisen, Landreisen. Mehemed Alis Besøg i Constantinopel. Vending i Risa Paskas Skjæbne; Handelsminister. Reschid Paska Storvesir. Misfornøielse herover hos det gamle Tyrkeparti. Offerfesten Kurban. Musik og Skuespil i Seraillet. Misbrug af Embedsmænd. Afskaffelse af det offentlige Slavemarked. Statskalender. Vognbefordring. Adgang til Moskeerne for Enhver. Stemning i Constantinopel. Ildebrand. Tilstand i Provindserne. Reformpartiets Stilling. Chosrev Paskas Fratrædelse som Seraskier. Portens Forhold til Stormagterne. 1845—1848 . . 108—127.

X. Kapitel. **Tyrkiet og Grækenland.** Portens Stræben efter Oprettelse af en diplomatisk Forbindelse med Pavestolen. Vanskeligheder fra Stormagternes Side. Schekibs Sendelse til Rom. Nuntius i Constantinopel. Portens Forhold til Grækenland, Fyrst Metternichs Forslag til en Erklæring angaaende dette Rige. Portens Besværinger over Grækenland. Gesandten Mussurus's Stilling i Athen. Englands Fordring paa Afdrag af den græske Gjæld. Fjendtlig

Stemning imod Grækenland i Divanet og det engelske Parlament. Uordener paa Grændserne. Udbetaling af Gjældsafdrag til England. Oppositionen. Optrin imellem Kong Otto og den tyrkiske Gesandt Musfurus. Divanets Fordringer om Opreisning. Uro i Athen. Kong Ottos Skrivelse til Sultanen. Musfurus's Afreise, Sultanens Skrivelse til Kong Otto. Den græske Regjerings Tilbud til Porten. Afbrydelse af dens diplomatiske Forbindelse med Grækenland. Engelske Krigsskibe for Piræus for at inddrive de forfaldne Afdrag. Forskjellige Domme over Kolettis. Tyrkernes Voldsomheder imod de Christne. Fjendsk Stemning i Grækenland mod Tyrkerne. Uordener i Athen. Det græske Ministeriums Fuldstændiggjørelse. Oppositionens Forøgelse. Kamrenes Opløsning. 1846—1847 . . . . . 128—140.

XI. Kapitel. **Grækenland og Tyrkiet.** (Forts.) Ministeriets Grundsætninger. Generalerne Theodor Grivas og Krieziotis. Dennes Fængsling. Sammensværgelse; dens Opdagelse. Grivas's Opstand. Flugt, Englændernes Forhold. Grivas i Prevesa. Krieziotis Flugt ud af Fængslet, hans Opstand paa Euboea, Nederlag, Flugt til Chios, Fængsling. Østerrigsk Mægling i den tyrkiske Strid. Nye Fordringer af Porten, forkastede af Grækenland. Tyrkiske Tvangsforholdsregler. Nye Pengefordringer og Truselsnoter af England. Kolettis Svar. Udbetaling. Eynards Yttring om Englands Forhold mod Grækenland. Valgene. Kamrene aabnede. Kolettis Sygdom, Død, Liv og Jordefærd. Almindelig Landesorg. 1847 . . . . 140—149.

XII. Kapitel. **Grækenland og Tyrkiet.** (Forts.) Tsavellas Ministerpræsident. Kammerets Adresse. De tyrkiske Tvangsforholdsregler. Den græske Politik. Oppositionen og dens Indflydelse i Senatet; dettes Adresse med Besværing over nogle Deputeretvalg. Kongens Negtelse at modtage Senatets Adresse. Valg af nye Senatorer. Lord Palmerstons Note med Bebreidelser og Beskyldninger mod den græske Regjering. Gjenmæle derimod i engelske Blade. Den græske Regjerings Svar. Meddelelse af begge Dokumenter til Rusland. Virkning deraf. Merenditis Opstand i Patras, Ban-

kens Plyndring. Overeenskomst med Røverne. Overfald paa Oprørerne; deres Flugt under engelsk Beskyttelse; deres Afvisning fra Corfu, Bortsendelse til Malta. Undersøgelse om Opstanden i Patras. Englands Forhold i Sagen. Ende paa den græsk-tyrkiske Strid. Mussurus's Tilbagekomst til Athen. Petromauromichalis Død. 1847—1848 . . . 150—161.

XIII. Kapitel. **Rusland og Polen.** Ruslands indre Politik. Forandringer i Østersøprovindserne. Bestræbelser for at omvende Katholikerne. Den katholske Kirkes Stilling i Polen. Keiser Nicolaus i Rom, hans Sammenkomst med Pave Gregor **XVI.** Forelobig Overeenskomst med Pavestolen. Foranstaltninger med Jøderne. Omvendelse af Jøder til den græske Kirke. Afspærring fra Udlandet. Afvæbning i Polen. Oprørsforsøg. Polen og flere Gouvernementer satte i Krigsstand. Almindelig Udlevering af Vaaben i Polen. Pasforanstaltninger. Ruslands Forhold til andre Magter. 1845—1848. . . . . 162—172.

XIV. Kapitel, **Den polske Opstand i Posen, Galizien og Krakau.** Tilstanden i de polske Lande: russisk Polen, Posen, Galicien. Den polske Emigration, dens For maal: en polsk Revolution, Midlerne til dens Forberedelse. Spaltning i den polske Emigration. Dens Udsendinge. Hemmeligt Selskab i Galicien. Regjeringens Forholdsregler derimod. Revolutionens Udbrud og Maade bestemt. Stemning blandt Deeltagerne. Forberedelser til Udbrudet. Regjeringens, især den preussiskes Modforanstaltninger. Mierolavskys Fængsling. Udbrudets Forbindring i Posen. Fængslinger i Galizien. Tilstanden i Krakau. Denne Stads Besættelse af Østerrigerne. General Clopicki. Udbrud i Galizien. Bøndernes Angreb paa den oprørske Adel; blodige Optrin. Bøndernes Plyndrings- og Ødelæggelsestog. Oprorets Udbrud i Krakau. Angreb paa Østerrigerne. Disses Tilbagetog fra Krakau. Provisorisk Regjering i Krakau Stadens Besættelse af de Sammensvorne. Revolutionair-Regjering i Krakau. Dennes Foranstaltninger. Tyssowsky Dictator. Hans Afsættelse og Gjenindsættelse. Polakkernes Indfald i Galizien; deres fjendtlige Modta-

gelse af Bønderne. Geistlig Processíon til Galizien. Kamp i Podgordze. Processionens Nederlag. Modløshed i Krakau. Underhandlinger. Dictatorens og endeel Sammensvornes Flugt. Krakau besat af Russer og Østerrigere. Mislykket Forsøg paa at overrumple Posen. De Fangnes Udlevering. Tilstand i Storhertugdømmet Posen. Polakkernes og Tydskernes fjendtlige Forhold. Brandstiftelser. Bander. Tilstand i Galizien. Bander og Bandeanføreren Szela. Bøndernes Ustyrlighed. Misvæxt. Roverbander. Hungersnød. Smitsomme Sygdomme. Militairregjering i Krakau. Stemningen der. Beslutning om Krakaus Indlemmelse i Østerrige; dens Udførelse. Dens Virkning i Europa. Englands og Frankriges frugtesløse Indsigelser. Den polske Emigrations Mindefest. Tyssowskys Skjæbne. 1845—1848. . . . 173—204.

XV. Kapitel. **Sveits.** Zürich Forkanton. Luzerns Anordninger om Friskarer og væbnede Foreninger. Jesuiternes Optagelse stadfæstet. Berns og Zürichs Forestilling derimod. Foreninger og Folkeforsamlinger mod Jesuiterne. Overordentlig Landdag indkaldt. Revolution i Waadt. Forkantonet hindrer et Friskaretog. Landdagens Aabning Febr. 1845. Dens Forhandlinger om Jesuiterne og Friskarevæsenet. Fremmede Noter. Landdagens Udsættelse. Nyt Friskaretog mod Luzern; dets Nederlag. Ochsenbeins Flugt. Friskaretogets Følger. Tilstanden i Waadt. Communisme. Tilstanden i Bern og Aargau. Landdagens Sammentrædelse, April. Luzerns og Aargaus modsatte Fordringer. Landdagens ubestemte Resultat og Udsættelse. Stemning i Sveits. Politiske Processer i Luzern. Bestemmelse om Fangernes Udløsning. Dr. Steiger, hans Dom og Flugt. Wallis. Jesuiternes Ankomst til Luzern. Ordentlig Landdag, Juli 1845. Joseph Leus Mord. Landdagens Opløsning. Siegwart Müller Formand for den katholske Forening. Kirkelige Uroligheder i Waadt. Forfatningsrevision i Bern. Luzerns Bestræbelser mod de Radicale. Sysforbundet. Forkantonets Fordring paa Oplysning om dets Formaal. Forsvar for Sysforbundet. Landdagen, Juli 1846. Dens resultatløse Forhandlinger.

Genfs Stemme om Sydforbundet. Revolution i Genf, i Basel, i Freiburg. Uroligheder i Bern. Communistforening i Genf. Overordentlige Forholdsregler i Luzern. Bern Forkanton. Ochsenbein Regjeringspræsident, Forkantons- og Edsforbundspræsident. Luzerns Forsvar for sine Rustninger. Den franske Gesandts Erklæring om de Grundsætninger, der viste sig i Sveits. 1845—1847 . . . . . 205—230.

XVI Kapitel. **Sveits.** (Fortsættelse.) Landdagen, Juli 1847. Præsidentens Erklæring om Sveits's Selvstændighed. Stemning paa Landdagen og i Landet. Forhandlinger om Sydforbundet. Beslutning om dets Opløsning. Befaling til Sydforbundet at afholde sig fra Rustninger. Klostersagen igjen optaget, Jesuitersagen erklæret for Forbundssag. Landdagens Udsættelse. Forskjellige Stemninger efter Opløsningsbeslutningen. Ophidselse i Sydkantonerne. Opposition i Luzern. Landdagens Gjenaabning, Oktober. Forsøg til en fredelig Afgjørelse. Tilbageviisning af Sydkantonerne. Landdagens Beslutning om Udnævnelse af Oberst Düfour til Overgeneral og Sammentrækning af en Forbundshær. Sydforbundets Gesandters Afreise fra Landdagen. Landdagens Beslutning om Sydforbundets Opløsning ved Vaabenmagt. Forskjellig Krigsstemning i de to Leire. Krigens Begyndelse. De-Sydforbundnes Indbrud i Tessin. De Radicales Misfornøielse med Düfour. Freiburgs Overgivelse, Anarki, Sydforbundets Seier i Tessin. Fremrykning mod Luzern, Stemning der. Slag. Sydforbundets Nederlag. Luzerns Regjerings Flugt. Luzerns Underkastelse. Uordener. General Düfours Belønning. Landdagsbeslutning om Krigsomkostningerne. Landdagens Forvikling med Neufchatel og Preussen. Magternes Mæglingsforslag. De Radicales Misbrug af Magten i Luzern, i Freiburg, i Wallis, Stemmer derimod af Sveitsere, de udenlandske Magter. De nye Forfatningers Dannelse under Partitvang. Jesuiternes Forviisning stadfæstet. Landdagens Udsættelse. Kong Ludvig Philips Taknemmelighedsgjæld afbetalt til en Sydforbunds-Officeer. 1847—1848. . . . . 231—254.

XVII. Rom. Det „unge Italiens" Virksomhed. Fængs-

linger i Ravenna. Opstandsforsøg i Rimini. Hadet imod Tydskerne. Tilstand og Stemning i Rom. Pave Gregor **XVI**. Død. Pius **IX**'s Valg. Hans Personlighed. Stemning ved hans Valg. Hans Opgave. Hans Frisindethed og Folkeyndest. Begyndelsen paa hans Reformer. Almindelig Amnesti. Festlighed derover. Hyldinger for Paven. Forskjellige Yttringer af Opposition. Det unge Italiens forenede Virksomhed; Pavens Advarsel. Urolige Optrin formedelst Kornmangel. Politiske Partier i Rom. Pressen. Fortsatte Reformer. Raadgivende Forsamling. Sammenstød mellem Partierne. Grassilini. Valgfesten. Tilstanden i Provindserne. Rygter i Rom. Erklæring til Folket fra Kardinal Gizzi om Pavens Planer. Folkestemning derefter. Ciceruvachio. Den store Sammensværgelse. Borgergarden. Pater Ventura. Pavens Taksigelse for Folkets Holdning. 1845—1847. . . . 255—273.

XVIII. Kapitel. **Italien** (Forts.) **Rom** (Forts.) Østerriges Besættelsesret til Ferrara. Strid imellem Østerrigerne og Romerne. Kardinal Ciachis Protest. Forbittret og krigersk Stemning i Rom og Italien. Noteveksling mellem Østerrige og Rom. Leir ved Forli. Beskyldning mod Østerrigerne. Fjendtlig Demonstration mod Østerrige. Pavens Dadel derover. Østerriges Erklæring om Italien. Frygt for fremmed Indblanding. Stormagternes Erklæring om Pavens Reformer. Klosterreform. Jesuiterne. Pavens Forhold til dem. Reformer: Jernbaner, Municipalforfatning. Consultaens Sammenkomst; Pavens Tale. Spænding mellem Consultaen og Regjeringen. Lord Minto i Rom. Bilæggelse af Striden om Ferrara. Mazzinis Skrivelse til Pius **IX**. Fakkeltog i Anledning af Sydforbundets Nederlag i Sveits. Pavens Allocution. Regjeringens Slaphed, Gjæringens Tiltagelse. Fremmede Folkefordringer. Ophidselse. De 55 Artikler. Nyt Ministerraad. Faretruende Oplob. Forholdsregler derimod. Fortsat Gjæring og Uro. Statssecretair Ferrettis Afsked. 1847—1848. . . 274—285.

XIX. Kapitel. **Italien** (Fort.). **Toskana og Lukka.** Tilstanden i Toskana. Storhertugens begyndende Reformer. Oplob. Forbud mod Folkeforsamlinger. Uro

i Livorno. Forandring i Ministeriet. Rygte om et østerrigsk Nederlag; Glæde derover. Optrin i Livorno. Radical Stemning i Toskana. — Tilstanden i Lukka. Oploeb i Lukka. Deputation til Hertugen. Indrømmelse af Folkefordringerne. Hertugens Afreise til Massa. Folkefest i Lukka. Opstand. Mazzarosa. Udnævnelse af et Regentskab i Lukka. Anarkisk Tilstand der. Hertugens pludselige Ankomst. — Demonstration i Livorno. Borgergardens Oprettelse i Toskana. Krigersk Optog i Livorno. Fest i Florents. Storhertugens Fremtrædelse. Mishag med Borgergardens Reglement. Forandring i Politiet og Ministeriet. Storhertugens Eftergivenhed. Vedvarende Uro. Oploeb og Kamp med Sbirrerne i Florents. Forfølgelse mod disse. Usikkerhed i Florents. — Hertugen af Lukkas Nedlæggelse af Regjeringen. Bestemmelse om Arvefølgen i Lukka. Storhertugen af Toskanas Hylding i Lukka. — Tilstanden i Modena. Fivizzanos Negtelse at underkaste sig Modena. Vonskrifter herom til Storhertugen. Fivizzanos Besættelse af Modeneserne. Oploeb og Kamp i Fivizzano. Krigersk Uro i Florents. Hertuginde Maria Louises Død. Hertugen af Lukka, Carl Ludvig, Hertug i Parma. Oploeb i Modena. Østerrigsk Besætning i Modena og Reggio. Opstand og Anarki i Livorno. Regjeringens Forholdsregler. Proklamation fra Storhertugen; Tillidsadresser. Sørgemesse for de Faldne i Cigarkrigen. Nye Uroligheder i Livorno. 1847—1848. . . . . 286—299.

XX. Kapitel. Italien (Forts) **Sardinien og Lombardiet-Venedig.** Tilstanden i Sardinien. Minde- og Amnestifest i Genua. Forbud mod Sammenstimlinger og fremmede Kokarder. Folkefordringer. Regjeringens Svar. Gadesammenstød i Turin. Ministeriets Forandring. Reformernes Begyndelse. Forbud mod Festligheder. Angreb paa Jesuiterne i Genua. — Tilstanden i Lombardiet. Uordener i Anledning af Kornudførselen. Stemning og Yttringer af Hadet mod Tydskerne i Lombardiet. Theatret i Mailand lukket. Flere Afteners Oploeb og Gadekamp i Mailand. Demonstrationer mod Tydskerne, Gadeindskrifter, Cigarkrig, Lotterikrig. Vonskrift til Keiseren. Commune-

raadets Opfordring til Borgerne i Mailand. Proklamation fra Keiser Ferdinand og Dagbefaling fra Feltmarskal Radetzky. Bevægelse i Venedig. Tilstand i Mailand. Opstandsforsøg i Pavia o. fl. St. Regjeringens strengere Forholdsregler. Dameforening i Mailand til Arbeidsklassens Understøttelse. Standrettens Forkyndelse. Krigsmagtens Forøgelse. 1845—1848. . . . . 300—310.

XXI. Kapitel. **Italien** (Forts.) **Neapel og Sicilien.** Tilstanden i Neapel og paa Sicilien. Kongens Bestræbelse for at forbedre den. Uskkerhed paa Sicilien. Ophidselser. Misvæxt. Gjæring. Stemning i Neapel. Oprør i Kalabrien. Sammensværgelse paa Sicilien. Opstand i Messina og Reggio. Guerillabander. General Nuntiantes Strenghed. Tilstanden i Palermo. Det sicilianske Parlament erkjendt af England. Stemning i Neapel. Fænglinger. Politiforanstaltninger. Splid i Regjeringen. Forandring i Ministeriet. Benaadninger. Frisindede Ministre. Folkeforsamlinger i Neapel. Kong Ferdinands Frygt derover. Forbud mod Gadesammenløb. Forviisninger og Benaadninger. Glædesyttringer over en formeentlig Amnesti i Palermo. Forestilling om Folkets Ønsker. Dens Afslag. Folkets truende Holdning. Rygter og Ængstelse i Neapel. Opløb og Gadekamp i Neapel. Universitetet lukket. Sørgelig Juul i Neapel. 1845—1847 . . . . . 311—323.

XXII. Kapitel. **Italien** (Forts.) **Neapel og Sicilien** (Forts.). Fængslinger i Palermo. Politiets Iver. Splid mellem de Regjerende. Opstandsforsøg i Messina. Bebudelse af Opstand i Palermo. Oprør i Palermo. Udbrud. Gadekamp. Rømningen af Stadens indre Qvarterer. Kampens Fortsættelse. Bombekastning fra Kastellet Castellamare. Revolutionair Regjering. Rustninger i Neapel. Troppernes Overfart til Sicilien. Assistentshusets Brand i Palermo. Frugtesløse Underhandlinger. Sicilianernes Fordringer. Reformer i Neapel og for Sicilien. Reformdecreterne forkastede af Sicilianerne. Rømning af det kongelige Slot. Dets Plyndring. Ængstelse i Staden for Plyndring. Angreb paa Politifolkene. Grusomheder

Side

imod dem. Angreb paa de kongelige Krigsfolk. Deres Afreise og Flugt. Uro i Neapel. Delcaretto. Kong Ferdinands Stilling. Forvirring ved Hoffet. Delcarettos Bortsendelse. Revolutionair Demonstration i Neapel. Ministeriet afskediget, et nyt indsat. En Constitution proklameret. Kongens Tog igjennem Neapel. Lazzaronernes Modstemning. Lazzaronernes modrevolutionaire Bevægelse. Mistro og Uro i Neapel. Constitutionen bekjendtgjort. Jubel derover. Hylding for den sardinske Gesandt, Uordener. — Revolutionens Fremgang paa Sicilien. Bombardement i Messina. Kong Ferdinands Decrets Kundgjørelse i Palermo, dets Afviisning og Krigsraab. Angreb paa Castellamare. Castellamares Capitulation. Underhandlinger. Kampens Fortsættelse i Messina. Constitutionen besvoret i Neapel. Tilstand i Riget. 1848. . . 324—341.

XXIII. Kapitel. **Italien.** (Forts.). Rom. Virkninger af Revolutionen i Neapel. Optog til Kapitoliet. Nye Fordringer til Paven. Oplob. Proklamation fra Paven. Stor politisk Demonstration. Pavens Tale til Folket. Verdslige Ministre. Fængslinger. Commission til Forfatningens Revision. Borgergardens Mønstring. — Toskana. Commission til Udvidelse af Forfatningen. Tilsagn om, og Kundgjørelse af en Constitution. — Sardinien. Høitideligheb i Genua og Turin i Anledning af Begivenheden i Neapel. Constitutionens Kundgjørelse. Fjendsk Stemning og Tone imod Østerrige, Demonstrationer og Krigshaab. Rustninger. Østerriges Forholdsregler. 1848 . . . . . 342—349.

I. Kapitel.

Portugal.

Tilstanden under Chartistpartiet og Cabrals Ministerium. Deres Modstandere og disses Bestræbelser forat styrte Ministeriet. Cortes's Aabning og Forhandlinger. Beskyldninger imod Ministrene. Septembristernes Bestræbelser forat ophidse Folket. Fruentimmer-Opstand i Minho. Bondeopstand. Opstandens Virkning i Lissabon. Regjeringens Forholdsregler derimod. Jose Cabrals Sendelse til Oporto. Hans Anordning. Embedsbattailloner. Coimbras Universitets Indsigelse derimod. Universitetet lukket. Opstandens Udbredelse. Coimbras Indtagelse af Bønderne. Tilstanden i Oporto, Jose Cabrals Tilbagereise. Oppositions-Angreb i Cortes. Ministeriets Tilsagn om disses Understøttelse. Tilstand i Lissabon. Ministeriets Afsked. Nyt Ministerium under Palmella. Kamp mellem Tropperne og Folket i Lissabon. Brødrene Cabrals Flugt. Forandring i Ministeriet. Forandringer i Lovene, Amnesti. Angreb paa Dronningens Omgivelse. Angreb paa Ministeriet. De Landflygtiges Tilbagekomst. Regjeringens Forlegenhed og Kraftesløshed. Anarki i Lissabon. Dronningens Nedkomst. Anarki i Provindserne. Juntaer. Miguelister. Cabralisternes Parti og Sammensværgelser. Regjeringens Stilling. 1845—1846.

Den Magt, Regjeringen og Chartistpartiet i Portugal havde vundet ved Udfaldet af det forrige Aars Begivenheder, vedvarede igjennem hele Aaret 1845 og blev knyttet til gavnlige Foretagender i mange Retninger. Visnok medførte Finantsernes usle Forfatning mangen Forlegenhed,

men alligevel arbeidede Regjeringen paa at faae Jernbaner indførte og at fremme Nationens Virksomhed og Vindskibelighed. Det var ogsaa vienspynligt, at Portugals Agerdyrkning under Costa Cabrals Styrelse blomstrede frem, at øde Landstrækninger, som aldrig før havde været under Ploven, bleve optagne til Dyrkning, og at Manufakturer og Fabrikker opstode i mange Stæder. Det egentlige Folk havde heller ikke i de sidste Aar taget Deel i de forskjellige Opstandsforsøg, skjøndt det stundom i Stilhed knurrede over de nye Paalæg, som Pengevæsenets jammerlige Forfatning gjorde fornødne, og over adskillige Anordninger, som deels gjorde Brud paa gamle, tilvante Skikke, deels medførte nogle usædvanlige Udgifter. Brødrene Costa og Jose da Silva Cabral vare Sjælen i denne Regjering, og uagtet de udviklede en særdeles Duelighed og Virksomhed, maatte de dog idelig forsvare Portugals Selvstændighed mod Englands overdrevne Handelsfordringer og staae paa Vagt imod deres mange og mægtige Modstandere i Landet selv. Ikke blot Miguelisterne og Septembristerne arbeidede dem imod, men saa godt som hele den portugisiske Adel, der ikke kunde taale, at blot to Mænd, af ringere Herkomst, beklædte Statens høieste Værdigheder og havde Magten i Hænder. Det Had og den Ringeagt, Adelen nærede for dem, søgte den ved flere Leilighedet ret paafaldende at lægge for Dagen, og som et Exempel herpaa behøver blot at anføres, at hele Adelen 1845 holdt sig borte fra at deeltage i Christi Legemsfest, fordi Jose Cabral var med i Processionen. Der fandtes altsaa intet Middel, hverken af de politiske Partier eller af deres personlige Fiender, for at styrte dem fra Magtens Høide, til hvilken Ende Oppositionen ei alene

fremstillede alle Regjeringens Foretagender i det mørkeste og mest forbadte Lys, men endog underhaanden arbeidede paa at forplante deres eget Had ned i alle Folkets lavere Klasser. Vistnok begik Cabral adskillige Feil, og det saadanne, der undertiden gave hans Forholdsregler Udseende af at være despotiske, og vel ogsaa i enkelte Dele virkelig fortjente denne Benævnelse, saasom: at han den 19de Juli i Anledning af Cortesvalgene lod udgaae en Bekjendtgjørelse, der truede Enhver, som viste sig ligegyldige for Dronningens Mishag, og at han Dagen efter holdt en stor Forsamling af Embedsmænd, hvilke han ligefrem erklærede, at deres Vedbliven i deres Embeder var afhængig af deres Stemmegivning. Valgene faldt da rigtignok ud til Ministeriets Fordeel trods alle Bestræbelser af Oppositionens Førere: Mousinho de Albuquerque, Sa da Bandeira, Manoel Passos o. Fl.

Den 2den Januar 1846 aabnede Dronning Maria da Gloria Cortesforsamlingen med en uberydelig Tale. Finantsnøden og Pressen vare de to vigtigste Gjenstande, som kom til Forhandling. Underballancen var meget stor og Hjælpekilderne smaa. Ogsaa var dette en af Bestyldningerne baade mod Brødrene Cabral og flere af Ministrene, at de beijæledes af en Rovsyge, der gjorde Alt tilfals hos dem, at de benyttede deres Stilling som Ministre til med Borsspil at erhverve sig ubyre Formue, saa at Ministeren, Grev Tojals private Kredit var større end den portugisiske Stats. Men uagtet disse og mange flere Bestyldninger, der deels vare fremkomne, deels ideligen fremkom paa ny, snart aabenbare, snart hemmelig, beholdt Costa Cabral dog Dronningens Tillid, der nylig havde udnævnt ham til Greve af Thomar „for hans mange og store Fortjenester af Sta-

ten," og af fremmede Regjeringer prydedes han med mange Ordener. — Foruden Finantserne kom ogsaa en ny Pressefov under Forhandling i Cortes; en saadan Lov ansaaes saameget mere nødvendig, som der næsten slet ingen Betryggelse gaves imod alle skamløse Angreb, thi det Særsyn havde viist sig i de tre sidste Aar, at der i den Tid var blevet reist 120 Pressesager, men ikke skeet en eneste Domfældelse.

Imidlertid arbeidede Septembrist-Oppositionen ufortrødent paa at ophidse Folkestemningen. Hemmelige Udsendinge stræbte at vække Landboernes Harme over de nye Afgifter, og i de nordlige Provindser bearbeidedes især Fruentimmerne ved alle Slags opirrende Foreſtillinger; saaledes indbildte man dem, at der skulde lægges Afgifter paa deres Haar, et større eller mindre Beløb, eftersom Haaret var langt eller kort, o. m. d. Efterhaanden lykkedes det ogsaa at fremkalde en meget ophidset Stemning, hvorved et i sig selv ubetydeligt Tilfælde virkelig gav Stødet til Udbrud af den tilsigtede Revolution. Det hændte sig at en Kone i en lille By Fonte-Arcada i Provindsen Minho, hvis Barn var død, vilde have det begravet og henvendte sig desangaaende til Præsten. Hos denne fik hun den Besked, at Begravelsen ifølge den nye Sundhedslov ikke kunde finde Sted, førend hun foreviste en Dødsattest fra Districtslægen. Konen gik altsaa nogle Miil efter Lægen, men fandt ham ikke hjemme; derpaa ilede hun til et andet Sted, hvor der boede en Læge; men denne vilde ikke følge med hende, medmindre han blev betalt for sin Ulejlighed. Da Konen var fattig og ikke var istand til at betale, maatte hun altsaa vende tilbage med uforrettet Sag. Præsten vedblev imidler-

tid sin Forsikkring, at han uden Dødsattest ikke turde begrave Barnet, uagtet det allerede var gaaet over i Forraadnelse. Greben af Fortvivlelse søgte Moderen Trøst hos Landsbyens øvrige Fruentimmer, hvis Harme gav sig Luft i Skrig og Forbandelser; med stor Larm forrettede disse derpaa Begravelsen og gik i deres Forbittrelse saa vidt, at de opgrove andre Lig paa Kirkegaarden, og nedgravede dem, efter gammel Skik, men tvertimod Lovens Forbud, i Kirken. Dette Qvindebulder vedvarede i flere Dage og blev meldt til Staden Braga. Saasnart dette var skeet, sendte Kredskommandanten en Afdeling af 50 Mand til Fonte-Arcada, men dette gjorde kun ondt værre. Fruentimmerne sluttede sig strax sammen, angrebe Soldaterne og joge dem paa Flugt. Opmuntrede ved denne Seier, droge de nu om fra Stad til Stad; deres Tilhæng voxede og de vovede endog at gjøre Modstand mod større Stridskræfter, af hvilke de dog omsider bleve adsplittede. Dermed syntes Sagen at være tilende. Men den derved indtraadte Stemning vidste Partimændene at benytte til deres Hensigter. Septembristerne og Miguelisterne ophidsede Landboerne til at hevne deres Fruentimmers Nederlag. Det varede heller ikke længe, førend flere Guerillabander havde samlet sig, droge omkring under Opraab af Befrielse fra alle Skatter og Afgifter, og under Plyndring af de offentlige Kasser forlededes Landboerne til at slutte sig til Opstanden. Saaledes vandt Revolutionen Omfang og Styrke, uagtet mange af Deeltagerne endnu ikke vidste, hvad de vilde, thi Nogle skrege: „Leve Dronningen!“ — Andre: „Leve Religionen! — Leve Friheden! Leve Don Miguel!“ — eller: „Cabral dø! — Bort med alle Afgifter!“ — Den 14de April rykkede henimod 2000

Bønder, bevæbnede med Leer og Forke, ind i Braga og angrebe det der værende Krigsfolk, men bleve slagne tilbage, dog uden at drage bort; deres Mængde voxede snart til 3000, men da en større Magt rykkede frem imod dem, ilede de i vild Flugt bort og forfulgtes ivrigen. Større Held havde Bønderne i Guimaraës, hvorfra de tvang Soldaterne til at rømme, og opbrændte derpaa alle Skatteliſterne. Saaledes udbredte Opſtanden ſig inden faa Uger over hele Provindſen Minho, og ſelv i Oporto kom det imellem Folket og Soldaterne til en blodig Kamp, hvori de Sidſte dog endnu beholdt Overhaand.

Ved Efterretningen om Opſtandens Udbredelſe i de nordlige Provindſer yttrede ſig en meget urolig Stemning i Liſſabon, og Miniſteriets Modſtandere kom ſtrax i ſtor Bevægelſe. Regjeringen paa ſin Side tabte alligevel ikke Modet, men tog øieblikkelig kraftige Forholdsregler. Ved et kongeligt Decret af 21 April 1846 ophævedes indtil videre alle i Chartet begrundede borgerlige Garantier, derhos henviſte det Oprørsforbrydelſerne til Krigsretter og anordnede Standretter. Et andet Decret befalede Juſtitsminiſteren Joſe de Cabral at begive ſig til Minho, at affætte miſtænkte, civile og militaire Embedsmænd og at anordne Alt, hvad der ſyntes ham fornødent til Oprørets Undertrykkelſe. Med denne udſtrakte Myndighed afgik han med et Dampſkib til Oporto, fulgt af 600 Mand Infanteri og de Embedsmænd, ſom vare Medlemmer af Cortes. Ved ſin Ankomſt til Oporto udſendte han til alle Sider en ſtor Mængde Befalinger; deriblandt ogſaa den, at alle Embedsmænd ſkulde danne en Bataillon, hvis Officerer allerede vare udnævnte. Denne Befaling, i Forening med en ſtor Mængde Affættelſer og Oprettelſen

af Standretter, gjorde ikke Stemningen bedre. I Coimbra, hvis Universitet Cabral paalagde at formere en egen Afdeling af en Embedsmands Bataillon, udstedte Rectoren, en 80 Aars Olding, en Opfordring til alle dem, der vare ansatte, at de alle uden Undtagelse, selv de theologiske Professorer, skulde lade sig indskrive hos ham; men Professorerne besluttede ei at følge Opfordringen, og lode som om den ikke vedkom dem; og da Befalingen fornyedes, indgave nogle og tredive Professorer en skriftlig Indsigelse mod Oprettelsen af den anordnede Embedsbataillon, fordi en Indretning som Universitetet — efter deres Formening — skulde være fritagen for alle politiske Indblandinger, og skulde staae over alle Partier. Til Svar paa denne Erklæring udstedte nu Justitsminister Cabral, den 11te Mai, en Befaling til at lukke Universitetet, og til Studenterne at forlade Staden inden fire Dage. Den Misfornøielse og Uro, som denne Foranstaltning frembragte, foranledigede ham derpaa til at kalde sin forrige Befaling om Oprettelsen af Universitetsbataillonen i Coimbra tilbage, uden at den dog blev offentlig bekjendtgjort; men denne Tilbagekaldelse kom for sildig. Opstanden udbredte sig som en Lobeild til Naboprovindserne Tras-os-montes, Beira og Alenteio, og Landboerne rykkede i store Skarer frem imod Coimbra. „Dø Cabral! Leve Constitutionen af 1820!“ var det Raab, der fulgte dem. Efter en hidsig Fægtning med Bønderne, maatte Krigsfolket forlade Staden, hvorpaa den om Morgenen den 17de Mai blev besat af 8000 Landboere, anførte af udvandrede spanske Officerer. Da Regjeringens Embedsmænd vare flygtede, oprettedes en Junta, hvori tre Professorer fik Sæde.

I Oporto, hvor Josè Cabral selv opholdt sig, var det allerede den 3die og 4de Mai kommen til et fiendtligt Sammenstød mellem Soldaterne og Borgerne; hines Overlegenhed holdt endnu dennegang disse i Tømme, og Borgerne bleve afvæbnede; men nogle Dage efter negtede General Vinhaez at adlyde Cabrals Befalinger til at gaae imod Oprørerne, og sluttede en Vaabenstilstand med dem. Herved betoges Ministeren sit sidste Støttepunkt i Oporto og indskibede sig i al Stilhed paa et Dampskib til Lissabon, den 17de Mai.

Under alle disse Uroligheder i det nordlige Portugal fortsattes Cortesmøderne i Hovedstaden, hvor endeel af Adelen, især i Pairskammeret dannede en stærk Opposition imod Regjeringen, og fra hvem Opbidselserne til Opstand egentlig vare udgangne og fremdeles vedbleve at udgaae. Saasnart Regjeringen fik Efterretning om Opstanden i Provindsen Minho, standsedes Udgivelsen af alle politiske Blade med Undtagelse af Regjeringsbladene. Derved blev det let for Josè Cabral at bringe uimodsagte Efterretninger om Oprørets Udspredelse og Regjeringstroppernes Seire over dem til Lissabon, hvilket bidrog til at vedligeholde Roligheden der noget længere. Men Oppositionen i Cortes, som nok vidste, hvorledes Sagerne stode, blev meer og mere skarp og høirøstet. For at forebygge de skadelige Virkninger deraf, lod Regjeringen forbyde at trykke de der holdte Oppositionstaler; dette var netop imod Oppositionsmændenes Plan, hvilke just ønskede, at de maatte vorde ret bekjendte. Grev Lavradio fremsatte derfor i Pairskammeret Spørgsmaal om Aarsagen til Forbudet, hvorpaa Indenrigsministeren Costa Cabral, Greve af Thomar, svarede: at det under den da-

værende Opbidselse ikke var passende at trykke saadanne Taler, som kunde nære Revolutionen; og da Ministeren med Ja besvarede det andet Spørgsmaal: om da Pairskammeret stod under Krigsloven, reiste Grev Lavradio sig og forlod Salen, fulgt af 12 andre Oppositionsmænd, med den Erklæring: at de ikke vendte tilbage, saalænge denne Krigstilstand varede. Derefter offentliggjorde de en Indsigelse mod den Tvangstilstand, hvori Pairskammeret befandt sig. Men i Kammeret selv afgav et dobbelt Antal Stemmer den Modererklæring, at Pairskammeret ikke var i nogen Tvangstilstand. Paa sin Side erklærede nu Costa Cabral i et Fællesmøde af begge Kamre, at Ministrene vare rede til at træde tilbage, saasnart de ikke mere kunde regne paa Cortes's Understøttelse; disse maatte altsaa erklære sig bestemt, om Ministrene kunde stole paa dem eller ikke. Udfaldet af Forhandlingen blev, at den omspurgte Understøttelse tilsagdes den med 60 imod 15 Stemmer.

Herved syntes Regjeringen altsaa at være befæstet; men Gjæringen i Lissabon voxede med hver Dag; der foretoges hyppige Fængslinger og Soldaterne holdtes færdige til at møde en forventet Opstand. Thi et af Oppositionen indgivet Andragende om Ministrenes Afsættelse, Modstanden af Universitetet i Coimbra og Pairernes Udtrædelse af Cortes, bidrog til at forværre Stemningen allevegne. Saaledes stode Sagerne, da Jose Cabral pludselig vendte tilbage fra Oporto. Ved sin Ankomst erklærede han det for et frugtesløst Foretagende, at ville kæmpe mod Strømmen, og uagtet det havde Majoritet i Cortes, tog nu hele Ministeriet sin Afsked.

Grev Villareal blev først udseet til at danne et nyt Ministerium, men da hans Forsøg mislykkedes, overdroges

dette Hverv til Hertugen af Palmella, som under en idelig Uenighed med Hoffet endelig fik et Ministerium grundet, uden i længere Tid at kunne faae det gjort fuldstændigt. Da baade Chartister og Septembristers fik Sæde deri, var det dog intet af Partierne tilpas, uagtet alle dets Medlemmer vare Modstandere af Brødrene Cabral. Faa Dage efter, den 20de Mai 1846, udbredtes oprørske Proklamationer i Lissabon og Uroen tiltog ved de Efterretninger, som indløb fra Provindserne. At Dronningen ved et Manifest lovede, at der skulde blive taget alvorligt Hensyn til Folkets Klager, — at der skulde ydes rask og virksom Hjælp, at Pressen skulde gives fri, Sundheds- og Skattelovene ophæves, havde nu ingen Virkning mere, thi Stemningen imod Dronningen selv var meget forbittret. For ikke at fornærdige Folkestimmel opløstes Cortes i al Stilhed; heller ikke dette hjalp. Fra alle Kanter indløb Efterretninger om Oprørets Udbredelse og Juntaers Oprettelse i Provindserne, om spanske Troppers Opstilling paa Grændserne, og at et Corps af saakaldte „Patrioter" var rykket frem imod Lissabon paa to Mile nær, og at hele Omegnen hinsides Tajo havde slaaet sig til Opstanden. Herved kom det til flere urolige Optrin i Staden, og især Natten mellem den 24de og 25de Mai til et stærkt Sammenstød mellem Folket og Tropperne. Efter en flere Timers Kamp beholdt Folket overhaand, og Brødrene Cabral kom i største Fare. Da disse saae Folkestimlen nærme sig, toge de først deres Tilflugt til Borgergardens Hovedvagt, men da denne ikke var at bevæge til at yde dem nogen væbnet Beskyttelse, flygtede de hen til den spanske Gesandts Bolig, hvor de bleve modtagne; men eiheller sikkre her, undkom de ved Gonzalez Bra-

vos Bistand, ikke uden Fare, i Nattens Mørke til et paa Tajo liggende fransk Skib og seilede Dagen efter paa et engelsk Dampskib til Cadix. Medens de flygtende Ministre befandt sig ombord paa det franske Skib og Oproret brusede paa Bredderne af Tajo, styrede en russisk Eskadre opad Floden. Alle Skibe og alle Batterier hilsede; det var Storfyrst Constantin, som under Kanonernes Torden, paa et russisk Linieskib, nærmede sig den oprørte Stad, hvor hans Ophold under Tingenes daværende Stilling kun blev meget kort.

Midt under disse Uroligheder havde Hertugen af Palmella travlt med at bringe Ministeriet til Fuldstændighed, — en Bestræbelse, som ikke var uden store Vanskeligheder; omsider fik han sit Hverv fuldført den 26de Mai, efterat Marskal Saldanha og Grev Tojal, som havde været Medlemmer af Cabrals Ministerium, vare udtraadte. Loureiro blev Krigsminister og Mousinho d'Albuquerque Marineminister. Disse nye Ministre begyndte naturligvis med at nedrive deres Forgængeres Bygning, og hele Sommeren hengik med at gjøre Forandringer, medens et grændseløst Anarki herskede over hele Riget. Den første Forandring, som blev kundgjort, var Afskaffelsen af den Lov, som anordnede directe Skatter istedenfor Tiende og andre Afgifter, derpaa fulgte efterhaanden Afsættelse af de cabralistiske Embedsmænd i Masse, og allerede den 3die Juni bekjendtgjordes en almindelig Amnesti for alle politiske Forseelser, Nationalgardens Bevæbning, samt Statsraadets Opløsning, og da Cortes af Dronningen vare erklærede for opløste, anordnedes nye Valg, og Sammentrædelsen bestemtes til den 1ste September. Men uagtet alle disse og flere Forandringer, vare

de nye Magthavere ikke istand til at bringe en fredelig og rolig Tilstand i Landet tilveie. Hos deres Parti herskede stor Forbittrelse mod Dronningen; det udbredte endog en Opfordring til Nationen til at forblive under Vaaben, indtil Kronen havde givet den fuldstændigste Sikkerhed for Folkefriheden. Det Had, som bidindtil næsten udelukkende havde hvilet paa Brødrene Cabral, vendte sig nu imod Dronningens nærmeste Omgivelser, fornemmelig Baron Marschal og Kong Ferdinands Privatsecretair Diez, hvilke ansaaes for Raadgivere til alle strenge Forholdsregler. Disse Mænd skildredes offentligt med de sorteste Farver og paamindedes under Trusel af Strikken om at forlade Portugal, ogsaa paaberaabtes det som en vigtig Grund til Hadet imod Diez, ei alene at han var en Udlænding, men endog at han var Calvinist. Det varede heller ikke længe, før Ministeriet selv blev en Gjenstand for de bitreste Angreb, fornemmelig Albuquerque og Loureiro, som dog havde været et Par af de vigtigste Modstandere af Cabral og utrættelig havde arbeidet paa hans Fald. Man raabte paa, at det nuværende Ministerium ikke svarede til Nationens Forhaabninger; — man skulde troe, at Cabralerne endnu regjerede; — man fordrede, at Septembristerne ikke skulde skydes tilside, osv. — Disse og andre vedvarende Opbidselser, og Tilbagekomsten af de landflygtige Partimænd, saasom Grev Bomfin, Vasconcelles, o. Fl., der bleve modtagne i Lissabon med høitidelige Optog, Jubelraab og Fyrværkeri, bidrog ikke lidet til at skade Regjeringens Anseelse og Myndighed. Desuden lammede en grændselos Pengemangel alle dens Foretagender. Alle Kasser vare tomme, Banken negtede den Laan, og den tvungne Cours, den satte paa de saa dybt sunkne Banko-

sedler, samt at den lagde en Afgift af 20 Procent paa Renterne af den indre Statsgjæld, udslettede den sidste Skygge af Statens Kredit. Ingensteds i Riget, undtagen i Lissabon og Oporto, vilde man høre tale om Betaling af nogen Skat. Heraf fulgte da ei alene, at Embedsmændene og Soldaterne bleve uden Lønning, og at disse under de grøveste Udskeielser røvede og plyndrede, hvor de kom frem, men at et almindeligt Anarki herskede over hele Riget. Næsten hver Søndag medførte urolige Optrin i Lissabon, hvor Urostifterne aabenbart trodsede Regjeringen, og Pøbelen kastede Stene paa General das Antas, som vilde holde den til Orden. Den i Handel og Næringsveie indtraadte Standsning skabte en uhyre Mængde Ledliggængere, som altid vare ved Haanden, hvor nogen Uroligbed begyndte, og det saameget mere, som der baade var Korn- og Pengemangel i Landet. Alle rede Penge vare forsvundne, og kun de værdiløse Banknoter vare i Omløb. At Dronning Maria da Gloria midt i denne Forstyrrelse nedkom med en Søn, den 22de Juli, blev betragtet med Ligegyldighed, og medens Hoffet i Ibrahim Paskas Nærværelse, som netop i de Dage var ankommen til Lissabon, sang **Te Deum** for den lykkelige Forløsning, opsløge Urostifterne oprørske Plakater paa Gadehjørnerne imod hende.

Heller ikke i Provindserne var Tilstanden bedre end i Hovedstaden. Fra alle Kanter strømmede Ledliggængere til de oprørske Høvdinge. Næsten i enhver Stad af nogen Betydenhed oprettedes en Regjeringsjunta, væbnedes en Nationalgarde, og tiltrods for Ministeriets Advarsler rustede man sig og uddeelte skarpe Patroner allevegne. Disse Juntaer raadsloge, besluttede og handlede uafhængigt af Dronningens

Regjering i Lissabon og agtede slet ikke dennes Befalinger. Da den af Regjeringen udnævnte nye Gouverneur ankom til Coimbra, blev han af den sammenstimlende Folkemasse truet med Døden, hvis han ikke strax forlod Staden igjen, og for at undgaae Faren, maatte han begive sig bort derfra. — I de andre Egne i det Nordlige af Landet vedbleve miguelistiske Bander at have Tilhold. Disse Bander udbredte Proklamationer og opfordrede i Don Miguels Navn til Oprør imod Dronningen, ja paa flere Steder i Minho blev han endog under svære Forbandelser over den bestaaende constitutionelle Regjering virkelig udraabt til Konge. Vel syntes dette saakaldte miguelistiske Pronunciamento ikke at have havt stor Fremgang, men i Lissabon ansaae man det dog for saa betydeligt, at Regjeringen, i August, sendte General das Antas til Minho med Overbefaling over Troppperne, for at bekæmpe Miguelisterne, imedens Juntaerne rundt omkring i Riget gjorde hvad de vilde.

Det kunde under denne lovløse og jammerlige Tilstand ikke være andet, end at Ophavsmændene til Revolutionen maatte ængstes over deres eget Værk, og flere af dem yttrede virkelig Fortrydelse over, hvad de havde gjort; men Cabralisterne fik ved samme Leilighed atter Mod, og dette Parti var ikke lidet. Adelen var Costa Cabrals værste og ivrigste Modstandere; men saavel i Stæderne som paa Landet var Størstedelen af de næringsdrivende Borgere og oplyste Landmænd paa hans Side, og selv i Hæren havde han et betydeligt Tilhæng. Lidt efter lidt begyndte dette Parti at samle sig og at tænke paa at omstyrte den bestaaende Tilstand. Allerede den 11te Juni og senere den 13de August gjorde Cabralisterne Forsøg paa at fremkalde en Op-

stand i Lissabon, men begge Gange blev Planen opdaget og qvalt i Udbruddet. Ogsaa i flere Stæder, saasom i Oporto og Braganza viste sig Tegn til cabralistiske Sammensværgelser; men alle disse Smaaforsøg kom endnu for tidlig. — Imidlertid befandt Regjeringen sig i en a deles kraftesløs Forfatning, uden Penge, uden Myndighed og uden Magt; — indeklemt paa alle Sider imellem de ustyrlige Septembristers, Folkejuntaerne og Folkeanarkiet, Miguelisterne og Cabralisterne førte det en ynkelig Tilværelse og saae med Bekymring sit uundgaaelige og nærforestaaende Fald imøde.

II. Kapitel.

Portugal. (Fortsættelse.)

Planen til en ny Omvæltning. Ministeriets Assked. Palmellas Anholdelse. Revolutionens Fuldendelse. Stemning i Lissabon. Septembristernes Flugt. Opstand i Nordprovindserne, Marquis Loule i Coimbra. Anarki i Oporto. Hertugen af Terceiras Fængsling. Septembristisk Junta, dens Proklamation, Borgerkrigen erklæret. Miguelisternes Junta i Braga. Tilstanden i Lissabon. Borgerkrigens Begyndelse. Cazals Seier ved Chaves. Regjeringens Pengeforetagender. Saldanhas Seier ved Torres-Vedras. Anarki. Septembristernes og Miguelisternes Forening. Da da Bendeiras Tog til Algarve. Quadrupelmagternes Indblanding. Forslag til Septembristerne, disses Afslag og Fordringer. Londonner Protokol. das Antas's Udrustning mod Lissabon. Mislykket Udfald. Juntaens Underhandling, dens Tilbagetrædelse. Oportos Indslutning og Overgivelse. Forhandlinger om et nyt Ministerium. Chartisministerium. Partierne. Cortes Aabning. 1846 — 1848.

Den kraftesløse Tilstand, i hvilken Regjeringen befandt sig, og det lovløse Anarki, der herskede i den første Deel

af Riget, i Forening med den ynkelige Stilling, Dronning Maria da Gloria indtog i al denne Tingenes Forvirring, maatte nødvendigvis lede Hoffet til at tænke paa at bringe en Forandring istand. Chartret havde før været det Løsen, der havde givet Seier over Septembermændene og disses demokratiske Parti, Charters Statsform var dog endnu den, som den oplyste og paalideligste Deel af Nationen hyldede. Desuden vidste Hoffet meget vel, at den Forbittrelse, en stor Deel af Adelen nærede mod Cabral, og denne Stands demokratiske Bestræbelser ikke havde deres Rod i sand og ægte Frihedskjærlighed, men blot i en egenkjærlig Higen efter at faae Magten i Hænde. Cabralerne, som Mænd af ringere Stand, for hvis Overlegenhed i Dygtighed og Kraft Størstedelen af de portugisiske uvidende og uduelige Adelsmænd maatte bøie sig, vare dem en piinagtig Torn i Øiet, og for at vinde Redskaber for deres Planer i de demokratiske Masser, var det nødvendigt for dem at give sig Mine af at være Folkefrihedens Forkæmpere og Beskyttere, skjønt Pøbeldespotiet aldrig havde hvilet tungere paa det portugisiske Folk, end det nu hvilede under den septembristiske Styrelse, hvem Ingen vilde adlyde. Hoffet ventede derfor blot paa en bequem Leilighed til at omstyrte den allerede vaklende Regjering. Det kan neppe feile, at Costa Cabral, som fra Spanien igjennem Kong Ferdinands Secretair Diez stod i Brevveksling med Dronningen, jo har været virksom ved Anlægget af Planen til en ny Omvæltning, og at han jo i al Stilhed har bearbeidet sine mange Venner og Tilhængere i Lissabon. Der manglede alligevel i længere Tid en Mand, som var skikket til at stille sig i Spidsen for et saadant Foretagende, der havde sine store Vanskelig-

heder og Farer; Hoffet syntes dog strax at have kastet Øinene paa Marskal Saldanha og Hertugen af Terceira. Skjøndt disse Mænd havde været Cabrals Modstandere og havde hjulpet til at styrte ham og hans Ministerium, skjøndt den første endog i Begyndelsen var bestemt til Medlem af det nye Septembrist-Ministerium, saa vare de dog begge bekjendte som oprigtige Tilhængere af Chartet og Venner af en maadeholden og lovbunden Folkefrihed, og hvad deres Medvirkning til den forrige Regjerings Fald angik, da havde de uforbeholdent yttret deres Fortrydelse derover ved den Erklæring: at de umuligt havde kunnet troe, at hiin Regjeringsforandring skulde have havt saa ulykkelige Følger. Men Saldanha var endnu ikke vendt tilbage fra sin Gesandtskabspost i Wien, og Hertugen af Terceira var mindre skikket til at virke som Diplomat og Statsstyrer. Imidlertid havde Saldanha paa sin Gjennemreise i Paris en Audients hos Kong Ludvig Philip, ved hvilken Leilighed Portugals betænkelige Tilstand rimeligviis er bleven omtalt, og midt i September ankom han til Lissabon. Nu begyndte da strax Planen at modnes til en ny Revolution. I flere hemmelige Sammenkomster med Dronningen og hendes Fortrolige blev Sagen aftalt med Saldanha og Hertugen af Terceira, hvilke begge gik ind paa Hoffets Plan, og inden faa Dage var Sammensværgelsen modnet. Snart vare alle Chartets Venner af Betydenhed og især Hærens og Borgergardens afskedigede Officerer vundne for Planen, og saa hemmeligt dreves alle Forhandlingerne i denne Sag, at uagtet mere end 800 Personer vare indviede deri, blev den dog ikke forraadt af en eneste, saa at Udførelsen faldt som et uventet og pludseligt Uveir over Septembristerne. I de første

Dage af October vare alle Tilberedelser færdige, og nu handledes der med Kraft og Fasthed.

I flere Uger havde Ministeriet været i en beklemt og vaklende Stilling; med alle sine Bestræbelser havde det ikke formaaet at tilveiebringe halvanden Million Franker til Troppernes Lønning, og selv Dronningens Hofholdning var nærved at lide Mangel; da foreslog tre af Ministrene at bruge de Midler, som Magten tilbød dem, til at skaffe Penge, men dette Forslag modsatte Hertugen af Palmella sig, og nu stod Ministeriet i en saa fortvivlet Pengeknibe, at det hverken vidste ud eller ind. Dette var netop, hvad Hoffet havde ventet paa.

Om Aftenen den 6 October 1846 indfandt sig Hovedpersonerne af de Sammensvorne enkeltvis paa det aftalte Sted og skjulte sig deels i det kongelige Pallads, deels i dets nærmeste Omgivelser. Paa samme Tid lod Dronningen Ministerpræsidenten, Hertugen af Palmella kalde til sig. Han kom. Ved hans Indtrædelse spurgte Dronning Maria ham: om Ministeriet havde Kraft til at modarbeide Anarkiet, og om det kunde skaffe Penge. — Palmella studsede, men var nødt til at besvare begge Spørgsmaal med et oprigtigt Nei. Dronningen, som under Udførelsen af den hele Omvæltning viste megen Fasthed og Bestemthed, tilkjendegav ham derpaa sin Beslutning at skifte Ministerium, idet hun tilføiede: hun havde overdraget Marskal Saldanha at danne et nyt Kabinet. — Palmella erkjendte da vel, at der maatte gjøres Noget for at bortrydde den fornedrende Tilstand, hvori Hendes Majestæt og det hele Hof befandt sig, men han bemærkede derhos den Fare, en saa gjennemgribende Forandring vilde medføre for Monarkiet, hvori til-

lige laae en Miskjendelse af en heel Befolknings Ønsker nogle Uger efter en seierrig Revolution, hvorpaa hun ikke gav andet Svar end: „Saldanha er saa god en Ven af Friheden, som Nogen.“ — Paa hans gjentagne Forestillinger erklærede hun, at det gamle Ministerium var afskediget, og et nyt udnævnt med Marskal Saldanha til Præsident. Med den neafgjørende Erklæring forlod Dronningen Gemakket, men da ogsaa Palmella nu stod i Begreb med at gaae bort, indtraadte en tjenestegjørende Officeer og betydede ham, at han ikke maatte forlade Palladset, men finde sig i at blive bragt i Forvaring indtil videre. —

Saasnart det nye Ministerium varm dnævnt, begav Saldanha sig til Kasernen, fulgt af de i Sagen indviede Officerer. Da Soldaterne med Glæde modtoge deres gamle Officerer og strax erklærede sig for Revolutionen, indsattes disse i deres forrige Pladser og Septembrist-Officererne affattes. Under Anførsel af Hertugen af Terceira og Dom Carlos Mascarenhas, der havde vundet Borgergarden, som dens forrige Oberst, opstillede hele den bevæbnede Magt sig i Nærheden af Slottet og fordrede med høie Raab Chartets Opretholdelse. Ved Dagens Frembrud var saaledes Magten i Dronningens og Chartisternes Hænder, thi alle med Saldanha udnævnte Ministre var Tilhængere af Cabral, men redelige og prøvede Mænd. Med stor Forbauselse saae Lissabons Indbyggere om Morgenen Gaderne fulde af Troppper, Patrouiller, som droge om i alle Retninger, Vagterne fordoblede, Regimenterne og Borgergarden anførte af deres gamle Officerer og dobbelt Løning uddeelt til Soldaterne, trods Kassernes hidtil vitterlige Tomhed. En Proklamation fra Dronningen forkyndte Folket, hvad der var skeet.

Den udtalede desuden haarde Bebreidelser over det afskedigede Ministerium. Folket — hed det deri — havde blot forlangt Ophævelse af Skatte- og Sikkerhedslovene, samt Aftrædelse af det Ministerium, som havde foranlediget dem, men det havde ikke forlangt Chartets Tilintetgjørelse og Brud paa alle Love. Dronningen havde erkjendt det Afgrundens Dyb, hvori man havde villet styrte Alt, hvad Nationen havde erhvervet i ærefulde Tider, ja endog dens Tilværelse. Et Bekymringens Skrig havde hævet sig fra alle Sider, og det var hendes Pligt at stille sig imellem Chartet og Anarkiet, o. s. v. Derpaa fulgte Decretet, som indsatte det nye Ministerium. Ved flere andre Decreter tog Dronningen indtil videre den uindskrænkede Magt i Besiddelse og anordnede: at de constitutionelle Garantier vare satte ud af Virksomhed i 30 Dage, Nationalgarden opløst, alle politiske Blade standsede, at Hertugen af Terceira var udnævnt til Regjeringens Repræsentant med udvidet Fuldmagt i Nordprovindserne, o. s. v. Hertugen afgik ogsaa med sin Stab paa et Dampskib til Oporto for at afløse das Antas i Overbefalingen.

Det fulgte af sig selv, at Partierne i Lissabon erfarede den nye Omvæltning med saare forskjellige Følelser og Stemninger. Chartet og Cabrals Tilhængere, hvortil en overveiende Deel af Hovedstadens Befolkning hørte, yttrede lydeligt deres Glæde og Tilfredshed med hvad der var skeet; og Staden blev flere Aftener i Træk illumineret; Septembristerne saae vel for Øieblikket roligt til, men med mørk og truende Mine, og deres vigtigste Hovedmænd flygtede ufortøvet bort. Saa da Bandeira, Vasconcellos, Estevao, o. fl. skyndte sig til Santarem for der at ordne en væbnet

Modstand mod det nye Regimente, men deres Forsøg mislykkedes ganske, da Landboerne i hele denne Egn med lydelig Glæde hilsede Begivenheden i Lissabon; ogsaa Elvas og flere Steder erklærede sig mod Septembristerne. De Flygtende ilede derfor til deres Venner i det nordlige Portugal, hvorhen ogsaa mange andre af deres Venner efterhaanden fulgte dem. En af disse, Grev Bomfin, havde i Revolutionsnatten maatte fratræde sin Post som Gouverneur i Hovedstaden, men tillige givet Dronningen Løfte paa ikke at ville blande sig i Sagen, men forblive rolig i sit Huus; alligevel brød han dette Løfte otte Dage derefter; thi da han og Palmella beskyldtes for at have raadet til Revolutionen, forlod han hemmelig Lissabon og overtog Kommandoen i Staden Evora, som havde erklæret sig for Septembristerne.

I de nordlige Provindser dannede sig imidlertid egentlig den største Modstand imod Revolutionen. Da det kongelige Decret, som kundgjorde Ministerforandringen og paabød den midlertidige Ophævelse af de constitutionelle Garantier de politiske Blades Standsning og Nationalgardens Oplosning, kom til Coimbra om Morgenen den 9 October, sammenkaldte Civilgouverneuren, Marquis Loule, en Nærbesvogret af Kongehuset, vieblikkelig Linietroppernes og Nationalgardens Officerer, samt de meest Ansete af Indvaanerne og oplæste de ham tilsendte Anordninger. Efter Oplæsningen erklærede han, at han ansaae dem for ulovlige og som ikke givne, og at han ikke vilde udføre dem. Denne Erklæring modtoge de Tilstedeværende med høirøstet Bifald og forsikkrede: at de vilde sætte Liv og Gods i Vove for de Grundsætninger, der havde ledet den for kort siden sted-

fundne Folkebevægelse. Dette var da Signalet til en ny Borgerkrig. Til alle Sider udsendtes strax ridende Bud for at kundgjøre Coimbras Beslutning og opfordre alle Portugisere til at handle i Forening; til Oporto afgik Gouverneurens egen Secretair for at knytte Forbindelse med General das Antas, som havde Overbefalingen over Tropperne i Nordprovindserne. I Oporto var allerede Alt i et skrækkeligt Røre. Septembristerne, som smigrede Demokratiet, havde i denne Stad vundet endeel af Befolkningen, især den raae og fattigste Deel, der strax kom i en rasende Bevægelse, da Hertugen af Terceira landede, for at bekjendtgjøre den nye Regjerings Befalinger og fratage das Antas Kommandoen. Neppe var han traadt i Land, før Pøbelen overfaldt ham og hans Stab, et Par af hans Officerer bleve dræbte, en druknede, da han vilde flygte, og han selv, som var i Livsfare, blev saaret og tilsidst med sin Adjutant ført som Fange til Fortet Foz. Den sindige Deel af Stadens Befolkning saae med Bekymring og Harme paa disse Optrin. Da det anarkiske Uveir omsider havde lagt sig, oprettedes en septembristisk Regjeringsjunta af das Antas, som nu rustede sig af alle Kræfter, oprettede Nationalgarden og dannede frivillige Corpser allevegne, hvor den havde Magten, samt opbød alle Portugisere til Kamp imod Regjeringen i Lissabon. Den 13 October udfærdigede den en Skrivelse til Dronningen, hvori den forsikkrede, at det ikke havde været muligt at beskytte Hertugen af Terceira ved hans Ankomst til Oporto mod det opbragte Folk, da der havde hersket et fuldstændigt Anarki; — det havde derfor været nødvendigt at oprette en Junta. Nu forestod en en Borgerkrig, som Dronningen maatte forhindre; — Na-

tionen vilde ikke denne Krig, men den modtog Udfordringen, optog Handsken. Juntaen bad altsaa Dronningen, at forebygge de truende Farer ved at opløse det Ministerium, der traf saa ulykkelige Forholdsregler, og at sætte andre Mænd til Regjeringen, som havde Folkets Tillid, da vilde det strax nedlægge Vaabnene. o. s. v. — Men samme Dag lod samme Junta udgaae et Opraab til den portugisiske Nation, hvori den forsikkrede: at de Udlændinge, som beboede det kongelige Pallads, og Cabrals Partitilhængere ved Løgn havde bedraget Dronningen, havde ved Magt aftvunget hende hendes kongelige Underskrift, fængslet Ministerpræsidenten, ophævet Pressefriheden og opløst Nationalgarden. Donna Maria, den constitutionelle Dronning, var nu en Fange i sit Pallads og Friheden var i Fare, — Enhver maatte derfor gribe til Vaaben i det constitutionelle Charters og Dronningens Navn! — Saaledes decreterede da denne selvgjorte Regjering i Dronningens Navn, at det portugisiske Folk ikke skulde adlyde Dronningen, kaldte i Dronningens Navn hele Landet til Vaaben imod Dronningen, og optog i Dronningens Navn den af Dronningen henkastede Stridshandske, for i Dronningens Navn at bekrige Dronningen og sønderslide Landet ved en Borgerkrig.

General das Antas overtog nu Overbefalingen over hele den septembristiske Hær og søgte at udbrede sin Magt saa langt som muligt imod Syden; dog vilde det ikke ret lykkes at fremkalde Opstanden i det sydlige Portugal, ikkun Algarve erklærede sig imod Dronningens Regjering. Ved Landets Besættelse tversover og ved at forstyrre Telegraphverne lykkedes det vel at afskjære Forbindelsen imellem de

nordlige og de sydlige troblevne Provindser; men selv i det nordlige Portugal havde Septembristerne betydelige Vanskeligheder med at forstærke deres Magt; de manglede Penge og kunde ikke skaffe Lønning og Proviant til Soldaterne tilveie uden ved Udpresninger, hvorved de meget indskrænkedes i deres Hvervinger, og Misfornøielsen med Opstanden tiltog, da Regjeringen, med Englands Samtykke, lod Douro spærre ved et Krigsskib og derved standsede al Handel med Stæderne, især Oporto, ved denne Flod. Desuden indtraadte den for dem mislige Omstændighed, at de paa samme Tid, som de rustede sig imod Regjeringen, maatte bekjæmpe Miguelisterne, som benyttede sig af den herskende Forvirring til at udbrede deres Magt og Indflydelse. I Stæderne Braga og Pennafiel udraabtes Don Miguel formelig til Konge, og i den sidstnævnte By, som kun er 4 Miil fra Oporto, oprettedes en miguelistisk Regjeringsjunta, hvorfor das Antas først maatte vende sine Vaaben imod disse Fjender. Ved et Tog mod Pennafiel forjog han vel Juntaen og besatte Staden, men de miguelistiske Guerillaer adspredtes kun, for atter at samle sig.

Regjeringen i Lissabon havde imidlertid travlt med at befæste sin Magt. Efterretningerne fra de nordlige Provindser om Hertugen af Terceiras Fængsling og Septembristernes Erklæring af Borgerkrigen, gjorde et stærkt og ubehageligt Indtryk; dog vedblev Staden at være rolig, thi det var en Lykke, at de vigtigste og farligste Septembrister vare flygtede bort, og fulgtes Dag for Dag af flere af deres Tilhængere. Heller ikke tabte Saldanha eller Hoffet Mod og Bestemthed, men udviklede en efter Omstændighederne paafaldende Kraft og Raskhed. Finantsernes Udtømmelse og Statens fuldkomne Mangel paa Kredit

maatte naturligviis lægge store Hindringer i Veien for Iværksættelsen af de kraftige Forholdsregler, som behøvedes for at møde det septembristiske Uveir. Kun et lidet Forskud var Banken at formaae til at overlade Regjeringen. Ikke destomindre tog denne rask fat paa Ordningen af Forsvarsvæsenet. De ildevarslende Rygter, som allerede midt i October fra flere Kanter udspredtes i Staden, saasom: at das Antas med en betydelig væbnet Magt rykkede frem imod den, og at Guerillabander lode sig see i dens nærmeste Omegn, tjente kun til endmere at anspore Regjeringens Anstrængelser. Dronningens Gemal, Kong Ferdinand, blev udnævnt til Hærens Generallissimus, alle Vaabendygtige kaldtes under Vaaben, Lissabon erklæredes i Beleiringstilstand, de vigtigste Punkter i dens Indre besattes med Soldater og dens ydre Forsvarslinier bleve stærkt bevogtede. For saameget som muligt at rense Staden fra alle farlige Personer, bragtes de derværende spanske Flygtninge ud paa Krigsskibene paa Tajo, og Politiet holdt et vaagent Øie med de politiske Klubber, som hemmelig vedbleve at være i Virksomhed, og hvorfra udbredtes endog et republikansk Opraab til at afsætte Dronningen. Ligeledes fortsattes Udrustningerne til Hæren med største Iver, saa at Regjeringen henimod Slutningen af October havde 8000 Mand veludrustede Linietropper foruden Borgercorpserne i Hovedstaden. Vel var denne Hær kun lille, men overgik dog Septembristernes, hvilke ikke vare istand til at stille over 3000 Mand Linietropper og et Par Tusinde Guerillaer.

Allerede forinden October Maaneds Udgang begyndte ogsaa Regjeringens Tropper at gaae angrebsviis tilværks. General Schwalbach, Vi s c o n d e d e S e t u v a l, drog med et Corps mod Syd og slog de algarviske Insurgenter ved Va-

nia den 28de October. Generalerne Vinhaez og Cazal gik med et andet Corps imod Nord, overvandt ligeledes der et septembristisk Corps og rykkede frem til Pennafiel. Disse Fordele og Ankomsten af en engelsk Flaadeafdeling paa Tajo, ført af Admiral Parker, for i Nødsfald at yde Dronningen Beskyttelse, hævede Regjeringens Mod, og ved et Decret af 30te October erklærede Dronning Maria nu Marquis Loulé, Generalerne das Antas og Sa da Bandeira at have forbrudt alle deres Værdigheder, Titler og Ordener.

Das Antas søgte paa sin Side at standse Regjeringens Fremgang ved med Hovedstyrken af sin Hær at bryde op mod Lissabon, men hans Plan mislykkedes, da Saldanha overdrog Hovedstadens Bevogtning til Borgergarden og nogle Fribattailloner og selv i egen Person, den 6te November, gik ham imøde i Spidsen for omtrent 4000 Mand. Paa samme Tid erklæredes hele Landet sat under Krigsloven, og det anordnedes, at Enhver, selv Præster ikke undtagne, som grebes med Vaaben i Haand, skulde skydes. Ved Saldanhas raske Fremrykning traf das Antas sig tilbage til Leiria, hvor han indtog en fast Stilling i Nærheden af Santarem; Saldanha fulgte ham og opslog sit Hovedqvarteer i Cartaxo. I disse Stillinger stode nu begge Hære i længere Tid ligeoverfor hinanden, uden fra nogen af Siderne at foretage noget afgjørende Angreb. Begge ventede Forstærkning af de adspredte mindre Corpser, og det indtraadte stærke Regnveir standsede i flere Uger alle Krigsforetagender af nogen Betydenhed; ogsaa befandt sig i Saldanhas Leir den engelske Oberst Wylde, der var sendt did, for om muligt at ende Borgerkrigen ved en mindelig Overeenskomst. I Norden var Sa da Bandeira bleven tilbage med et Corps, for at

modstaae General Cazal; imellem denne og Septembrist-Anføreren Sa Nogueira kom det den 20de November ved Chaves til en temmelig haardnakket Fægtning, midt under hvilken to af Septembristernes Regimenter gik over til Cazal med Raabet: „Dronningen og Chartet leve!" Derved bragtes Septembristerne til at flygte i største Uorden, mange af deres Guerillaer bleve nedhuggede, og Levningerne af Corpset kom tilbage til Oporto i en ynkelig Forfatning. Efter flere Smaafægtninger forenede Bomfin sig med das Antas, hvem han fra Evora bragte et Corps paa 2000 Mand, og General Schwalbach stødte ligeledes med sit Mandskab til Saldanha. Skjøndt begge Hære saaledes voxede, traf das Antas sig dog tilbage fra Santarem, da han saae, at Oporto ved Cazals Fremgang kom i Fare. Bomfin derimod rykkede pludselig og rask frem imod Lissabon, hvorhen Saldanha syntes at have ladet Veien staae ham aaben.

Netop paa den Tid var Stemningen i Lissabon meget betænkelig. Regjeringen havde i sin grændseløse Pengetrang foretaget Handlinger, der grebe forstyrrende ind i alle Pengeforhold. At Banken fra en privat Actieanstalt blev forvandlet til en saakaldet „Portugals Bank" og fik Tilladelse til at udstede en betydelig Deel Bankosedler, uden at eie et tilsvarende Metalbeløb, var ikke det Eneste, som vakte Misfornøielse. Bankosedlerne bleve befalede at skulle være et tvungent Betalingsmiddel, endog ved saadanne Handeler, som vare sluttede, forinden det derom handlende Decret af 14de November 1847 udkom. Det Mismod og den Uro, som denne Anordning fremkaldte i Hovedstaden, er ikke at beskrive. De engelske Kjøbmænd nedlagde strax Indsigelse mod hiin Anordning, og Regjeringen saae sig nødsaget til at

formilde Decretet ved at afskaffe dets tilbagevirkende Kraft. Men i sin Pengenød tilbageholdt den Udbetalingen af Embedslønninger og Pensioner, og da der paa samme Tid herskede Dyrtid, og Handel og Næringsveie laae stille, var Nøden og Misfornøielsen stor i alle Folkeklasser. Under disse Omstændigheder voxede Regjeringens Bekymring og Mistro med hver Dag; flere mistænkte Personer bleve fængslede, selv Hertugen af Palmella, paa hvem der vedblev at hvile en Beskyldning for, paa den ene Side, at han havde raadet Dronningen til Revolutionen, — paa den anden, at han opmuntrede Septembristerne imod hende, fik det Raad at forlade Portugal, da Bevægelsen i Folket blev stedse mere truende og bragte hans Liv i Fare, hvorpaa han ogsaa ufortøvet reiste bort. Paa Efterretningen om General Bomfins Fremrykning blev derfor Angstelsen og Forfærdelsen i Lissabon saameget større. Den engelske Admiral Parker lod strax alle sine Slupper og Baade gjøre klare, for i Nødsfald at kunne i en Hast sørge for Dronningens Sikkerhed. Men dennegang slap man med Skrækken. Den 22de December angreb Saldanha pludselig Bomfin i hans Forskandsninger ved Torres-Vedras, og vandt, da tre Compagnier under Kampen gik over til ham, skjønt ikke uden betydeligt Tab, en fuldstændig Seier over Septembristerne; Bomfin selv og Albuquerque, den forrige Minister, bleve fangne, den sidste dødelig saaret. Albuquerque døde kort efter af sine Saar, Bomfin og hans Medfanger førtes, trods Englændernes Indsigelse derimod, i Forviisning til Den Angola. General das Antas, som var rykket nærmere for at følge Bomfin til Lissabon, traf sig nu hurtig tilbage og blev forfulgt af Saldanha. — I de samme Dage slog Ge-

neral Gazal den miguelistiske Høvding Macdonell og indtog Braga, hvor hans Soldater skulle have viist en saadan Raahed, at de endog paa Gaderne reve Ørenringene af de forbigaaende Fruentimmer.

Disse Seire hævede Regjeringstroppernes Mod, og Chartets Parti syntes allerede at være vis paa en let Seier, især da mangfoldige Soldater forlode das Antas Faner som Overløbere. Men netop de Nederlag, som Dronningens Fiender havde lidt, bleve Anledning til en stor Vending i Begivenhederne, uden dog at standse det i Landet herskende grændseløse Anarki. Beboerne i alle Egne, hvor Regjeringens Tropper ikke stode, viste en fuldkommen Ringeagt for hendes og Regjeringens Befalinger, og Alle, til hvilketsomhelst Parti de endog hørte, vare enige om, ikke at betale Skatter og Afgifter. Alle Baand imellem Regjerende og Regjerede vare løste. I næsten alle Stæder opstode septembristiske og miguelistiske, i nogle endog republikanske Juntaer ved Siden af hinanden. Landet vrimlede af Guerillaer, som paa eet og samme Sted hyldede Dronning Maria den ene Dag, Dom Miguel den anden, „Friheden" den tredie, og for at gjøre al Skatteopkrævning umulig, jage de alle Øvrigheder bort. Disse Guerillaer, der vare ligesom omvankende Regjeringer, Enhver maatte adlyde, bestode af Folkets sletteste Bærme, som Intet havde at tabe, intet Huus eller Hjem, og hellere vilde drive og brandskatte end arbeide for deres Brød. I Grunden hørte de ikke til noget Parti, men sluttede sig til det, der lovede dem den største Fordeel. Bleve de angrebne af en overlegen Magt, adspredtes de til alle Sider, droge hjem, og lode da som om de slet ikke havde været borte. Ingen turde forraade eller angive dem. Naar

Tropperne havde adspredt Guerillaerne og indsat Øvrighederne, samlede Guerillaerne sig igjen og forjoge Øvrighederne paa ny. Saaledes vedblev Tilstanden, saalænge Borgerkrigen varede.

Som det ovenfor er bemærket, foranledigede Saldanhas og Cazals Seire en stor Vending i Begivenhederne. Septembristerne indesluttede sig i Oporto og forskandsede sig der, alt hvad de kunde. Saldanha rykkede kun langsomt efter dem og slog Leir nogle Mile fra Floden Douero, men nu faldt en for Portugal usædvanlig streng Vinter paa med Kulde, Storme og Regnskyl, som i et Par Maaneder standsede alle hans Foretagender. Denne Rolighed benyttede hans Modstandere til at forstærke sig, og det paa en Maade, som Ingen havde ventet. Man saae nu pludselig det Særsyn, at Septembristerne og Miguelisterne, der hidtil stode imod hverandre som dødelige Fjender, forenede sig. Folkefrihedens og Absolutismens Forkæmpere sluttede sig sammen og forenede deres Kræfter for at bekjæmpe Dronning Maria som en fælleds Fjende. Der oprettedes imellem dem en formelig Overeenskomst, som gik ud paa at afsætte Dronningen, og naar det var skeet, skulde Cortes sammenkaldes og afgjøre hvem der skulde være Konge. Efterretningen om denne Overeenskomst og Rygtet om at Dom Miguel selv var forsvunden fra Rom og ankommen til London, forøgede Bevægelsen i hele Landet, og vakte ny Skræk og Uro i Lissabon, hvor strax flere ansete Miguelister bleve fængslede. Den miguelistisk-septembristiske Junta i Oporto handlede imidlertid med stor Bestemthed og Raskhed. Efterat have foretaget betydelige Rustninger og lagt en ny Plan til at overraske Regjeringen i Lissabon, udstedte den i

Marts 1847 i Dronningens og Nationens Navn et Decret, hvorefter alle migueliſtiſke Officerer ſkulde med fuld Gage indtræde i de Poſter, de havde beklædt den 27 Mai 1834, og at Dronning Maria frivillig ſkulde fraſige ſig Thronen; dernæſt paalagde den Vincompagniet i Oporto at give 1000 Piber Vin til Krigsomkoſtninger. Kort efter at dette Decret var udkommen, ſatte ogſaa Sa da Bandeira ſig i Bevægelſe, for at udføre den paatænkte Plan. Paa 3 Dampſkibe løb han ud fra Oporto med et Corps paa 1500 Mand, gjennembrød med Lethed Blokaden ved Douros Munding og ſtyrede mod Syd. Rygtet herom, ſom hurtigt naaede Lissabon, ſatte Regjeringen og dens Venner atter i Skræk; hele Natten fra den 30 til 31 Marts ſtod Garniſonen under Vaaben. Men Bandeira ſtyrede Tajo forbi og landſatte ſine Tropper i Lagos og Faro. Her ſtrømmede nu alle Septembriſterne i Algarve til hans Faner, og da Generalen, Grev Mello, havde forenet ſig med ham, kom ſnart Setuval, Palmella og hele den venſtre Tajobred i hans Magt. Denne Fremgang var et Tordenſlag for Regjeringen, thi den havde kun 3000 Mand Linietropper at ſtille mod Sa da Bandeiras og Mellos Magt, der ved deres Forening var voxet til 5500 Mand; fra Saldanha, ſom manglede Penge og Proviant, indløb kun ulyſtelige Efterretninger; i Hovedſtaden ſelv var Dvrtid, megen Elendighed og ſtort Mismod.

Migueliſternes og Septembriſternes Forening og Juntaens Decret om Dronningens frivillige Thronfraſigelſe havde nu bragt Sagen derhen, at Qvadrupeltraktatens Beſtemmelſer ſyntes at kunne træde i Virkſomhed. Den 9 April begav da ogſaa to af Miniſtrene ſig til den engelſke Geſandt Hamilton Seymour og

Admiral Parker, for hvilke de ligefrem erklærede, at Regjeringen vaklede og maatte falde, hvis den ikke blev understøttet af sine Allierede. Som en Følge af Septembristernes Fremgang var en Opstand i Hovedstaden hver Time at vente. — Det Svar, den engelske Gesandt gav paa denne Foreſtilling, gik ud paa: at de britiske Stridskræfter vare tilrede til Beskyttelse for Dronningen og hendes Familie, dersom den personligen blev angreben; men man vilde fra engelsk Side ingen Modstand gjøre mod en Bevægelse, som ikke truede Dynastiet, men kun tilsigtede en Forandring i Administrationen. — Ifølge denne Erklæring bleve ogsaa endeel engelske Soldater satte i Land, som skulde vaage over den kongelige Families og Hovedstadens Sikkerhed.

Ikke destomindre fortsattes Underhandlingerne om Quadrupelmagternes Indblandelse, Dronningen skiftede Ministerium, og efter adskillige Vanskeligheder bevpemmede Dronning Maria sig til at gjøre Septembristerne de hende af Lord Palmerston foreslaaede Tilbud, nemlig, at hun vilde tilstaae en almindelig Amnesti, indsætte en maadeholden Regjering og indkalde Cortes. Oberst Wylde satte sig nu atter i Bevægelse for at bevirke et mindeligt Forlig, men alle hans Bestræbelsee vare frugtesløse. Saa da Bandeira afslog alle Tilbud og henviste dem til Juntaen i Oporto. Didhen begav Wylde sig nu ledsaget af den spanske Marquis da Espanna; men skjøndt de underhandlede i otte Dage, maatte de dog den 17 Mai atter reise bort med uforrettet Sag; thi Juntaen forlangte som Sikkerhed for Regjeringens Ordholdenhed, at Halvdelen af Lissabons Garnison skulde bestaae af Juntaens Tropper, — at Septembristerne under Cortesvalgene og Cortesforhandlingerne skulde beholde deres

bevæbnede Stilling, — at Dronningen skulde erkjende alle de af Folkepartiet i de sidste 6 Maaneder optagne Laan og al den i samme Tid gjorte Gjæld for en Deel af Statsgjælden; at hun skulde stadfæste alle de af Juntaen uddeelte Titler og Æresposter, — og endelig, at hun skulde udnævne et Fremskridts-Ministerium. — Det var en Selvfølge, at Dronning Maria hverken kunde eller vilde gaae ind paa disse overdrevne Fordringer. Der blev altsaa intet Andet for, end at Quadrupelmagterne maatte skride ind. Den 21 Mai 1847 traadte alle fire Magters Gesandter sammen i London og forenede sig om en Protokol med den Bestemmelse, at Insurgenterne paa de af Dronning Maria foreslaaede Betingelser skulde ved Vaabenmagt tvinges til at vende tilbage til deres Pligt. — Da da Bandeira, hvem Oberst Wylde atter overbragte Magternes Beslutning, svarede kjækt: at han med Vaaben i Haand vilde modsætte sig deres Indblanding og kun underkaste sig Seierherrens Lov. Juntaen i Oporto erklærede sig i samme Aand og afslog tillige Gesandternes Forslag til en Vaabenstilstand uden paa den Betingelse, at den maatte sende Commissarer til Lissabon for umiddelbart at underhandle med Dronningen. Men dette var kun et Paaskud for at vinde Tid til at fuldruste et nyt Tog imod Lissabon, forinden Indblandingen traadte i Virksomhed. I Paasyn af den engelske Eskadre, som blokerede Douero, indskibede Grev das Antas paa nogle Dampskibe og nogle Kjøbmandsskibe, den 31 Mai 1847, et Corps paa 2500 Mand Fodfolk, 90 Hestfolk og 2 Kanoner; Planen var at landsætte denne Stridsmagt i Bugten Cascaes og derfra rykke frem, tage Lissabon og rask gjøre en Ende paa Borgerkrigen. Neppe var das Antas stukken i Søen, forend

han blev praiet af den engelske Blokadecommandeur Sir Maitland og opfordret til Overgivelse. Das Antas maatte give efter for Overmagten, men efterat have stroget sit Flag, nedlagde han en Indsigelse mod dette formeentlige Brud paa Folkeretten, i det han erklærede sig for Krigsfange. Hans Tropper bleve strax afvæbnede. Forbittret over den lidte Beskjæmmelse skjød en af hans Officerer sig selv, og to Matroser sprang overbord, af hvilke den ene svømmede i Land, den anden druknede.

Udfaldet af dette Tog, som betydeligt svækkede Septembristerne, bevægede nu endelig Saldanha til at bryde op med sin Leir og rykke Oporto nærmere, og Spanierne, som imidlertid vare gaaede over Grændsen, indtoge paa samme Tid Valença. Under disse Omstændigheder bequemmede Juntaen sig til at underhandle; den 6 Juni erklærede den sig beredt til at antage de foreslaaede Betingelser og paa disse at underkaste sig. Faa Dage efter lod Dronningen den lovede Amnesti forkynde, men denne offentlige Forkyndelse fremkaldte en truende Bevægelse i Lissabon. At hun havde kaldt de Fremmede til Hjælp imod sine egne Undersaatter, havde vakt en temmelig almindelig Harme hos Portugiserne, og store Folkehobe droge gjennem Lissabons Gader under Afsyngning af revolutionaire Sange, hvilket havde den Virkning, at der maatte udstedes den Eftererklæring, at Amnestien først traadte i Kraft, naar Juntaen og alle Opstandens Stridskræfter havde underkastet sig. Saa da Bandeira og Mello antoge derpaa Amnestibetingelserne den 14 Juni, og overgave sig med 300 Mand til Admiral Parker, men de Øvrige af deres forenede Corps traf sig tilbage for at fortsætte Modstanden. Juntaen i Oporto be-

tænkte sig derimod og tog sit Tilbud om Underkastelse tilbage, thi den paastod, at Dronningen ikke opfyldte Protokollen af 21 Mai, i det hun ikke, overeensstemmende med den, indsatte et nyt Ministerium, renset fra alle Cabralister. Den fortsatte altsaa sin Modstand. Blokaden af Douero blev derpaa atter fornyet; Spanierne, som under General de la Concha havde indtaget Braganza, trængte fra en Side, Saldanha fra en anden Side frem og indesluttede Oporto. For at skaane Staden for en Storm,, hvormed den truedes, begyndte Juntaen sig da omsider til at underhandle paa ny om dens Overgivelse; denne fandt da ogsaa Sted den 27 Juni 1847 paa ærefulde Betingelser. General de la Concha rykkede ind i Staden med 13000 Spaniere og Saldanha nogle Dage efter med 8000 Portugisere. Skjøndt denne sidste blev modtaget med stor Illumination, paastod man dog, at dennevar foranstaltet ifølge Borgerraadets Befaling. Saameget er imidlertid vist, at Juntaens Besætning ikke udleverede sine Vaaben til ham, men til Spanierne. Oportos Overgivelse vakte vel stor Glæde i Lissabon, men Regjeringen var alligevel misfornøiet med de tilstaaede Betingelser, hvilke den paastod, Generalerne ikke havde været berettigede til at indromme. — Hermed kunde Revolutionen nu ansees for at være endt, thi de øvrige Corpser nedlagde efterhaanden deres Vaaben.

Hertugen af Terceira, som var bleven sat i Fribed forend Oportos Overgivelse, modtoges meget ærefuldt i Lissabon; det samme var Tilfældet med Saldanha, som nogen Tid efter drog ind i Hovedstaden i Spidsen for en Deel af sin Hær. Kong Ferdinand selv omviklede hans Faner med Laurbær, og Feltherren opfordrede i en Proklamation

fine Soldater til, forinden de skiltes ad „at ryste Firmamentet med deres Leverandb for Dronningen, Chartet og deres Allierede." Ved Afskeden fra ham opfyldte de hans Opfordring, hvad Maalet angik; om det gjorde den tilsigtede mægtige Virkning, derom tier Historien.

Det kom nu an paa at sammensætte en Regjering, som formaaede at forsone Partierne og læge de Saar, Revolutionen havde bibragt Portugal. Hertil var just ikke nogen lys Udsigt for Øieblikket. Septembristernes Hovdinge vedbleve at holde sig samlede og at oplægge Raad; Cabralisterne, understøttede af Spanien, søgte atter at faae Indflydelse, og flere Udnævnelser syntes at vidne om, at Dronning Maria heldede til dem; ogsaa blev Partiet styrket, da Costa Cabral selv, som havde opgivet sin Gesandtskabspost i Madrid, ankom med sin Familie til Lissabon. Det varede imidlertid noget, inden et Ministerium, overensstemmende med Protokollen af 21 Mai blev dannet; thi Sammensætningen blev trukken i Langdrag, da Dronningen forkastede 2 Mænd, som England foreslog hende. Kjede af denne Nølen og Gjenstridighed tilstillede, den 5 August, de tre Quadrupelmagter hende en alvorlig Fællesnote desangaaende, og nu fik endelig Fonseca Magelhaes det Hverv at danne et nyt Ministerium, hvilket dog ikke førend den 23 August kom istand under Forsæde af Baron Luz. Dette Ministeriums Program lod paa en Forsoning af alle Partier, Jagttagelse af Chartet og Opfyldelse af de indgangne Forpligtelser; men da det snart betegnedes som et cabralistisk Ministerium, tilfredsstillede det under de daværende Omstændigheder ingen af Partierne. Efter tre Maaneders Forlob blev det derfor atter omdannet til et

reent Chartiſtministerium. — Cortes var imidlertid blevne indkaldte og i November foregik Valgene. Det er begribeligt, at Partierne ved denne Leilighed ikke vare ledige. De ſkiltes ad i 3 Hoveddele, nemlig: de rene Chartiſter, ſom vilde opretholde Forfatningen og Kongedommet uforvanſket. Hovedet for dette Parti var Hertugen af Terceira, til hvilket ogſaa Marſkal Saldanha ſluttede ſig. Dernæſt de Cabraliſtiſke Chartiſter, ſom forlangte visſe Forandringer i Chartet, men ſtode i hemmelig Forbindelſe med Progreſſiſterne i Spanien, og ſkulle have havt den Plan at faae begge Dronninger til at fraſige ſig deres Throner, og at ſammenſmelte begge Riger til eet under Kronprindſen af Portugal ſom Konge. — Endelig Septembriſterne, hvilke endnu i Forening med Migueliſterne vilde omſtyrte hele Chartet og Dronning Marias Kongedomme. — Alle disſe Partier arbeidede nu hver for ſig ved Cortesvalgene; men næſten allevegne, ſaavel i Liſſabon ſom i Oporto og i Provindsdiſtrikterne, havde Cabraliſterne Majoritet. Saaledes nærmede ſig Sammenkaldelſen af en afgjort cabraliſtiſk Cortesforſamling, men dog fandt Regjeringen det raadeligſt at fjerne de to Hovedmænd ved at udnævne Hertugen af Terceira til Geſandt i Wien og Coſta Cabral til Geſandt i Paris.

Den 2 Januar 1848 aabnedes Cortes af Dronningen i egen Perſon, men deres Arbeider maatte i længere Tid dagligen udſættes, fordi Medlemmerne nølede med at indfinde ſig, og Forſamlingen ikke kunde blive fuldtallig, ſaa at blotte Forberedelſesarbeider udfyldte hele den første Maaned. Stemningen i hele Riget var mørk og nedtrykt og Finants- og Pengenøden meget ſtor.

Saaledes havde Portugal da atter gjennemgaaet en

Revolution, der havde koſtet endeel Menneſker Livet, forøget Statsgjælden, og til Slutningen ikke tjent til Andet end til at udbrede Lediggang, Lovloshed og Elendighed over det hele Rige, og ſat Partierne i en ſaadan Stilling til hverandre, at de ved første Leilighed kunde begynde det gamle Spil forfra igjen.

III. Kapitel.

Spanien.

Forandringer i Forfatningen antagne af Senatet. Narvaez's Bestræbelser for at befæste Regjeringen. Forhandlinger i Cortes: Afskaffelse af Slavehandelen, Standsning af Salget af de geistlige Godser, Underhandlinger med Rom. Jesuiterne. Finantsvæsenet. Sikkerheds-Tilstand og Sikkerhedsforanstaltninger mod Opstand. General Zurbanos Paagribelse og Død. Et mildere System. Don Carlos' Thronfrasigelse. Hans Søns, Prindsen af Asturiens Manifest. Regjeringens Erklæring derom. Don Carlos' Afreise til Italien, hans Ophold i Genua. Decret angaaende hans Tilhængere. 1845.

Efter Indtrædelsen af det nye Aar 1845 bleve de af Regjeringen foreslaaede Forandringer i Forfatningen ogsaa antagne af Proceres eller Senatet, som det nu sædvanligen kaldtes, og saaledes havde da Narvaez sat de vigtigste af sine Regjeringsplaner igjennem. At give Regjeringen Fasthed og Sikkerhed var dernæst ogsaa en af hans Bestræbelser. I et af Cortesmøderne optraadte han paa d nne Tid med en Tale, hvori han ophøiede og priste Hærens Fortjenester, men derhos erklærede, at en Nationalgarde i sig selv var en Modsigelse mod en god Regjerings Grundsæt-

ninger, og at den var en Byrde for Staten; i hans Ytring laae derfor en Bebudelse om dens Afskaffelse i Spanien. For resten fortsattes Cortesforhandlingerne med temmelig Rolighed, og stor Uenighed viste sig ikke mellem begge Kamre undtagen i Spørgsmaalet om Afskaffelsen af Slavehandelen, hvorpaa England drev af alle Kræfter. Her viste sig vel en Modstand i Senatet, fordi en Forandring ansaaes skadelig for de spanske Kolonier; men Menneskeligheden og Spaniens Ære, som Martinez de la Rosa især anførte, overvandt Modstanden. De to vigtigste Gjenstande, som kom under Forhandling og havde en særdeles Indflydelse paa Folkestemningen, vare: Tilbagegivelsen af de endnu usolgte geistlige Godser og Statens Finantsvæsen. Med Pavestolen var dengang begyndt Underhandlinger om Geistlighedens Stilling i Spanien, og Regjeringen viste ved denne Leilighed sit forsonlige Sindelag ei alene ved at sende en Gesandt til Rom, men endog ved, i Februar 1845, at forelægge Cortes et Forslag til at standse de geistlige Godsers Salg, som blev bestemt ved Decretet af 23 Juli 1844, og at give Geistligheden de endnu usolgte Godser tilbage. Et stort Parti var imod denne Forholdsregel, men Regjeringen anbefalede den især med den Bemærkning, at, kun hvis hiint Forslag blev antaget, var det at vente, at Paven vilde anerkjende Dronning Isabella II. Afgjørelsen beroede imidlertid paa Underhandlingernes Gang i Rom, hvor Regjeringens øvrige Plan med Kirkevæsenets Ordning stødte paa mange og store Vanskeligheder, og bleve derfor overmaade langvarige. Imedens Forhandlingerne om denne Gjenstand droges i Langdrag, og Nationen med spændt Forventning saae Udgangen imøde, holdt Præsterne i Madrid

ophidsende Taler imod Kjøberne af de solgte Godser; dem paalagde Regjeringen vel Taushed, men heller ikke Jesuiterne vare ledige. I Madrid oprettedes et Selskab under Navn af „St Ignaz af Loyola," for hvilket en høi unævnt Dame stod i Spidsen, og som begyndte sin Virksomhed med en Kapital af 2 Millioner Realer, og de snilde Fædre omsendte en stor Mængde Bøger til Uddeling saavel i Madrid som i andre Stæder, for at vinde Folkestemningen for sig.

Næst de kirkelige Forhold var Finantsvæsenet den vigtigste Gjenstand for Regjeringens og Cortes's Opmærksomhed. Pengenøden var som sædvanlig stor, og allehaande Midler udtænktes for at skaffe Penge tilveie. Skjøndt Finantsministeren Mon ikke var uden Dulighed og Virksomhed, var det ham dog ikke muligt at hæve Spaniens Kredit. Det 3 Procentlaan blev endog ganske udstrøget af Børssedlen paa Parises Børs, — en Begivenhed, som fremkaldte en Interpellation i det franske Deputeretkammer og afstedkom stor Uro i Pengeverdenen. De dadlende og ringeagtende Yttringer, der ved denne Leilighed faldt i det franske Kammer, satte de stolte Spaniere i Harme og foraarsagede en mægtig Bevægelse i Cortes. Her reiste sig en af Moderadospartiet, Eganna, og erklærede det for en Bagvaskelse, at Spanien nu skulde være ude af Stand til at opfylde sine Forpligtelser; — var dette Tilfældet — tilføiede han — saa var det de europæiske Magters Skyld, som havde fundet deres Fordeel ved at forlænge Borgerkrigen i det Indre. — Ogsaa Finantsministeren Mon reiste sig og kaldte de i det franske Kammer opstillede Paastande „Injurier," som hidrørte fra uopdragne Mennesker, man maatte foragte. Men uagtet hele

dette lidenskabelige Væsen endte Finantsministeren dog sin Tale om disse saakaldte »løgnagtige Beskyldninger fra Frankrige« paa en ynkelig Maade, i det han i en klynkende Tone udraabte: „Vi ville betale alle Dem, vi ere Noget skyldige; naar vi ikke gjøre det strax, saa ligger Grunden dertil, i at vi ikke kunne."

Under denne Statens Pengenød søgte Hoffet at more sig paa det Bedste. I Begyndelsen af Aaret herskede ogsaa en almindelig Roligbed i Riget, men alligevel bestode Partierne og deres hemmelige Virksomhed vedligeholdt en bestandig Gjæring, der dog, uagtet mangfoldige mindre Opstandsforsøg, ikke ret kunde vinde Omfang og Styrke nok for at komme til Udbrud. Med Kraft og Raskhed lykkedes det Regjeringen at dæmpe alle slige Forsøg. Baade paa den portugisiske og franske Grændse, ligesom ogsaa paa andre Punkter i Castillien, Estremadura, Galicien og Andalusien vare Tropper opstillede for at holde et vaagent Øie med alle carlistiske Bevægelser, hvorom nye Rygter dagligen vare i Omløb, og for at kue ethvert Opstandsforsøg i Fødselen, og Regjeringen havde givet Befaling til, at enhver Person, som blev greben med Vaaben i Haand i fiendtlig Hensigt, skulde uden videre skydes. Det var derfor en Tidlang en farlig Sag for Generalerne at ville formilde denne strenge Befaling efter Omstændighederne, og General Oribe blev i Henhold til den stillet for en Krigsret for sin Lemfældighed mod Carlisthøvdingen Zurbanos Sønner. Vel blev han nogle Maaneder efter frifunden, men da var det strenge System allerede bleven ombyttet med et noget mildere, skjøndt det kom for sildigt for den gamle Zurbano selv. Efter Begivenheden i Logrono i Novbr. 1844 havde den gamle Par-

tihøvdin gholdt sig skjult der i Nærheden, hvor en forhenværende Bandit forraadte hans Opholdssted for Øvrigheden, som lod ham gribe. Hans Sag var snart tilende. Med General Oribes Exempel for Øie skyndte man sig med at fuldbyrde Regjeringens Befaling. Saasnart General Villalonga havde Visshed om, at den Paagrebne virkelig var Zurbano selv, sendte han Melding om hans Fængsling til Madrid; og efterat han blot havde forundt ham Tid til at skrifte og modtage Alterens Sakramente, lod han ham uforsøvet skyde den 21 Januar 1845. Denne raske Opfyldelse af Regjeringens Bud kom Narvaez noget ubeleiligt, da han netop arbeidede paa en Forsoning med flere af sine Modstandere; iblandt Andre blev General Prim, der endnu sad fængslet i Cadiz benaadet. Da derfor Efterretningen om Zurbanos Fængsling ankom til Madrid, samledes strax Ministerraadet, som besluttede hans Benaadning og afsendte øieblikkelig en Courier til Logrono med Befaling til at opsætte Henrettelsen, men det var forsildigt, — Zurbano var allerede død. — Ogsaa paa andre Maader søgte Narvaez at vise sin Forsonlighed, ja selv Ædelmodighed. Beleiringstanden paa flere Steder hævedes, Amnesti udstedtes for dem, som havde taget Deel i Opstanden i Vigo 1843, i Alicante og Carthagena 1844, og da Procesakterne angaaende Mordangrebet paa ham i 1844 blev sendt ham, for at han kunde gjøre sine Bemærkninger derved, skrev han tilbage til Retten: „Jeg vil ikke optræde som Anklager, men derimod beder jeg om at vise de Anklagede al mulig Lemfældighed.“ Desuden udøvedes nu ikke mere en saa hovedkuldsog hensynsløs Justits ved Undertrykkelsen af de mange smaa Op-

standsforsøg, der skete rundt omkring i Landet, som tilforn.

Det var ogsaa af særdeles Vigtighed for Regjeringen at vogte sig for at ophidse Partierne mod sig, da Don Carlos just nu gjorde et Skridt, der vakte stor Opsigt i hele Spanien og gav hans Parti en Art ny Svingkraft. Denne Prinds havde med sin Familie i flere Aar levet i et Slags politisk Fangenskab i Bourges i Frankrige, hvor han af sine Tilhængere kaldtes „Majestæt" under Navn af Carl V. Kjed af dette trangne Ophold og mismodig over, at alle hans Forsøg paa at komme paa den spanske Throne mislykkedes, ønskede han inderlig at kunne nyde sin Frihed. Men hertil var intet Raad, saalænge han holdt fast ved sine Fordringer paa Thronen. Paa engang overraskedes Verden ved en Kundgjørelse fra Don Carlos, hvori han erklærede at ville træde tilbage fra de politiske Anliggender og, til Fordeel for sin Søn, Don Carlos Luis, Prinds af Asturien, afstaae sin Ret til Spaniens Krone. Han troede nu — siger han i denne Kundgjørelse — efter saamange frugtesløse Bestræbelser, at det guddommelige Forsyn ikke havde forbeholdt ham Udførelsen af hans Opgave. — Fra Kong Carl den V. forandrede han sit Navn til Greve Molina. Denne Erklæring var dateret den 18 Mai 1845. Samme Dag erklærede ogsaa Prindsen, at han af Agtelse for „Hans Majestæt" antog Thronfrasigelsen og at han indtil videre vilde føre Navnet af Greve af Montemolin, men nogle Dage efter lod han et Manifest udgaae, hvori han vel ikke kaldte sig Konge, men dog havde beholdt Titelen: Prinds. Tillige gav han deri den Forsikkring, at han var langt fra al Hevngjerrighed og ikke vilde kaste Tvedragtens

Fakkel ind iblandt Spanierne; — han indsaae fuldtvel, at i Spaniens politiske og selskabelige Forfatning vare, under Revolutionens forskjellige Omskiftelser, mange Forandringer indtraadte, af hvilke han vel som spansk og christelig Fyrste maatte beklage endeel, men hvis Ophævelse han dog ansaae for umulig, thi han vidste, at det bedste Middel til at forebygge Revolutioner ikke bestod i med Haardnakkenhed at tilintetgjøre, hvad der var fremgaaet af dem, eller at ville gjenoprette, hvad der af dem var forstyrret. Han vilde gjøre Alt, hvad der stod i hans Magt for at tilveiebringe en Forsoning i Landet og udslette den Spaltning, som var indtraadt i den kongelige Familie; — ikkun Fredens Ord skulde være hans Løsen, om det nogensinde forundtes ham at komme tilbage til Spanien.

Neppe var denne Forandring bleven bekjendt, førend Carlisterne kom i et levende Røre, thi deres Haab knyttede sig nu til en ung Helt, et nyt baabefuldt Hoved for deres Parti; Prindsen af Asturien var nemlig født d. 31 Januar 1818, altsaa 27 Aar gammel. Rygter om carlistiske Udbrud foruroligede nu atter ideligen Landet; man nævnte endog St. Hans Dag som det bestemte Tidspunkt for en stor Opstand og Navnet „Carl den Femte" som det almindelige Feltraab. I Madrid, hvor Prindsens steentrykte Billede udhængtes til Salg, slog man Vinduerne ind hos Falbyderne, rev Billederne itu og truede Boghandlerne med Prygl. Ogsaa Regjeringen blev urolig. Saasnart Don Carlos's Manifest, den 4 Juni, kom til Madrid, samlede Ministerraadet sig i den Anledning. Det Første, som her blev besluttet, var at gjøre Indsigelse mod Meddelelse af de Passer, som Don Carlos havde forlangt hos den franske Regjering for

at reise til Italien; dernæst lod den i Dronning Isabella II's Navn udgaae en Omgangsskrivelse til alle Generalcapitainer i hele Riget, hvori den paapegede, at den saakaldte Frasigelsesakt røbede den største Uredelighed, og den mest haardnakkede Hensigt at drage Landet ind i nye Tvistigheder. Dronningen mindede fremdeles om: at Don Carlos tilligemed hele sin Familie var erklæret udenfor Loven og forviist Kongeriget, samt ved Statsforfatningen udelukket fra Thronfølgen og berøvet alle Rettigheder som spansk Infant. Det paalagdes derfor paa Liv og Død at forfølge alle Dem, der vilde fremme hine indbildte Fordringer, hvis de maatte betræde spansk Grund, og paa den korteste Maade ved en Krigsret at dømme dem som Forrædere, som Thronens og Nationens Friheds Fiender. Desuden skulde Loven ubøieligen fuldbyrdes imod Enhver, som enten umiddelbart eller middelbart vilde søge at omstyrte Rigets Grundforfatning. — Uagtet Indsigelsen fra den spanske Regjering erholdt Don Carlos imidlertid de forlangte Passer, og forlod med sin Gemalinde Bourges den 17 Juli, for at begive sig paa Reisen til Italien. Til Spaniernes Forargelse betitledes han i det ham af den sardinske Gesandt meddeelte Pas „Majestæt," og det sardinske Hof syntes ogsaa at have havt i Sinde at behandle ham som Konge; men da den russiske Keiser Nicolaus ved sin Nærværelse i Genua, i November, viste baade Don Carlos selv og hans Søn en i Øine faldende Ligegyldighed og Tilsidesættelse, fandt man det dog raadeligst at opgive de den spanske Prinds ved denne Leilighed tiltænkte Beviser paa kongelig Udmærkelse. Derimod søgte den spanske Regjering at indvirke forsonende paa de udvandrede Carlister, i det alle de i Frankrige værende Til-

hængere af Don Carlos, ved et kongeligt Decret af 18 October, tillodes at erholde Pas til Spanien, naar de vilde aflægge Troskabsed til Dronning Isabella II og hendes Regjering.

IV. Kapitel.

Spanien (Fortsættelse).

Maria Christines Giftermaal erkjendt af Dronning Isabella. Civilliſten. Maria Christines Fødselsdags Høitideligholdelſe. Vanheld derved. Cortesmodernes Slutning 23 Mai. Dronning Isabellas Reiſe til Barcelona; Opholl der. Opſtand i Barcelonas Omegn. Oprørerne overvundne. Tilſtanden i Barcelona, Hoffets Frygt. Dronningens Reiſe til de baſkiſke Provindſer. Stemning i Madrid. Handelsſtandens Misfornøielſe og Butikdemonſtration. Sammenrottelſer. Tyrefægteren Montez i Madrid. Opſtand. Dronningen i Pampelona. Hertugen af Nemours Ankomſt dertil. Stor Tyrefægtning. Dronningens Tilbagekomſt til Madrid, 1845.

Foruden Befæſtelſen af ſin egen og ſit Miniſteriums Magt, var Narvaez nu ogſaa betænkt paa at bringe Orden i Kongefamiliens Forhold. Dronningmoderens, Maria Chriſtines, Giftermaal med Munnoz, nu Hertug af Rianzares blev omſider erkjendt gyldigt af Dronning Isabella. I en derom kundgjort Erklæring hed det: „at uagtet det var et Samvittigheds-Giftermaal eller ujevnbyrdigt Ægteſkab," ſkulde Dronningmoderen dog ikke miſte hendes Gunſt og Kjærlighed, men nyde alle de hende tilkommende Fortrin og Æresbevisninger ſom hendes Moder; derimod ſkulde Gemalen ikkun nyde diſſe efter ſin Rang, og de i Ægteſkabet avlede

Born efter den spanske Grundlovs 9de Kapitel. Endvidere blev i Cortes Civilliſten bestemt for den regjerende Dronning, Infantinden Luiſe og Maria Chriſtine, samt Apanagen for Infanten Frants de Paula. — Da denne Sag endelig var afgjort til Alles Tilfredshed, skulde Maria Chriſtines Fødselsdag, den 27 April, festligholdes paa den meest glimrende Maade. Paa denne Dag deelte den regjerende Dronning Thronen med sin høie Moder, som sad ved hendes venstre Side. Det diplomatiske Corps og Statens høie Embedsmænd frembare deres Lykønskninger. Aftenen tilbragte Moder og Datter i Operaen i Circo. Her havde Theaterbestyreren Salamanca, der samme Dag var bleven udnævnt til Kammerherre, ladet Huset pynte paa det prægtigste, beværtede den fra Hoffet tilstedeværende Forsamling ved særegne Borde, som vare besatte med kostbare Forfriskninger, og overrakte de i Galla klædte Hofdamer i Logerne Æsker med alle Slags smagfulde Lækkerier. — To Dage derefter skulde en stor Familiefest holdes paa Maria Chriſtines Lystslot, Viſta-Allegre, en Miils Vei fra Madrid. Flere hundrede Arbeidere havde i nogle Uger havt travlt med at forvandle Slottet og Parken til et sandt fortryllende Sted, hvor tillige kostbare Telte bleve opførte med et muligt ugunstigt Veir. Her bleve 60 Personer, som især stode i den kongelige Families Yndest og Naade, indbudne til en Frokost; desuden udgik 600 andre Indbydelser til om Eftermiddagen Kl. 4 til Senatorer, Cortesmedlemmer, Ministre, fremmede Gesandter, Rigets Grander, Børsens mest ansete Pengemænd, o. s. v. Men det var som om en spottende Aand i denne Sommer forfulgte Hoffet, for at bringe det i en fortviblet og latterlig Stilling i alle dets

Foretagender. Det første Vanheld indtraf med, at en Omnibus fyldt med Lakeier til Slottet væltede, idet den kjørte over Toledobroen, dog uden at dens Indhold kom synderligt tilskade. Dernæst havde det sine store Vanskeligheder at bringe saamange Kjøretøier tilveie, som behøvedes til at befordre 600 i Galla klædte Personer til Vista-Allegre, og kun med Møie bleve disse Vanskeligheder overvundne. Det glimrende Selskab blev da omsider samlet og søgte at fordrive Dagen med allehaande Morskab. Iblandt andet klavrede, paa den unge Dronnings Ønske, den gamle Hertug af Castro-Torreno op paa en Træhest, der var bestemt til Brug for Dem, som vilde stikke til Ringen. Den gamle Herre tabte Ligevægten, styrtede ned og forslog sit Hoved meget slemt. Derefter foretoges paa en i Parken værende Dam en Baadseilads under Styrelse af Marineministeren; men skjøndt en Admiral sad til Roers i den Baad, hvori endeel af Damerne befandt sig, kantrede den dog ved Uforsigtighed, og alle Damerne gik tilbunds. Med Angestens og Forfærdelsens Skrig betragtede Tilskuerne fra Bredden dette Skibbrud, især da de gallaklædte Herrer ikke vovede, i de høie Damers, Dronningernes Nærværelse, at sætte Anstændigheden tilside og affore sig deres Klæder, for at komme de Skibbrudne tilhjælp. Imidlertid vare disse — som Beretningen forsikrer — alle gode Svømmersker, og vare derfor lykkelige nok at komme i Land ved egen Anstrængelse. Nogle af disse Damer bleve strax satte i en Vogn og kjørte dyndvaade til Madrid; nogle, som faldt i Afmagt, bragtes ind paa Slottet. — Dronning Isabella selv skulde ikke skaanes for Fare; hun besteg en lille Vogn, forspændt med to smaa vælige Heste; Udenrigsministeren Martinez de la Rosa

steg op som Kudsk; men han viste sig strax saa ubehændig ved denne Forretning, at Vognen med Dronningen vilde være væltet, hvis ikke Hertugen af San Carlos til rette Tid havde grebet Tommen med kraftig Haand — Dagen var nu tilende, men ikke Selskabets Gjenvordigheder. Da nu de mange hundrede Gjæster ved Midnat opsøgte deres Befordringer for at kjøre hjem, opstod en grændseløs Forvirring. De af Vinen ophidsede Folkerepræsentanter kom ind i en saadan Trængsel, at flere bleve traadte under Fødder, og Damernes Stadsklæder sønderrevne. Dagen efter frembød Veien et Skue af mange Damer, som søgte efter deres i Trængselen tabte Juveler, og Fleerheden af de Deputerede vare saa ilde tilredte, at de ikke vare istand til at bivaane Cortesforsamlingen.

Paa denne Tid var Dronning Isabellas tilkommende Formæling et Spørgsmaal, som sysselsatte ei alene det spanske Folk, men næsten hele Europa. Det var ikke blot hendes Ungdom, men ogsaa hendes Sundhedstilstand, som her i flere end een Henseende foraarsagede flere Betænkeligheder. Lægerne tilraadede derfor, at hun skulde forsøge flere Bade, — et Raad, som Ministeriet ogsaa gik ind paa. Den 23 Mai 1845 sluttede hun selv, første Gang efter hendes Fuldmyndighed, Cortesmøderne, og samme Dags Eftermiddag forlod hun Madrid, ledsaget af sin Moder, Søster og et anseeligt Følge, for over Valencia at begive sig til Barcelona, hvor hun efter Bestemmelsen skulde bruge Søbadene. De paa Dronningmoderens Fødselsdag begyndte Vanheld forfulgte Hoffet paa denne Reise, iblandt flere Gjenvordigheder var ogsaa den, at Hertugen af Rianzares's Vogn væltede og tre Damer, som vare med ham deri, bleve

stærkt beskadigede. Opholdet i Barcelona var ei heller i alle Henseender behageligt. Vel syntes Sobadene at virke gavnligt paa Dronningens Sundhed, og selv vistes hun af Indvaanerne megen Opmærksomhed, men ubehageligt var det hende, at, hvergang hun kjørte ud i Selskab med sin Moder, modtoges hun af Folket med en paafaldende Dødsstilhed, og snart blev Tilstanden baade i Omegnen og i Staden urolig. Anledningen dertil var Udførelsen af det nye, ifølge Forfatningen anordnede Rekrutteringssystem, som Catalonierne, i deres Modbydelighed for Soldaterstanden, ikke vilde underkaste sig; idetmindste var dette det Paaskud, hvoraf Partimændene benyttede sig for at ophidse den unge Befolkning. I Sabadell, Martorell, o. fl. St. reiste Ungdommen sig til en Opstand imod Udskrivningsloven, og neppe kom Rygtet herom til Barcelona, før mange unge Mennesker ilede ud af Staden og sluttede sig til Oprørerne, som snart strømmede sammen fra hele Omegnen og udgjorde flere tusinde Mand. Generalcapitainen, General Concha, gav dem imidlertid ikke Ro til at organisere sig. Med det Mandskab, han havde hos sig, drog han hurtig ud af Barcelona, slog Oprørerne først i flere mindre Træfninger og derpaa i et Hovedslag ved Terazsa, hvorefter de adsplittedes til alle Sider. Her fulgte da og de sædvanlige Grusombeder. Oprørne mishandlede og myrdede Alkalderne, hvor de kom frem; Concha lod de fangne Oprørere skyde. Opstandskraften var imidlertid brudt, og de paafølgende mindre Forsøg havde ingen videre Fremgang.

I Barcelona selv udførtes Rekrutteringen, vel uden at fremkalde formelig Opstand, da Byraadet traf beroligende Foranstaltninger ved Udskrivningen, men dog gjærede det i

Staden i den Grad, at det ansaaes nødvendigt, at erklære den i Beleiringsstand, og Regjeringen lagde Beslag paa alle Handelsskibe, af Frygt for, at Hoffet, afskaaret fra Landsiden, skulde nødes til at gaae tilsøes til Valencia. Opstanden i Omegnen blev imidlertid ganske dæmpet, og Veien tillands stod igjen Dronningen aaben. — Talen var nu om: enten hun skulde begive sig lige til Madrid, hvor Stemningen var temmelig mørk, eller til de baskiske Provindser, for at bruge de derværende Bade. Den sidste Plan fik omsider Overvægten, og den 21. Juli afreiste hun fra Barcelona til Saragossa. I denne, som i næsten alle de andre Stæder, fandt hun en glad Modtagelse, men ogsaa paa denne Reise havde Hoffet det Uheld, at Skibet, hvorpaa det var ombord, sank paa den arragonske Kanal, saa at Udenrigsministeren, Martinez de la Rosa, nær var druknet. I Pampelona tog Hoffet sit Hovedophold; herfra gjordes Udflugter til St. Sebastian, Aguadas Søbade, o. a. St.

Medens Dronningen og Hoffet morede sig paa det Behageligste i Biscaya, var Tilstanden ikke saa glædelig i det sydlige Spanien og i Hovedstaden. I Malaga, Sevilla og fl. St. skete betydelige Opstandsforsøg, og Malaga erklæredes i Beleiringsstand; men farligst saae det dog ud i Madrid, hvor de forskjellige Partier under allebaande Paaskud arbeidede paa at bringe en almindelig Opstand i Gang. En ny Presselov, hvorved Edsvorne afskaffedes i Pressesager, væbnede alle Dagbladene mod Regjeringen; det antagne nye Skattesystem og en ny Postanordning bragte hele Handelstanden i Røre. Man paastod, at det nye Skattesystem lagde Skattebyrden især paa Handel og Vindskibelighed, — at Skatterne for de mindre Kjøbmænd og Kræm-

mere vare stegne til det Serdobbelte mod før, og at Yderne desuden maatte udrede Omkostningerne ved Opkrævningen. Dertil kom endnu, at Toldsystemet begunstigede Smughandelen. Misfornøiet over alt Dette traadte Handelsstanden i Madrid sammen og indgav en Forestilling imod det nye System; men Finantsministeren Mon, som erklærede, at Hensigten med den nye Skatteindretning var, at indføre en retfærdig og ligelig Beskatning, gik ikke ind paa det ham forelagte Andragende. Herved steg Handelsstandens Misfornøielse endnu mere. Børsmændene og Kræmmerne forenede sig derfor, i August, om at ordne en passiv Modstand imod Regjeringen, ved at lukke alle deres Butiker. Dette skete ogsaa virkelig den 18. August. Alle Kjøbmandsbutiker lukkedes, Mængden sammenrottede sig paa flere Steder og den bevæbnede Magt maatte deels med Skud, deels med Bajonetten drive Folkehobene fra hverandre, hvilke endog vare komne i Haandgemæng sammen som politiske Partier, da Nogle raabte: „Espartero leve!" — Andre: „Don Carlos leve!" — Flere bleve dræbte og saarede. — Dagen efter befalede Politiet, at Butikerne skulde aabnes; men desuagtet forbleve de fleste lukkede. Befalingen gjentoges med strenge Trusler; og tvungne dertil aabnede Kjøbmændene nu Butiksdørene, men lode Skodderne forblive for Vinduerne, og enten vægrede de sig ved at sælge eller de satte en uhyre Priis paa alle Varer; og saavidt gik Demonstrationen, at endog Støvlepudserne ved Stadens Porte forhøiede Prisen paa deres Arbeide. Stemningen i Madrid var i flere Dage mørk og truende. Vel syntes alt Mismod for et Øieblik at være glemt, da Spaniens berømteste Tyrefægter Montez de Chiclana paa Reisen til Dronningens Hofleir i Pampe-

lona ankom til Hovedstaden, den 25. August, thi mangfoldige fornemme og ikke fornemme Personer ilede til Gjæstgiverstedet for at bringe Tyrehelten deres Hyldest. Men dette var kun et Havblik før Stormen. Et nyt og alvorligt Opstandsforsøg skete pludselig, den 5. Septbr. om Aften Kl. 10; dog — Regjeringen var forberedt, Tropperne forbleve troe, og med Kraft og Raskhed blev Opstanden undertrykket.

Under disse Begivenheder i Madrid førte Dronningen og hendes Hof en Art idyllisk og fornøieligt Liv i Biscaya. I længere Tid havde der været Tale om en Sammenkomst paa denne Reise mellem Dronningen og Hertugen af Nemours, hvilken man satte i Forbindelse med Hendes Majestæts Formæling. En saadan Sammenkomst fandt nu ogsaa virkelig Sted. Den 4. Septbr. indtraf Hertugen og Hertuginden af Nemours og Hertugen af Aumale til Pampelona, og mange og forskjellige Festligheder vare beredte til de høie Gjæsters Underholdning, deriblandt Turneringer og Tyrefægtninger. Tyrekamppladsen i Pampelona var netop skikket til dette spanske Nationalskuespil; den havde for et Par Aar siden kostet 50,000 Pjastre at indrette, og den ovennævnte berømte Tyrefægter Montez var for en høi Betaling forskreven did. Der holdtes nu en stor Tyrefægtning til Ære for Dronning Isabella og de franske Gjæster, hvorved Dronningens hidtil store Folkeyndest, i det mindste for Øieblikket, led noget Skaar, da hun lod den sammentrængte Mængde Tilskuere vente paa sig et Par Timer over den bestemte Tid. Ved sin Ankomst modtoges hun heller ikke af de fortørnede Tilskuere med de sædvanlige Fryderaab, hvoraf kun nogle enkelte hørtes og selv disse blandedes med adskil-

lige Piber; derimod traadte Tyrefægteren Montez neppe frem, før et overdøvende Hyldingsskrig lod sig høre. Skuespillet syntes iøvrigt ikke at behage de franske Gjæster. Da flere Heste vare faldne for Tyrens Horn og een af dem slæbte Tarmene efter sig henad Pladsen, lod Hertuginden af Nemours Hofdame, Grevinde Bressøn, sig bringe bort i al Hast under Foregivende af at være syg, og Hertuginden selv holdt hele Tiden Viften for Ansigtet, for ikke at see de blodige Optrin. Dronning Isabella derimod havde stærkere Nerver og godtgjorde sin ægte spanske Herkomst ved at følge Fægtningerne og Blodsudgydelsen med den mest levende Opmærksomhed. Ser Tyre og tyve Heste maatte lade Livet i dette store Ridderspil, og over 15000 Tilskuere tilraabte Montez et begeistret Bifald, skjøndt han engang, stærkt i Knibe, blot undkom fra Tyrens rasende Angreb ved at springe hovedkuls over Skranken. Forresten var Samtalen imellem Isabella og de franske fyrstelige Personer yderst ordknap, da disse ikke kunde Spansk, og Dronningen, endog efter spanske Beretninger, talede Fransk til Forskrækkelse. — Hensigten med denne Sammenkomst var dengang ikke klar; men at den havde meer at betyde end et blot Høflighedsbesøg, formodede Alle.

Neppe vare de franske Gjæster dragne bort fra Pampelona, førend Hoffet skyndte sig med at træffe Tilberedelser til Tilbagereisen til Madrid, hvor Tilstanden, som ovenfor er meldt, var høist betænkelig, og hvor Dronningens Nærværelse ventedes med Længsel. Med Glæde erfoer ogsaa de fredelige Borgere bendes ventede Ankomst den 12 September.

V. Kapitel.

Spanien. (Fortsættelse.)

Fortsættelse af Modstanden mod Skattesystemet. Frikjendelse af Narvaez's forrige Modstandere. Hans Ophoielse til Hertug; Opforsel. Forberedelser til Cortesaabningen. Dronning Isabellas Beilere. Cortes-Aabningen. Prinds Henrik. Oppositionens Angreb paa Regjeringen; Narvaez's Forsvar. Indsigelse mod Dronningens Formæling med Greven af Trapani. Maria Christines og Narvaez's gjensidige Forhold; hans vaklende Stilling. Splid i Ministeriet. Narvaez's Afsked. De ovrige Ministres Afsked. Miraflores's Ministerium. Narvaez's Pengeforfatning. Ny Ministerkrise. Forhandlinger derom i Cortes. Ministeriets Afsked; et nyt Ministerium Narvaez. Borsspil. Optrin mellem Narvaez og Maria Christine. Gadedemostration imod Narvaez. Narvaez's Afsked. Isturiz's Ministerium. Narvaez forlader Spanien. Uroligheder i Gallicien. Vanskeligheder for Sammensætningen af Isturiz's Ministerium. Stemning i Madrid. Spaltning i Moderadospartiet. Erklæring af Maria Christine i Formælingssagen. Ministeriets Stilling; Mistro til det. Sikkerhedsanstalter mod Revolutionen. 1845—1846.

Efter Dronning Isabellas Tilbagekomst til Madrid gik Sagerne i nogen Tid en roligere Gang, skjondt den passive Modstand mod Skattesystemet fortsattes i Provindserne, Fængslingerne i Hovedstaden vedbleve og Oppositionen beredte sig til at modarbeide Narvaez's Soldaterherredomme. Til Opnaaelsen af denne Bestræbelse syntes det at være et godt Varsel, at Narvaez's Modstandere, Cortina, Madoz, Lopez o. fl., der vare stillede for Retten som Anklagede, erklæredes for uskyldige; ikke destomindre affatte Regjeringen Rettens Præsident, fordi han havde ladet Lopez uden Hinder udføre sit Forsvar, uagtet deri forekom Ytringer, som vare nærgaaende for de nuværende Magthavere. Nar

vaez, som efterhaanden blev prydet med en saadan Mængde Ordener, at han tilsidst var i Forlegenhed med at finde en Plads paa sit Bryst til den ham af Sultanen tilsendte tyrkiske Orden Nisan Iftikar, arbeidede for sit Vedkommende paa at befæste sin Magt og Indflydelse, hvilket ogsaa syntes at ville lykkes ham. Ved Hoffet indførte han en ny Etikette, og paa Dronningens Navnefest, den 19 Novbr., udnævntes han til Grande af Spanien og Hertug af Valencia. Den nye Hertug foranstaltede den følgende Nat et kostbart og prægtigt Bal, hvortil flere hundrede Personer vare indbudne. I sit Hovmod ventede han, at de Indbudne vilde strømme til, for at bringe ham deres Lykønskning; men Harmen over denne Ophøielse var stor hos den gamle Adel, og næsten ingen Andre end Officererne, som frygtede den nye Hertugs Heftighed, indfandt sig. Denne Frygt var heller neppe uden Grund, thi da den 90 aarige General Castannos, Hertug af Baylen, ved Couren hos Dronningen lykønskede ham til hans nye Værdighed, antog han nogle Udtryk i Tiltalen for ironiske og overvældede den gamle, hæderfortjente Mand med saa plumpe Uartigheder, at han blev syg derefter.

Imidlertid nærmede Tiden sig til Cortes's Aabning. Det gamle Senat var allerede bleven opløst den 4 August, og nye Proceres vare valgte. Til de supplerende Medlemmer af Procuradoreskammeret faldt Valgene for en stor Deel ud efter Regjeringens Ønske, og Ministeriet syntes derved at vinde større Fasthed. Hvad der især spændte Opmærksomheden paa de forestaaende Cortesbeslutninger, var Forholdet til Rom, Skattelovene og Dronningens Formæling. Om denne foer allehaande Rygter over Europa.

De for Øieblikket nærmeſte Beilere ſyntes at være: forſt Greven af Trapani, hvem Dronningmoderen arbeidede for, men ſom var Spanierne imod; — dernæſt Don Carlos's Søn, Greven af Montemolin, hvem Carliſterne ønſkede fremfor Alle, og ſom i viſſe Hofkredſe havde ſine Talsmænd; — og endelig Prindſen af Coburg, for hvem Hofſet i Lisſabon fortrinlig arbeidede; men ved Aarets Udgang var dog endnu Intet afgjort.

Den 15 Decbr. 1845 aabnede Dronningen Cortes. Throntalen var holdt i almindelige Udtryk, men ſnart i de følgende Møder begyndte Oppoſitionen ſine Angreb paa Miniſteriet. Dronningens Formæling var et af Hovedangrebspunkterne, hvortil man tog Anledning af en Erklæring, der var udſtedt af Infanten Henrik, en Søn af Infanten Frants de Paula. Denne Prinds Henrik, der ſtod i den ſpanſke Statat og var vel lidt af Spanierne, ſyntes at ville blive en af Beilerne til Dronning Iſabellas Haand, og det lod til, at Mange ønſkede, han ſom indfødt Spanier maatte blive den Udkaarne. At faae en Sætning herom ind i Svaret paa Throntalen og at bringe Miniſteriet til at yttre ſig om denne Sag, var derfor Oppoſitionens ivrige Beſtræbelſe. Man troede nemlig, at Miniſteriet arbeidede i Forening med Maria Chriſtine for Greven af Trapani, hvilken paa alle Maader gjordes latterlig. Prinds Henrik begik imidlertid det Feilgreb, at ſlutte ſig til Progreſſiſterne; derved ſtillede Moderados ſig paa Miniſteriets Side, ſom i Adreſſefagen vandt en fuldſtændig Seier. — I Senatet, hvis Medlemmer nylig vare valgte af Regjeringen, viſte ſig ingen ſynderlig Oppoſition; men i Procuradoskammeret ſtode de ſaakaldte Moderantiſter, et Mellemparti mellem Progreſ-

fister og Moderados, med Pacheco i Spidsen, som Ministeriets virksomste Modstandere. Deres Dadel og Angreb traf især Regjeringens Vilkaarlighedshandlinger, det nye Skattesystem, Formælingssagens dybe Hemmelighed, og at Dronning Isabella ikke var anerkjendt af Rom og de nordiske Hoffer. — Imod Sædvane forsvarede Narvaez med Besindighed og Maadehold Regjeringen mod disse Angreb. Han begyndte med en smigrende Anerkjendelse af Cortes's Myndighed; — han nægtede ikke de paapegede Overtrædelser af Lovene, men undskyldte dem med Nødvendigheden, og hvad Formælingen angik, da hvilede Sagen for Tiden ganske; dog gav han den Forsikkring, at Statsforfatningens og Cortes Anseelse fuldeligen skulde blive agtet ved Spørgsmaalets Afgjørelse. Alligevel undgik han at give et bestemt Tilsagn om, at Greven af Trapani skulde blive afviist. Denne Erklæring tilfredsstillede ikke Oppositionen. Da det var en almindelig Mening, at Narvaez hemmelig arbeidede for Formælingen med Greven af Trapani, traadte endeel af Majoriteten i Cortes sammen og forfattede en Indsigelse mod denne Formæling, især fordi man troede, at Narvaez for at beholde sin Magt, understøttede Maria Christine, som ivrigen ønskede Partiet. Hun skal ogsaa være bleven meget harmfuld, da hun erfarede, at Mænd, som hun fuldelig regnede til sit Parti, vare imod hende i denne Sag. Narvaez udbrød i sin sædvanlige Heftighed, da man berettede ham det Skridt, de Deputerede havde foretaget, ja han skal endog have udstødt Trusler imod dem. Imidlertid gav Finantsministeren Mon, i Cortesmødet den 26 Januar, den Forsikkring, at der i Formælingssagen var fuldkommen Enighed imellem Ministrene, og Narvaez tilføiede, at Dronningen

ikke endnu havde truffet noget Valg, men naar hun gjorde det, skulde Cortes straks blive underrettet derom. Dette formildede Majoriteten, og Alt syntes nu at være roligt.

Ved Hoffet gik alligevel ikke Alt saa fredeligt til. Narvaez var i Grunden Maria Christine en Torn i Øiet; hun taalte ham blot, saalænge han understøttede hendes Planer. Men Narvaez følte, at han ved at understøtte hendes Formælingsplan havde fordærvet sit Forhold til Moderados-partiet, hvorved hans Stilling blev saare vaklende. I Kabinettet opkom ogsaa herom Uenighed imellem ham og de øvrige Ministre. Efter et heftigt Optrin, som fandt Sted imellem dem den 10 Februar, forlangte han, at de skulde tage deres Afsked. Dette afsloge de, i det de anførte, at de havde Majoritet i Cortes, og der var ingen Grund for dem til at træde tilbage; Dronningen kunde afskedige dem, dersom hun vilde, men selv at forlange deres Afsked under nærværende Omstændigheder, var at forsynde sig imod Constitutionen, og et Forræderi mod deres Parti og Landets vigtigste Anliggender. — Fnysende af Forbittrelse herover indgav Narvaez nu selv Ansøgning om sin Afsked. Dronningen modtog den, men opfordrede tillige de andre Ministre til at fratræde. Med Martinez de la Rosa i Spidsen afgave de atter den allerede anførte Erklæring. Dronningen gav dem derpaa Betænkningstid, men de vedbleve deres Erklæring. Dagen efter udkom et Decret, hvorved Narvaez var tilstaaet Afsked, og General Roncali udnævnt til Krigsminister. Desuagtet vedbleve de øvrige Ministre urokkelige paa deres Post ogsaa lige overfor Roncali. Dette var hverken efter Maria Christines eller Narvaez's Beregning. Indtil Kl. 2 om Natten varede Raadslagningerne i Pallad-

ſet. Endelig blev man da enig om at lade Dronning Iſabella give ſamtlige Miniſtre deres Afſked. Dette ſkete, og Viluma, ſom imod ſin Villie blev overdraget at danne et nyt Miniſterium, gav efter nogle frugtesloſe Forſøg ſit Hverv tilbage i Dronningens Hænder. Efter endeel hemmelige Forhandlinger blev derpaa Miraflores, en Mand, der fordum havde været Geſandt i Paris og var bekjendt ſom Hiſtorieſkriver, udſeet til at ſammenſætte Kabinettet, ſom ogſaa efter nogle Vanſkeligheder kom iſtand.

Ingen af Partierne i Cortes ønſkede nu vel dengang et nyt Miniſterium Narvaez, og ſelv den offentlige Mening i det Hele var imod ham; men ikke var det hans Henſigt at overlade Magten i Andres Hænder, heller ikke at give Slip paa Muligheden af at gjenoprette ſine forfaldne Pengeſager, der ved mislykkede Børsſpeculationer vare komne i maadelige Omſtændigheder. Udfaldet af den ſidſte Miniſterforandring havde ikke ſvaret til Maria Chriſtines Plan, og ſkjøndt hun i ſit Hjerte frygtede Narvaez, arbeidede hun nu atter paa at ſætte ham i Spidſen for Regjeringen, men han ſkulde paa denne Plads gjøres uſkadelig ved Eganna og Pezuela,, to af hendes varmeſte Tilhængere, der ſkulde ſtilles ved hans Side. Efterat dette ſaaledes i al Stilhed var beſtemt, beſluttedes atter det ſidſte Miniſteriums Afſkedigelſe. Alligevel kunde Sagen ikke ganſke ſkjules; Rygtet om, hvad der var i Værk, udbredte ſig ſnart i Madrid og fremkaldte en ſtor Bevægelſe blandt Cortesforſamlingens Medlemmer. Præſidenten tog heraf Anledning til at ſammenkalde et overordentligt Møde den 16 Marts. Her optraadte nu de tilſtedeværende Miniſtre med den Erklæring, at der ikke var forefaldet Noget, ſom paa nogen Maade

gav Grund til den Formodning, at de havde mistet Dronningens Tillid. Denne Paastand blev heftigt modsagt af de nævnte Mænd, Eganna og Pezuela, der allerede af Maria Christine vare udsete til Ministre. Modsigelsen foraarsagede en saa støiende Larm, at Pezuela vilde forlade Salen, men han blev, paa Præsidentens Befaling, af Dørvogteren formeent at komme ud. Herpaa reiste sig Oppositionens Fører Pacheco og dadlede skarpt det forrige Ministerskifte som en uconstitutionel Handling, men tilsagde under de nærværende Omstændigheder det nu bestaaende Ministerium Miraflores sin og sit Parties Understøttelse, hvorpaa Forsamlingen tilkjendegav dette Ministerium Nationalrepræsentationens Tillid. Denne Erklæring afskrækkede ikke Maria Christine fra sin Plan; samme Aften fik Ministeriet sin Afsked, Narvaez blev atter udnævnt til Ministerpræsident, Eganna og Pezuela indtraadte nu som Ministre ved Siden af ham, og Gesandten i Lissabon, Gonzales Bravo, blev udseet til Udenrigsminister. Papirerne paa Børsen, som i den sidste Tid være faldne stærkt i Prisen, begyndte strax at hæve sig, hvorved Narvaez igjen kom til Pengekræfter; men netop dette for saa Mange ulykkebringende Børsspil lagde Grunden til en alvorlig Tvist imellem ham og Maria Christine, hvortil ogsaa kom andre Omstændigheder, som snart virkede til at berede hans Fald. Gonzales Bravo afslog nemlig ei alene den ham tilbudte Ministerpost, men erklærede sig i de stærkeste Udtryk imod det hele Hofvæsen i Madrid og nedlagde sin Gesandtskabspost i Lissabon; Eganna og Pezuela kom snart i Strid med Narvaez og hans Tilhængere, saa at det ikke varede længe, før det nye Ministerium stod paa svage Fødder. Narvaez, som nok

vidſte, at Maria Chriſtine ſtod bagved hine to Mænd, kunde nu ikke ſtyre ſin raae Heftighed. I en lang Samtale med hende, den 31. Marts, ſkal han have ſagt hende reent ud, at han maatte anſee hendes Plan, at formæle Dronning Iſabella med Greven af Trapani, for faretruende. Maria Chriſtine ſtudſede ved denne Yttring; men hendes Studſen gik over til Forbittrelſe, da han ſkal have tilføiet, at det var umuligt at regjere Spanien, hvis hun ikke, idetmindſte for nogen Tid, forlod Riget. Hun taug, men hendes Beſlutning var fattet. – Næſte Aften udførte Narvaez's Modſtandere en ſæregen Demoſtration imod ham. Det var allerede temmelig ſildig, da der udenfor hans Bolig forſamlede ſig endeel Mænd, af hvilke flere bare muſikalſke Inſtrumenter. I den Tanke, at de vilde bringe Generalen en Aftenmuſik, gjorde Politiet ingen Indſigelſe mod deres Samling. Men paa eengang begyndte de Forſamlede at ſpille og ſynge Riegos Hymne og andre Frihedsſange, hvorpaa et ſtormende Chor iſtemte de katholſke Sørgeſange de Profundis og Miſerere. Nu fik da Politiet travlt med at adſplitte den tilſtrømmende Folkeſværm, hvilket dog ikke lykkedes, førend det blev underſtøttet af en Skare tilkaldte Soldater.

De følgende Dage ſteg Spændingen meer og meer imellem Dronningmoderen og Miniſterpræſidenten. Det var iſær Eganna, ſom arbeidede paa hans Fald, og Narvaez fandt det tilſidſt raadeligſt at ſøge ſin Afſked, førend den blev ham tilſendt. Hans Anſøgning blev bevilliget, og Iſturiz, den 4. April, overdraget at danne et nyt Miniſterium. Saaſnart nogle af de nye Miniſtre vare traadte ſammen, begyndte en Udfeining i det Store. Alle Narvaez's Skabninger og Yndlinge fik ſtrax deres Afſked, og Generalen

selv blev udnævnt til Gesandt i Neapel. Men efter nogen Tvivlraadighed om, hvad han skulde gjøre, valgte han den Vei, at han med en Slags Ringeagt sendte Udnævnelsen tilbage og begav sig til Bajonne, hvor han traf sammen med Infanten, Don Henrik, hvem han selv havde været med at forvise, og som formedelst sine Forsøg paa at vinde Dronning Isabellas Tilbøielighed havde maattet forlade Spanien.

Det Hverv Isturiz havde overtaget, at danne et nyt Ministerium, var imidlertid ikke let. Under de idelige Ministerskifter vare betydelige Uroligheder udbrudte i Lugo og i forskjellige Steder og Egne i Gallicien. Som Paaskud for Opstanden angave Hovedmændene det nye Skattesystem og Dronningmoderens forhadte Indflydelse paa Regjeringen. En i Gallicien opstaaet styrende Oprørsjunta rettede paa denne Tid en Proklamation imod hende, hvori Udstederne kaldte hende „den havesyge, bykleriske og rænkefulde Neapolitanerinde," og ivrede heftigt imod „den haandfuld Forrædere", som stod hende bi. Skjøndt denne Opstand i længere Tid ikke var uden Fremgang, blev den dog efterhaanden betvungen af General de la Concha. Det øvrige Spanien var for Tiden roligt, men baade i Madrid og rundt omkring i Landet herskede Frygt for en ny Borgerkrig. I alle disse Omstændigheder laae meer eller mindre Vanskelighed for en fuldstændig Sammensætning af det nye Ministerium, især da det var vitterligt, at et saadant maatte adlyde Maria Christine. Ogsaa mislykkedes flere af Isturiz's Bestræbelser. I Begyndelsen forbigik han Dronningmoderens Venner og Beundrere, Mon og Pidal, hvilke Mænd som Medlemmer af Narvaez's første Ministerium han selv havde bekæmpet i

Cortes, — dog Nødvendigheden og den franske Gesandt Grev Bressons Mellemkomst bragte ham omsider til at optage dem i sit Kabinet, hvorved han da ikke kunde undgaae at forsvare det af Mon indførte Skattesystem eller at træde op imod Opstanden i Gallicien. I Madrid herskede under denne Vaklen stor Forvirring. Moderadospartiet, som blot af Frygt for at spille Magten over i Hænderne paa Exaltados og Ayacuchos holdtes tiltage fra at optræde med Kraft imod Maria Christine, deelte sig nu i to Partier, af hvilke dog især det største drev paa Afgjørelsen af Dronning Isabellas Formæling, for derved at standse Moderens styrende Magt og faae hende til at forlade Madrid. Selv iblandt Folket begyndte Misfornøielsen med hendes Indflydelse at yttre sig tydeligere, og i Formælingssagen herskede stor Uenighed imellem hende og den offentlige Mening. Ikke destomindre vidste hun at formilde denne noget, da hendes Privatsecretair, i Anledning af nogle af Thiers i det franske Deputeretkammer fremførte Beskyldninger, offentliggjorde en Erklæring af hende: at hun ikke bar noget Had til Infanten Don Henrik, og at Landets Gavn fremfor Alt Andet maatte komme i Betragtning ved Valget af en Gemal for Dronning Isabella.

Revolutionen, som imidlertid var udbrudt i Portugal, bragte Skræk og Bekymring over Spanien. Vel var Regjeringen nu bleven sammensat fuldstændig, og søgte saavidt muligt ved kraftige Forholdsregler at bevare Roligheden; endog Pacheco og hans Oppositionsparti sluttede sig af Frygt for de vilde revolutionaire Udbrud i Naboriget, til det nye Ministerium; men en Roes, som netop i de Dage blev ydet det af Guizot i det franske Kammer, skadede dets

Anseelse hos Spanierne, da disse derved bestyrkedes i den herskende Mistro, at Mon havde indrømmet Frankrige utilbørlige Told- og Handelsfordele, og overhovedet, at Ministeriet var en Skabning af Frankrige. Ministeriet lod sig dog ikke anfægte heraf. Skjøndt det ikke var nogen Hemmelighed, at de spanske Flygtninge, i Juli, lavede sig til at bryde ind i Spanien, og at de stode i Forbindelse med Exaltados og andre urolige Hoveder i de spanske Provindser, fortsattes Sikkerheds Anstalterne med Ro og med Kraft og Hurtighed. Provindsial-Regimenterne bleve opløste og en Troppestyrke paa 20 til 30,000 Mand i en Hast opstillet paa den portugisiske Grændse; desuden holdtes et betydeligt Reservecorps i Beredskab, hvorved ethvert Angreb udenfra forebyggedes.

VI. Kapitel.

Spanien (Fortsættelse).

Dronning Isabellas og Infantinde Luises Forlovelser. Pressens og Englands Misfornøielse med den sidste. Forlovelserne stadfæstede i Cortes. Narvaez's Tilbagekomst. Formælingerne. Greven af Montemolins Flugt fra Bourges; hans og Infanten Henriks Indsigelser mod Formælingerne. Carlisterne i Catalonien, Forhold i Kongefamilien og ved Hoffet. Cortes Opløsning og nye Aabning. Olozaga greben og fængslet. Ministeriets Afsked, et nyt dannet. Tvist i Kongefamilien; ujevnbyrdigt Ægteskab. Isabellas Uddannelse og spændte Forhold til sin Moder. Maria Christines Modstanderes Angreb paa hende for Underslæb; hendes Afreise fra Madrid. General Serrano, hans Forhold til Dronning Isabella. Partiernes og Ministeriets Stilling. Dets frugtesløse Bestræbelser for at fjerne ham fra Madrid. Et Progressist-Ministerium forhindret af Kongen. Ministeriets Afsked. Pachecos Ministerium, dets Program. Omvæltninger ved Hoffet. Stemning derover i Madrid og hos Maria Christine. Isabellas nye Omgivelser; hendes Opførsel. Don Henriks Giftermaal. Infantinde Josephas Kjærligheds-Eventyr. Skud efter Dronningen; hendes Ophold i Aranjuez; Forhold til hendes Gemal. Hemmeligt Selskab; Franz de Paula Medlem deraf; hans Forvisning fra Madrid. Kongens Forligstilbud. 1847.

Imedens saaledes alle Partiers Øine vare henvendte mod Portugal, afgjordes i al Hemmelighed den saameget omhandlede Formælingssag. Alle de hidtil optraadte Bejlere til Dronning Isabellas Haand: Greven af Trapani, Greven af Montemolin, Prindsen af Koburg, Infanten Henrik og en af England i Forslag bragt østerrigsk Prinds, bleve forkastede. Den første var i det Hele afskyet af Spanierne; den anden havde selv fordærvet sin Sag ved den Ytring: at hvis han ægtede Dronning Isabella, saa ægtede han hende som Konge, og opgav ingenlunde den ham ifølge

hans Fødsel tilkommende Ret; Prindsen af Koburg var slet ikke kommen i Betragtning, Infanten Henrik havde lagt sig ud med Maria Christine, og en vis national Iversyge havde tilbageviist Englands Forslag til at antage en østerrigsk Prinds. Hvorledes de hemmelige Forhandlinger bleve drevne, er ikke bleven bekjendt, men det synes, at Maria Christine og Kong Ludvig Philip have aftalt og afgjort hele Sagen. Paa eengang omtaltes en splinterny Beiler til Dronningens Haand i Francisco de Assis, en ældre Søn af Frants de Paula og Broder til den tidtnævnte Infant Don Henrik. Den offentlige Mening lod strax til at bifalde dette Valg, skjønsdt det slet ikke skal have været efter Dronning Isabellas Ønske. Der paastaaes, at hun indtil det sidste Øieblik skal have viist en afgjort Uvillie mod dette Giftermaal, og at hun alene paa sin Moders kraftige Foreſtillinger omsider gav efter. Heller ikke skal Infanten have viist synderlig Glæde, da han erfarede sin uventede Lykke. Saameget er vist, at det ikke var gjensidig Tilbøielighed, men kun blotte Statshensyn, der knyttede denne Forening. Efterat Sagen var afgjort i Statsraadet og Forlovelsen sluttet den 28 August 1846, kundgjordes den offentligt Dagen efter; men paa samme Tid blev det tillige bekjendt, at Dronning Isabellas Søster, Infantinden Luise, ligeledes var bleven forlovet med Kong Ludvig Philips Søn, Hertugen af Montpensier, skjønsdt Forlovelsen endnu ikke blev formelig erklæret.

Saameget den første af disse Forbindelser i det Hele vakte det spanske Folks Tilfredshed, ligesaameget yttrede sig Utilfredsheden med den anden. Hele Dagspressen erklærede sig i de heftigste og stærkeste Udtryk derimod; den paastod,

at det spanske Folk blev fornedret derved, at en fransk Prinds fik Udsigt til at bestige Spaniens Throne, og den søgte at vække det gamle Nationalhad imod Frankrige og dets Konge, hvilket ogsaa til en vis Grad lykkedes, saa at Franskmændene paa flere Steder vare udsatte for Fornærmelser og Mishandlinger. Selv de engelske Statsmænd studsede ved denne Forlovelse, og den engelske Gesandt Bulver i Madrid indgav strax paa egen Haand en Art Forestilling derimod, som støttede sig paa, at denne Forbindelse kunde bidrage til at bryde det venlige Forhold, der hidtil havde bestaaet imellem England og Spanien, ja at den endog satte Europas Fred i Fare. Denne Forestilling tiltraadtes af det engelske Ministerium. Men netop den Omstændighed, at England syntes at ville blande sig i Kongefamiliens indre Forhold og ligesom beherske sammes Giftermaal, krænkede Spanierne og forvandlede snart den største Utilfredshed til det Modsatte. — Cortes vare imidlertid indkaldte til en overordentlig Sammenkomst for at stadfæste Forlovelserne. I dette Møde, den 14 Septbr., kundgjorde Ministeren Isturiz de aftalte Forlovelser og forsvarede Kongefamiliens Ret til et uafhængigt Valg imod Englands Indsigelse og Pressens Indvendinger. Cortes billigede ogsaa hvad der var skeet, Dronningens Formæling med Infanten Frants de Assis eenstemmigen, men Infantindens med Hertugen af Montpensier med 159 Stemmer imod 1, hvorhos dog maa bemærkes, at 19 Medlemmer afholdt sig fra at afgive deres Stemmer. At nogle faa Medlemmer talede mod den franske Forbindelse, og de talrige Tilhørere intet Bifald gav tilkjende, havde intet videre at betyde. — Det hele Proceres-kammer og en Deputation af Procuradores med Præsidenten

i Spidsen aflagde derpaa Dronningen deres Lykønskning, og da kort derefter den smukke Hertug af Montpensier, ledsaget af sin Broder, Hertugen af Aumale, holdt deres Indtog i Madrid, vandt de ved deres Gavmildhed, Skjønhed og indtagende Væsen den fattige og især den qvindelige Deel af Hovedstadens Befolkning. Narvaez var ved denne Leilighed kommen tilbage og deeltog i alle Festlighederne ved Hoffet. Den 10 October 1846 fuldbyrdedes begge Formælingerne, der bivaanedes af alle de fremmede Gesandter med Undtagelse af den engelske, der netop i de Dage fjernede sig fra Madrid. To Dage efter tillagdes Dronningens Gemal ved et Decret Titel af Konge; og mange Festligheder, Tyrefægtninger, o. a. d. sysselsatte Madrid i de følgende Dage.

Dronning Isabellas Forlovelse var neppe bleven bekjendt, førend Carlisterne forsøgte paa at antænde en ny Borgerkrig. Greven af Montemolin, hvem hans Tilbørgere nu kaldte Kong Carl **VI**, vidste at unddrage sig det franske Polities Opmærksomhed, og flygtede fra Bourges; ogsaa den bekjendte Carlistgeneral Cabrera undkom fra Frankrige. I Catalonien viste sig paa eengang flere Carlistbander, medens den flygtede Prinds lod en Indsigelse mod Dronningens Giftermaal udgaae, og selv fra Infanten Don Henrik fremkom en Offentliggjørelse, hvori han, medHensyn til InfantindenLuises Formæling med den franske Prinds, forbeholdt sig sine medfødte Rettigheder til den spanske Throne. Engstelsen for nye Uroligheder var saaledes stor, og allehaande Rygter bidroge til at forøge den. Ikke destomindre kunde Oprørsilden ikke mere ret finde Næring; Spanierne vare kjede af de idelige resultatløse

Opstande, saa at det kun var i enkelte Egne af Catalonien, at Carlistbanderne fandt noget Tilhold. — En Amnesti for politiske Forseelser af et temmeligt Omfang, som blev givet i Anledning af Dronningens Formæling, gjorde et fordeelagtigt Indtryk overalt, hvortil endvidere kom, at Beleiringsstanden blev hævet, hvor den endnu bestod. Ved Hoffet søgte Dronningens Gemal, Kong Frants, at tilveiebringe et fredeligt og venligt Forhold imellem sin og sin Gemalindes Familier; det lykkedes ham ogsaa at bevæge sin Broder Henrik til at tilbagekalde den ovennævnte Protest, hvorpaa han med Dronningens Tilladelse ankom til Madrid og blev strax derefter udnævnt til Admiral. Denne Begyndelse havde imidlertid ikke de gode Følger, man haabede. At Maria Christine Formælingsaftenen forlod det kongelige Slot og flyttede ind i sin Gemals, Hertugen af Rianzares's Pallads, vakte vel almindelig Tilfredsbed, thi man troede, at hun nu vilde opgive sin umiddelbare Indflydelse paa Regjeringen; men denne Tro var urigtig, og man mærkede det snart. Ogsaa forøgedes Folkets Harme, da det saae, at hun bestræbte sig for at faae sine Døttre af andet Ægteskab erkjendte som hørende til den kongelige Familie, og at Hertugen af Rianzares, uden anden Fortjeneste end at være hendes Mand, blev overdynget med Titler og Ordener fra Frankrige, ja, at heller ikke han holdt sig tilbage fra at blande sig i Regjeringens Anliggender. Denne Harme gik nu efterhaanden over til en Forbittrelse og et Had, der paa mange Maader aabenbare gav sig Luft imod Dronningmoderen og hendes Gemal. En stærk Spænding var allerede nu for Maria Christines Skyld indtraadt imellem Cortes og Regjeringen, hvoraf fulgte, at Ministeriet flere Gange stod

paa Nippet at tage Afsked og kun ved Overtalelse bequemmede sig til at vedblive indtil videre. Under denne Vaklen opløstes Cortes den 31 October, nye Valg anordnedes, og den næste Sammentrædelse bestemtes til den 25 December. Ved Valgene bleve adskillige af de landflygtige Statsmænd valgte, saasom Mendizabal og Olozaga, hvilke opholdt sig i Frankrige; og overhovedet tegnede det til, at Regjeringen eller især Camarillaen, til hvilken endog Isturiz og flere af Ministrene regnedes, vilde faae en stærk Opposition.

Med denne Udsigt aabnede Dronning Isabella den 31. December 1846 Cortesforsamlingen, som formedelst et uhyre Sneefald havde maattet udsættes i nogle Dage. I Throntalen omtalte hun de to Formælinger, — yttrede sig med Tilfredshed om den indre Ro i Riget, og fremsatte den Forventning, at alle berettigede Meninger, samlende sig omkring den constitutionelle Throne, vilde lade alle fiendtlige Partibestræbelser uden Støtte. Fremdeles gav hun Haab om en udvidet Amnesti, og lagde Forsamlingen paa Hjerte, hvor nødvendigt det var at beslutte „en fast og passende Dotation til Kirken.“ — Mendizabal indtog sin Plads i Procuradores-, Narvaez i Procereskammeret, men Olozaga, som efter sit Valg begav sig til Spanien, lod Regjeringen paagribe underveis og føre som Fange til Pampelona under det Paaskud, at en Mand, der havde vovet personlig at fornærme sin Dronning, ikke kunde indrømmes Sæde i Nationens Forsamling. Præsidentvalgene i Forsamlingen faldt imidlertid ud imod Regjeringens Ønske, thi hvad man især var opbragt paa Ministeriet for, var dets Afhængighed af Maria Christine og af Frankrige, hvis Gesandt man tilskrev en utilbørlig Indflydelse. Med denne og andre Bebreidel-

ser imod Regjeringen optraadte ogsaa Narvaez i et af de første Møder i Senatet; thi han var endnu i et spændt Forhold til Hoffet og især til Maria Christine siden hans mislykkede Forsøg paa at fjerne hende fra Spanien. Forresten havde Præsidentvalgene til Følge, at Ministeriet tog sin Afsked, og at der, efter adskillige mislykkede Sammensætninger, omsider dannedes et andet af Hertugen af Sotomayor, hvis Virksomhed idelig standsedes ved nye Forandringer, og flere Gange indtraf Omstændigheder i Hofkredsen, som atter bragte det til at forlange Afsked.

Til denne bestandige Vaklen i Regjeringen kom nu ogsaa Tvist og Misligheder i Kongefamilien. Kong Frants's Broder, Infanten Don Henrik, forelskede sig efter sin Tilbagekomst i en Dame under sin Stand, Greven af Castellars Datter, hvem han med Faderens Samtykke besluttede at ægte. Alting var allerede færdig til Bryllupper, da Regjeringen pludseligt greb ind. Man fandt, at et saadant ujevnbyrdigt Giftermaal vilde fordunkle Thronens Glands, og den 7. Febr. 1847 indfandt Generalcapitainen af Madrid sig i Don Henriks Bolig med Ordre for ham til, inden to Timer at forlade Madrid, og under militair Bedækning blev han bortført til Barcelona, hvor han skulde forblive indtil videre. Noget derefter befalede Regjeringen ham at begive sig til Neapel i et foregivet Ærinde i Flaadens Tjeneste. Forbittret herover afreiste han ogsaa fra Spanien, men gik til Toulon, hvorfra han til Cortes indsendte en Indsigelse mod den Behandling han havde lidt, og tillige en Erklæring, at han aldrig vilde ægte nogen Anden end Donna Elena de Castellar. Infantens Fader, Frants de Paula, og hans Broder, Kong Frants, bleve meget fortrydelige over

Regjeringens Adfærd imod Henrik, og det kom herover til et temmelig uvenligt Optrin imellem det kongelige Ægtepar, da Dronning Isabella havde givet sit Samtykke til Ministeriets Handlemaade. — Paa samme Tid blev et andet ujevnbyrdigt Giftermaal sluttet imellem en af Kongens Søstre og Greven af Trastamara. Det var en temmelig udbredt Mening, at Maria Christine havde havt sine Fingre med i Spillet her, og at det overhovedet var hendes Plan saameget som muligt at fjerne Frants de Paulas Familie fra Hoffet, for at hun kunde bevare sit eget uindskrænkede Herredømme over Datteren, og saaledes vedligeholde sin Indflydelse paa Regjeringen. Skjøndt man vel ikke kan fæste Lid til de engelske Beretninger, der endog ville paastaae, at Maria Christine i Forening med sin Camarilla havde lagt an paa at opdrage Isabella saaledes, at hun maatte blive udulig til at udfylde sin Plads uden Moderens Hjælp, ja endog at hun maatte blive moralsk fordærvet; er Saameget imidlertid vist, at siden Esparteros og Arguelles Fjernelse og Maria Christines Tilbagekomst var Isabellas aandelige Uddannelse, under det idelige Hofrænkespil, bleven høiligen forsømt. Usandhed, Havesyge og Ærgjerrighed vare de Aander, som herskede ved Hoffet, og Marquisinden af Santa Cruz, som var i Maria Christines Sold, spillede heri en Hovedrolle. Isabella udviklede sig under saadanne Omgivelser til et stivsindet og egensindigt Barn, der dog lidt efter lidt blev opmærksomt paa, hvad der foregik omkring hende, og Maria Christine tabte efterhaanden noget af den Indflydelse, som hun hidtil havde havt paa sin Datters Handlinger. Især begyndte Isabella efter sin Formæling at unddrage sig sin Moders Herredømme. At hun i mange

Dele blot havde været et Redskab til at fremme dennes Planer, opgik efterhaanden for hendes Eftertanke, og at hun ved Overtalelser, om ikke ved Trusler — som Nogle paastaae — var bleven bragt til at ægte sin Fætter, baade mod sit Ønske og sin Tilbøielighed, og nu desuden mærkede, at han var en Mand, der hverken besad Aand eller Kraft eller andre Egenskaber, som kunde vinde eller fængsle hende, fremkaldte en hemmelig Uvillie mod Moderen, hvorpaa hun ikke lagde noget Skjul. Løsnet fra den forrige Tvang styrtede hun sig ud i en Hvirvel af Fornøielser og Adspredelser, der ikke altid vare en Dronning værdige.

Medens denne Forandring udviklede sig mellem Dronning Isabella og hendes Moder, hendrev Cortes maanedlange Forhandlinger om Adressen, og Moderados og Exaltados prøvede deres Kræfter imod hinanden. Men Maria Christines Modstandere forsømte ikke at benytte sig af den indtraadte Stemning til et offentligt og alvorligt Angreb, for at faae hende fjernet fra Madrid. Maria Christine mærkede snart det optrækkende Uveir og lavede sig til at gaae af Veien for det. Der udbredtes uventet det Rygte, at hun havde i Sinde at reise til Frankrige, og virkelig forlod hun ogsaa Madrid tilligemed sin Gemal og Isturiz, hvilken sidste gik som Gesandt til London, samme Dag, som hun blev Gjenstand for et alvorligt Angreb i Cortesforsamlingen. Sagen var nemlig den, at der allerede længe havde været udbredt et Rygte om, at Maria Christine tildeels havde erhvervet sig sin store Formue efter Ferdinand **VII**'s Død ved Understøb af sine Døttres Arvedeel; ja at hun end ikke var fri for at have tilvendt sig nogle af Kronens Juveler. Den 8de Marts 1847 androge flere Deputerede

i Cortes paa, at Kongerne Carl IV's og Ferdinand VII's Testamenter skulde fremlægges, tilligemed Dronning Isabellas og Infantinde Luises Ægteskabscontrakter, hvorhos de ligefrem beskyldte Maria Christine for Underslæb. Vel blev Andragendet som henhørende under Domstolene afviist med 86 imod 34 Stemmer, men Hovedhensigten, hendes Fjernelse fra Madrid, var bleven opnaaet.

Neppe var Dronningmoderen reist bort, førend Tingene begyndte at tage en anden Vending baade ved Hoffet og i Regjeringen. General Serrano, der havde været een af Hovedmændene i Revolutionen imod Espartero og mægtigt bidraget til hans Fald, var efter Indførelsen af den nye Forfatning af 1845 bleven udnævnt til Senator og levede nu i Madrid. Han var en Mand paa 36 Aar, veltalende, fiin i sine Manerer og en sand mandlig Skjønhed i alle spanske Damers Øine; i sine politiske Grundsætninger hørte han til de maadeholdne Exaltados, og kunde følgelig ikke stemme med det Moderados-Ministerium, der endnu hang ved Maria Christine. Denne Mand havde vidst at vinde Dronning Isabellas Opmærksomhed og Fortroligbed i den Grad, at Forholdet imellem dem snart blev en Gjenstand for alle Slags upæne Rygter i Spanien og grove Bagvaskelser i Udlandet. Saasnart dette Forhold bemærkedes, begyndte Progressisterne at antage en dristigere Holdning, og Sagen blev betænkelig, da baade Carlister og Exaltados paa samme Tid rørte sig, Moderados vare deelte i Partier, og Ministeriet fornam en paafaldende Modstand hos Dronning Isabella imod flere af dets Forslag. At General Serrano blev anseet for Hovedaarsagen til denne Forandring, fulgte af sig selv; alle Conservative, saavel de af-

gangne som de daværende Ministre, saavel Isturiz's som Sotomayors Parti frygtede ham, og besluttede at fjerne ham fra Madrid, det koste hvad det vilde. Ministeriet udnævnte ham altsaa til Statholder i Navarra og til Anfører i Krigen mod de Carlistbander, som paa flere Steder viste sig. Men Serrano vægrede sig ved at modtage denne Post, under Paaskud af, at hans Pligter som Senator ikke kunde forenes dermed. Da Dronningen bifaldt hans Vægring, blev Ministeriet høist fortrydeligt, og udnævnte ham derpaa til Inspecteur over Tropperne i de forskjellige Provindser. Ogsaa denne Post vægrede han sig ved at modtage, og Dronningen tog atter Parti mod Ministrene. Hans Fjernelse var alligevel besluttet. Ministerpræsidenten indfandt sig nogle Dage efter i Senatet og forlangte Bemyndigelse til at lade ham sagsøge for hans Vægring for at efterkomme Regjeringens Befaling. Vel blev dette Forlangende tilstaaet, men nu var Serrano, uagtet alle Efterforskninger, ingensteds at finde. Han holdt sig skjult, snart meente man hos den engelske Gesandt, snart hed det i det kongelige Slot, hvorpaa Sag virkelig blev anlagt imod ham. Herved forøgedes Misstemningen imellem Dronningen og Ministrene, og gjorde ikke Forholdet bedre mellem hende og hendes Gemal. Det var naturligt, at ogsaa han ønskede General Serrano langt bort fra Madrid; han indsaae nok, at dette ikke vilde skee under et Progressist-Ministerium, og søgte derfor, saavidt det stod til ham, at støtte det bestaaende Kabinet. Uenigheden mellem dette og Dronningen blev imidlertid saa stor, at hun lod Pacheco, der, skjøndt Exaltado, dog i den sidste Tid havde nærmet sig Progressisterne, kalde til sig, og der synes ogsaa at være skeet en Aftale om Oprettelsen

af et Progressist-Ministerium, men at Kongen for Øieblikket fik dette afværget. Der fortælles nemlig, at han den Nat, der var bestemt til Underskrift af Udnævnelsen, gav Befaling til, at Ingen maatte blive indladt i Dronningens Gemak, men at Enhver, som vilde tale med hende, skulde melde sig hos ham; dernæst lod han Ministrene kalde til sig og opfordrede dem til at handle med Eftertryk og Fasthed; selv vilde han i Nødsfald med sin Person indestaae for Opretholdelsen af Orden.

Under disse Omstændigheder sluttede Moderados sig nu tæt sammen og søgte med al Kraft at holde Ministeriet. Efter Aftale med dette fremkom da i Cortesforsamlingen Opfordring til at erklære, at Kabinettet besad og fortjente Cortes's fulde Tillid. Uagtet Cortina talede mod denne Opfordring, gik den dog igjennem, men frelste alligevel ikke Ministeriet. Dronningens Mishag med det forstod Modpartiet fortræffeligt at benytte. Bankieren Salamanca, en snild og forslagen Pengemand, satte alle sine Hjul i Bevægelse. Den stakkels Frants de Paula blev ogsaa brugt som et af disse; thi han var et af de Mennesker, der have et særeget Greb paa at gjøre, hvad de i Grunden ikke ville; Salamanca pleiede gjerne at hjælpe ham ud af hans idelige Pengeforlegenhed, og det var ham altid meget om at gjøre at bevare Dronning Isabellas Venskab, ved at smigre for hendes Lumer; — altsaa, Frants de Paula førte Salamanca ind til sin Svigerdatter, og ved hans Forestillinger i Forening med de Sted, der kom fra et hemmeligt Sted, samt formedelst Dronningens Harme over sin Gemals Forhold, blev Ministeriets Fald besluttet. Hun gav først Ministrene at forstaae, at hun ønskede, de skulde forlange deres Afsked;

hertil vilde disse ikke bequemme sig, da de ikke troede at have Anledning til dette Skridt, og svarede: at Hendes Majestæt jo kunde afskedige dem efter Godtbefindende. Dette blev da ogsaa Enden derpaa; efter flere Dages Underhandlinger gav Dronningen Ministrene deres Afsked.

Joachim Frants Pacheco, en dygtig, men noget forfængelig og ærgjerrig, Mand dannede nu i en Hast et nyt Ministerium, hvori Medlemmer af de forskjellige Moderadospartier fik Sæde. Han selv blev Ministerpræsident og Salamanca Finantsminister. Forandringen var gjennemgribende, thi Pacheco havde i Cortes betegnet sine Forgængeres Politik som fordærvelig for Staten. Han var en erklæret Modstander af Maria Christine, og med hans Indtrædelse i Ministeriet var den franske Indflydelse forbi. Den 29. Marts viste han sig i Cortes og gav en Forklaring over det politiske System, der nu skulde følges. Regjeringen — yttrede han — bekjendte sig til maadeholdende, frisindede Grundsætninger, og den hyldede en spansk national Politik med Hensyn til Udlandet; og skjøndt den ønskede Fred med alle Stater, vilde den dog aldrig tilstede, at Dronning Marias Throne i Portugal, som dengang truedes af Revolutionen, blev omstyrtet eller sat i Fare. Sparsomhed var naturligvis Noget, som dette ligesom alle Ministerier lovede.

Saasnart denne Omvæltning i Regjeringen var skeet, kom Serrano atter frem af sit Skjul, for at stille sig for sine Dommere. Hans Indflydelse paa Dronningen viste ogsaa snart sine Virkninger i en anden Retning. Det havde ikke været ham vanskeligt at overbevise hende om, at hun af sine Omgivelser ikke havde været behandlet, som hun burde,

ja selv at hendes Moder ikke havde været ganske ærlig i Hensende til sine Døtres Arv. Nu begyndte da ogsaa Omvæltningen ved Hoffet. Til den Camarilla, for hvis Planer Dronning Isabella hidtil havde været et villieløst Redskab, hørte især den tidtnævnte Marquise af Sta. Cruz, der siden den unge Dronnings Fødsel havde været Overhofmesterinde, — Don Pedro Eganna, Ribianes, Grev Cumbres-Altas, hvilke beklædte adskillige Embeder ved Hoffet, — General Pezuela; Gouverneuren af Madrid, Fulgosio, gift med en Søster til Hertugen af Rianzares, o. fl., hvilke alle vare Maria Christines Skabninge. Paa eengang gav Dronning Isabella Befaling til at meddele alle disse Personer deres Afsked. Herover høiligen opbragt ilede Marquisen af Sta. Cruz, ledsaget af sin Ven, Grev Cumbres-Altas, til Frants, for at beklage sig over hans Gemalindes Opførsel; hun søgte at gjøre ham begribeligt, at Dronningen vel var Herskerinde i Kongeriget, men at han var Herre i sit Huus, og at Ansættelsen af Æresdamer, Kammerfruer, m. m. maatte være afhængig af ham. Den stakkels Mand, der ved Ministerskiftet først var faret op som en Løve og siden faldet ned som et Lam, fornegtede heller ikke samme Charakteer ved denne Leilighed. Marquisens Beviisførelse fandt han meget velgrundet, og smigrede sig selv med at besidde den ham foreholdte Myndighed. Han lovede derfor den krænkede Dame sin Beskyttelse og raadede til, at hun og hendes afskedigede Venner skulde lade, som om Ingenting var skeet, forblive fremdeles paa deres Poster, og hvis Dronningen gjentog sin Befaling til Afsked, blot sige til hende: at Han, Kongen, havde paalagt dem at blive. — Dronning Isabella fik snart Kundskab om, hvad der var

forefalder. Noget efter gjorde hun sig et Ærinde ud i Forgemakket og spurgte da som i Forbigaaende: hvorfor disse Folk ikke endnu havde forladt Palladset. – Da traadte Marquisen af Sta. Cruz frem og erklærede uden alt Omsvøb, at Kongen havde befalet dem at blive, og at de ifølge deraf ogsaa vilde blive. Ogsaa mumlede hun Noget om et Komplot, i hvis Garn Dronningen var hildet. — Det spanske Blod foer Isabella til Hovedet: „Komplot!“ — udbrød hun — „De og Deres er det, som have stiftet Komplotter hele deres Livstid, ja de stifte endnu Komplotter i Kongens Gemak. Men vi ville dog see, hvem der er Herre i min Faders Huus!“ -- Hun lod derpaa straks Ministrene hente, som erklærede, at Hendes Majestæt var berettiget til aldeles frit at raade over Indretningen af sin Hofholdning. Herover kom det nu til heftige Optrin baade mellem Ministeren Mazarredo og Marquisen af Sta. Cruz og imellem Dronning Isabella og hendes Gemal, som atter i dette Øieblik tabte al Kraft og Fasthed, og Enden paa det Hele blev, at De, han havde lovet sin Beskyttelse, alle maatte paa Døren.

Hele Madrid jublede over denne Begivenhed ved Hoffet, og Dronningen, som før, naar hun offentlig lod sig see, neppe blev hilset, blev nu, da hun ledsaget af sin Svigerfader hyppigen viste sig paa de almindelige Spadseregange, modtaget der med lydelige Glædesraab. Men hendes Forhold til sin Gemal forværredes; hun traf sig ganske tilbage fra hans Omgang og talede ofte i sit onde Lune om Skilsmisse, og han forlod siden hiin Dag trods alle Anmodninger ikke sine Værelser; ikkun eengang nødte Dronning Isabella ham til i Regnveir at ledsage hende paa en Spadse-

regang i flere af Madrids Gader. Den stakkels Mand, der var et Hoved lavere end sin Kone og saae suur og fortrædelig ud, spillede her en ynkelig Figur, især da Lystighed og Livsglæde straalede paa hans Gemalindes Ansigt.

Maria Christine blev høilig fortørnet, da hun i sin Landflygtighed fik Efterretning om den skete Omvæltning ved Hoffet i Madrid. Der fortælles, at hun i sin Vrede skrev et meget skarpt og bittert Brev til sin Datter, fuldt af Bebreidelser over hendes Utaknemmelighed, hendes slette Opførsel og „slette Opdragelse," hvorpaa Isabella kort og spids skal have svaret: „Jeg har ikke selv opdraget mig, Mama!" — Forresten synes Valget af de nye Omgivelser, den unge Dronning gjorde, ikke just at have været ganske heldige. Foruden General Serrano hørte nu til hendes nærmeste Omgangskreds hendes Svigerinde Josepha og Digteren Ventura de la Vega, et ungt Menneske, der blev hendes Privatsecretair, daglige Selskab og Ledsager. Ved hans Side viste hun sig ofte i Skuespilhuset, og tog ikke sjelden Plads i en Privatloge, hvor hun under Forestillingen sladdrede med ham og klappede ligesom de øvrige Tilskuere. Selv kjørte hun tidt Hestene paa sine Kjøreture, og ilede ofte tilfods, ledsaget af den nævnte Svigerinde, ligeledes en rask Dame, eller sin flau og bedrøveligt udseende Svigerfader, med store og stærke Skridt, hvor Folkemassen tykkest flokkede sig sammen paa de offentlige Steder. Alt dette mishagede dog de stolte, gravitetiske Spaniere, som fandt en saadan Adfærd nedværdigende baade for Kronen og Nationen. Hertil kom endvidere de ujevnbyrdige Forbindelser, der med en vis Egensindighed knyttedes af nogle til den kongelige Familie hørende Personer. Den unge Greve af Castellar indfandt

sig i det kongelige Slot, for at uddvirke Dronningens Tilladelse til sin Søsters Formæling med Infanten, Don Henrik, og da hans Bestræbelser bleve frugtesløse, fuldbyrdedes Formælingen alligevel den 1 Mai 1847. Men dette var ikke det Eneste. Ogsaa Kongens Søster, Infantinden Josepha, Dronningens fortrolige Veninde, var kommen ind i en Kjærlighedsforstaaelse med en amerikansk Digter, Guell, en Kjøbmandsson fra Havanna. Af Frygt for Indsigelse fra høiere Sted besluttede det unge Par at lade sig hemmelig vie; men Politimesteren kom efter hvad der var i Værk, og meldte det til Regjeringen. Brudefolkene, Præst og Vidner vare allerede forsamlede, da Politiet skred ind og efter høiere Befaling hindrede Vielsen. Guell blev nogle Dage efter greben i sin Bolig og bortført til Andalusien, hvorfra han blev sendt til Havanna.

Bysnakken var endnu ikke bleven færdig med disse Begivenheder, da den blev afbrudt ved en Fare, der truede Dronningens Liv. Da hun Natten til den 5 Mai kjørte til Theatret Circo, affyredes i Gaden Alcala to Skud efter hendes Vogn; Dagen derpaa ilede hun i flyvende Fart bort fra Madrid til Aranjuez, medens Kongen blev tilbage. Her førte hun nu et meget lystigt Liv og indbød sin Gemal til sin Fødselsdag, den 13 Mai, for i Aranjuez at modtage de sædvanlige Haandkys; men han undskyldte sig og begav sig til Pardo. Opbragt over hans Vægring modtog hun paa den Dag de Høfberettigede i Frakke, en uhørt Tilsidesættelse af den spanske Etikette, og skal atter have forelagt Ministeriet sit Ønske om at det vilde tage hendes Skilsmisse under Overveielse; om sin Gemal udtrykte hun sig paa den stærkeste Maade og pleiede fra nu af ikke at be-

nævne ham anderledes end med Øgenavnet Paquo. Vel ønskede hun Skilsmisse, men dog vilde hun, at han skulde gjøre det første Skridt. Herfor vægrede han sig, og erklærede Ministrene, som i den Anledning henvendte sig til ham, at han betragtede sig som Dronningens første Undersaat, og forsaavidt agtede han ogsaa hendes Ministre; men hvad hays Familieanliggender angik, da vidste han selv, hvorledes han skulde handle, og lod sig heri Intet foreskrive af Ministrene. — At han fra nu af forholdt sig med en vis Værdighed i denne Sag, lader sig ikke miskjende. Flere Prælater, hvis Betænkning indhentedes, erklærede, at der ingen lovlig Aarsag var til Skilsmisse. Ministrene vare ilde stedte, de fore fra Madrid til Pardo og Aranjuez, for at mægle mellem det uenige Kongepar, og derfra atter til Madrid, for at holde lange Raadslagninger derom, men Forholdet blev stedse vanskeligere. Den 24 Mai vendte Dronningen tilbage til Hovedstaden, uden at hendes Ankomst medførte nogen Tilnærmelse. Hver af Ægtefolkene forlangte, at den anden skulde skille sig ved sin Omgivelse; men Ingen af dem vilde give efter. — Saaledes stode Sagerne ved Hoffet, da en uventet Opdagelse ogsaa fjernede Don Frants de Paula og hans Datter Josepha, der forledte Dronning Isabella til mange Letsindigheder. En Advokat Angel de Riva var nemlig bleven arresteret, som mistænkt Ophavsmand til det mod Dronningen udøvede Mordforsøg. Ved de derover optagne Forhør og Undersøgelser kom man efter, at der i Madrid bestod et hemmeligt Selskab, hvis Planer vare farlige for Dronningens Liv og Throne, og med Overraskelse erfarede man tillige, at Infanten Frants

de Paula var Medlem saavel af dette som af flere hemmelige Selskaber. Den eenfoldige og forfængelige Prinds, som gjerne vilde spille en eller anden politisk Rolle, havde virkelig ladet sig bedaare og forlede til at indtræde som Medlem, uden vel ret at vide Selskabets egentlige Formaal. Ifølge den gjorte Opdagelse blev han kaldet for Ministeriet, og tilstod i sin Angest, hvad han var beskyldt for. Den nærmeste Virkning heraf var, at han strax maatte romme det kongelige Pallads, hvor han havde boet i den sidste Tid, og at han paa en skriftlig Befaling maatte lave sig til at forlade Madrid, hvormeget han end krympede sig derfor. I Juli Maaned afreiste han tilligemed sin Datter til St. Sebastian. — I Forholdet mellem de kongelige Ægtefolk gjorde dette dog ingen Forandring. Ei engang Kong Frants fik Lov til at drage ind i det kongelige Pallads, hvortil han beredte sig, da Dronningen igjen afreiste til la Granja; thi da alle Forberedelserne til hans Indtog vare trufne, lod hun ham Indtrædelsen forbyde og Palladset lukke lige for hans Næse. Naar Kongen efter den Tid kom til Hovedstaden, besøgte han sin yngre Søster, som var bleven der tilbage, men satte ikke sin Fod i det kongelige Pallads. I Pardo morede han sig med Landskabstegning og Klaveerspil.

Det var en Selvfølge, at Ministeriet nærede Frygt for den Rystelse, som denne Uenighed imellem Kongeparret truede med at føre over Spanien; men alle dets Bestræbelser for at tilveiebringe en Udsoning mislykkedes, da de fra begge Sider opstillede Betingelser vare saadanne, at ingen af Ægtefolkene vilde indlade sig paa dem. Kongen tilbød for sit

Vedkommende et Forlig, i August, men paa det Vilkaar, at hans Forening med Dronningen først skulde indtræde efter fire Maaneders Forløb.

VII. Kapitel.

Spanien. (Fortsættelse.)

Ministeriets Stilling til Partierne. Narvaez Gesandt i Paris. Flere Landflygtiges Hjemkaldelse. Salamanca og hans Finantsplaner. Udsættelse af Cortesmøderne. Pengemangel og Dyrtid. Carlisternes Forhold. Sammenrottelse i Barcelona. Ankomst af en pavelig Legat. Indblanding i Portugals Anliggender. Ministeriets vaklende Holdning. Offentlig Stemning. Narvaez's Tilbagekaldelse. Frugtesløse Bestræbelser for at fjerne Serrano fra Madrid. Narvaez's mislykkede Forsøg paa at danne et nyt Ministerium. Progressist-Ministerium. Amnesti. Moderados-Ministerium; Narvaez Præsident. Serrano Generalcapitain i Granada. Maria Christines Ankomst. Forsoning imellem Dronningen og hendes Gemal. Cortes Aabning. Bestyldninger mod Salamanca. Moderados Angreb paa ham. Progressisternes Modangreb, især paa Maria Christine. Larmende Optrin. Angreb paa Espartero. Tillidsvotum for Ministeriet. Carlistkrigen endt. Esparteros Tilbagekomst til Madrid. 1847—1848.

Ved Siden af de ovenfor fortalte Palladsstridigheder gik Statens Anliggender, hvilke nødvendigviis maatte lide under Uenighederne i Kongefamilien og under Regjeringens derved i flere Henseender vanskeliggjorte Stilling. Ministeriet, der var udgaaet af en Green af Moderadospartiet, syntes at lægge an paa, ikke at ville høre til noget Parti, og lagde sig derved ud med dem alle. Det søgte at forhindre Maria Christines Tilbagekomst til Spanien og sendte General de la Concha til Paris, da der var Udsigt til at hun kunde

ventes igjen, for at afværge hendes Afreise fra Frankrige; — og, for at svække Moderadospartiet endnu mere, blev Narvaez skikket som Gesandt til Paris, hvorhen han afreiste den 1 Mai 1847. — Paa den anden Side kaldte Regjeringen mange af de Landflygtige tilbage, ja hele Sommeren var der Tale om, at selv Espartero skulde indsættes i alle sine Titler og Værdigheder; i det mindste blev hans Tilgodehavende hos Statskassen ham virkelig anviist til Udbetaling; endog den gamle Fredsfyrste Godoy fra Carl IV's Tid fik alle sine Titler, paa „Fredsfyrste" nær, igjen, Tilladelse til at vende tilbage til Spanien og Løfte om Godtgjørelse for endeel af hans Godser, — et Løfte der rigtignok endnu ikke var opfyldt ved hans Død i Frankrige 1851. Men Ministeriets Stilling blev snart meget vaklende, og dette skyldte det for endeel Salamancas Finantsplaner. Denne Mand, der havde drevet Statsforpagtningerne og Børsspillet i det Store, havde i sin Tid vundet uhyre Summer og tabt dem igjen; ved sit raske, dristige og indsmigrende Væsen havde han vidst at tilvende sig Dronning Isabellas Yndest, og han og General Serrano deelte nu tildeels Herredømmet over hende. Men han beskyldtes for at benytte sin Stilling som Finantsminister til at bringe sit rystede Pengevæsen paa Fode igjen. Hvorvidt denne Beskyldning var grundet, maa her være uafgjort; saameget er vist, at hans Finantsplaner vare nye og dristige, og at han med en urokkelig Bestemthed søgte at sætte dem igjennem; men baade Cortes og Folket betragtede Alt, hvad han foretog sig, med Mistro, og han fandt hos begge en afgjort Modstand. Saaledes gik det i Cortes med de Lovforslag, der indeholdt Grundsætningerne for hans Finantsforvaltning, især da nogle af dem

grebe voldsomt ind i det Offentliges og Communernes Eiendomsrettigheder. En Følge heraf var Cortesmødernes Udsættelse paa ubestemt Tid. Denne Forholdsregel fandt almindeligt Mishag, hvilket endmere voxede, da Salamanca derefter søgte at iværksætte sine Planer ved kongelige Decreter. Skjøndt stærkt angreben af Pressen og bearbeidet af Pengemændene og Handelsstanden, blev han dog urokkelig, trods alt det Had, der trak sig sammen omkring ham, selv hos de lavere Folkeklasser, som tilskreve det personlig Vindesyge, at han under den herskende Dyrtid lod en stor Mængde Korn opkjøbe. De fleste af hans Planer opnaaede da heller ikke deres Øiemed, og Regjeringen saae sig af Pengemangel nødsaget til at standse Udbetalingen af en stor Deel Embedslønninger og Pensioner, hvorved mangfoldige Familier i den dyre Tid nedsank i Armod.

Til det Mismod og den Utilfredshed, som under disse Omstændigheder i Forening med Kongefamiliens sørgelige Forhold havde lagt sig over hele Folket, kom endnu de vedvarende Uroligheder af Carlisterne saavel i Catalonien som i Gammelcastillien, hvilke Regjeringen med alle sine Anstrengelser ikke var istand til at gjøre Ende paa. Blev en Høvding slagen eller fangen og skudt et Sted, opstod en anden et andet Sted. Carlisterne udplyndrede, hvor de kom frem, de kongelige Kasser, røvede Heste og Qvæg og sparede ei engang Courerer og Reisende. — Rygter om, at engelske Bomuldsvarer skulde tilstedes fri Indførsel i Spanien, fremkaldte, den 14 Juni, i Barcelona en Sammenrottelse af flere tusinde Værere, og kun ved Politimesterens Aarvaagenhed blev en Opstand forebygget. — Ikkun to Begivenheder syntes at styrke Regjeringen noget. Den ene var An-

komsten af en pavelig Legat, hvori laae et Beviis paa, at Rom atter vilde fornye den diplomatiske Forbindelse med det constitutionelle Spanien. Den pavelige Legat Brunelli blev ogsaa modtaget med store Æresbevisninger og holdt under Klokkeringning sit høitidelige Indtog i Madrid den 29 Mai 1847. Den anden var Indblandingen i de portugisiske Anliggender. Ifølge Overeenskomst imellem Quadrupeltraktatens Magter rykkede et spansk Corps ind over de portugisiske Grændser, for at bidrage til at kue det der herskende Anarki; det indtog snart Fæstningen Valença og den 27 Juni besatte General de la Concha Oporto. Men desuagtet havde Ministeriet ingen Fasthed. I dets eget Skjød var ikke længere nogen ret Enighed, heller ikke havde det noget Hold, hverken i Cortes eller hos Folket. Alligevel blev det staaende, thi skjøndt alle Partier vare dets Modstandere, vare disse selv uenige, og intet af dem vovede at optræde med Kraft, af Frygt for at spille sit Modparti Magten i Hænderne. Gjæringen var imidlertid stor allevegne, og paa eengang fremkom en trykt Proklamation, som bar Kongens, Frants de Assis, Navn og opfordrede til at styrte Dronningen og den bestaaende Orden. Den fredelige Frants var heri ganske uskyldig; med en Skrivelse uden Navn var Proklamationen tilsendt ham, og han sendte den strax igjen til Ministrene. Man søgte efter Ophavsmanden, men forgjæves, Madrid vrimlede af ængstende Rygter, og deriblandt dukkede ogsaa dette ideligen frem, at Pacheco, hvis Bestræbelser for at tilveiebringe en Forsoning imellem det kongelige Ægtepar havde været forgjæves, vilde tage sin Afsked. Rygtet blev dennegang til Sandhed. Den dumpe Gjæring var overalt saa stærk, at man frygtede en Revolu-

tions farlige Udbrud. Under disse mislige Omstændigheder fik Pacheco Dronningen bevæget til at lade Narvaez kalde tilbage fra Paris. Imidlertid fortsattes Udsoningsforsøgene; men Ministeriet fortvivlede tilsidst om, at Noget i denne Sag var at udrette, saalænge General Serrano var i Madrid. Det tilbød ham derfor Kommandoen over Hæren i Catalonien og lod ham med det samme spørge: om han havde Noget at indvende derimod. Med smild Beregning lod hans Svar, at han var beredt til at gaae, hvorhen Dronningen og Landets Tjeneste kaldte ham. Efter dette Svar blev da en Udnævnelse udfærdiget og forelagt Dronningen til Underskrift. Men forend hun underskrev, forlangte hun at vide, om Serrano forud var adspurgt. Ministrene bejaede det med det Tilsoiende, at han ikke havde været derimod. Ikke tilfreds med denne Forsikkring sendte hun derpaa selv Bud efter Generalen, som gjentog sin forrige Erklæring; men da hun nu ogsaa vilde vide, om Tanken om denne Ansættelse var opstaaet hos ham selv eller udgaaet fra Ministeriet, svarede han, at han ikke havde bedet om Noget, men Ministeriet havde tilbudet ham hiin Ansættelse. Paa denne Erklæring lagde Dronningen Udnævnelsen tilside.

Saaledes mislykkedes atter dette Forsog paa at fjerne Serrano og derved at bane Veien for en Udsoning imellem det kongelige Par. Imidlertid ankom Narvaez til Madrid den 27 August. Alle Partier kom i Bevægelse; Moderados fik nyt Mod, men Exaltados og Carlisterne vare høiligen misfornoiede med hans Komme. Han erholdt strax det Hverv at danne et andet Ministerium end det bestaaende, som ikke længere kunde holde sammen, og forelagde Dronningen en Liste paa de Mænd, han foreslog; de vare alle

Moderados og havde hørt til de fire sidste Ministerier, men Salamanca var ikke deriblandt, og paa ham vilde Dronningen ikke give Slip. At Narvaez forestillede hende, at netop denne Minister var Aarsag til den almindelige Misfornøielse og fremkaldte Nationens Odelæggelse, var uden Virkning, og da han ikke kunde faae sit Forslag sat igjennem, fraſagde han sig det ham overdragne Hverv. — I Smug dannedes derpaa et Ministerium, hvori Progressisterne havde Overmagten, og allerede den 1 Septbr. udkom en Kundgjørelse om dets Indsættelse. Salamanca forblev paa sin Post som Finantsminister, og Forsædet skulde tilbydes Hertugen af Frias, som dog afslog Tilbudet. To Dage efter offentliggjorde dette nye Ministerium en Beretning i den mest liberale Aand, hvori Dronningen tilraadedes at udstede en almindelig Amnesti, hvilken ogsaa blev givet. Alle fra Spanien Forviste eller Flygtede fik uden Indskrænkning Tilladelse til at vende tilbage, naar de blot svore Dronningen og Forfatningen Troskabsed. Samme Dag udfærdigedes tillige et kongeligt Decret, ved hvilket Espartero udnævntes til Senator. Progressisterne jublede, og denne Udnævnelse forkyndtes overalt i Extrablade og med store Bogstaver. Derimod forbød Ministeriet under streng Straf Trykning og Udbredelse af Skrifter angaaende Dronningens Privatliv, Ægteskab og Gemal. Hele Hovedstaden var i stor Bevægelse. Den 4 Septbr. om Aftenen, da Exaltados vilde bringe Dronningen en Aftenmusik og hun red igjennem Gaden, omringedes hun af en stor Sværm af det laveste Folk, som kastede Huerne i Veiret, standsede hende og overdøvede hende med Raab for hende og Espartero i den Grad, at hun i Forskrækkelse maatte tye ind i det nærmeste Pallads.

Slige Gadeoptøier bleve vel strengt forbudne, men fra alle Kanter, selv fra Barcelona, indløb Taksigelser for Esparteros Tilbagekaldelse.

Salamanca fortsatte imidlertid sine Finantsplaner ved kongelige Decreter, hvilket var til stort Mishag for alle Moderados, og hemmeligt sattes alle Kræfter i Arbeide for at styrte dette nye Ministerium. Det blev da heller ikke ret gammelt, men en dyb Hemmelighed hviler over, hvorledes dets Fald saa hurtigt blev bevirket. Efter neppe en Maaneds Forløb udbredte sig paa eengang det Rygte i Madrid, at Dronning Isabella vilde nedlægge Regjeringen, og at Mon var reist til Paris for at afhente Maria Christine, og ikke liden var den almindelige Overraskelse, da det den 5 October blev forkyndt, at Ministeriet var afskediget, at et nyt Moderados-Ministerium var indsat med Narvaez til Præsident, og at det anmeldte sig som en heel Modsætning til det forrige. — Dette Ministeriums første Handlinger var Ophævelsen af alle Salamancas Finantsdecreter og Indkaldelsen af Cortes til den 15 November. Dernæst gav det sig Mine af, at dets Bestræbelser gik ud paa en almindelig Udsoning af alle stridende Partier, thi Amnestien blev ikke tilbagekaldt, og med Iver arbeidedes paa at stifte Fred i den kongelige Familie. General Serrano blev udnævnt til Generalcapitain i Granada, og maatte nu uden al Modsigelse afreise didhen, og nogle Dage efter blev Operasangeren Miral, der havde gjort et Forsøg paa at udfylde hans Plads hos Dronningen, en Morgen overrasket af Politiet og paalagt at begive sig 30 Mile bort fra Madrid. Allerede den 14 October ankom Maria Christine, skjøndt ikke til almindelig Glæde, da Mange atter frygtede hendes Overgreb i

Regjeringssagerne, og nu fik Narvaez endelig en, idetmindste tilsyneladende, Forsoning imellem det kongelige Ægtepar bragt istand. I Forening med den pavelige Legat afhentede han Kong Frants i Pardo og førte ham under Militairparade til det kongelige Pallads, hvor han kom til at beboe den ene Fløi, medens Dronning Isabella beboede den anden, dog viste de sig fra nu af tidt offentligt sammen, droge paa Jagt med hinanden og lode udvortes, som om de førte et ret fornøieligt Samliv. — Baade i Staten og ved Hofset fortsattes fremdeles Forandringerne, og ved det sidste indførte Narvaez igjen den gamle Etikette, som det synes, for at lægge et Baand paa Dronning Isabellas altfor frie Bevægelser. Alligevel havde Ministeriet endnu ingen Fasthed, og en Palladsintrigue var atter nærved at styrte det; ved Narvaez's gjennemgribende Forholdsregler forebyggedes vel dets Fald, men tidt foregik dog endnu Omvexlinger i de enkelte Ministerier.

Den 15 November 1847 aabnedes Cortes af Dronning Isabella i egen Person, som ledsagedes til Forsamlingen af sin Gemal og sin Moder. I Throntalen yttredes Glæde over, at der nu var Udsigt til at Forviklingerne med Pavestolen kunde blive løste paa en tilfredsstillende Maade, og at den Tid endelig var kommen, da den offentlige Fred vilde grundfæstes ved alle Spaniers Gjenforening omkring Thronen. I Senatet blev Mon valgt til Præsident, og i Adressen indskjødes en Taksigelse til Dronningen for Afskedigelsen af de to foregaaende „fordærvelige Ministerier." Heri laae en aabenbar Krigserklæring især imod Salamanca, som nu blev Gjenstanden for Moderadospartiets bittre Forfølgelse. Allerede siden han blev afskediget havde

Beskyldninger imod ham for Underslæb med Civilliſten været i Omløb. Noget Forkeert derved fandt vel Sted, og Salamanca og Hofintendanten Pennay Aguayo søgte i Bladene at skyde Skylden paa hinanden for de Misligheder eller Misgreb, som Beskyldningerne omhandlede. Den 20 November fremkom i Cortes den Fordring, at Aktstykkerne angaaende Civilliſten, m. m. skulde fremlægges. Salamanca reiste sig og tilbageviste de mod ham gjorte Beskyldninger som de skammeligſte Bagvaskelser, men opfordrede selv Kammeret til at stemme for den stillede Fordring, hvilket ogsaa skete. Rygtet om, at Moderados vilde andrage paa at sætte Salamanca under offentlig Anklage, bevægede Progressisterne til at lægge Planen til Modangreb paa de forrige Ministre af Moderadospartiet for de af dem begaaede lovstridige Handlinger; de vilde forlange Rede for de Vexler og Anviisninger, der vare udstedte paa Kasserne i Havanna. Ogsaa kom dette Andragende under Forhandling den 16 Decbr. Maria Christine blev her Hovedpersonen for Angrebet. Andragsstilleren Sagasti beskyldte hende for at have hævet Summer af Statens Penge, som ikke tilkom hende. — Neppe var Maria Christines Navn blevet nævnet, førend Cortesmedlemmerne af Moderadospartiet flokkede sig sammen og antoge, efter at have aftalt en Angrebsplan, en høist truende Holdning ligeoverfor deres Modstandere. — Marineministeren, som besvarede den fremsatte Beskyldning, holdt en lang Lovtale over Maria Christine og mente, at Spanien ikke kunde vise hende Taknemmelighed nok. Derefter reiste sig Mon, som hendes troe Forkæmper, og erklærede: han vilde føre Kampen for hende paa Liv og Død. „Kun Ondskab — raabte han — kan tillægge Isabella II's Moder

andre Navne end Dronning-Regentinde, Dronning Christine af Bourbon. Hun har aabnet Hjemmets Porte for de Udvandrede, — hun har givet os Friheden, befordret Landets Igjenfødelse. Lad hendes Navn forsvinde af Budgettet, i Spaniernes Hjerter vil det forblive." Under tordnende Bifaldsraab af sit Parti fortsatte han sin Tale med de mest nærgaaende Skjældsord og Bebyldninger imod Espartero, som — efter hans Paastand — havde traadt al Ret, alle menneskelige Følelser, alle Taknemmelighedes-Pligter under Fødder. — I en opirret Stemning tog Sagasti til Gjenmæle: „Jeg erkjender -- sagde han — den Tjeneste, som hiin høie Dame har vist Landet, men jeg veed ogsaa, at hun til Overflod er bleven belønnet derfor." — Her blev han afbrudt af et Forbittrelsens-Skrig af meer end hundrede Deputerede, som styrtede frem i Salen i truende Stilling med knyttede Næver og opløftede Stokke; men Sagasti lod sig alligevel ikke forstyrre. Med endnu stærkere Røst gjentog han hine Ord og tilføiede: „Hvad vilde der vel være bleven af hendes Datters Krone, hvis ikke Nationen havde udgydt sit Blod? "— Men nu brød Uveiret først los for Alvor, og der forefaldt et Optrin, hvortil det spanske Parlament endnu ikke havde oplevet Magen. Et formeligt Slagsmaal begyndte mellem Partierne. Stolene bleve ituslagne, Bordene væltede, og under det frygteligste Skrig og Bulder randt hen ad Gulvet Strømme af — Blæk. -- Midt i denne Tummel søgte Ministerpræsidenten Narvaez med sin svungne Ridepidsk at skaffe sig Orenlyd, for at Sagasti i Regjeringens Navn kunde blive kaldt til Orden. Dette lykkedes omsider, og da det endelig var bleven

noget roligere, rykkede Moderados nu frem fra Forsvaret for Maria Christine til et nyt Angreb paa Espartero. Pidal, den forrige Moderados-Minister, gjennemgik paa den mest ubarmhjertige Maade hans hele Løbebane og bibragte derved Progressisterne et saadant Nederlag, at de efterhaanden listede sig ud af Salen, og deres Andragende blev forkastet. Ogsaa Narvaez, som vilde tale et forsonende Ord, blev nu ilde modtaget af Mon, som raabte: General Narvaez's forsonende Ord forvolde mig kun Ækelhed. Vi ville ingen Forsoning; enhver Art af Overbærelse, af Tolerance, vilde være en Forbrydelse, en Forbandelse." — Enden paa den hele Kamp blev da tilsidst den, at Salamancas Sag blev overgivet til et Udvalg til Undersøgelse.

Med dette parlamentariske Feltslag endtes Aaret 1847. Ministeriet syntes nu at have vundet nogen Fasthed, hvilken forøgedes, da det den 15 Januar 1848 erholdt et Tillidsvotum for at bøve Skatterne, og Mendizabals Forslag, at sælge de geistlige Eiendomme og at lønne Geistligheden af Statskassen, faldt igjennem, hvortil endvidere kom, at Carlistkrigen i Catalonien saagodt som ganske var endt.

Espartero, Hertugen af Victoria, var imidlertid ankommen fra London til Madrid den 7 Januar, hvor han samme Dag stedtes til Audients hos Dronning Isabella. Folket modtog ham med Agtelse. Den 13 mødte han i Senatet og aflagde den befalede Ed. Efter Mødets Slutning saaes han og Narvaez Haand i Haand i en lang Samtale med hinanden. En stor Menneskemængde var stimlet sammen for at see ham, og saa stor var Trængselen ved Udgangen, at han med Møie kunde slippe igjennem. Alle blottede stilriende

deres Hoveder, i det han gik forbi. Den 9 Februar afreiste han til sin Fødeby Logrono, for der at tage sit Ophold. Femten Dage derefter udbrød Revolutionen i Paris,—

VIII. Kapitel.

Grækenland.

Rigsdagen. Oppositionen Tilstanden i Grækenland. Usikkerhed. Forholdsregler for at tilveiebringe Sikkerhed. Beskyldninger paa Rigsdagen imod Maurokordatos Ministerium. Adresse til Kongen. Protest derimod. Autochthoner og Heterochthoner. Nye Senatorer. Aarsdagen for Kolettis Ministerium; hans Formaning til Embedsmændene. Kolettis Afsted og Reise til England. Forbedret Tilstand i Landet. Partierne i Athen. Befolkningens Spaltning efter Landsdele. Rigsdagen sluttet 1845. Foreninger for at frembringe Ministeriets Fuldstændiggjørelse. Begjæring derom til Kongen, Kongens Svar. Præsidentvalg. Kolettis Tale i andet Kammer. Engelske Noter, Grev Aberdeens og Guizots forskjellige Meninger om hans Regjering. Oppositionens Nederlag. Ny engelsk Note. General Lontos's Selvmord. Rigsdagens Slutning 1846.

1845 — 1846.

Ved Begyndelsen af Aaret 1845 var Rigsforsamlingen endnu ikke kommen til at begynde sine parlamentariske Arbeider. Næsten fire Maaneder forløb med at undersøge Valgenes Gyldighed, og denne Undersøgelse endte omsider med, at flere Valg bleve erklærede for ugyldige; iblandt disse var General Lontos's Valg for Ægina og Maurokordatos's for Universitetet i Athen. Herved mistede vel Oppositionen sin egentlige Fører i de Deputeredes Kammer imod Kolettis Ministerium, men den talte alligevel betydelige Personligheder paa sin Side, og vidste efterhaanden at

hverve flere. Thi den havde Førere, som ikke forsmaaede noget Middel til at modarbeide Regjeringen og styrte Kolettis, for selv at opsvinge sig til Magten, og den fandt en mægtig Støtte i den engelske Gesandt, Edmund Lyons, og den tyrkiske Gesandt, Phanarioten Mussurus. Begge disse Mænd., som bestandig trak i Lag sammen med Oppositionen, søgte i deres Regjeringers Aand at opdynge alle mulige Vanskeligheder omkring Kolettis, og selv den kongelige Familie maatte ved flere Leiligheder døie mange Krænkelser. Den Uroligheds-aand, der endnu herskede i alle Egne, — den usikkre Tilstand, hvori hele Riget befandt sig — de Trængsler, hvorunder Finantserne fremdeles lede og mere deslige frembød ideligen Stof til Klager over og Angreb paa Regjeringen, og stedse bleve alle disse Ulemper fremstillede saaledes, som om al Skylden derfor hvilede paa Kolettis. Vel vandt hans Statsstyrelse meget snart Fasthed og Tillid hos den bedre Deel af Rigets Befolkning, men det kan ikke negtes, at Tilstanden paa den Tid var meget anarkisk. I Maina førte to Partier en sand Odelæggelses Krig imod hinanden; i de græske Farvande viste sig Sørøvere, saasnart Foraaret brød frem; Røverbander optraadte i flere Egne, og selv i Athen var endnu i Juni Usikkerheden stor; den gik endog saavidt, at dumdristige Type, Natten imellem den 9 og 10 Juni satte Stiger op til Akropolis og bortstjal to kostbare Basreliefs; ogsaa Generalkassen truedes med et Indbrud, der dog blev forebygget ved Politiets Aarvaagenhed. Nogle hundrede Skridt udenfor Staden var Ingen sikker for Overfald, og paa Veien fra Athen til Piræus skete Røveroverfald ved hvilys Dag den 14 Juni. Ved Korinth blev Posten plyndret, og foran Kongen vaa dens

Reise droge 120 Landsedragere for at holde Veien ryddelig, og alligevel overfaldt Roverne paa Hjemveien det bagefter kommende Tog. Banderne faldt imidlertid ind og rovede og plyndrede paa de tyrkiske Enemærker, hvilket strax af Mussurus, Divanet og selv det engelske Ministerium blev lagt Regjeringen til Last. Kolettis gjorde hvad han kunde for at standse enhver Uorden, men det brøstede ham paa Midler til at tvinge de raae og lovløse Kræfter. Han manglede Tropper, og de der stode til hans Raadighed vare ikke til at lide paa, thi Krigsministeren klagede over Krigstugtens Forfald, og flere urolige Officerer maatte deels forsættes deels forvises.

Imidlertid lykkedes det dog Kolettis lidt efter lidt baade, ved Mildhed og Strenghed, at rense Landet for de omstreifende og ødelæggende Roverbander. Flere Roveranførere nedlagde frivillig deres Vaaben og, naar det lod sig gjøre, bleve de antagne i Statens Tjeneste; men naar de ikke med det Gode vilde underkaste sig, forfulgtes de med Strenghed, og denne Strenghed udøvedes undertiden i en høiere Grad, end Regjeringen enten havde befalet eller ønsket. Begge Fremgangsmaader benyttede Oppositionen til Angreb imod Kolettis: snart var han den for streng, snart for mild. Ogsaa Dagspressen var et brugbart Redskab for hans Modstandere, og sjelden er den i Løgnens og falske Beskyldningers Tjeneste bleven anvendt i det Omfang, som den blev det i Grækenland, til at ophidse Folket og til at fremkalde Borgerkrig blot for at styrte Kolettis og bringe det engelske Parti til Magten igjen. Hertil kom, at det engelske Ministerium tilligemed Divanet og deres Haandlangere gjorde hvad der stod i deres Magt for at skaffe Oppositionen den

Seier, hvorfor denne kæmpede med saamange upatriotiske og man kan gjerne sige, uredelige Midler.

Pressens daglige Angreb paa Regjeringen fornyedes ogsaa ved Rigsdagens Forhandlinger. Men her vare Koletis Tilhængere de stærkeste. Disse reiste sig da og til Hevn over Maurokordatos og hans Ministerium, imod hvilket de fremkom med de blodigste Beskyldninger. I den Adresse, som de Deputeredes Kammer indleverede til Kongen, den 30 Januar 1845, udtaledes en svær Dadel over det forrige Ministerium, der iblandt Andet var beskyldt for at have bevirket de store Uroligheder, hvilke fandt Sted ved Valgene i forrige Aar og kostede flere hundrede Mennesker Livet. — „De Deputeredes Kammer — saaledes hed det i Adressen — „var ikke istand til at udslette Erindringen om de Lidelser, „som vare tilføiede Nationen ved Ministeriet af 29 Marts. „Historien vilde stedse bæve sin Stemme mod de stærke For„urettelser og de blivende, Nationen paalagte Tryk, af hvis „Farer den ikkun ved Kongens Indsigt blev udreven. Men „Kammeret ønskede, at Mindet om hine beklagelige Optrin „maatte forsvinde af det hele Folks Erindring." — Det er en Selvfølge at de Sigtede maatte optræde mod disse Ytringer. Dagen efter indgave de forrige Ministre en Indsigelse mod de gjorte Beskyldninger og paastode, at en vilkaarlig Dom derved var afsagt uden al foregaaende Undersøgelse, i det de tilføiede den Erklæring: at de havde stræbt at føre deres Embeder under Valgstormen efter Ret og Samvittighed, og skulde ikke unddrage sig retslig Undersøgelse, dersom de sattes i Anklagestand, — Kongen modtog Adressen med nogle venlige Ord uden at berøre Ytringen om

Miniſteriet Maurokordatos, i det han takkede for Folkets Kjærlighed og Kammerets Omhu.

Saaledes ſtode nu Kolettis's og Maurokordatos's Tilhængere paa Rigsdagen i den fjendtligſte Stilling imod hverandre, og alle Kolettis Lempelſer og Beſtræbelſer for at tilveiebringe Enighed og Fred vare frugtesløſe. Snart, i Mai, forenede ſig 66 Deputerede om at indgive et Andragende til Miniſteriet om, at 180 Embedsmænd maatte afſtediges. Det var egentlig den gamle Strid om Autochthoner, og Heterochthoner, ſom optoges paa ny, og altſaa et Angreb paa Kolettis, der heldede til de ſidſtnævntes Side, og man beſværede ſig over, at Nationalforſamlingens Decret om denne Sag ikke blev overholdt; hvoraf fulgte, at Regjeringen var nødſaget til at foretage flere Forandringer i Embedernes Beſættelſe. Men Angrebene vedbleve og vorede ved enhver Leilighed. Da Kolettis ved et Forſlag til en Lov imod Røverne beklagede ſig over de Vanſkeligheder, ſom viſte ſig for at bevinge diſſe, og han lod de Ord falde: at Hellenerne blot kunde regjeres ved Fængsler og Lovbøger, ſteg Oppoſitionens Heftighed til det Høieſte. Alle mulige Midler bleve ſatte i Virkſomhed for at vække Mistanke og Mistro til Regjeringen, allehaande Rygter om Uordener udbredtes og det manglede ikke paa Forſøg paa at fremkalde Uro i Provindſerne. Endog i Kammermøderne beſkæmmede og forhaanede Oppoſitionen Miniſteriets aabenbare Tilhængere, og da en Deputeret en Dag vilde tale til Fordeel for Kolettis, blev han med Vold reven ned af Talerſtolen.

Da Kolettis ſaae, at han ved denne haardnakkede Modſtand ſtandſedes i Udførelſen af alle ſine Planer, ſamlede han

endeel af det ministerielle Parti for at raadslaae om Midlerne til at styrke Regjeringen. Man blev i dette Møde enig om at foreslaae Kongen at udnævne 12 Senatorer af Kolettis Tilhængere. Forslaget blev ogsaa antaget, og Kong Otto underskrev Udnævnelsen den 2 August 1845; men med denne Forholdsregel af Regjeringen var heller ikke det russiske Parti ret tilfreds; Metaxas, som endnu bestandig var Hovedet for dette Parti, forlangte sin Afsked som Minister og fik den. Kolettis Stilling var vel for Øieblikket befæstet, men Aarsdagen for hans Ministerium, den 16 August, nærmede sig. Med spændt Forventning saae Athen denne Dag imøde, thi et Folkeudbrud paa den var allerede med Bestemthed forud forkyndt og Trudselsbreve derom vare bragte ind i det kongelige Slot. Oppositionen havde desuden udspredt overalt, at Regjeringen havde til Hensigt at omstyrte Forfatningen og havde sammensvoret sig imod Religionen. Imod disse Rænkespil af Oppositionen tog Kolettis sine Forholdsregler. Om Morgenen den 16 August var Athen i stor Bevægelse, men Dagen henrandt, uden at noget Tegn til Opstand bemærkedes. Patrouiller droge igjennem Gaderne, og Natten brød frem under Indvaanernes Ængstelse. Kl. 11 stode Tropperne under Gevær opstillede i Kasernegaardene, og Artilleriet med brændende Lunter paa Torvene; Slotsvagten var forstærket med 150 Gensdarmer, og Generalerne Grivas, Krieziotis og Vassas havde med Mandskab forskandset sig i deres Huse. Kongen og Dronningen vaagede til Kl. 3, og Kolettis tilligemed den østerrigske Gesandt forblev hele Natten i Palladset; — men ogsaa Natten forløb uden nogen Uroligbed.

Imod de udspredte Bestyldninger forsvarede Kolettis

sig i en til alle Provinds-Gouverneurerne udsendt Omgangsskrivelse, hvori han skildrede de Rænker, der idelig spiliedes imod ham, og advarede derimod med den Forsikkring, at Regjeringen overholdt saavel Grundloven som Religionsforfatningen og af alle Kræfter arbeidede paa Rigets Sikkerhed. Paa samme Tid lod han kundgjøre for alle Embedsmænd, at enhver af disse maatte anse det for en Æressag at fratræde sit Embede, hvis han ikke efter Samvittighed kunde bifalde Regjeringens politiske System; derhos tilføiedes en Trusel om alvorlig Fremfærd imod alle dem, der som Embedsmænd modarbeidede Regjeringen. Desuden søgte han at fjerne flere af sine Modstandere. Da General Kalergis nu viste sig som en af disse, afskedigedes han fra sin Adjutantpost hos Kongen og udnævntes til Kredsoberst i Arkadien; men i sin Harme vægrede han sig for at modtage denne Udnævnelse; derimod søgte han om Tilladelse til en Udenlandsreise, fik den og begav sig til England, hvor han blev modtaget med aabne Arme, og gjorde sig al Umage for at sværte og nedsætte Kolettis's Statsstyrelse.

Denne befæstedes imidlertid med hver Dag. Kolettis besad Kong Ottos fulde Tillid, og hans Anseelse steg sienfynlig i den offentlige Mening, og Sikkerhed udbredte sig i Landet; thi Røverbanderne forsvandt efterhaanden eller bleve betvungne, Agerdyrkningen syntes at faae nyt Liv og Skibsfarten tiltog betydelig. Men Partierne i Athen gjorde Kolettis hans Stilling besværlig, om ikke vanskelig, thi han trængtes idelig ei alene af sine Fjender, som satte alle Kræfter i Gang for at styrte ham, men ogsaa af sine Venner, som higede efter at dele Magten med ham og gjorde Fordringer, som han hverken kunde eller vilde tilfredsstille. For-

uden de tre politiske Partier: det engelske, franske og russiske, havde der efterhaanden dannet sig en indre Spaltning efter Landets forskjellige Beskaffenhed i Fastlandet, Oerne og Peloponnes. Beboerne af disse Landsdele havde forskjellig Charakteer og forskjellige Interesser. Desaarsag gjorde man nu den Fordring, at Ministeriet skulde sammensættes af Mænd fra disse tre Landsdele. Kolettis modsatte sig denne Fordring, da han vel forudsaae, at dens Opfyldelse vilde medføre en Spaltning i Regjeringen selv, der snart vilde blive benyttet af hans Fjender; derfor lod han flere af Ministerposterne staae ubesatte, og Kongen var enig med ham heri. Med alt Dette var han dog gaaet seierrig ud af den diplomatiske Kamp, da Rigsdagen ved en kongelig Forordning sluttedes den 12te Novbr. 1845, for atter at sammentræde imod Udgangen af December.

Rigsdagens Aabning var neppe skeet den 22de Decbr., førend en stor Deel af dens Medlemmer, hvoriblandt endog mange af det ministerielle Parti, dannede Foreninger for at nøde Kolettis til at opfylde deres Fordringer. En saadan Forening af Deputerede fra Oerne anmodede ham ligefrem om at gjøre Ministeriet fuldstændigt. Kolettis indfandt sig derfor selv i deres Forsamling og bemærkede, at, hvis de havde den Mening om hans Forvaltning, som de antydede, nemlig, at et Afslag af deres Begjæring vilde frembringe Anarki og Ulykke, blev ham dog intet Andet tilovers, end enten at nedlægge sin Post eller opløse Rigsdagen. De frafaldt paa denne Erklæring deres Fordring. Men der dannede sig ogsaa en anden Forening bestaaende af 13 Senatorer og 40 Deputerede fra Rumelien og Peloponnes, i hvilken Forening iblandt Andet fremkom det Forslag, at de

her forsamlede Rigsdagsmænd skulde vægre sig ved at begynde deres parlamentariske Arbeider, indtil Ministeriet var gjort fuldstændigt. General Theodor Grivas, der under Maurokordatos's Ministerium var bleven forfulgt som Høiforræder og siden blev Adjutant hos Kongen, vilde gjerne være Minister, og drev derfor saa stærkt paa denne Sag, at Foreningen, som var samlet hos ham, besluttede at forebringe Kongen hiin Begjæring. Kong Otto svarede de Udsendte: han var fornøiet med sit Ministerium; og ligesom han strengt holdt sig indenfor Statsforfatningens Grændser, saaledes anmodede han ogsaa dem paa deres Side om, ikke at befatte sig med hans Prærogativer. Rygtet om dette Foretagende frembragte stor Uro i Athen. Den 31. Decbr. skulde Præsidentvalget i de Deputeredes Kammer gaae for sig: en stor Folkemængde var stimlet sammen, og Rigsdagshuset maatte omgives af en stor Mængde Soldater tilhest og tilfods med skarpladte Geværer. Dog løb Valget fredeligt af, da det faldt paa Ministeriets Candidat Rigas Palamidas. Det varede imidlertid længe, førend Kammeret ret kunde faae begyndt paa sine Arbeider. Hele Januari Maaned 1846 forløb, og Forhandlingerne om Adressen vare endnu ikke begyndte; da truede Kolettis med Kammerets Opløsning, hvis Adressen ikke snart blev forelagt. Forhandlingerne førtes nu med den største Bitterhed og Lidenskabelighed af Oppositionen; men efter at den havde udtømt sig i alle Slags grove og ugrundede Beskyldninger, hvilke troligen forøgedes af Partipressen og den engelske Udenrigsminister, der gjerne ved saadanne Leiligheder fremkom med en truende og uartig Note, tog Kolettis til Orde. „Med „den største Opmærksomhed — sagde han — har jeg hør

„paa, hvad de forskjellige Talere have talet og oplæst i de „sex forudgangne Møder, hvilke Talere have det veloverlagte „Maal for Øie: med de sorteste Farver at skildre Ministe„riets eller, rettere sagt, den første Ministers Handlinger, „forsaavidt disse have Hensyn til de offentlige Forretninger. „Udsprang disse Skildringer af Kjærlighed til Fædrelandet „eller af Følelse for det offentlige Vel? Eller havde de „blot til Hensigt at nedsætte Ministeriet for det hellenske „Folk, for derved at rokke og styrte det værende? Som„mede det sig, at man saaledes forvanskede Alt? Eller havde „det ikke meget mere sømmet sig, at Beviisførelsen da havde „tjent til Grund for deres Anklage og Sandheden derhos „til deres Fører? Men var det Andet Tilfældet, vidste de „da ikke, at de talede til Hellener, der kjende baade dem, „der tale, og dem, der tales imod? Var det dem ubekjendt, „at fornuftige Mennesker ikke overbeviises ved blotte Taler, „men ved Grunde? Og er det Forehavende, som de aaben„bart føre i deres Skjold: at rokke og at styrte Ministeriet, „ikke et meget dumdristigt Vovestykke, — ikke en Sag, som „paa denne Maade slet ikke lader sig gjennemføre? Thi „hvorledes vilde det dog være muligt, ved Ord at styrte en „Forvaltning, som er støttet paa det hellenske Folks og paa „Nationens Anførers Tillid?" — Herpaa belyste han det Ugrundede og Ubeføiede i alle de fremførte Klager og Be„skyldninger, for saavidt de lagdes ham til Last; thi mange af de bestaaende Brøst havde deres Grund deels i Landets og Folkets politiske Organisation, deels i Forhold, der vare ældre end hans Forvaltning, og mange Misbrug vare des„uden hævede. Dernæst skildrede han Rigets Forhold til de fremmede Magter som tilfredsstillende, men beklagede, at

der vare Hellener, som blot af Higen efter Magten forvanskede alle Begivenheder og viste Grækenland i et Lys, hvori det maatte synes uværdigt til Europas Velvillie, o. s. v. Endelig sluttede han sin Tale med de Ord: „O maatte dog „Oprigtighedens og Sandhedens Aand omsider oplyse Alle „til Hellas sande Vel! Maatte dog min Stemme trænge „ind i Eders Hjerters Dyb, for at den hos Eder Alle kunde „vække det, der slumrer i dem, og de ædle Følelser, af „hvilke Fædrelandet venter sin Lykke og sin Hæder!“ —

Uagtet Oppositionsbladene forsøgte paa at stille denne Tale i et latterligt Lys; uagtet de fortsatte deres Beskyldninger mod Kolettis, spaaede hans Fald og ei engang skaanede den kongelige Familie, vandt Ministeriet dog baade i Tillid og i Fastbed. Flere af Regjeringens Forslag gik igjennem i Kamrene, flere af Oppositionens faldt; men paa samme Tid som Oppositionen anvendte alle mulige Midler for at styrte Kolettis, syntes ogsaa det engelske Ministerium at ville skynde til for at frembringe det tilsigtede Fald. I en streng Note af 23. Mars 1846 fordrede Lord Aberdeen den forfaldne Afdragsbetaling. Kolettis havde beklaget, at Udbetalingen vilde berove de offentlige Arbeider den fornødne Understøttelse, med den Forsikring, at Statshusholdningen fortes med Sparsomhed. Lord Aberdeen paastod det Modsatte og tilføiede, at hvis den uordentlige Finantsforvaltning vedblev, vilde den brittiske Regjering see sig nødsaget til, i Kraft af Grækenlands Forpligtelser, at gribe saadanne Forholdsregler, som den anfaae for nødvendige til at gjenoprette en saadan Tingenes Tilstand, som gjorde Storbritanien fikker paa, at de skyldige Summer ikke fremdeles bleve bortødslede af forgløse og fordærvede Forvaltere til Skade for

de storbritaniske Interesser. — At denne Note med en Slags Jubel blev offentliggjort i Oppositionens Blade, førend den blev Regjeringen meddeelt, vakte stor Opsigt i hele Grækenland, især da det fremlagte Budget viste, at Paastandene i Lord Aberdeens Beskyldninger vare usande, og Guizot og flere Talere i det franske Kammer optraadte til Forsvar for Kolettis og ikke fortaug den fiendtlige Aand, hvori England gik frem imod Grækenland. — I Budgetforhandlingerne fik Regjeringen stor Majoritet, og Oppositionen led et føleligt Nederlag, da Redakteuren af dets Blad „Æon" for Misbrug af et falsk Brev og for Udbredelse af ondskabsfulde Løgne om Kongen, af Retten blev dømt til 5 Maaneders Fængsel og en Bøde af 7500 Drakmer, og den Glæde, hvormed Kongeparret i Sommerens Løb var bleven modtaget i Peloponnes, vidnede baade mod Oppositionens og det engelske Ministerums Beskyldninger. Alligevel afholdt Dette ikke samme Ministerium fra, i en ny Note af 2. Oktober 1846 at skildre Tilstanden i Grækenland med de sorteste Farver, thi dette Land kaldtes deri et Hjem for Vold og Rov og Mord, som en Følge af slet Bestyrelse, der opmuntrede enhver Udaad og lod den blive ustraffet. — Kolettis stod, trods alle disse indre og ydre Angreb, fast, og skuffet blev hans Modstanderes Forbaabning, at England og Rusland skulde fuldbringe, hvad de med alle deres Anstrengelser ikke havde kunnet udrette. General Lontos, som havde indladt sig med Oppositionen og saae sig bedraget af den, tog i Fortvivlelse derover Livet af sig selv; men Kolettis, skjøndt legemlig syg, stod som Seierherre og urokket ved Rigsdagens Slutning d. 12. Novbr. 1846.

IX. Kapitel.

Tyrkiet.

Sultan Abdul-Meschids Tale til sine Ministre. Hattischerif om nye Indretninger. Nygter om Aarsagen dertil. Divanets Forslag til Indkaldelse af Deputerede fra Provindserne. De Deputeredes Møde og Forhandlinger. Oprettelse af et Underviisningsraad. Vanskeligheder for Opnaaelsen af dets Diemed. Skoleplan. Udarbeidelse af Hjælpemidler til Underviisningen. Oprettelse af et Raad for de skjønne Konster, et medicinsk-chirurgisk Akademi og en Høiskole. Tilstand i Libanon. Opstand i Kurdistan, Bosnien og Albanien. Mishandlinger. Storfyrst Constantins Besøg i Constantinopel; Grækernes Forhold derved. Risa Paskas Fald og Afsættelse. Reschid Paskas Hjemkaldelse fra Paris; Reis-Effendi. Chosrev Paska Seraskier. Reschids Reformer. Nye Ministerier. Handelstraktater. Husnummerering, Gadebelysning. Sultanens Reise til det Nordlige: Syreisen, Landreisen. Mehemed Alis Besøg i Constantinopel. Vending i Risa Paskas Skjæbne; Handelsminister. Reschid Paska, Storvesir. Misfornøielse herover hos det gamle Tyrkeparti. Offerfesten Kurban. Musik og Skuespil i Seraillet. Misbrug af Embedsmænd. Afskaffelse af det offentlige Slavemarked. Statskalender. Vognbefordring. Adgang til Moskeerne for Enhver. Stemning i Constantinopel. Ildebrand. Tilstand i Provindserne. Reformpartiets Stilling. Chosrev Paskas Fratrædelse som Seraskier. Portens Forhold til Stormagterne.

1845—1848.

Omendskjøndt Udgangen af Aaret 1844 saae Tyrkernes gamle hadefulde Stemning i fuld Kraft og Virksomhed imod de Christne og overhoved mod Alt, hvad der var europæisk, skulde man dog af Beretningerne fra Tyrkiet troe, at et nyt Tidspunkt for europæisk Cultur og Civilisation vilde indtræde med Begyndelsen af Aaret 1845. Thi den 12te Januar tidlig om Morgenen indfandt Sultanen, Abdul-Meschid, sig ganske uventet i egen høie Person hos sin høie Port. Han lod i al Hast Rigets Ministre og høie

Embedsmænd forsamle omkring sig, og med spændt og ængstelig Forventning gyste disse for, hvad dette saa usædvanlige Skridt af deres mægtige Herre kunde have at betyde. Hans Høihed begyndte da at holde en alvorlig og streng Tale til den skjælvende Forsamling; i stærke Udtryk beklagede han sig over sine Ministres Svaghed, Efterladenhed og Sorgløshed; deres Forsømmelighed fyldte hans keiserlige Hjerte med Kummer og Uro, og det Frugtesløse i hans Bestræbelser for at anspore dem til Nidkjærhed satte ham i stor Bestyrtelse og røvede ham Søvn og Ro Nat og Dag. — Efterat denne Tordentale var endt, lod han forelæse et Hattischerif, hvori han befalede sin Storvesir og sine høie Embedsmænd strax med Iver at hellige den offentlige Virksomhed alle deres Kræfter, at pleie Retfærdigheden med Strenghed og Mildhed, samt uden Forhaling begynde at udgrunde og bearbeide de Forholdsregler, der vare skikkede til at fremme Folkets Lykke og sikkre Rigets Velfærd; navnligen skulde de træffe Foranstaltninger til at oprette nye Skoler i Hovedstaden og Provindserne, indrette et stort Hospital i Constantinopel, hvori Syge, uden Hensyn til Nationalitet og Religion, kunde finde Optagelse, og mere Deslige. — Denne Sultanens paafaldende Optrædelse, som skete i hans Yndlings, Risa Paskas Sygdom og Fraværelse, gjorde et fordeelagtigt Indtryk i Constantinopel, og strax udbredte sig Rygtet om et Ministerskifte, hvorved Risas store Anseelse syntes truet; men Rygterne vare dog forskjellige om, hvorfra det første Stød til Sultanens usædvanlige Forhold var udgaaet, idet Nogle meente, at Suleiman Paska skulde have benyttet det beleilige Øieblik til at gjøre sine Ideer til nye Reformer gjældende; Andre meente, at den

skilde Risa selv var Ophavsmanden, fordi Sultanen i sin Tale netop havde yttret, at Hæren, der stod under Yndlingens Bestyrelse, var den eneste af de nye Indretninger, som havde svaret til hans Forventning. Heri bestyrkedes Folket saameget mere, som Sultanen viste Risa megen Opmærksomhed efter hans Helbredelse og sendte ham endog en betydelig Sum Penge til Erstatning af Omkostningerne i hans Sygdom.

Divanet, som var bleven noget forbløffet ved Sultanens Adfærd, tilskrev derpaa hans Høihed et underdanigst Svar paa det meddeelte Hattischerif. Deri takkede det Ham først for de givne vise Formaninger, med Løfte om at forene deres Anstrengelser med hans; dernæst gjorde det Forslag til at lade to Mænd af hver Provinds, en Muselmand og en Christen, komme til Hovedstaden som Deputerede af Nationen, for at de, som de mest erfarne og retskafne Mænd, kunde oplyse Porten om Landets Fornødenheder og om Handelens og Agerdyrkningens Tilstand i Provindserne. Forslaget vandt Sultanens Bifald, og Indkaldelsen udgik kort efter. Porten udnævnte desuden Commissairer til at bereise Landet, hvilke ved deres Bemærkninger skulde fuldstændiggjøre hine Deputeredes Forklaringer. Disse Deputerede, 600 i Tallet, vare samlede i Constantinopel den 7de Mai 1845 og begyndte strax deres Arbeider. Suleiman Paska beskikkedes til Forsamlingens Præsident. Foruden de mundtlige Forespørgsler, der forelagdes af Regjeringen, gaves ogsaa skriftlige Spørgsmaal til Besvarelse. I de afgivne Svar lode nogle af de Deputerede indflyde Klager over for høi Skat, over Paskaernes og Embedsmændenes Undertrykkelse. De høie Medlemmer af Divanet studsede,

gjorde Indsigelser og meente, at de Affendte overskrede deres Bemyndigelse; men Suleiman var af den modsatte Mening og forsvarede med Standhaftighed de Klagendes Berettigelse, idet han paastod, at de vare berøiede til at foredrage alle deres Provindsers Klager og Fornødenheder, og hans Paastand gik igjennem. Forhandlingerne varede i 10 Dage. Førend de Deputeredes Afreise indgave de til Sultanen en Taksigelse for deres Sammenkaldelse, hvorpaa Sultanen atter i et Hattischerif til Storvesiren, Rauf Paska, tilkjendegav sin Tilfredshed med deres Bestræbelser. Men dette synes ogsaa at have været det hele Udbytte af Forsamlingens Arbeider, paa det nær, at Sultanen, i September, udsendte eet af de sædvanlige uvirksomme Fermaner til Gouverneurerne og Embedsmændene i Provindserne med Trusel af streng Straf for dem, som tillode sig Undertrykkelser og Udpresninger.

Paa samme Tid som den ovenfor nævnte Forsamling blev indkaldt, oprettedes ogsaa, i Henhold til Sultanens Befaling, et saakaldet Undervisningsraad. Dette Raad følte strax Vanskeligheden af sin Opgave; thi det første og svære Anstød, det traf paa, var Manglen af et populært Bogsprog. Det tyrkiske Skriftsprog er nemlig sammensat af det Arabiske og Persiske, og for Menigmand ikke let at forstaae. Der maatte altsaa skrives Grammatiker og Ordbøger, før der var at tænke paa nogen Almueoplysning, hvorved det tyrkiske Folk, der er sammensat af saamange Stammer, kunde sammensmelte til et Heelt, hvilket var Formaalet for den hele Indretning. Imidlertid fik man dog en Plan istand, efter hvilken der skulde anlægges Skoler i alle Stæder, — Skoler, særegne for Muselmænd og

særegne for Christne. Dernæst skulde i Constantinopel oprettes en Høiskole for almindelige Videnskaber, og Specialskoler for særegne Fag. Man meente derved paa den hurtigste Maade at udbrede nyttige Kundskaber hos alle Klasser af Folket; dog maatte alt Dette skee i Overensstemmelse med Islamismens Lærdomme, hvorhos alligevel skulde forbindes Lærefrihed for andre Religioner. En tyrkisk Grammatik og Ordbog kom under Arbeide, og man besluttede at oprette et Centralbibliothek i Constantinopel, og at nedsætte en Commission til at besørge Oversættelser af udenlandske Værker, og at bestemme en Priis for de antagne Oversættelser. Fuad Effendi var Sjælen i dette Foretagende, dog understøttedes han ogsaa af Emin Paska og Historiographen Essad Effendi. Fremdeles oprettedes i 1846 et eget Raad for Undervisningen i de skjønne Konster, og da Sultanen samme Aar med Forvielse havde bivaanet den medicinske Examen, besluttede han ogsaa at stifte et medicinsk-chirurgisk Akademi, ja, den 1. Septbr. lagdes under megen Stads virkelig Grundstenen til den nye Bygning for den tyrkiske Høiskole, og det paa Ruinerne af den forrige Janitskarkaserne.

Men medens der i Constantinopel lagdes saa store Planer til Almeenoplysning og Dannelse, udøvede det tyrkiske Folk rundtomkring i hele Riget sin gamle Raahed og Grusomhed, og, som sædvanligt, gik denne ud over de Christne. I Libanon vedvarede de gamle Uroligheder imellem Druser og Maroniter, hvilke sidste stedse maatte lide under hines Mishandlinger og de didsendte tyrkiske Commissairers Partiskhed. Planer bleve lagte til at ordne de forvirrede Sager, og enten omgjorte eller ikke udførte. England og

Frankrige. som begge vare nidkjære for deres Indflydelse i Syrien, arbeidede mod hinanden og hjemsøgte vexelviis Porten med deres Forslag, Foreſtillinger og Trusler, indtil endelig, efterat en almindelig Afvæbning var ſkeet, begge Stammer, ſaavidt det lod ſig gjøre, fik deres egne Øvrigheder under tyrkiſk Tilſyn. Dog varede det endnu længe, førend almindelig Rolighed blev tilveiebragt, og forinden det kom ſaavidt, ragede Porten i en heftig Strid med den franſke Geſandt, ſom fordrede en Standsning af Schekib Effendis voldſomme Forholdsregler, og Opreisning for blodige Fornærmelſer imod franſke Borgere i Libanon. — I Kurdiſtan reiſte paa ſamme Tid, 1845, Bedrhan-Bey Oprørsfanen, begik de ſkrækkeligſte Voldhandslinger imod de neſtorianſke Chriſtne, og truede med at føre det gamle Janitſkarvæſen tilbage. — I Bosnien var beſtandig Urolighed, og der kom det endog paa Grændſen til et fjendtligt Sammenſtød med de øſterrigſke Grændſetropper under General Jellachich, hvorved Mange faldt paa begge Sider. — I Albanien udbrød ligeledes i Marts 1845 en Opſtand. En Bande af 2000 Albaneſere droge omkring i Landet, afbrændte flere chriſtelige Landsbyer og myrdede Præſterne. Aaret efter gjorde Selim Paſka i denne Henſeende fælles Sag med hine Bander; thi han lod i ſit Had til de Chriſtne mange af dem prygle, pine og ophænge ved Fødderne. Den engelſke Geſandt, Stratford Canning, ſom oftere tog ſig af de Chriſtne, gjorde ogſaa denne Gang alvorlige Skridt hos Porten, men kunde dog ikke forebygge, at endeel katholſke Familier, ſom paa Grund af Forfølgelſerne udvandrede fra Albanien for at nedſætte ſig i Lille-Aſien, maatte paa Reiſen dideben lide en ikke mindre gruſom Behandling af Salich Paſka i Salo-

niki, som derfor dog blev afsat fra sit Embede. — At Tyrkernes Fanatisme bestandig blev næret og opflammet, laae dog ogsaa for endeel i de Christnes Had og Forbitrelse mod Muhammedanerne, der ved given Leilighed uden Dolgsmaal traadte frem, især fra Grækernes Side. Saadanne Leiligheder gaves ofte, og naar de Christne troede sig sikkre mod Overfald, gjengjældte de i deres Svaghed Tyrkerne med hvad der stod i deres Magt.

I Juni 1845 aflagde den russiske Storfyrst Constantin et Besøg i Constantinopel. Besøget af en russisk Prinds var Tyrkerne noget Nyt, og hans Navn klang ikke vel i deres Øren. At der i Seraillet blev bevist ham megen Ære, maatte de finde at være i sin Orden; men at han fik Tilladelse til at besee Moskeen Ejub, den helligste af alle Moskeerne i Hovedstaden, og som aldrig nogen Gjaur havde faaet Lov til at see, var Tyrkerne til stor Forargelse, og det endnu mere, at de fremtagne Religvier skulde beskues af hans vanhellige Øine. Det var da heller ikke saa underligt, at deres Forbittrelse steg i høieste Maade ved Grækernes Forhold, hvilket satte Porten selv i stor Bestyrtelse. Storfyrst Constantin besøgte allevegne græske Kirker, Klostre og Biskopper, og disse Besøg bar stedse Vidnesbyrd om hans Gavmildhed. Men da han paa en af sine Udflugter for at besee den gamle justinianske Vandledning kom til den paa Veien liggende Landsby Pyrgos, blev han indhentet af en stor Mængde Grækere med en talrig Geistlighed i Spidsen, som ei alene bestrøede hans Vei med Blomster, men trængte sig, under Affyngning af hellige Sange, rundt omkring ham. Et lignende Optrin forefaldt i Constantinopel selv, da han besøgte Balukle, næst St. Sophia den berømteste Kirke i

det gamle Constantinopel. Her havde flere Tusinde Grækere samlet sig. I det Storfyrsten traadte ud, kastede sig mange af dem paa Knæe, sloge Kors og raabte: „Leve den Konge, som med os har samme Tro!" — ogsaa her uddeelte Storfyrstens Følge Penge til de Fattige. Tyrkerne saae med indædt Forbittrelse og Divanet med stille Harme paa disse Optrin, og vare glade ved den fornemme Gjæstes Afreise den 3. Juli; thi den mellem Tyrker og Grækere ophidsede Stemning ledte til flere voldsomme Sammenstød, der i Begyndelsen af August udviklede sig til et meget stort Slagsmaal i Galata, og bidrog til at stramme den allerede stedfundne Spænding imellem Porten og Kongeriget Grækenland, som i det Følgende vil blive fortalt.

Opmærksomheden blev imidlertid snart henvendt paa en Begivenhed, der syntes ikke at skulle blive uden Indflydelse paa hele det tyrkiske Rige Man vidste, at der i Seraillet dreves allehaande Ræenkespil deels for at styrte, deels for at holde Sultanens Yndling, Seraskieren Risa Pasha, og snart gik det Rygte, at han stod høit, snart at han var sunken i sin Herres Naade, hvilket især var Tilfældet, siden Hs. Høiheds mærkelige Optrædelse den 12. Januar 1845. Vel havde Risa mange og mægtige Venner, til hvilke især Enkesultaninden henregnedes, men han havde ogsaa mægtige Fjender, iblandt hvilke man ansaae Sultanens ældste Søster og hendes Gemal. Dog selv mange af hans saakaldte Venner frygtede ham, da han havde vidst at tilliste sig en saadan Magt over Sultanen, at ingen Pasha kunde erholde sin Herre i Tale uden i Risas Nærværelse. Det er derfor heller ikke urimeligt at antage, hvad flere Beretninger hentyde paa, at Sultanens egne Slægtninge, i Forening med

flere Mægtige, have arbeidet paa at styrte ham. Saameget er vist, at Risa Paska faldt. Et Hattischerif forkyndte denne vigtige Begivenhed for Constantinopels Indvaanere om Morgenen den 8 August 1845, og et „Mahschallah" lød igjennem Staden fra mange Tusinde overraskede Muselmænds Munde. — Risa Paskas Fald fortælles paa flere Maader, men ved Sammenligning af de forskjellige Beretninger synes Følgende mest at nærme sig Sandheden.

Allerede nogle Dage forend det afgjørende Slag faldt, skal det i Divanet være kommen til nærgaaende Beskyldninger imod Risa. De andre Ministre gave ham Skylden for mange af de Uroligheder, som truede det tyrkiske Rige, — at han havde vist sin Virksomhed der, hvor den ikke havde behøvedes, men forsømt den der, hvor den skulde have været vist, — at Urolighederne i Bosnien og Syrien ikke vilde have taget en saa ulykkelig Vending, hvis han som Seraskier bedre havde opfyldt sine Pligter, o. s. v. Den stolte Yndling, der ikke var vant til at høre et saadant Sprog, blev opbragt og forlod Forsamlingen. Maaskee følte han, at en Fare nærmede sig, men han stolede paa Sultanens personlige Gunst og var uden Frygt. Sultanen synes imidlertid at være bleven bearbeidet af sin Moder, sin Søster og hendes Mand, Ali Paska af Topchana, samt af sin Livlæge; hele Dagen den 7 August var han i ondt Lune; henimod Aften lod han sin Svoger kalde, hvilken igjen forlod ham efter en halv Times Samtale. Efter hans Bortgang fik Høvdingen for Gildingerne, Selim Bey, Befaling til at forføie sig til Risa Paska, affordre ham hans Rang-Nischan og paalægge ham at forblive paa sit Landsted indtil videre Ordre. Her sad Risa i det bedste Lune, da Selim ankom,

men dennes Budskab gjorde et saa voldsomt Indtryk paa ham, at han faldt i Afmagt. Den hidtil saa mægtige Yndling var nemlig afsat fra alle sine Værdigheder; hans Formue, der blev anslaaet til 2 Millioner Pjastre og ansaaes for endeel erhvervet paa ulovlig Maade, konfiskeret, dog saaledes, at han beholdt en maanedlig Pension af 30000 Pjastre; derhos blev han forviist til sit Landsted i Tschiragan. — Den gamle Storvesir blev samme Aften kaldet til Sultanen, som bebreidede ham, at han ikke havde oplyst ham om, hvad Risa var for en Mand, i det han skal have brugt det tyrkiske Udtryk: „I tre Aar har du givet dit ærværdige graae Skjæg en Anden i Forvaring." Men den gamle Mand forsvarede sig med, at Ingen havde kunnet komme Hs. Høihed i Tale, uden i den mægtige Yndlings Nærværelse.

Ved Risa Paskas Afsættelse skete nu en heel Forandring i de høiere Embeder. Suleiman Paska blev Seraskier, Rifaat Præsident i Statsraadet og Reformpartiet var nu heelt ovenpaa; thi dettes dygtige og nidkjære Formand Reschid Paska blev atter kaldt tilbage fra sin Gesandtskabspost i Paris. Den 11 Decbr. 1845 ankom han til Constantinopel og tiltraadte sit nye Embede som Reis-Effendi. Skjøndt Reformpartiet satte alt sit Haab til ham, var der dog til stor Opbyggelse for de gamle Tyrker, at han strax efter sin Audients hos Sultanen ilede til Moskeen Ejub for at holde sin Bøn. Men Ulemaerne saae øieblikkelig skjævt til ham, da en af hans første Embedshandlinger var at udvirke et strengt Forbud til Embedsmændene mod at tage imod Foræringer. Den nu 83 Aars gamle Chosrev Paska fik nu atter Sæde i Divanet og afløste som Seraskier Suleiman

der blev sendt som Gesandt til Paris. — Reschid vedblev nu at arbeide i sin gamle Reformaand og at fortsætte, hvad der allerede var begyndt paa i det sidste Aar af hans Fraværelse. Strax i Januar 1846 oprettedes to nye Ministerier, et for Agerdyrkningen og et for Politiet. Dernæst sluttedes Handelstraktater med Rusland og Hannover, og Reschid opfordrede flere af de christne Magter til at oprette lignende Traktater med Tyrkiet. Allerede i 1845 havde man begyndt at indføre Numere paa Husene i Constantinopel, nu begyndte man i Ramasan en Slags Gadebelysning, i det man om Aftenen tændte smaae Lygter hængende i Snorer, der vare spændte tvers over Gaderne. Disse og flere lignende Reformer var vel i sig selv ikke af stor Betydenhed; men hver ny Reform havde sine kæmpemæssige Vanskeligheder at overvinde, og vigtig var enhver nok saa ringe Forandring, hvis Gavnlighed af sig selv maatte falde i Øinene. — En Reise, som Sultanen længe havde ønsket at gjøre for nøiere at lære de nordlige Provindser at kjende, fandt Understøttelse hos Reschid Paska, og den blev besluttet. I den offentlige Bekjendtgjørelse, som foreløbigen udgik herom, hed det: at Hs. Høihed Sultanen, „med Opoffrelse af sin „Rolighed og Bequemmelighed underkastede sig denne Reise „i den høihjertede Hensigt, at lade sit velsignede Lys skinne „for alle sine Folk og overstrømme dem med sin Naades „perlerige Hav." Man bestemte, at Reisen skulde gaae til Soes til Varna, derfra til Silistria, Rutschuk o. s. v. og tiltrædes først i Mai Maaned. De keiserlige Hofastrologer kom da nu i Arbeide med at læse i Stjernerne, hvilken Dag der var den lykkeligste til at begynde Reisen, og Fredagen den 1 Mai blev angivet. Efter endt Bøn i Mo-

skeen indskibede sig altsaa paa denne Dag under Kanonernes Torden Sultanen med sit Følge paa det til Farten bestemte Linieskib. Men hvad enten nu Stjernerne havde narret Astrologerne, eller disse ikke ret havde forstaaet at tyde deres Tegn, saa viste Udfaldet, at Spaadommen var falsk. En skarp Nordenvind blæste ind ad Strædet, og op ad Dagen voxede den til en Storm, og der gik en stærk Søgang paa det sorte Hav. Snart begyndte Sultanen at blive blegere, end han pleiede at være; de medfulgte fire Livlæger skjælvede, og deres Principal, de Troendes Behersker, havde samme Skjæbne som Peder Paars paa sin Reise fra Kallundborg til Aars, — han blev søsyg, fik ondt og maatte sig bræk ke. Angstelse og Skræk betog hans Følge; det var en betænkelig Omstændighed for det osmanniske Rige; Storadmiralen selv blev greben af Forfærdelse, og man fandt det raadeligst at vende om. Dagen efter seilede Linieskibet ind i Bosporus, og Sultanen drog med sit Følge i al Stilhed tilbage til sin Residents. — Man besluttede derpaa at gjøre Reisen over Land, og paa denne Maade gik den da for sig nogle Dage efter Hjemkomsten. De medfølgende Livlæger førte, ifølge Hs. Høiheds Befaling, Vaccine med dem, og i flere tusinde Børn blev den undervejs indpodet i Sultanens egen Nærværelse, i Adrianopel alene bleve 5000 Mennesker af forskjellige Aldere vaccinerede. Hs. Høihed selv holdt ofterе Taler, formanede Tyrker og Christne til Enighed, og uddeelte Stadsklæder til Mange, som Beviser paa sin keiserlige Naade. Ogsaa Reschid Pasha holdt Taler i samme Aand og af samme Indhold. I blandt Andet sagde han i en lang Tale, han holdt i Adrianopel, efter at have bemærket, at Reisen af Sultanen

kun var foretaget af Attraa efter med egne Øine at lære Folkets Fornødenheder at kjende: „Vor glorværdige Mo„nark ønsker sine muselmanske Undersaatters Velfærd og Sik„kerhed; — han ønsker fremdeles, at de Christne og Israel„iter, som ligeledes ere hans Undersaatter, maae nyde en „lige Beskyttelse. Forskjelligheden i Troesbekjendelserne be„rører ikkun det enkelte Menneskes Samvittighed; denne „Forskjelligheden bør ikke bringe Undersaatternes Rettigheder i „Fare. Vi ere alle et og samme Riges Undersaatter, — et „og samme Fædrelands Børn, — vi ere alle Landsmænd. „Vilde det vel sømme sig at betragte hverandre med mistroiske „Øine?" Lader os meget mere vandre paa den af vor op„høiede Monark foretegnede Bane, — lader os følge hans „Exempel! Hans keiserlige Majestæt kjender ingen Forskjel „i Religion imellem sine Undersaatter ved Fordelingen af „sin Naade." — Disse Yttringer ere vistnok Vidnesbyrd om, paa hvilket nyeuropæisk Standpunkt Reschid selv stod, og hvortil han arbeidede paa at hæve sin Monark og sit Folk; men dettes bele Færd er ogsaa et Vidnesbyrd om, hvilket gjenstridigt Stof her var at omforme, og Talen var upaatvivlelig en Røst, der lød i en Ørken og for døve Øren, thi kun faa Muselmænd og maaskee lige saa faa Christne og Jøder i Tyrkiet fattede eller begrebe de Grundsætninger, som Indholdet sigtede til at skaffe Indgang. — Reisen fortsattes uden store Mærkeligheder, og Hjemreisen til Soes fra Varna gik heldigere end Udreisen, skjøndt den saavidt vides begyndtes uden Astrologernes Mellemkomst, og Sultanen indtraf lykkelig i sin Hovedstad den 14 Juni 1846.

Under Sultanens Fraværelse fornyedes i Constantinopel det tilforn ofte udbredte Rygte, at den gamle Mehemed Ali

Paſha af Ægypten vilde aflægge et Beſøg i Hovedſtaden, og dette Rygte blev ſnart til Visshed; thi den 21 Juni afgik en af Sultanens Hofmænd, Hamid Bey, til Ægypten for at overbringe Mehemed Tilladelſe til at komme. Den 18 Juli var da den vigtige Dag, da den unge Sultan ſaae ſin Faders Overvinder indenfor ſine Hovedſtads Mure. Intet blev her forſømt, hvad der kunde tjene til at vise den gamle berømte Herſker den ſtørſte Udmærkelſe. Den ene Feſt afverlede med den anden, hvorved Mehemed Ali var den feirede og beundrede Helt; allevegne flokkede Folket ſig omkring ham, og tiljublede ham, hvor han lod ſig ſee. Med dyb Alvor og Eftertanke dvælede han ved Sultan Mahmuds Gravminde, og trods al den Underdanighed, han tilſyneladende viſte Abdul-Meſchid, var dog den ſmilde Olding ſaa opmærkſom paa ſig ſelv og ſit Forhold, at han vel vogtede ſig for at give Noget bort af ſin Høihed og Værdighed; ja ſaavidt gik hans Varſomhed, at han om Helligdagene ſtedſe holdt ſin Andagt i en anden Moſkee end den, han vidſte Sultanen vilde beſøge, for ikke at ſætte ſig i den Nødvendighed offentlig at viſe denne ſom ſin Overherre en vis Hylding. Dette undgik heller ikke Abdul-Meſchids Opmærkſomhed, og ſaa venſkabeligt Forholdet end udvortes var imellem dem, vil man dog til Slutningen have bemærket en vis Fortrydelſe og Tilbageholdenhed fra Sultanens Side. At Henſigten med Mehemed-Alis Beſøg var meer end at ſee Conſtantinopel tilligemed ſit Fødeſted endnu engang, lader ſig ikke omtvivle, men hvad den egentlig var, og om den opnaaedes efter Ønſke, er aldrig kommen for Dagen. Efter fire Ugers Opholt i Hovedſtaden, aflagde han et Beſøg i ſin Fødeby i Macedo-

nien, hvor han opholdt sig en Dags Tid, og kom lykkelig tilbage til Alexandrien den 24 August.

Imedens Mehemed Ali opholdt sig i Constantinopel, tog Risa Paskas Skjæbne pludselig en ganske uformodet Vending. Denne saa dybtfaldne Sultan Abdul-Meschids forrige Yndling saae paa eengang sin Lykkesstjerne at stige paa ny. Man har meent, at Mehemed Alis kloge Indflydelse paa Enkesultaninden skal have bevirket denne Forandring; men maaskee har ogsaa Reschid fundet det klogt at udsone sig med ham, for i ham at have en Hjælper istedenfor en Modstander i Udførelsen af sine Planer. Thi Risa Paska, som var bleven tiltalt og frikjendt for alle de imod ham opstillede grove Beskyldninger, var nu atter en Mand, der ikke var at overse. Han blev altsaa i Juli udnævnt til Handelsminister og fik derved igjen Sæde i Divanet, hvor hans Indflydelse snart vidste at gjøre sig gjældende. Imidlertid befæstede Reschid endmere sin Magt, da han, den 28 September, blev ophøiet til Storvesir, og hans troe Tilhænger, Ali Effendi, blev hans Efterfølger som Reis-Effendi. Vel fik han herved friere Hænder, men ogsaa større Hindringer at overvinde. Ulemaerne og det gamle Tyrkeparti skjulte ikke deres Misfornøielse over hans Udnævnelse til Storvesir, og viste ved enhver Leilighed deres Vedhængenhed ved de gamle Skikke. Som et Exempel herpaa regnede man, at der paa Offerfesten Kurban-Beiram, i November, alene i Constantinopel blev slagtet 75,000 Bøder, — et Beviis paa, at de gamle raae Religionsskikke vedbleve at bestaae, trods al den tilsyneladende Europæisering; thi at Sultanen gav sig Mine af at have Konstsands og, som en Følge deraf, 5 Timer i Træk hørte paa en tydsk Klaveerspiller, —

at han oprettede et Hofkapel af unge Tyrker, som han lod lære Italiensk og undervise i Sang, — at han i Seraillet lod et Theater indrette, hvor de samme Personer spillede Komedie for ham, og iblandt Andet opførte Molieres „Indbildte Syge", — var Noget, der snarere vakte Forargelse end Efterligning hos det ægte Tyrkeparti. Det var mere i dette Parties Aand, at Embedsmændene fortsatte de gamle Misbrug. Flere af disse, som nu paa europæisk Vis bleve anklagede og tiltalte, søgte en Undskyldning for deres Forhold i den Udflugt, at de dem givne Instrurer ikke betegnede de paaankede Handlinger som strafskyldige. Man opdagede ogsaa paa denne Tid, at Politiassistenten i Pera, Mussa Bey, ikke blot saae igjennem Fingre med Tyve og Rovere i sit District, men oven i Kjøbet deelte Byttet med dem. Han blev derfor tiltalt og afsat, og Reschid Storvesir offentliggjorde atter ligefor Beyram, Novbr. 1846, en almindelig Paamindelse til alle Embedsmænd om streng Pligtopfyldelse, Redelighed og Ubestikkelighed; men det hjalp ikkun, saavidt som han kunde holde Øie med dem, og alene Frygt formaaede at skaffe ham Lydighed.

Til Embedsmændenes hemmelige Gjenstridighed kom ogsaa Fortrydelse hos Mængden over Indgreb i de gamle formeentlige Rettigheder. Der indløb saaledes i October en Note fra Lord Palmerston, hvori den engelske Regjering forlangte Afskaffelse af Slaveriet i det osmanniske Rige. Denne Fordring frembragte en stor Overraskelse hos Tyrkerne, hos hvilke Slaveriet fra de ældste Tider var saa dybt indgroet og sammenvoxet med det huuslige Liv. Divanet kom i stor Forlegenhed, men Reschid tog med Iver fat paa Sagen for at sætte igjennem, hvad der lod sig udføre.

Dette var vel ikke Tilfældet med Fordringen i dens hele Omfang, men dertil bragte han det dog, at der den 16 Januar 1847 i et Divansmøde, som Sultanen personligen bivaanede, fattedes den Beslutning, at det offentlige Slavemarked skulde afskaffes. Foruden denne vigtige Anordning, bleve ogsaa andre nye Indretninger begyndte. Ved Indtrædelsen af Aaret 1847 udkom den første tyrkiske Statskalender; en Vognbefordring indrettedes imellem Hovedstaden og Adrianopel, for hvilken dog den slette Vei næsten var en uoverstigelig Hindring, og Adgang til Moskeerne tilstedtes Enhver, endog Christne og Jøder. Denne sidste Tilladelse i Forening med Forbudet imod Slavemarkedet vakte megen Forargelse og fremkaldte Tyrkernes Fanatisme paa ny. Der viste sig et stort Røre i Constantinopel; de gamle Tyrker ansaae sig krænkede i deres helligste Rettigheder, og det var en almindelig Tro, at de mange Ildebrande, som i den sidste Tid udbrøde i alle Quartererne i Hovedstaden, vare anlagte af Reschids Fjender ved Hjælp af den raae Pøbel, hvem de indbildte, at Regjeringen var i slette Hænder. Selv Naturbegivenhederne vidste man at lægge Regjeringen til Last. Ar Lynilden slog ned i nogle Moskeer, offentlige Bygninger og i Sultanens Residents i Schirargan, efterlod et ildevarslende Indtryk paa Tyrkerne, Sultanen ikke undtagen og udlagdes som Tegn fra Himmelen over den ugudelige Storvesir. Men Reschid blev sine Grundsætninger tro, skjøndt han gik frem med Betænksomhed og Langsomhed, og imedens han efterhaanden indførte Forandringer iblandt Embedsmændene i og udenfor Divanet, søgte han og, saavidt han formaaede, at tilveiebringe Ro i Pro-

vindserne og at hævde Portens Selvstændighed i dens Forhold til de øvrige europæiske Magter.

For at dæmpe Opstanden i Albanien, der endnu varede i 1847, sendtes Tropper derhen og Kysterne blokeredes. — I Kurdistan underkastede Bedrhan Bey sig endelig og blev ført til Constantinopel, hvilket dog først skete i October 1847. — I Libanon var vel indtraadt en roligere Tilstand, fra den Tid Druserne og Maronitterne vare blevne afvæbnede, men virkelig Orden og Fred var det dog stedse umuligt at vedligeholde i lang Tid. Allevegne viste sig Ulydighed og Opsætsighed, og det osmanniske Rige var endnu ved Begyndelsen af 1848 i den gamle Opløsningstilstand i det Indre. Reschid stod vel dengang endnu i Spidsen for Regjeringen som Storvesir, men hvorlænge kunde Ingen vide, thi allerede i 1847 talede man om Risa Paskas fornyede Ænkespil i Forening med Enkesultaninden, og den Fare, for hvilken Reformpartiet var udsat fra denne Side. I December 1847 aftraadte den nu 84aarige Chosrev Paska som Seraskier for at tilbringe sine sidste Dage i Roligbed, da hans høie Alder gjorde ham udygtig til at forestaae en saa vigtig Post.

I det Hele stod Porten i dette Tidsrum i et fredeligt Forhold til alle de europæiske Magter, med Undtagelse af Grækenland; og dog kom det idelig til skarpe Erklæringer og Indblandinger af Stormagternes Gesandter. Den russiske Gesandt syntes for det første, som om han var ganske ligegyldig og uvirksom ved hvad der foregik i det tyrkiske Rige, saalænge der ikke rørtes ved den græske Kirkes Tilhængere; men skete dette, da greb han ogsaa med Fynd ind i Begivenhederne og forstod at fremme den russiske Ind-

fyldelse paa den kraftigste Maade. — Med England var Forholdet meget venskabeligt, thi den engelske Regjering tog sig gjerne af Porten i alle dens Forlegenheder og lod meget af dens uredelige Politik gaae upaatalt hen. Desuagtet nødtes den engelske Gesandt dog undertiden til at føre et alvorligt og truende Sprog, eftersom den engelske Politik fandt det tilraadeligt. At den gamle Strid imellem Tyrkiet og Persien ikke kunde faae Ende, var England meget ubehageligt. Striden havde nu vedvaret i flere Aar, vidtløftige Underhandlinger vare førte, og den engelske Mægling var nærved at tabe Taalmodigheden; thi ethvert Forlig strandede paa Haardnakkenhed fra begge Sider. Først da Stratford Canning for Alvor truede med, at England vilde trække sig tilbage fra den hele Forhandling, blev Striden i 1846 endt ved et Forlig, dog uden nogen bestemt endelig Afgjørelse. Ogsaa Vanskelighederne med Udfærdigelsen af Fermanet for den protestantiske Kirke i Jerusalem vedbleve under det Paaskud, at der i denne Stad ingen protestantisk Kirke var; men Straford Canning paastod, at England og Preussen maatte have Ret til at grunde en Kirke der for deres Pillegrimme, og tilsidst udvirkede han da, at Fermanet blev udstedt i Septbr. 1845. Forresten fandt Porten sig i at afgjøre nogle gamle Pengefordringer med England, og forærede den engelske Gesandt et Stykke Land til at bygge et Landsted paa, — en Foræring, der formedelst et nødvendigt Mageskifte foraarsagede den en betydelig Udgift. Men til Gjengjæld viste England sig ogsaa eftergivende i Hensende til Portens Forhold i Drusernes og Maronitternes Anliggende og stod ikke sjelden paa dens Side imod Frankrige, som jevnligen tog de sidste i Forsvar.

Dette var tildeels Grunden til, at Forholdet imellem dine to hinanden fjendtlige Stammer i saamange Aar ikke kunde blive ordnet, og først efter de skrækkeligste Grusomheder imod Maronitterne og deres uredelige og partiske Behandling af Porten og dennes Udsendinge blev bragt til Endelighed. Desuden vare der flere Omstændigheder, som foranledigede Porten til at betragte Frankrige med Mistro. Den kunde aldrig glemme Algiers Erobring og saae bestandig skjævt til Frankriges voxende Magt i Afrika. Oftere havde Divanet prøvet paa at tugte den selvraadige Bey i Tunis, men her havde Frankrige stedse lagt sig i Veien, og da Beyen i 1847 paa sin Reise til Paris blev modtaget der med fyrstelig Ære fik og Audients hos Kong Ludvig Philip, besværede Divanet sig herover for den franske Gesandt, som vel retfærdiggjorde sin Regjering, men maatte dog atter høre ilde derfor i en ny Note af 7 Januar 1848. Forresten kom Porten undertiden ved slige Mishagsytringer flemt i Knibe formedelst sine Paskaers Ligegyldighed og den tyrkiske Pøbels Ustyrlighed; thi denne Pøbels Opførsel imod de christne Konsuler fremkaldte ofte fra Gesandternes Side Fordringer om Opreisning, og da Pøbelen i Janina begik voldelige Fornærmelser mod den franske Konsul, krævede Gesandten, Bourqueney, med største Alvor en saadan Opreisning.

X. Kapitel.

Tyrkiet og Grækenland.

Portens Stræben efter Oprettelse af en diplomatiſk Forbindelſe med Pavestolen; Vanſkeligheder fra Stormagternes Side. Schekibs Sendelſe til Rom. Nuntius i Conſtantinopel. Portens Forhold til Grækenland, Fyrſt Metternichs Forſlag til en Erklæring angaaende dette Rige. Portens Beſværinger over Grækenland. Geſandten Muſſurus's Stilling i Athen. Englands Fordring paa Afdrag af den græſke Gjæld. Fiendtlig Stemning mod Grækenland i Divanet og det engelſke Parlament. Uordener paa Grændſerne. Udbetaling af Gjældsafdrag til England. Oppoſitionen. Optrin imellem Kong Otto og den tyrkiſke Geſandt Muſſurus. Divanets Fordringer om Opreisning. Uro i Athen. Kong Ottos Skrivelſe til Sultanen. Muſſurus's Afreiſe, Sultanens Skrivelſe til Kong Otto. Den græſke Regjerings Tilbud til Porten. Afbrydelſe af dens diplomatiſke Forbindelſe med Grækenland. Engelſke Krigsſkibe for Piræus for at inddrive de forfaldne Afdrag. Forſkjellige Domme over Kolettis. Tyrkernes Voldſomheder imod de Chriſtne. Fiendſk Stemning i Grækenland mod Tyrkerne. Uordener i Athen. Det græſke Miniſteriums Fuldſtændiggjorelſe. Oppoſitionens Forogelſe. Kammerets Oploſning.

1846—1847.

Den idelige Indblandning af de europæiſke Magter i Tyrkiets Anliggender var ſtedſe beſværlig og ubehagelig. Det var derfor ganſke i ſin Orden, at den arbeidede paa at rive ſig ud af den umyndige Stilling, hvori Stormagterne ſyntes at ville holde den. Et af Midlerne hertil ſyntes at tilbyde ſig ved Oprettelſen af en diplomatiſk Forbindelſe med den pavelige Stol, og Reſchid Paſha var aldrig ſaaſnart bleven Storvesir, førend han begyndte at ſætte denne Plan i Værk. Men Stormagterne vilde ikke ſaa let give Slip paa deres Indflydelſe i Tyrkiet. Frankrige gjorde Fordring paa Beſkyttelſesretten over de Chriſtne i Syrien,

som en fra ældre Tider nedarvet Ret; Østerrige gjorde Fordring paa den samme Ret i Henseende til de katholske Christne i det europæiske Tyrki. Men denne Beskyttelsesret og den deraf følgende Indflydelse maatte tabe sig, hvis Paven fik en Gesandt i Constantinopel. Hine to Magter gjorde derfor hvad de formaaede, for at hindre en saadan diplomatisk Forbindelse mellem Porten og det pavelige Hof. Reschid opgav imidlertid ikke sin Plan; vel gav han slip paa Ønsket om at see et residerende Gesandtskab indført, men dog satte han igjennem, at Divanet, under Paaskud af at lykønske den nye Pave, Pius **IX**, til hans Ophøielse, besluttede at sende en Gesandt til Rom, og Schekib Effendi blev udseet til denne Sendelse. Divanet kjendte meget vel de store Magters Anskuelser i denne Sag, og Schekib landede i Italien ikke uden Frygt for en slet Modtagelse i Rom, men blev ikke lidet overrasket, da han saae sig modtaget med den største Forekommenhed og med alle Tegn paa Glæde. Det pavelige Hof var snildt nok til at vise den tyrkiske Udsending fyrstelig Ære, og afslog ikke det Ønske, denne yttrede i sin Regjerings Navn, at en pavelig Gesandt maatte blive sendt til Constantinopel. Schekib, som var udnævnt til Gesandt i Wien, forlod Rom med største Tilfredshed og blev af de østerrigske Katholiker modtaget med Lovpriisninger og Taksigelser for den med Christenbedens Fader knyttede Forbindelse. I Januar 1848 viste sig en pavelig Nuntius i Constantinopel, hvor de Æresbevisninger, der vare viste Schekib i Rom, bleve gjengjeldte i rigelig Maade.

Saaledes havde Porten i denne Sag til en vis Grad trodset Østerrige og Frankrige, med hvilken sidste Magt den ofte troede at have Grund til Misfornøielse, især for

dens Modstand i de af Porten foreslaaede og iværksatte Forholdsregler til Ordningen af Forvirringen i Libanon, og for det Medhold, den under den voxende Spænding med Grækenland viste dette Kongerige. Det gamle Had imellem Tyrker og Grækere vedblev endnu stedse at ulme og truede til visse Tider med at bryde ud i fuld Flamme. Tyrkerne kunde aldrig glemme, at Grækenland, som christelig Stat, skyldte et Oprør og et Magtsprog af Stormagterne sin Tilværelse og endelige Seier over Halvmaanen. Grækerne vedbleve at nære overspændte Forhaabninger om deres Riges Udvidelse paa Tyrkiets Bekostning. Først Metternich, som nok indsaae, hvortil denne vedvarende Spænding tilsidst kunde lede, foreslog derfor de andre Stormagter at udstede en fælles Erklæring: at Grækenland stilledes under conservative Principers Garanti, men at det Indres Ordning laae udenfor de andre Magter, forsaavidt den ikke var til Skade for andre Stater og fornemmelig for det osmanniske Riges Ro; — dernæst at Kong Ottos Throne hvilede paa Traktater, og at Kongeriget ikke maatte være en Arne for Uroligheder eller udvides paa det osmanniske Riges Bekostning. Hensigten med denne Erklæring skulde være, at standse Partierne i selve Grækenland og derved forekomme Uroligheder i det Indre, samt endelig afskjære Grækerne alt Haab om at gjøre Erobringer. — Men Frankrige og England synes ikke at have villet indlade sig paa dette Forslag, i det mindste kom en saadan Erklæring aldrig for Lyset. Partierne vedbleve da, og Porten vedligeholdt en bestandig Mistro baade til Grækerne og Kolettis Styrelse, — en Mistro, der nærredes ved flere Omstændigheder. Porten yttrede flere Gange sin lydelige Utilfredshed med, at adskillige af Høvdingerne

for de Bander, som vare faldne ind over den tyrkiske Grændse, fik Amnesti, og at nogle af dem bleve optagne i Statens Tjeneste; Kolettis's retfærdiggjørende og undskyldende Forklaringer bleve ikke ændsede. Andre Bander vedbleve at forstyrre Grændsefreden og nogle græske Blade udslyngede Smæde- og Trusselsartikler imod Tyrkerne. Dette vakte Divanets store Vrede. I en Sammenkomst, som den 13 Marts 1845 efter Portens Forlangende Stormagternes Gesandter i Constantinopel havde med Schekib Effendi, klagede denne over de bestandige Ophidsningsforsøg, der fra Grækenlands Side fandt Sted i de europæiske Provindser, at de græske Blade førte det fjendtligste Sprog imod Porten og opfordrede uden Blu den christelige Befolkning til Oprør, samt at ophidsende Smaaskrifter udbredtes i Thessalien, Macedonien og Bulgarien. Han paastod endvidere, at der gaves hemmelige Selskaber, som havde deres Foreningspunkt i Athen, og at Udsendinge derfra gjennemstreifede Provindserne i alle Retninger, prædikende Oprør som den helligste Pligt. Han erklærede derhos, at Porten saae sig nødsaget til at gribe kraftige Forholdsregler imod dette Uvæsen. Omendskjøndt der i disse Besværinger var megen Overdrivelse, var der dog ogsaa nogen Sandhed; thi netop paa den Tid fandtes i et græsk Tidsskrift et Brev, som bebudede Sultanen, at i Aaret 1850 vilde Hellenerne komme fra Athen til Constantinopel og lade deres Børn døbe i St. Sophia. Den ovennævnte Sammenkomst imellem Gesandterne og Reis-Effendi fornyedes den 26 Marts, hvor denne gjorde Gesandterne bekjendte med, at Porten vilde sende et Jagttagelsescorps til den græske Grændse. — Ved disse Samtaler beldede Gesandterne til forskjellige Sider, men alle

vare de dog enige om at tilraade Porten Varsomhed for ei at fremkalde et Brud med Grækenland.

Imidlertid bleve flere græske Blades Indførelse forbudt i det tyrkiske Rige, og fra Athen vedblev Gesandten Musfurus at gyde Olie i Ilden. I længere Tid førte Kolettis et forsonligt Sprog imod Porten og gjorde flere Gange Divanet opmærksom paa, at dets Gesandt havde indtaget en Stilling ligeoverfor den græske Regjering, der mere var skikket til at forstyrre end til at befæste et venligt og fredeligt Forhold imellem begge Stater. Porten ændsede ikke disse Forestillinger, men sendte Kolettis den ene skarpe Note efter den anden, vedblev sine Krigsrustninger paa Grændsen, og lod bestandig flere Tropper rykke frem. Athen kom ved Efterretningen herom i stor Uro; der raabtes paa, at Tropper skulde sendes mod Grændserne, men Regjeringen kunde ikke opfylde denne Fordring uden at forstyrre sin hele Finantsplan, og fra Englands Side skete netop et Skridt, som ganske maatte forbyde at anvende nogen Bekostning paa Rustninger. Den engelske Gesandt i Athen, Edmund Lyons, overrakte den græske Minister en Note, hvori den engelske Regjering i en afgjørende Tone forlangte øieblikkelig Betaling af de tilbagestaaende Renter og Gjældsafdrag. De to andre Magters Gesandter sluttede sig til Lyons. Kolettis afgav nu til disse den Erklæring: at Grækenland endnu i nogle Aar ikke vilde være istand til at betale de forskjellige Afdrag til bestemt Tid, uden en ødelig Udtømmelse af Skatkammeret; men skulde de andre Ministre være af anden Mening, da var han beredt til at fratræde sin Post. Rusland og Frankrige trængte nu ikke videre paa deres Fordringer; men England og Porten ved-

bleve deres Klager og Beskyldninger imod den græske Regjering. Reis-Effendi afslog den græske Gesandt i Constantinopel en Samtale, og i en Note til Stormagternes Gesandter af 26 April beklagede han sig i stærke Udtryk over, at han hidtil var bleven afspiset med smukke Ord, og at ikke det Ringeste fra deres Side var skeet for at sætte Grændser for Grækernes Ænker. Ogsaa i det engelske Parlament lød en fjendtlig Tone mod Grækenland, og man seer, at der i England herskede megen Harme over, at Kolettis ikke vilde slutte sig til det engelske Parti. I Overhuset bragte Lord Beaumont Grækenlands Tilstand paa Bane. Han paastod: alle September-Revolutionens Forhaabninger vare skuffede; Grækenland var nu en Skueplads for Partirænker og Voldsomheder; grælt Rovpøbel traadte Folkeretten under Fødder, og Porten var berettiget til at fornye Krigen. Hver af de tre Skytsmagter havde sit Parti i Statsraadet, men det engelske Parti stod lavest siden Maurokordatos var forjaget fra Kabinettet og Kammeret. Metaxas gjaldt for Napisternes eller det russiske Parties Hoved, men han bar Kappen efter Vinden. Kolettis var Hovedet for det franske Parti og en Yndling af Palikarerne, der vare udartede til Røvere. — Lord Aberdeen, som i en Note af 3 Mai havde anbefalet den græske Regjering streng Undertrykkelse af Grændsebevægelserne og forbudet enhver Meddelelse af Borgerret til Nogen af Portens Undersaatter, indrømmede Rigtigheden af hiin mørke Skildring, dog vilde han ikke give den Paastand Medhold, at det engelske Parti var det svageste. — Paa Grændserne vedbleve imidlertid hyppige Uordener at forefalde, og ei alene Porten, men ogsaa England lagde Kolettis dem alle til Last, uagtet denne Magt ved sine ide-

lige og truende Pengefordringer gjorde ham det umuligt at bruge kraftige Midler derimod. Musfurus og Lyons hjalp hinanden troligen med at plage Kolettis, som tilsidst, i Januar 1846, maatte samtykke i Udbetalingen af en Trediedeel af 700,000 Drakmer til England, og ligesaameget til Rusland. Frankrige derimod henstillede sin Trediedeel til Forbedringer i det Indre. Ved alle disse Sammenstød var Oppositionen, som for Størstedelen hørte til det engelske Parti, heller ikke ledig; thi den udspredte alle Slags løgnagtige Rygter om Stormagternes Hensigter at blande sig i Grækenlands Anliggender. Under en uophørlig Notekamp med England og Tyrkiet henrandt Aaret 1846, men i Begyndelsen af Aaret 1847 indtraf en Begivenhed, som fremkaldte et fuldstændigt Brud med det sidste Rige. Hermed hang det saaledes sammen.

Oberstlieutenant Karatasfos, der i Aaret 1841 var indviklet i de Uroligheder, som fandt Sted paa de tyrkiske Grændser, var efter en kort Fængsling bleven frigivet og ansat som Adjutant hos Kong Otto. Han ansøgte om og erholdt Tilladelse til i Familiesager at gjøre en Reise til Constantinopel, og forsynet med Pas indfandt han sig om Morgenen den 24de Januar 1847 i den tyrkiske Gesandts Cancelli for at faae det paategnet til Afreisen. Gesandten negtede ham den forlangte Paategning, og Karatasfos meldte dette til Kongen. Vel underrettede Musfurus Kolettis om, at han ei kunde paategne Passet, men gav intet Svar paa Ministerens skriftlige Ytring, at Oberstlieutnantens Stilling hos Kongen vel kunde være Borgen for hans Forhold, og at denne Borgen dog nok maatte fjerne alle Hindringer for hans Reise. At Musfurus hele Dagen, den 25de, Intet

lod høre fra sig, fortrød Kong Otto, og han saae i denne Adfærd en ny Krænkelse af sin Værdighed og en Tilsidesættelse fra den tyrkiske Gesandts Side, og rimeligviis ønskede han ham gjerne bort fra Athen. Musfurus var just indbuden til Hofbal samme Aften. Da Kong Otto nu der, omringet af de fremmede Diplomater, havde talet nogle Ord til hver især og kom til den tyrkiske Gesandt, sagde han: „Min Herre, jeg troede, at Kongen og hans Borgen havde fortjent mere Agtelse end den, De har viist," — hvorpaa han vendte sig om, og Musfurus tavg. Uagtet Denne, som Følgen siden viste, udlagde hine Ord, som en Fornærmelse mod sin Regjering, forblev han dog endnu to Timer paa Ballet, i hvilken Tid han havde Samtaler med nogle af Oppositionens heftigste Medlemmer, som vare tilstede, og han tog først bort, efter at have havt en Samtale med Kolettis, hvori han for første Gang yttrede Noget om, at han havde Befaling til at negte Paategning paa Pasfer til Tyrkiet for Personer, der havde havt Deel i Uroligheberne 1841. Denne Yttring kunde ikke andet end være Kolettis paafaldende, da det var vitterligt, at han før havde meddeelt slige Paspaategninger for Folk, der havde været i samme Tilfælde som Karatasfos.

Musfurus indberettede naturligviis strax det Forefaldne til sin Regjering og skildrede samme med de mørkeste Farver, men fortaug enkelte ikke uvigtige Omstændigheder. At ogsaa Kolettis i en Skrivelse meddeelte disse til den græske Gesandt i Constantinopel, for at han kunde bibringe Porten fuldstændig Oplysning om den hele Sammenhæng, blev uden al Virkning. Divanet blev som rasende, da det modtog Beretningen fra sin Gesandt. Det erklærede strax Sultanen

i høieste Maade fornærmet i Musſurus's Perſon og tog i ſin Hidſighed og Ilfærdighed den Beſlutning, at fordre en ſaadan Fyldeſtgjørelſe af Kong Otto, at de chriſtne Magters Geſandter fandt det raadeligt at blande ſig i Sagen for at forebygge ubeſindig Overilelſe. Men det lykkedes dem meget ufuldkomment. Et Dampſkib affendtes ſtrax til Athen med den Fordring: at Kong Otto ſkulde rette en Undſkyldningsſkrivelſe til Sultanen, og den græſke Miniſterpræſident i egen Perſon begive ſig til Geſandten Musſurus og i Kongens Navn udtale en levende Beklagelſe over det Forefaldne. Dernæſt ſkulde det Onſke udtales, at Grækenland paa enhver mulig Maade vilde pleie de venſkabelige Forhold til Porten. Hvis ikke denne Opreisning blev given inden tre Gange 24 Timer, ſkulde den tyrkiſke Geſandt forlade Athen. — Den 10de Februar om Morgenen løb et tyrkiſt Dampſkib, ſom medbragte diſſe Fordringer til den græſke Regjering, ind i Havnen ved Piræus. Et almindeligt Skrig af Harme derover opluftedes allevegne i hele Athen. Musſurus holdt ſig færdig til Afreiſe og Stadens Befolkning tog en truende Holdning imod ham, men Regjeringen traf alle fornødne Foranſtaltninger til hans Sikkerhed. De fremmede Geſandter traadte øieblikkelig ſammen og beſluttede at anvende hele deres Indflydelſe for at bevæge den græſke Regjering til Eftergivenhed; men den vilde kun tildeels gaae ind paa deres Forſlag. Kong Otto udfærdigede en egenhændig Skrivelſe til Sultanen, hvori han forſikkrede, at hans Ord ikke havde tilſigtet nogen Fornærmelſe, og Kolettis ſendte en lignende til Reis-Effendi. — Da de tre Dage vare forløbne og den tyrkiſke Geſandt ikke modtog den forlangte Fyldeſtgjørelſe, begjærede han Pas og

forlod Grækenland. Alle Uordener af det forbittrede Folk, ved denne Leilighed, bleve heldigen forebyggede, ikkun nogle af Oppositionens Medlemmer og et Par Bladredakteurer maatte undgjælde og bleve mishandlede. Den engelske Gesandt Lyons ledsagede sin Ven Mussurus til Piræus. — Kort efter indløb fra Sultanen et høfligt Svar paa Kong Ottos Skrivelse, men han indlod sig ikke paa Sagens Afgjørelse, og henviste denne som en Gjenstand for begge Regjeringers Underhandlinger. Den græske Regjering gjorde derpaa den 10de Marts et Skridt til Forsoning; den tilbød Porten at ville sende en Gesandt til Constantinopel med den Erklæring: at den beklagede, at ubehagelige Omstændigheder et Øieblik havde forstyrret det gode Forhold imellem begge Lande, og at den med Forekommenhed vilde modtage en anden tyrkisk Gesandt, naar denne blot ikke var Mussurus. Dette Tilbud afviste Porten med Foragt, afbrød al diplomatisk Forbindelse med den græske Regjering og truede med Tvangsforholdsregler.

Denne første Akt af Striden med Tyrkiet var neppe endt, for England atter viste sig paa Skuepladsen i den sædvanlige truende Stilling imod Grækenland. I længere Tid havde Oppositionsbladene bebudet, at engelske Krigsskibe vilde vise sig for Piræus. I Begyndelsen fæstede Ingen Lid til denne Bebudelse, men snart syntes flere Omstændigheder at give en Stadfæstelse paa den fjendtlige Stilling, England vilde indtage mod Grækenland. Regjeringens Fiende, General Kalergis, forlod pludselig London og ankom til Zante; General Theodor Grivas vendte sig paa eengang bort fra Regjeringen og begyndte at pleie Forbindelser med Gesandten Lyons, og den 31. Marts 1847 løb ogsaa

virkelig tre engelske Linieskibe ind for Piræus. Hensigten med Afsendelsen af disse Skibe var, at fremtvinge Udbetalingen af det nu igjen forfaldne Gjældsafdrag til England og at give Portens Fordring Vægt; idetmindste taledes der i engelske Blade om Portens Plan at tilbageerobre de græske Provindser. Imidlertid fandt Rusland dog Englands Fremgangsmaade noget selvraadig, og Lord Palmerston fandt det nødvendigt at erklære, at hine Skibe blot vare den sædvanvanlige Forstærkning til Middelhavsflaaden, og ikke sendte til Grækenland i fiendtlig Hensigt. Ikkedestomindre modtog den græske Regjering strenge Noter, hvori Lord Palmerston fordrede øieblikkelig Betaling af det tilbagestaaende Afdrag under Trusel af Anvendelse af Tvang. Ogsaa denne Gang hjalp Eynard i Paris Grækenland ud af dets Forlegenhed; men Lord Palmerston vedblev at udøse de grøveste Beskyldninger imod Kolettis, og Wigbbladene kaldte ham „en villig Slave af fransk Rænkefuldhed, som vilde overlevere sine Landsmænd i Trældom;" hvorimod Guizot i de franske Kamre skildrede ham som en baade agtværdig og roesværdig Formand for den græske Regjering, og den østerrigske Gesandt Prokesch gav ham samme hæderlige Vidnesbyrd.

Saaledes yttrede sig i England en fiendtlig Stemning imod Grækenland, og i Tyrkiet var den naturligviis endnu meget værre. Tyrkernes foregaaende Had og Forbittrelse mod de Christne steg ved Kong Ottos formeentlige Fornærmelse mod deres Sultan til en foruroligende Høide, og paa flere Steder kom det til Voldsomheder. I Janina fordrede Tyrkerne alle de Christnes Hoveder, stormede den franske Konsuls Huus og martrede flere Grækere paa det grusomste. I Grækenland herskede den samme Forbittrelse mod Tyr-

kiet, og hvor Kong Otto lod sig see, hilstes han med lydelige Glædesraab. Paa Revolutionsfesten til Erindring om Opstanden mod Tyrkerne, den 6te April, viste sig megen Begeistring, og Mængden raabte, at den vilde møde Tyrkerne med samme Mod, som det var skeet i Befrielseskrigen; men denne Begeistring udartede i Athen til store Uordener paa Paaskefesten. Ikkun endeel af Oppositionen var efter Kamrenes Gjenaabning, den 19de Novbr. 1846, atter i fuldt Arbeide med at udfinde Midler til at styrte Kolettis og tilbageholdt ikke deres Glæde over den med Tyrkiet indtraadte Strid, hvilken, efter deres lydelige Forkyndelse, maatte medføre hans Fald. Efter flere frugtesløse Forsøg fik den i Deputeretkammeret sat en Adresse til Kongen igjennem, hvori han bades om at fuldstændiggjøre Ministeriet. Begjæringen blev opfyldt, men mange Deputerede, som havde ventet at see sig udnævnte til Ministre, saae sig skuffede, og i deres Harme derover sluttede de sig nu til Oppositionen. Det fuldstændige Ministerium optraadte strax med det Forlangende, at Afstemningen om det saalænge udsatte Lovforslag om Grundskatten skulde foretages uden Forhaling. Ved den første Afstemning fik Regjeringen da, som en Følge af Oppositionens Forøgelse, kun en Majoritet med een Stemme. Oppositionen ventede nu Ministeriets Fratrædelse og udspredte, at en Borgerkrig vilde blive uundgaaelig, hvis det blev staaende. Alt var nu spændt paa Regjeringens Beslutning, især da engelske Smæde- og Trusselsnoter paa samme Tid fulgte Slag i Slag. Men den 14—26 April 1847 traadte Krigsministeren Tzavellas ind i de Deputeredes Kammer og Kolettis i Senatet og oplæste i samme Time et kongeligt Decret, hvorved Kammeret opløstes, og at

et nyt Kammer skulde blive indkaldt til den 10—22 Juli. Oppositionen blev herved høiligen overrasket og i en mørk Stemning forlode de Deputerede Salen. Nogle Timer efter udkom en Proklamation fra Ministeriet til Folket, hvori Grunden til dette constitutionelle Skridt fremstilledes.

XI. Kapitel.

Grækenland og Tyrkiet. (Fortsættelse.)

Ministeriets Grundsætninger. Generalerne Theodor Grivas og Krieziotis. Dennes Fængsling. Sammenværgelse; dens Opdagelse. Grivas's Opstand. Flugt. Englændernes Forhold. Grivas i Prevesa. Krieziotis Flugt ud af Fængslet, hans Opstand paa Euboea, Nederlag, Flugt til Chios, Fængsling. Østerrigsk Mægling i den tyrkiske Strid, Nye Fordringer af Porten, forkastede af Grækenland. Tyrkiske Tvangsforholdsregler. Nye Pengefordringer og Trusselsnoter af England. Kolettis Svar. Udbetaling. Eynards Yttring om Englands Forhold mod Grækenland. Valgene. Kamrene aabnede. Kolettis Sygdom, Død, Liv og Jordefærd. Almindelig Landesorg. 1847.

Den 27de April 1847 udstedte den nye Indenrigsminister, Rigas Palamides, en Omgangsskrivelse til alle Præfekter og Underpræfekter, hvori han fremsatte sine egne og sine Medministres Grundsætninger, nemlig: ubrødelig Troskab mod Forfatningen og dens gradvise Udvikling til større Fuldkommenhed, Forbedring af Folkets Tilstand i alle Retninger, Strenghed mod Fredsforstyrrere, o. s. v. — Kort efter ledsagede Kongen og Dronningen den i Besøg værende Kronprinds af Bayern til Patras; overalt bleve de mod-

tagne med Glæde, men Oppositionen tog deraf Anledning til at udsprede, at det var Reisens Hensigt at indvirke paa de forestaaende Valg, uagtet Ministeriet paa samme Tid ved Omgangsskrivelse paa det strengeste forbød alle Embedsmænd at blande sig i Valgene.

Imidlertid havde i Begyndelsen af Aaret Generalerne Theodor Grivas og Krieziotis af Ærgjerrighed og Harme over skuffede Forhaabninger sat sig i mistænkelige Berøringer med den engelske Gesandt Lyons og den tyrkiske Gesandt Musurus. Denne Forandring og General Kalergis's Ophold paa Zante bragte Regjeringen til at holde Øie med dem. Da Krieziotis i Juni blev anklaget for at have voldelig mishandlet flere Personer, blev han arresteret og ført til Fængslet i Chalkis paa Euboea. Paa samme Tid blev en Fortrolig, som Grivas havde sendt i et hemmeligt Ærinde til Albanien, paagreben af Øvrigheden, og ved det over ham optagne Forhør kom Regjeringen efter, at en Sammensværgelse, som skulde bryde ud paa flere Steder og derved gjøre Ende paa Kolettis Magt, var i Værk. General Kalergis synes at have været Hovedmanden for Planen, og Grivas og Krieziotis at have skullet udføre den. Opdagelsen blev for det første holdt hemmelig, men da Grivas forlod Athen og drog om i Landet, fulgt af en bevæbnet Bande af Landstrygere, blev det ham betydet, at han skulde skille sig ved sine Ledsagere. Da nu paa samme Tid et Forsøg, han gjorde paa at blive valgt til Rigsdagen, mislykkedes, greb han pludselig Oprørsfanen, men forstyrrede ved sin Overilelse den med hans Skaldbrødre lagte Plan. Han samlede i al Hast nogle Bander i Akarnanien og opsagde Regjeringen Lydighed. Da Regjeringen var belavet derpaa og handlede med Raskhed,

maatte han med 80 Mand indslutte sig i to smaa Forter paa Kysten, hvor han strax blev beleiret og vilde være bleven fuldkommen indsluttet, hvis ikke Englænderne havde forhindret det. Thi da nogle græske Kanonbaade, i den Hensigt at afskjære ham fra Søsiden, vilde løbe ind i Sundet imellem Fastlandet og Øen St. Maura, bleve de tilbagevifte af Englænderne. Herved fik Grivas med sine Folk Leilighed til om Natten at undkomme over til den nævnte Ø. Der gav Lord Overcommissaren, Lord Seaton, ham Lov til at opholde sig paa de Betingelser: at han skulde nedlægge Vaabnene, stille Borgen for sine Folks gode Opførsel, og forblive paa det Sted, der blev ham anviist af den jonisse og græske Regjering, samt ikke vende tilbage uden den sidstes Tilladelse. Dette skete den 25 Juni 1847, og Dagen efter anmodede Kolettis Gesandten Lyons om at virke hos de engelske Konsuler paa Grækenlands og Tyrkiets vestlige Kyster, samt i Janina og Prevesa til, at de hverken middelbart eller umiddelbart tillode sig at see igjennem Fingre med Grivas og hans Bander, og at de saameget som muligt iagttoge de Hensyn, hvilke Storbritanien som Skytsmagt vist ikke vilde negte Grækenland, for at opretholde Ro i Landet. Ikkedestomindre tillod Lord Seaton Grivas at forlade St. Maura og drage til Prevesa tæt ved den græske Grændse, og den af ham efterladte Ammunition af Krudt og Vaaben blev nogle Dage efter sendt til ham didhen. I Prevesa blev Grivas modtaget af den engelske Konsul med den største Forekommenhed. Den tyrkiske Gouverneur blev meget forskrækket, da han saae, at en bevæbnet Skare uformodentlig befandt sig i Staden; hans Opfordring til Grivas at fremstille sig for ham, blev viist til-

hage, og den engelske Konsul negtede at udlevere Grækerne, men vilde heller ikke være Borgen for dem. Tyrken lod da Huset omringe af Soldater, og indhentede Forholdsregler fra Paskaen af Janina. Ogsaa dennes Befaling, at Grivas og hans Følge skulde aflevere deres Vaaben og føres til Janina, fandt Modstand, og først efter at han i lang Tid havde brugt den engelske Konsuls Huus som en Hvervings- og Mønstringsplads for sine Bander, og Divanet oftere for den engelske Gesandt havde besværet sig over den udviste Trods imod de tyrkiske Øvrigheder og over Konsulens Forhold, blev han ført ind i det Indre af Landet, først til Janina og siden, paa Ruslands og Frankriges Foreſtillinger, til Larissa. Thi Kolettis Klage over den engelske Beskyttelse, der vistes Grivas i Prevesa, tilbageviste Lyons altid med den spottende Bemærkning, at han saae Farer der, hvor ingen vare; Faren laae i det fordærvelige System, som maatte ændres.

Imedens dette foregik, sad General Krieziotis fængslet i Chalkis; men efterat en Affending fra Kalergis var ankommen til Staden, lykkedes det ham, ved Hjælp af nogle af hans Tilhængere at slippe ud af Fængslet. Det Første han gjorde, da han kom ud paa Gaden, var, at give en Vælger, som han mødte og som ved Valget havde negtet ham sin Stemme, et Hug over Ansigtet. Nu ordnede han i al Hast Alt til en Opstand. Paa hans Opraab: at Constitutionen var i Fare, sluttede sig strax endeel Maurokordatister og Pøbel til ham, og desuden samlede han snart en lille Hær af 500 Bønder. Ogsaa her handlede Regjeringen med Raskhed. Den erklærede strax Euboea i Blokadetilstand og sendte i største Hurtighed General Gardikiotis

Grivas med et udvalgt Troppecorps over til Oen. Denne General rykkede ufortøvet frem imod Oprørerne og efter at have opfordret dem til at forlade Oprørsfanen og drage bort til deres Hjem, aabnede han, paa deres Vægring at efterkomme Opfordringen, Ilden imod deres Forskandsninger. Krieziotis mistede strax ved en Kanonkugle sin høire Haand og fik tillige en Beskadigelse i Underlivet. Dette havde til Følge, at han maatte føres ind i Bjergene, og nu løb Alt, hvad løbe kunde. Efter en Times Forløb havde Regjeringstropperne vundet en fuldstændig Seier. I Athen havde Oppositionen allerede udspredt, at hele Euboea var i Opstand, og Krieziotis i Begreb med at rykke frem imod Athen, men den blev heel slukøret, da Efterretningen samme Dag indløb om Oprørernes Nederlag og Adsplittelse, og Regjeringen forsømte ikke at sende ufortøvet en Kundgjørelse om Seieren ud i Landet. — Krieziotis, som imidlertid var undkommen fra Euboea, flygtede til Oen Chios. Da han medbragte en Anbefalingsskrivelse fra Gesandten Lyons, blev han modtaget med største Forekommenhed af den engelske Konsul paa Oen, der atter anbefalede ham til den tyrkiske Statholder. Her opholdt han sig endnu ved Aarets Udgang, og flere græske Flygtninge samlede sig hos ham; men til hans Uheld ragede han i en heftig Strid med sin Ven Zervas; det kom til et Slagsmaal imellem dem paa Gaden, hvoraf den tyrkiske Regjering tog Anledning til at bemægtige sig dem begge og sætte dem i Fængsel.

Imidlertid havde Regjeringen ogsaa maattet henvende sin Opmærksomhed paa at faae Striden med Tyrkiet bragt tilende, men alle Bestræbelser i denne Retning vare frugtesløse. Divanet havde engang opstillet sine bestemte For-

dringer og hverken vilde eller kunde give Noget efter. Thi en Eftergivenhed vilde ufeilbarligen have ført Reschid Paskas Fald efter sig, og det synes, som om Risa Paska ikke havde været fri for at spille visse Ænker i Seraillet for at stramme Knuderne i den græske Strid og at komme til at løse dem til sin egen Fordeel. Ogsaa Mussurus, som var bleven modtaget i Constantinopel med megen Opmærksomhed, arbeidede, som naturligt var, mod enhver Eftergivenhed, og skal endog selv have ført Pennen i flere om denne Sag vexlede Noter. Allerede i Marts 1847 havde Kolettis ansøgt om østerrigsk Mægling, og Fyrst Metternich havde gjort begge Magter følgende Forslag: den græske Regjering skulde erklære Porten, at den vilde modtage enhversombelst tyrkisk Gesandt, var det end Mussurus selv, med de tilbørlige Hensyn, der skyldtes en venligsindet Magts Repræsentant, forudsat at denne kom med Instructioner, hvilke svarede til dei Sultanens Skrivelse angivne Sindelag. Den græske Regjering skulde endvidere forbinde sig til at gjøre denne Repræsentant ved hans Ankomst til Athen saadanne Ytringer, som, uden at træde Kongens og Landets Værdighed for nær, udtrykte en Beklagelse over Det, der havde bidført en ubehagelig Forvikling. Porten paa sin Side skulde anse sig tilfredsstillet ved denne Erklæring og sende en Musselmand til Athen i Mussurus's Sted eller, hvis den stod haardnakket paa at ville sende denne, da skulde det dog kun skee for en kort Tid. — I dette Forslag indvilligede den græske Regjering, ogsaa Porten samtykkede efter nogen Nølen deri, men vedblev alligevel at forstærke Tropperne paa de græske Grændser. Fjendske Udbrud fandt hist og her jevnlig Sted imellem Tyrker og Grækere, og i Smyrna forstyrrede Tyr-

kerne Grækernes Paaskefest ved kaade Voldsombeder. Tilsidst erklærede Divanet, at det udtrykkeligen paastod at ville sende Mussurus som Gesandt til Athen. Den græske Regjering beklagede vel denne Paastand, men gav dog slip paa enhver Bestemmelse af Mussurus's Ophold i Grækenland, og i en Skrivelse til Reis-Effendi af 6 Juni gjorde Kolettis sin Regjerings Tilbud overeensstemmende med Fyrst Metternichs Forslag, ledsaget af Ønsket om igjen at knytte det forrige venskabelige Forhold med det osmanniske Rige. Saaledes syntes da nu denne Forvikling paa den bedste Vei til at blive afgjort i Mindelighed. Men den 18 Juli modtog Kolettis en ny Skrivelse fra Reis-Effendi, vel i forbindtlige Udtryk, men indeholdende det uventede Forlangende, at Kolettis skulde give ham, Reis-Effendi, Fuldmagt, til at udtrykke Mussurus den græske Regjerings Beklagelse, — Noget, hvorom der før ikke havde været Tale. Denne uformodede Fordring tilmeldte Kolettis Fyrst Metternich og vilde oppebie hans Mening, forinden han gav noget endeligt Svar. Men hertil forundte Divanet ham ikke Tid. Den 10 August indløb fra Constantinopel til Athen den Erklæring, at hvis ikke Paketskibet, som afgik derfra samme 10 August, overbragte den forlangte Ytring af en personlig Beklagelse for Mussurus, skulde Østerriges Mægling ansees for endt, og de bebudede Tvangsforholdsregler virkelig komme til Udførelse. — Grækenland vægrede sig ved at opfylde denne Fordring, der maatte ansees for en Krænkelse af Kong Ottos og Rigets Værdighed, og nu lod Porten udgaae en Kundgjørelse til Stormagterne for at retfærdiggjøre sine Tvangsforholdsregler. Med disse havde den hidtil vel bestandig truet, men dog opsat deres Udførelse fra den ene

Maaned til den anden. Nu afgik den 21 August fra Constantinopel den Befaling, at alle græske Konsuler i hele det osmanniske Rige skulde standses i deres Virksomhed, og alle tyrkiske Handelsagenter i de græske Stæder ophøre med deres Forretninger, med den tilføiede Trusel, at al Kystfart af græske Skibe blev forbuden efter en Maaneds Forløb, hvis ikke den forlangte Opreisning gaves.

Paa samme Tid fortsattes ogsaa de engelske Fordringer med stort Eftertryk. Lord Palmerston havde i Parlamentet oftere yttret, at det var England ligegyldigt, hvem der regjerede i Grækenland, naar det blot regjeredes godt og betalte sine Renter; men alle hans Noter bare umiskjendeligt Vidnesbyrd om en slet undertrykt Harme over, at det engelske Parti ikke kunde komme til Magten, og denne Harme viste sig i Gjerning i den Bistand og Beskyttelse, han ydede alle Oprørere. Den ene Note værre end den anden udgik fra ham imod Kolettis. Denne svarede ham med Alvor og Værdighed, at Grækenland var en uafhængig Stat og havde som saadan ene Ret til at vaage over sine egne Interesser; de fremmede Magter vare ikke beføiede til at blande sig i dets indre Forvaltning. — Et saadant Svar fandt naturligviis intet venligt Øre; Lyons vedblev sine strenge Meldinger og beskyldte Kolettis for, at han for at bestikke Vælgerne havde udtømt Skatkammeret. I Juli kom da atter en Maning om det til i Marts forfaldne Afdrag, ledsaget af Trusel om Anvendelse af Tvang, hvis ikke Betalingen skete uforskrevet, og skjøndt Kolettis havde truffet Anstalt til Udbetalingen ved Eynard i Paris, viste de engelske Maningsskibe sig dog atter for Piræus den 1 Septbr.; thi Eynard havde taget Bladet fra Munden og forebygdt Lord Palmer-

ston den store Uret, hvori England gjorde sig skyldig imod Grækenland.

Under disse Oprør og Sammenstød med Tyrkiet og England vare Valgene blevne tilendebragte i det Hele til Regjeringens Fordeel. Baade i Nauplia og Athen faldt Valget paa Kolettis, og kun paa enkelte Steder afbrødes Roligheden, i det nogle Embedsmænd, saasom i Phtiotis, og Nogle af Regjeringspartiet, saasom i Maina, viste en utidig Nidkjærhed. Paa adskillige Steder undlod Oppositionen at stemme. Den 9 August 1847 aabnedes Kamrene af Kongen selv. I Throntalen yttrede han med Hensyn til Opløsningen af det forrige Kammer: at en Meningernes Kamp havde truet med at bidføre en farlig Uenighed imellem Statsmagterne; han havde derfor maattet sporge Landet om dets Anskuelse. — Forhandlingerne vare ikke skredne ret langt frem, da der indtraf en Begivenhed, som satte hele Landet i Sorg og Skræk. Under alle de Trængsler, der inden- og udenfra samlede sig om Grækenland, havde Kolettis vist en Aandsstyrke og Fasthed, som Intet kunde rokke, men Legemets Sundhed var undergravet. Harme over Portens Uredelighed, Vrgrelse over Englands skaanselløse Haardhed, og Græmmelse over flere af hans Landsmænds Oprørssind for at tilfredsstille deres Vrgjerrighed og Hævnlyst, fremkaldte en Sygdom, Nyresten, hvoraf han ofte havde lidt. I de sidste Dage af August blev han heftig angreben af dette Onde og led i fjorten Dage store Smerter. Skjønt han, som selv kyndig i Lægevidenskaben, ansaae Sygdommen for uhelbredelig, tog han dog villig de Lægemidler, der raktes ham. Hver Dag modtog han Besøg af Kong Otto, som hvergang sad længe og dybt rørt ved hans Leie. En af de sidste

Dage sagde den Syge i en saadan Stund: „Jeg havde Meget at sige Deres Majestæt, men jeg kan ikke mere.“ — Til den franske Gesandt Piscatory sagde han: „Ogsaa Dem havde jeg Meget at sige. Tak De Deres Konge og Dronning for deres Godhed imod mig; sig Guizot, Broglie og Eynard mit Levvel; jeg har til mit sidste Øieblik fulgt deres Raad. Mit Værk er ikke fuldendt; havde jeg for tolv Aar siden kunnet begynde, saa vilde jeg dog dø rolig.“ — Under de indtrædende korte Feberphantasier sang han græske Sange fra sin Ungdom, og døde om Morgenen den 12 Septbr. 1847. — Saaledes endte Johan Kolettis sit mærkelige Liv. Han var af Fødsel en Epirot, havde i sin Ungdom studeret Medicin i Italien og blev derefter Livlæge hos den bekjendte Ali Paska af Janina. Siden tog han Deel i Frihedskrigen og var efter Kongerigets Oprettelse i otte Aar Gesandt i Paris, hvorfra han vendte tilbage efter September-Revolutionen 1843. Dette Ophold i Paris tilskrive Englænderne hans Forkjærlighed for Frankrige, og de mente, at han der havde indsuget Had til England, hvorfor ogsaa de hadede ham. Hans Jordefærd gik for sig med stor Høitidelighed, endog hans Modstandere, selv den engelske Gesandt Lyons, fulgte hans Lig til Graven, og en almindelig Landesorg anlagdes i Grækenland i Anledning af hans Død.

XII. Kapitel.

Grækenland og Tyrkiet. (Fortsættelse.)

Tsavellas Ministerpræsident. Kammerets Adresse. De tyrkiske Tvangsforholdsregler. Den græske Politik. Oppositionen og dens Indflydelse i Senatet; dettes Adresse med Besværing over nogle Deputeretvalg. Kongens Negtelse at modtage Senatets Adresse. Valg af nye Senatorer. Lord Palmerstons Note med Bebreidelser og Beskyldninger mod den græske Regjering. Gjenmæle derimod i engelske Blade. Den græske Regjerings Svar. Meddelelse af begge Dokumenter til Udlandet. Virkning deraf. Mercenditis Opstand i Patras, Bankens Plyndring. Overeenskomst med Noverne. Overfald paa Oprørerne; deres Flugt under engelsk Beskyttelse; deres Afvisning fra Corfu, Bortsendelse til Malta. Undersøgelse om Opstanden i Patras. Englands Forhold i Sagen. Ende paa den græsk-tyrkiske Strid. Musfurus's Tilbagekomst til Athen. Petro Mauromichalis Død.

1847—1848.

I Kolettis Sted traadte nu Krigsministeren Tsavellas som Ministerpræsident. Skjøndt han holdede noget til det russiske Parti, vedblev dog det samme System, som hidtil, staaende uforandret i det Hele. I Adressen, som den 28 Septbr. overgaves til Kong Otto, erklærede de Deputeredes Kammer, at det beklagede Kolettis Død som Tabet af en udmærket Mand, en dulig Minister, en stor Borger, og at det billigede de Forholdsregler, Regjeringen siden Kammerets Opløsning havde fulgt, saavel i de indre Anliggender, som i den tyrkiske Strid. Med den 21 Septbr. var den Grækenland af Porten satte Frist udløben, og da den fordrede „Beklagelse" endnu ikke var paafulgt den 20de, forlod den tyrkiske Agent, Osman Effendi, Athen. De tyrkiske Tvangsforholdsregler bragtes nu efterhaanden i Udførelse.

I hele det osmanniske Rige forbødes al Kystfart under græsk Flag, til stor Forlegenhed for de Handlende, i hvorvel Forbudet ikke allevegne udførtes med Strenghed; endog Postgangen imellem Grækenland og Thessalien og Epirus blev standset. I Constantinopel prædikede Imanerne i Moskeerne Had imod Grækerne. At Rusland raadede Porten at holde Maade i Udviklingen af de begyndte Tvangsforholdsregler, havde ingen Virkning, og da Divanet anmodede England om at overtage Skytsretten over Grækerne i Tyrkiet, afslog Lord Palmerston denne Anmodning under det Paaskud, at England maaskee selv kunde komme i den Nødvendighed, at maatte bruge Tvangsforholdsregler imod Grækerland. Derimod forlangte han paa samme Tid af den græske Regjering, at den ufortøvet skulde ende den tyrkiske Strid, fordi den havde krænket Pligten mod en fremmed Magts Gesandt. Denne Fordring fandt Tsavellas sig dog ikke foranlediget til uden videre at opfylde, men han vendte sig, i October, til Keiser Nicolaus og udbad sig hans Mægling i denne Strid.

I Athen havde Tsavellas's Udnævnelse til Ministerpræsident naturligviis ikke fundet Oppositionens eller det engelske Parties Behag, thi under Lyons hemmelige Medvirkning havde det ventet at see Konduriotis paa Præsidentstolen. Partiet lagde derfor nu sin Plan til at bringe Tvist ind i den høieste Magt og gjøre Regjeringen umulig. Senatet heldede stærkt til Englands Side, og Maurokordatos havde deri megen Indflydelse. Man indledte nu, den 22 October, en heftig Forhandling i Senatet om Svaret paa Throntalen. Man besværede sig over nogle Deputeredes Valg, der vare bleven erklærede for gyldige. Lidenskab og Partiaand

satte tilsidst igjennem, at en saadan Besværing blev optaget i Adressen, men da denne skulde overbringes Kongen, vilde ingen af Senatorerne paatage sig dette Hverv, og den 28 var den endnu ikke afgivet. Senatets Forhandling satte de Deputeredes Kammer i en vred Bevægelse, og det var just i Færd med at udstede en Indsigelse mod Senatets ubeføiede Anmasselse, da Kongen lod det anmode om, ikke at afgive Indsigelsen, men overlade Sagen til ham. Den 29 October viste Ministerpræsidenten sig i Senatet og afgav i Kongens Navn den Erklæring: at efterat Hans Majestæt med Smerte havde erfaret Indholdet af den antagne Adresse, at den nemlig imod Grundloven gjorde et Indgreb i det andet Kammers Rettigheder, lod han Senatet vide, at han som Constitutionens Vogter ikke fandt det passende at antage en saadan Adresse. — Til største Overraskelse meddeelte derpaa Ministerpræsidenten en kongelig Udnævnelse af 9 nye Senatorer. Senatet begyndte nu paa at ville protestere mod Kronens Ret til at udnævne nye Senatorer, skjøndt denne Ret var begrundet i Statsforfatningen; men det andet Kammer besluttede med 70 imod 2 Stemmer at overdrage Kongen, i Tilfælde af Nødvendigheden, Ret til at vælge 35 Senatorer over det Antal, som hvergang udgjøre Halvdelen af de Deputeredes Antal.

Med Skræk følte Oppositionen det Nederlag, som den havde lidt ved denne Leilighed; men nogen Trøst fik den dog atter i den fortsatte Skaanselloshed, hvormed Lord Palmerston vedblev at gaae løs paa Regjeringen. Kolettis Død havde i denne Henseende ikke bragt nogen Formildelse i hans Skrivemaade, der endog røbede en høi Grad af Vrede og Bitterhed over, at det engelske Parti, uagtet alle anvendte

Midler, endnu ikke var kommen sit Maal et Skridt nærmere. Den græske Regjering havde besværet sig over, at Oprøreren Th. Grivas fik en paafaldende Understøttelse af den engelske Konsul i Prevesa, saa at han der i Mag kunde forberede et Angreb paa Grækenland. I en ny Note af 30 October 1847, som igjennem Lyons meddeeltes det græske Ministerium, erklærede Lord Palmerston Beskyldningerne mod Konsulen i Prevesa for ubegrundede, og forsømte nu ikke at gribe Leiligheden til at holde en Straffeforelæsning for den græske Regjering, som overgik alle de foregaaende. Lord Palmerston erklærede heri ligefrem, at den tyrkiske Regjering med nogen Sympathi betragtede Grivas, fordi han var bleven et Offer for Tyranni og Uretfærdighed. Han beklagede, at Udenrigsministeren Glarakis havde forsikret, at den græske Regjering var paa den rette Vei med Hensyn til Misfornøielsen og Oproret i Grækenland, og herhos tilføiedes nu den Paastand, at det herskende System var „et Lovstridigheds-Bestikkelses-Voldsgjernings-Uretfærdigheds og Tyraniets System" og førte til aabenbar Opstand. Den britiske Regjering — skriver han — havde haabet, at dette System skulde faaet Ende med Kolettis's Død, men det var nu tydeligt, at „andre Indflydelser" havde avlet det, og at Kolettis havde været „et villigt Redskab for hine Indflydelser, for at bringe deres fordærvelige Politik til Udførelse." — Derpaa fulgte nu en Række af de sædvanlige grove Beskyldninger imod den græske Regjering for „vilkaarlige Fængslinger, lovstridige Voldshandlinger, hele Districters Hærgelse og Ødelæggelse, Partiskhed og Uredelighed i Lovenes Overholdelse, Dommernes Luner, Ministrenes tilfalsværende Partiskhed, Uærlighed i Skatternes Opkrævning og Anvendelse,

Pressens Tvang og Valgenes Ufrihed, Regjeringens Ringeagt for Lovene, Eiendommenes Usikkerhed, Ministrenes Afhængighed af „forstyrrende Indflydelse udenfra," o. s. v. — Overhoved skinnede et saadant Overmaal af Galde og Lidenskabelighed igjennem den hele Note fra først til sidst, at det i England selv vakte den største Forbauselse. Flere Stemmer hævede sig derimod, og det engelske Blad Times erklærede denne Lord Palmerstons Note for et ligefremt Opraab til Oprør i Grækenland; — det tilstod, at Lyons var utrættelig for at udfinde Midler til at fornærme det græske Hof og den græske Regjering; — endvidere, at ingen Omstændigheder kunde beføie en Minister til at føre et saadant Sprog til en i Venskab staaende Regjering: — desuden retfærdiggjorde Lord Palmerston Rebellionen ved at forsvare Konsulen i Prevesa. Noten — tilføiedes der endelig — krænkede oven i Kjøbet alle Høflighedsregler og al diplomatisk Anstand, selv Folkeretten, og England maatte rødme over en saa overmodig Anmasselse og et saa usømmeligt Sprog mod den yngste og svageste Stat i hele Christenheden, og det i Dronning Victorias og det britiske Folks Navn. —

Den græske Udenrigsminister Glarakis besvarede hiin palmerstonske Tordennote i et roligt og værdigt Sprog, men kaldte den dog plump i sin Form og uretfærdig i sit Væsen; han paastod, at ikke en eneste af de anførte Beskyldninger var sand, — de vare alle gjendrevne ved Kjendsgjerninger, men alle Bestræbelser for at godtgjøre dette for den britiske Regjering havde været frugtesløse, i det mindste unyttige. Derhos meldte han, at Kong Otto havde besluttet at henvende sig til andre Regjeringer, der lige saa tro

som den britiske vare underrettede om Tilstanden i Grækenland. Thi Ingen vilde negte, at der laae Fare for den græske Regjering i den Sympathi, som Lord Palmerston troede at maatte have for de forbryderske og oprørske Individer, i den Opmuntring, Rebellerne uafladelig fandt for at retfærdiggjøre deres Opstand, og den Beskyttelse, de stedse stolede paa fra Englands Side. — I Overeensstemmelse med dette Svar sendte ogsaa Glarakis en Afskrift af den palmerstonske Note tilligemed Svaret derpaa til den russiske Gesandt Persiani, for at denne kunde sende den til Keiser Nicolaus, ledsaget af en Bøn om at formaae Keiseren til at overbevise den britiske Regjering om Unøiagtigheden af dens Efterretninger og Uretfærdigheden i dens Bebreidelser.

Det Eneste, den græske Regjering saae som Virkning af disse Bestræbelser, var dette, at Grivas med sit Følge blev ført længere bort fra den græske Grændse, til Larissa, hvor han tilligemed flere oprørske Bandeførere blev modtaget af Paskaen med militaire Æresbeviisninger. Thi det Medhold, Oprørerne stedse syntes at nyde af den britiske Regjering, fremkaldte idelig nye Opstande, og allerede i Begyndelsen af December udbrød atter en saadan i Patras. I denne By vare, i Anledning af Valgene til Rigsdagen, blevne henlagte, under Oberst Stournaris, omtrent 50 Soldater, hvilke allerede havde erholdt Befaling til om nogle Dage at afgaae til deres sædvanlige Post ved Grændsen. Det var Regjeringen bekjendt, at der paa mange Maader blev arbeidet paa at bringe Tropperne og Befolkningen i denne Egn til Opstand, og at en ved den nævnte Troppeafdeling i Patras staaende Capitain, Merenditis, var i nøie Forbindelse med det oprørske Parti. Obersten fik derfor Befaling til,

førend han forlod Patras, at fængsle denne Capitain, for at han kunde blive stillet for Retten. Merenditis havde imidlertid paa en eller anden Maade faaet Nys om, hvad der var i Værk imod ham, og besluttede at komme Obersten i Forkjøbet ved pludseligt at sætte det Opstandsudbrud, som han hemmeligt havde forberedt, i Bevægelse. Dagen førend han skulde fængsles, den 9. December 1847, meldte han sig syg og lod Obersten bede om at komme til sig, da han ønskede at tale med ham. Obersten kom; men neppe var han traadt ind i Huset, førend han blev overfaldet af Merenditis og nogle Soldater, afvæbnet og bunden. Saasnart dette var skeet, ilede de Sammensvorne til Oberstens Bolig, tvang hans Frue til at udlevere Regimentets Fane, og lode nu Trompeterne lyde omkring i Gaderne, for at sammenkalde de øvrige Soldater. Ved den første Allarm havde Undernomarken, Rondopulos, søgt Beskyttelse i det østerrigske Konsulatshuus. Her brød nu Merenditis ind med sine Følgesvende og gjennemsøgte alle Kroge, men Rondopulos var allerede sluppen ud af Staden. Forbittrede herover udøvede Oprørerne derpaa store Ødelæggelser i Konsulatsbygningen, og styrtede derfra hen til Filialbanken. Med Vaaben i Haand tvang de her Direteuren og Kassereren til at aabne Bankens Gjemmer, af hvilke de borttoge hele den contante Beholdning af 120,708 Drakmer. Borgerne, der i den første Skræk over den uventede Opstand vare blevne som lynslagne, begyndte nu at røre sig og dannede en Borgergarde, som dog ikke udrettede Noget, thi to forhenværende Deputerede af Oppositionen, Kalamogdartis og Rufos, vidste at bemægtige sig Anførselen, og forholdt sig ganske uvirksomme for at iagttage, til hvilken Side Opstanden vilde

helde. Da Merenditis snart mærkede, at Borgerne ikke vilde gribe hans Parti, og at Rygtet om hans Foretagende ikke havde fremkaldt den forventede Opstand flere Steder, antog han en fiendtlig Holdning imod Staden og truede med at stikke den i Brand, hvis han blev angreben. Borgerne, som frygtede for Udførelsen af denne Trusel, da de saae, at Anførerne for Borgergarden paa 300 Mand vedbleve at være aldeles uvirksomme, medens Oprørerne, der kun udgjorde 80, uden Hinder begik alle Slags Udskeielser og Voldsgjerninger, traadte nu sammen i Forening med de fornemmeste Kjøbmænd og de fremmede Konsuler, for at underhandle med Merenditis. Efter flere Forhandlinger blev da endelig sluttet en Overeenskomst saaledes, at han med sine Tilhængere skulde forlade Patras imod en Udbetaling af 34000 Drakmer. Da denne Sum ikke var at tilveiebringe hos Private, bleve de tagne af den kongelige Kredskasse og givet den engelske Konsul i Forvaring. Paa samme Tid løb et engelsk Krigsdampskib med Soldater ombord ind i Havnen — som det bed — for at beskytte engelsk Eiendom, og nu blev man enig om at fjerne Roverne ved at skaffe dem bort med dette Skib.

Medens dette foregik i Byen, havde den undslupne Undernomark, Rondopulos, samlet nogle Soldater og 300 bevæbnede Bønder, med hvilke han pludselig og uventet brød frem. Indskibningen var endnu ikke begyndt, da han indtraf og styrtede lige los paa de overraskede Oprørere. Disse værgede sig vel, men bleve efterhaanden trængte ned mod Havnen, hvor de forskandsede sig i en Gjærstgivergaard tæt ved Havnedæmningen, medens den engelske Skibsfører i al Hast traf Anstalter til Indskibningen; med det samme løb

han Soldater fra Skibet satte i Land, hvilke han opstillede paa Havnedæmningen, for at sikkre Oprørernes Flugt. Da Rondopulos ikke turde lade fyre paa de engelske Soldater, slap Oprørerne ud af en Bagport til de engelske Baade og undkom saaledes med Bankens Penge, samt deres øvrige Rov og 15 Saarede til Dampskibet. — Efter at Fægtningen paa denne Maade var standset ved engelsk Hjælp, gjorde Rondopulos i sin Regjerings Navn Indsigelse mod Gyldigheden af den sluttede Overeenskomst, tilbagefordrede de rø-vede og borttagne Penge, og protesterede især imod den engelske Konsuls og Skibsførers Forhold. Denne støttede sig paa Konsulens Befaling, Konsulen paa Kjøbmændenes Beslutning, og disse paa de paatrængende Omstændigheder. I en Forsamling, som strax blev afholdt, stemte alle de andre Konsuler for Pengenes Tilbagelevering; ikkun den engelske Konsul og Skibsfører vægrede sig ved at udlevere Pengene, førend de havde modtaget Befaling dertil fra deres Regjering. Dampskibet afseilede derpaa til Zante, men gik derfra igjen videre til Corfu. Det joniske Senat, som harmedes over Englændernes Adfærd imod Grækenland, kom strax i Bevægelse og modsatte sig med Kraft og Bestemthed de græske Roveres Landing, saa at Lord-Overcommissaren fandt det raadeligst at sende dem videre til Malta.

Saasnart Efterretningen om Begivenheden i Patras ankom til Athen, sendte Regjeringen Statsprokuratoren didhen. Ved de af ham foretagne Undersøgelser blev den engelske Konsul temmelig blottet, og Kalamogdartis og Rufos, der syntes blot at have luret paa Borgernes Lyst til at tage Deel i Opstanden, for at træde over paa Oprørernes Side, bleve arresterede. Rondopulos blev for sin Raskhed udnævnt

til Romark, for hvilken Udnævnelse Oppositionen ikke skammede sig ved at dadle Regjeringen, og skjøndt en diplomatisk Note til alle Stormagterne med Klarhed fremstillede den hele Begivenhed i Patras og viste Grækenlands Ret i denne Sag, fik den engelske Konsul dog Ordre fra Lord Palmerston til at sende de af Kredskassen tagne 34000 Drakmer bag efter Merenditis til Malta, og heller ikke det fra Filialbanken røvede Beløb kom nogensinde tilbage. Konsulen i Patras fik oven i Kjøbet Roes for sit Forhold ved denne Leilighed.

Under alle disse Trængsler og Krænkelser for den den græske Regjering havde Striden med Tyrkiet heller ikke hvilet. Det tyrkiske Spærringssystem lammede den græske Handel, og Rusland, til hvem Tsavellas, som ovenfor er meldt, havde henvendt sig, raadede til at føie sig i Portens Fordring, under den Betingelse, at den ophævede Tvangsforholdsreglerne mod Grækenland. Saaledes trængt paa alle Maader og fra alle Sider maatte den græske Regjering omsider bequemme sig til at ydmyge sig. Den udfærdigede en Skrivelse til Reis-Effendi, hvori den udtrykte sin „Beklagelse" til Mussurus over Det, som var forefaldet paa det tidtomtalte Hofbal i Athen, og erklærede sig beredt til ei alene at modtage enhver tyrkisk Gesandt, selv Mussurus, men og at modtage ham paa en til de nu herskende Venskabsforhold svarende Maade. — Skrivelsen blev sendt til den russiske Gesandt Titof i Konstantinopel, for at han ved at meddele Reis-Effendi forelobigen en Afskrift deraf, kunde faae at vide, hvorledes den vilde blive optaget. Den 16de Januar 1848 meddeeltes denne Afskrift. Porten erklærede sig tilfreds med dens Form og Indhold, og efter Skrivel-

sens Modragelse forkyndte Divanet Stormagternes Gesandter, at den græsk-tyrkiske Strid var bilagt. — Det kom nu an paa, hvorledes Porten vilde benytte sig af Grækenlands Tilbud med Hensyn til Gesandten. Østerrige, Frankrige og Preussen raadede Porten fra at sende Mussurus igjen til Grækenland, men baade denne Herre og Divanet vare altfor begjærlige efter at nyde deres Triumf ud tilbunds, til at de skulde have laant Øre til et saadant Raad. Mussurus fik Befaling til at gjøre sig færdig til at vende tilbage paa sin Gesandtskabspost i Athen; dog led Afreisen nogen Forhaling derved, at han paa et Ridt igjennem Constantinopels Gader blev kastet af Hesten og forslog sin Ryg temmelig farligt. Grækerne begyndte allerede at glæde sig til, at de ikke skulde see ham mere. Men et saadant Liv var altfor kostbart. To af Sultanens Livlæger besatte den forslaaede Ryg med 116 Blodigler, og snart var Manden stærk nok til at begive sig paa sin Triumfreise. Den 9de Februar 1848 ankom en tyrkisk Dampfregat med Gesandten Mussurus ombord til Indløbet af Havnen ved Piræus. Tyrkisk Musik lod fra Dækket og Ministerflag vaiede fra Toppen. Men Skibet blev henvist til Ægina for at holde Quarantaine. Ved Rygtet herom opstod et mægtigt Røre i Athen; Harme og Forbittrelse malede sig paa Mængdens Ansigter, men Regjeringen traf med megen Omhu alle mulige Sikkerheds-Anstalter, for at forebygge ethvert Tegn paa Uvillie mod Gesandten fra Befolkningens Side. Den 20 Februar var Quarantainen udløben, og strax lovede han sig til samme Dag at holde sit Indtog i Athen. Den græske Regjerings høflige Bemærkning, at Dagen var uheldig valgt, fordi den var en Søndag, agtede han ikke paa; men paa

sine Venners indstændige Forestillinger gav han dog efter og opsatte sit Indtog til Mandag Morgen. Indtoget skete uden al Uro. Dagen efter aflagde han Besøg hos Udenrigsministeren Glarakis, og tre Dage efter blev han forestillet for Kongen og Dronningen. Saaledes maatte Kongeparret staae ydmygede for den triumferende Sultanstjener, Phanarioten Mussurus, faa Uger efter, at en høitidelig Fest til Minde om Kong Ottos Landing i Grækenland var holdt den 6 Februar 1848.

Kort i Forveien, den 29 Januar, døde en af Frihedskrigens Helte, Petro Mauromichalis ogsaa kaldet Petro Bey, 77 Aar gammel. Under det tyrkiske Herredømme var han uafhængig Fyrste over Maina. Hans Uenighed med Grev Capodistrias og paafølgende Fængsling var den nærmeste Anledning til, at Præsidenten blev myrdet af Petro Beys Brødre. (2 D. S. 262 o. f.) Under Kong Ottos Regjering blev han ophøiet til Vicepræsident for Statsraadet og udnævnt til Generallieutenant, desuden fik han ved Lov en særegen Godtgjørelse for hans Tab og Erstatning for hans Offer til Staten.

XIII. Kapitel.

Rusland og Polen.

Ruslands indre Politik. Forandringer i Oſterſøprovindſerne. Beſtræbelſer for at omvende Proteſtanterne til den græſke Kirke. Beſtræbelſer for at omvende Katholikkerne. Den katholſke Kirkes Stilling i Polen. Keiſer Nicolaus i Rom, hans Sammenkomſt med Pave Gregor den Sextende. Forelobig Overeenskomſt med Pavestolen. Foranſtaltninger med Joderne. Omvendelſe af Joder til den græſke Kirke. Afſpærring fra Udlandet. Afvæbning i Polen. Oprorsforſøg. Polen og flere Gouvernementer ſatte i Krigsſtand. Almindelig Udlevering af Vaaben i Polen. Pasforanſtaltninger. Ruslands Forhold til andre Magter. 1845—1848.

Den ruſſiſke Afſpærring fra Udlander var, ſom den hele øvrige ruſſiſke indre Politik, beſtandig den ſamme, ſom den er ſkildret i det Foregaaende; at danne Alt, hvad der hørte under Keiſerens Scepter, ſaavel i geiſtlig ſom i verdslig Henſeende, i een og ſamme ruſſiſke Form var Hovedformaalet for dens Beſtræbelſer. Det var derfor Regjeringen magtpaaliggende deels at fjerne, deels at holde ude enhver fremmed Beſtanddeel, der viſte nogen Modſtand mod det antagne Sammenſmeltningsſyſtem. Stoffet til en ſaadan Modſtand laae for en ſtor Deel i de fra den græſk-ruſſiſke Kirke afvigende Troesſamfund og deres kirkelige Forfatning. Det var da en Selvfølge, at Arbeidet uden Ophør fortſattes for at formindſke dette Modſtandsſtof, ved at udvide den ruſſiſke Kirke paa de andre Kirkeſamfunds Bekoſtning, og denne Beſtræbelſe var ikke uden Fremgang. I Oſterſøprovindſerne: Livland, Eſtland og Kurland havde den evangeliſk-lutherſke

Kirke hidindtil været den herskende, men nu toges de kraftigste Forholdsregler for ogsaa at omdanne disse Lande til ægte russiske Provindser. I 1845 bleve de gamle Benævnelser af "Hertugdømmer" afskaffede, og de erholdt Navn af russiske „Gouvernementer." Ved Universitetet i Dorpat forsøgtes med hvert Aar de Fordringer, som gjordes til de Studerende paa Kundskab i det russiske Sprog, og Bønderne blev det forbudet at overtage Forpagtninger paa de adelige Krongodser. Mest Bevægelse frembragte dog Bestræbelserne for at omvende Befolkningen til den græsk-russiske Kirke, og disse Bestræbelser lettedes for en stor Deel ved Bøndernes Utilfredshed med Adelen, som aldrig kunde blive enig med sig selv om at løsne de gamle Afhængighedsbaand. Her var altsaa Leilighed til at bibringe Bønderne den Forestilling, at Overgang til den græske Kirke vilde bidrage betydeligt til at forbedre deres Stilling. Haab om timelige Fordele lokkede ogsaa mange af dem til at laane Øren til de omreisende Popers Tale og at fornegte deres Fædres Tro, endog hele Menigheder traadte i nogle Egne over. Lidt efter lidt opstod herved en urolig Stemning imellem de troblevne Lutheraner og de Frafaldne, hvilket gjorde det nødvendigt, at et Kosakregiment blev henlagt i Livland; thi her skete den største Overgang til den græske Kirke. Adelen og den protestantiske Geistlighed, som under disse Omstændigheder følte sig ilde tilmode, forenede sig derfor om at indgive en Besværing til Regjeringen over Maaden, hvorpaa Omvendelsesværket drives, og sendte desangaaende en Deputation til Petersborg; men denne vendte tilbage med den Besked, at den Enkelte maatte underordne sig, hvad der ansaaes nødvendigt til det Heles Vel. Den

meste Forandring, som skete i den hidtil brugte Omvendelsesmaade, bestod deri, at enhver Protestant, som vilde gaae over til den græske Kirke, skulde fra den Dag han meldte sig hos en Pope, tilstaaes et halvt Aars Betænkningstid, for at man — som det hed — kunde være vis paa, at Overgangen var skeet med fuldt Overlæg og velberaad Hu. Men det fulgte af de bestaaende Forhold, at den, som engang havde meldt sig, efter det forløbne Halvaar ikke mere vovede at træde tilbage. Imidlertid arbeidede man rask paa at ordne det nye Kirkevæsen. I Livland oprettedes 34 Sognedistricter for den græske Kirke og Huse byggedes for græske Geistlige; Embedsmændene blev det alvorligen paalagt at understøtte disse i Udførelsen af deres Embedsforretninger; alle offentlige Yttringer om Religionssager forbodes strengt, og Overgangen til den græske Kirke lettedes og gjordes tillokkende paa enhver Maade. Saaledes kundgjorde Generalgouverneuren Golowin ifølge en keiserlig Befaling, at De, som vare traadte over til den orthodoxe Kirke, vare befriede fra Kirketiende og andre Byrder, hvilke de hidtil havde ydet til deres lutherske Sognepræst. Disse Bestræbelser havde ogsaa den Fremgang, at ved Udgangen af 1846 var Befolkningen paa Ösel, og i Livland 16,500 Protestanter traadte over til den russisk-græske Kirke.

Med Omvendelsen af Katholikerne gik man frem paa den engang betraadte Vei, i hvormeget end den katholske Kirke kæmpede derimod. I Rusland selv var, som det i det Foregaaende (4 D. S. 172 o. f.) er viist, den katholske Kirke i en forkuet Tilstand. De katholske Seminarier ophævedes efterhaanden; Klostrene indskrænkedes bestandig meer og mere og, da Munkene søgte at omgaae de paabudne

Indskrænkninger med Optagelse af Novitser, ophævedes alle de i Klostrene bestaaende Opdragelsesanstalter 1846. Desuden bleve mange af de katholske Familier, der af den saakaldte Central-Revisions-Commission frakjendtes deres Adel, bortførte til det sydlige Ruslands Stepper, hvor der ingen katholsk Gudsdyrkelse var.

I Polen var endnu en vid Mark aaben for Omvendelses-Arbeidet. Der dreves det ogsaa i stort Omfang og efter en vis Plan. Iblandt Andet blev det befalet, at et eget Alter skulde opreises i hver katholsk Kirke for de russiske Poper, og naar de katholske Præster i denne Henseende viste Gjenstridighed, bleve de i al Stilhed bortførte om Natten i Kibitker og forsvandt saaledes for bestandig. Følgen heraf var, at Poperne paa flere Steder bleve fordrevne, men denne Modstand forøgede kun endnu mere deres Anstrengelse. Efter Keiser Nicolaus's personlige Nærværelse i Warschau, i Mai 1845, kom en stor Mængde af dem til Polen og adspredte sig omkring i Landet for at omvende Bønderne. Med det Samme ophævedes en stor Deel katholske Præstekald, og Kirkerne overdroges til Bekjenderne af den græske Tro, og med stor Strenghed overholdtes nu ogsaa den Ukas, der gjorde betydelige Indskrænkninger i de katholske Præsters Virksomhed. De maatte ikke fjerne sig fra deres Bopæle eller uddele Sacramenterne til Andre end deres egne Sognefolk; — deres Prædikener bleve underkastede en vis Censur, thi i disse maatte de ikke indvirke paa deres Tilhørere imod at gaae over til den græske Kirke; heller ikke maatte de omtale de blandede Ægteskaber eller Opdragelsen af de i disse avlede Børn; ja det blev dem endog forbudet at berøre Læren om den ene saliggjørende Kirke og Dogmet

om den christne Kirkes Enhed. Og for saavidt muligt at fjerne Indvirkning udenlandsfra, befalede Keiseren, at alle fremmede Bogers Indførsel stærkt skulde indskrænkes, alle fremmede Opdragere udvises af Polen, og at ingen Polak maatte besøge fremmede Universiteter.

Saaledes stode Sagerne, da Keiser Nicolaus i October 1845 fulgte Keiserinden til Italien og ankom pludselig og uventet til Rom. Den 13 Decbr. aflagde han sit første Besøg hos Paven. Her stode da Repræsentanterne for de to saakalte orthodoxe katholske Kirker, den østlige og vestlige, Ansigt til Ansigt, — den ene en stærkbygget og kraftfuld Hersker, — den anden en gammel, affældig Præst. Sammenkomsten begyndte med en Omfavnelse, — hvor oprigtig den fra begge Sider var meent, er neppe vanskeligt at sige. Keiseren talede Fransk, Paven Italiensk, Kardinal Acton var Tolk. Gregor **XVI.** afsorte sig pludselig sin sædvanlige klosterlige Mildhed, og med sin fulde pavelige Værdighed begyndte han Samtalen med Religionens Tilstand i det russiske Rige. Han priste sig lykkelig — sagde han — at have levet længe nok, for at lade en saa mægtig Herster høre Sandhedens Stemme. — Keiseren overrasket ved denne Indledning svarede: man burde ikke sæste Tro til Alt, hvad Aviserne berettede. — Paven forelagde ham da adskillige Papirer, som indeholdt uimodsigelige Beviser paa Forfølgelserne mod Katholikerne i Rusland, i det han tilsøiede: han vilde svigte sit høie Embedes Pligt, hvis han undlod at meddele Keiseren Beviserne paa de Kjendsgjerninger, som havde fyldt hele Christenheden med Gysen over Tilbagevendelsen af de Christnes Forfølgelser under de romerske Keisere. — Keiseren talede derpaa om sit

Riges Love. — „De ere menneskelige Love — svarede Paven med værdigt Eftertryk — Deres Majestæt kan forandre dem, og dertil maa jeg opfordre i de guddommelige Loves Navn. Vi ere begge Souverainer, men med den Forskjel, at De kan forandre Deres Riges Love, og at jeg ved mit Riges Love Intet kan tage fra eller lægge til. Vi skulle begge stilles for den høieste Dommer, men deres Majestæt vil komme efter mig; vi ville begge have at gjøre Regnskab for vor Regjering. Denne Tanke paalægger mig den Pligt at forsvare mine troe Børn, som leve i Deres Majestæts Stater.“ — Disse Ord syntes at have gjort et stærkt Indtryk paa Keiseren, som skal have grebet Pavens Haand og kysset den med Ærefrygt og Rørelse, ligesom det ogsaa berettes, at han skal have givet Løfte om at lade foretage Undersøgelser og at udstede Befalinger overensstemmende med Pavens Ønsker. Hvorvidt et saadant Løfte er bleven givet, maae vi lade staae ved sit Værd; Saameget er imidlertid vist, at de under Keiserens Nærværelse fortsatte Underhandlinger ikke førte til nogen endelig Afgjørelse. Den her berettede Samtale varede over en Time. En paafaldende Stilhed herskede i Rom, saalænge den russiske Selvhersker befandt sig i Staden, og skjøndt Paven ikke gjorde ham noget Gjenbesøg, fornyede han dog sit Besøg før Afreisen. Allerede den 4 Januar 1846 om Aftenen indtraf han i Warschau. Underhandlingerne med Pavestolen fortsattes derefter ved en Gesandt i Rom i de to følgende Aar. Først efterat Gregor **XVI** var død, blev henimod Udgangen af Aaret 1847 sluttet med hans Efterfølger, Pave Pius **IX**, en foreløbig Overeenskomst om Bispedømmernes Antal i det egentlige Rusland, om Bispernes Lønning og Udnævnelse og om

Lærernes Personer i den katholske Kirke, men Kirken selv var ikke med eet Ord berørt i denne Overeenskomst. Over denne den katholske Kirkes usikkre og fortrykte Stilling i den russiske Stat klagede ogsaa Paven i en Allocution kort efter, og man kan neppe finde dette underligt, naar man seer, at i den nye Straffelovbog, som i 1847 blev givet for Kongeriget Polen, blev den russisk-græske Kirke erklæret for den herskende i dette Kongerige, uagtet kun en liden Deel af Befolkningen endnu bekjendte sig til dens Lære. Desuden indeholdt samme Lov den Bestemmelse, at Overgangen til den græsk-russiske Kirke stod Enhver frit for, men Overgang fra den til en anden christelig Troesbekjendelse straffedes med to Aars Forviisning til Kaukasus og Indspærring i et græsk Kloster.

Under de her fortalte Bestræbelser for at omvende Protestanterne og Katholikerne til den græske Kirke tabte den russiske Regjering heller ikke Jøderne af Syne, men førend der kunde være Haab om at udrette Noget hos dem, maatte den være betænkt paa at skille dem ved deres udvortes Eiendommeligheder. Noget var allerede gjort i denne Henseende; men nu, i April 1845, befalede en keiserlig Ukas, at alle Jøder i Rusland, Fruentimmerne medindbefattede, skulde aflægge deres polskjødiske Dragt og anlægge den russiske Nationaldragt fra Begyndelsen af Aaret 1850; indtil den Tid stod Valget endnu til dem selv imellem enten at skifte Dragt eller beholde deres gamle Klædning mod en vis Betaling, som sattes fra 20 til 50 Rubler, efter Omstændighederne, men med Indtrædelsen af Aaret 1850 skulde Ukasen uden nogen Undtagelse træde i sin fulde Kraft. De arme Jøder kom derover i Fortvivlelse, thi de ansaae denne Anordning

som et voldeligt Angreb paa deres Tro. Anordningen udstraktes ligeledes snart til Jøderne i Kongeriget Polen, hvilke det blev forbudet, naar de vare under 60 Aar, at udmærke sig ved noget særeget Klædningsstykke fra 1 October 1846, og over dem udgik tillige det strenge Bud, at de fra 1 Juli 1845 ikke mere maatte drive Brændevinsbrænderi eller Krohold, og saa strengt var Budet, at de ei engang maatte tjene som Medhjælpere ved nogen af disse Haandteringer. Denne sidste Bestemmelse blev vel noget formildet i 1847, men med 1 October 1846 maatte alle Jøder i Polen, under 60 Aar, aflægge deres jødiske Dragt, hvormed Skjægget og det lange Haar, som en Selvfølge, tillige maatte falde. Det skal have været baade et ynkeligt og komisk Syn at see de i nymodens Dragt klædte Jøder at møde hverandre paa Warschaus Gader. De kunde ikke mere kjende hverandre, og naar de ved gjensidig Tiltale kom saavidt, brast de i Graad over den med dem skete Forvandling. I det Regjeringen saaledes tvang Jøderne ud af deres gamle Næringsveie og gamle Eiendommeligheder, arbeidede den med det samme paa at vinde Saamange som muligt for den græske Kirke. Dette var nu vel ingen let Sag med dette haardnakkede Folkefærd, og det lykkedes i det Hele heller ikke med mange af dem, dog vare ikke alle Bestræbelser frugtesløse med de Jøder, som bleve indlemmede i Hæren. Den 2 Mai 1845 bleve under store kirkelige Høitideligheder alle de Jøder døbte, som stode i den saratovske Bataillon, og en Maaned efter bleve 130 jødiske Rekruter, som skulde indlemmes i samme Bataillon, ligeledes døbte.

Jøvrigt vedblev den vedtagne Afspærring af det russiske Rige fra Udlandet og skærpedes endnu mere i Aarene 1846

og 1847 i Anledning af den store Opstand i de gamle polske Provindser, som nedenfor skal blive fortalt. Tilladelse til Udenlandsreiser kunde kun opnaaes med store Vanskeligheder, og de, som vare reiste, fik ofte uventet Befaling til strax at vende tilbage, og naar de ikke paa det nøiagtigste adlode Befalingen, bleve deres Eiendomme inddragne, og de selv truedes med at sendes til Siberien, hvis de siden efter indfandt sig i det russiske Rige. Med al fremmed Litteratur havdes den strengeste Opsigt, og hvert Aar blev en stor Mængde udenlandske Bøger, især Romaner, historiske og politiske Skrifter forbudne, til stor Ulempe for de russiske og polske Boghandlere. Denne Censur gik endog videre. I 1846 blev befalet, at alle Husskildte i Warschau skulde, under Straf, have Paaskrifter i det russiske Sprog; ligeledes blev det forbudet Enhver at bære Kindskjæg; hvo der viste sig dette Forbud overhørig, blev opsnappet af Politiet og ført op paa Raadhuset for at rages. Grændsespærringen mod Preussen var streng, for at forebygge Uordener i Grændseegnene, bleve 1845 alle Beboerne, uden Persons Ansеelse, fratagne deres Vaaben i en Strækning af 50 Verster fra den preussiske Grændse; ikkun paa 10 Bondergaarde maatte forblive eet Gevær til at skyde vilde Dyr og Rovfugle med. Men efter Begivenhederne i Posen, Krakau og Galizien 1846 vorede Strengheden i alle Retninger. Skjønt intet Oprør af nogen Betydenhed kom til Udbrud i Kongeriget Polen, gjordes dog et Forsøg paa at bringe et saadant i Gang i Siedlce, hvor den 22. Februar 1846, en af den polske Emigrations Udsendinge, Bronislaw Dombrowsky, under Titel af Generalissimus for Opstanden paa den høire Weichselbred, i Spidsen for et lille Antal Sammensvorne trængte ind i Byen.

Men da Opraabet til Opstand ikke fandt noget Tilhæng, maatte Dombrowsky flygte; tre af Anførerne bleve derefter grebne og udleverede af Bønderne. Dette Forsøg i Forbindelse med Opstanden i Posen og Krakau, gav Anledning til, at Kongeriget Polen, samt Gouvernementerne Wolhynien og Podolien, bleve erklærede i Krigstilstand, og da man senere opdagede, at de Sammensvorne havde havt Forbindelser ind i Litthauen, sattes Gouvernementerne Vilna, Grodno og Kowno under samme Vilkaar. For at vinde Bønderne, tilstod Regjeringen dem nogle tilsyneladende Letttelser i deres Byrder; men dermed fulgte tillige de strengeste Politiforholdsregler. Mange, især Adelsmænd, bleve fængslede, og en almindelig Afvæbning fandt Sted over hele Polen. Ikkun Grændseembedsmænd, Skovbetjente og Postconducteurer maatte bære Vaaben, alle Andre maatte aflevere deres Skydegevæ-rer og andre Vaaben, endog Kjøkkenknive maatte udleveres, og Slagterne maatte angive Tallet paa deres Slagterkniv og lade disse stemple af Politiet. Langs med den preussiske Grændse opstilledes Kosakker, som ikke tillode Nogen at komme over Grændsen uden høiere Tilladelse. De preussiske Grændsebeboere klagede ynkeligt over Standsningen i deres Næring og Handelsforbindelse med Nabolandet; det tillodes dem da endelig i 1847 at erholde Adgangskort til Polen indtil 3 Mile fra Grændserne; vilde de længere ind i Landet, maatte de forsynes med ordentligt Pas, hvilket de havde mange Vanskeligheder med at faae bragt i den tilborlige Form. Manglede et saadant Pas, eller Noget ved Formen var forsømt, bleve de uden Omstændigheder førte tilbage over Grændsen.

Denne Strengbed imod preussiske Undersaatter forsyr-

rede forresten ikke det gode Forhold imellem Hofferne i Berlin og Petersborg; vel indtraadte, i det mindste tilsyneladende, nogen Misstemning imod Rusland hos Regjeringerne i England og Frankrige, da Keiser Nicolaus i 1846 samtykkede i Fristaten Krakaus Indlemmelse i den østerrigske Stat. Imidlertid viste han ved denne Leilighed en vis Uegennyttighed, thi de Opfordringer, som udgik til ham fra Polakkerne om at sætte sig i Spidsen for Panslavismen og samle alle Slaver under sit Scepter, viste han tilbage, og da det blev opdaget, at adskillige Lærde i Rusland arbeidede for Panslavismen, bleve de fængslede og satte under Tiltale, hvorefter alle Professorerne ved de russiske Universiteter i 1847 maatte aflægge Eed paa, at de vilde afholde sig fra alle panslaviistiske Bestræbelser. Ikke destomindre vedbleve England og Frankrige at holde et vaagent Øie med alle Ruslands Foretagender og, da det blev et almindeligt Rygte i Europa, at Keiser Nicolaus havde i Sinde at indlemme Kongeriget Polen i Rusland, gjorde Lord Palmerston en Forespørgsel om, hvorvidt dette Rygte var sandt, og erholdt det Svar, at Rygtet beroede paa en Misforstaaelse, thi det Eneste, som havde været paatænkt, var Ophævelse af Toldgrændsen imellem Rusland og Polen.

XIV. Kapitel.

Den polske Opstand i Posen, Galizien og Krakau.

Tilstanden i de polske Lande: russisk-Polen, Posen, Galizien. Den polske Emigration, dens Formaal: en polsk Revolution, Midlerne til dens Forberedelse. Spaltning i den polske Emigration. Dens Udsendinge. Hemmeligt Selskab i Galizien, Regjeringens Forholdsregler derimod. Revolutionens Udbrud og Maade bestemt. Stemning blandt Deltagerne. Forberedelser til Udbruddet. Regjeringernes især den prussiske Modforanstaltninger. Mierolawskys Fængsling. Udbruddets Forhindring i Posen. Fængslinger i Galizien. Tilstanden i Krakau. Denne Stads Besættelse af Østerrigere. General Clopicki. Udbrud i Galizien. Bøndernes Angreb paa den oprørske Adel; blodige Optrin. Bøndernes Plyndrings- og Ødelæggelsestog. Oprørets Udbrud i Krakau. Angreb paa Østerrigerne. Disses Tilbagetog fra Krakau. Provisorisk Regjering i Krakau. Stadens Besættelse af de Sammensvorne. Revolutionair-Regjering i Krakau. Dennes Foranstaltninger. Tyssowsky Dictator. Hans Afsættelse og Gjenindsættelse. Polakkernes Indfald i Galizien, deres fjendtlige Modtagelse af Bønderne. Geistlig Procession til Galizien. Kamp i Polgordze. Processionens Nederlag. Modløshed i Krakau. Underhandlinger. Dictatorens og endeel Sammensvornes Flugt. Krakau besat af Russer og Østerrigere. Mislykket Forsøg paa at overrumple Posen. De Fangnes Udlevering. Tilstand i Storhertugdømmet Posen. Polakkernes og Tydskernes fjendtlige Forhold. Brandstiftelser. Bander, Tilstand i Galizien. Bandeanføreren Szela. Bøndernes Ustyrlighed. Misvæxt. Røverbander. Hungersnød. Smitsomme Sygdomme. — Militairregjering i Krakau. Stemningen der. Beslutning om Krakaus Indlemmelse i Østerrige; dens Udførelse. Dens Virkning i Europa. England og Frankriges frugtesløse Indsigelser. Den polske Emigration. Mindefest. Tyssowskys Skjæbne.

1845—1848.

Hvad der bevirkede de ovenfor omtalte strenge Forholdsregler i Kongeriget Polen, var en Revolution, der vel mislykkedes i Udførelsen, men var anlagt paa at skulle om-

fatte alle Dele af det gamle Polen. I alle disse Lande fandtes en betydelig Mængde Revolutionsstof, uagtet deres forskjellige Tilstand og indre Forfatning. Det russiske Polens Organisation var nu næsten i alle sine Grene fuldendt saaledes, at ingen Sammensværgelse let kunde undgaae Regjeringens Opmærksomhed eller iværksættes med Haab om noget Held. — Storhertugdømmet Posen, som ved Polens Deling var kommen under Preussen, havde i mange Henseender vundet i Folkefriked, og et temmelig frit Spillerum var der givet alle gode Kræfter; men den store Mængde Tydskere, som Tid efter anden havde snyltet sig ind i Landet, — deres paatagne Overlegenhed og anmassende Væsen var en Vederstyggelighed for den oprindelig polske Befolkning, der med Harme saae sig ydmygede i deres eget Land af disse Fremmede. — I Galizien, den Deel af det gamle Polen, der paa en vis Maade imod Keiserinde Maria Theresias eget Ønske var bleven Østerrige tildeel, var Tilstanden mindre god, uagtet den østerrigske Regjering ikke havde været uvirksom for at forbedre Folkets Stilling. Livegenskabets Baand vare løsnede betydeligen, men Bønderne stode dog endnu i et stort Tvangsforhold til Adelen, havde, foruden svært Hoveri, svære Afgifter at yde, og lede ofte vilkaarligt Tryk af deres Godseiere. Til Beskyttelse herimod havde Keiser Joseph II. indsat Kredsamter, for hvilke enhver Bonde kunde frembære sin Klage, og det var disse Kredsamters Pligt først at mægle Forlig og, hvis dette mislykkedes, at paakjende Klagerne. Bondestanden i Galizien stod iøvrigt endnu paa et meget lavt Trin; hengiven til en umaadelig Brændevinsdrik gik Raaheden hos den ofte over til en forfærdelig Fæistbed, og under denne Tilstand havde

den kun liden Modtageligbed for Nationalitetens Idee. Men desto stærkere virkede denne Idee paa Adelen, der overhovedet i alle de gamle polske Lande ansaae sig for at udgjøre den egentlige polske Nation. Misfornoielsen med den bestaaende Tilstand og den revolutionaire Aand fandtes derfor ogsaa kun især hos Adelen, og fornemmelig skulle de adelige Damer have viist en ubegrændset Begeistring for den polske Nationalitet og for at bringe denne til Frihed ved en Revolution. Bønderne kunde naturligviis i deres Forfatning hverken dele denne Begeistring eller de deraf udspringende Ønsker og Forhaabninger; de havde ikke glemt den gamle Trældom, hvori deres Forfædre levede; de holdt sig til Regjeringen som deres naturlige Beskytter imod Godseiernes Vilkaarligheder og saae bestandig med Mistro op til deres adelige Herrer. Disse vare derfor heller ikke istand til at vække nogen almindelig Begeistring for en Opstand imod Regjeringen; derimod fandt Communismens Lærdomme, som nu ogsaa benyttedes i Revolutionens Tjeneste, lettere Indgang hos Bønderne, da de aabnede dem en smigrende Udsigt til at berige sig paa deres Herremænds Bekostning.

Disse Uligheder bragte alligevel ikke den polske Adel til at afskrækkes fra Deeltagelse i en Plan til ved en Revolution at samle og gjenoprette det gamle polske Rige. De i Frankrige, siden Revolutionen 1830, levende Udvandrede, eller som de kaldtes: den polske Emigration, havde i Paris dannet en Forening med Forgreninger til Belgien og England, der havde sat sig det Formaal, at frembringe en Opstand, hvilken skulde omfatte Kongeriget Polen, Litthauen, Storhertugdømmet Posen, Kongeriget Galizien og Fristaten Krakau. I flere Aar havde nu denne Forening arbeidet

paa at bringe dette store Foretagendes Plan til Modenhed. Ved Udsendinge havde den sat sig i Forbindelse med sine Landsmænd i alle de nævnte Lande; disse Udsendinge indsamlede overalt Bidrag under Paaskud af Understøttelse til de landflygtige Polakker, men i Virkeligheden til at bestride de forelobige Omkostninger ved den foreståaende Revolution, til Indkjob af Vaaben, Krigsforraad, o. s. v., og efterhaanden bleve hine Bidrag til en ordentlig Skat, som Ingen, paa Grund af de Indkrævningen ledsagende Trusler, tilsidst vovede at negte. Imidlertid udviklede sig særegne Hindringer for Planens Udforelse i den polske Emigration selv. Der fremkom nemlig i denne en Spaltning, som adskilte den i flere Partier. Det aristokratiske Parti vilde have et Polen i den gamle Form; det demokratiske fordrede Folkefrihed og stod allerede i Revolutionen 1830 fiendtlig sindet imod hiint; et maadeholdent Parti, der søgte at udjevne denne Spaltning, tabte snart al Indflydelse, saameget mere, som en Deel af det demokratiske Parti flog om til Communismen. Nogen Enhed var paa denne Maade ikke at tilveiebringe. Omsider gav man da, som det syntes, de forskjellige Anskuelser frit Raaderum til at virke hver i sin Retning til det af dem alle eftertragtede Maal: at fremkalde en almindelig Opstand i alle de polske Lande, og siden overlade det til Begivenhedernes Gang, hvorledes det Hele bagefter kunde ordne sig. Til den Ende virkede man ved Nationalideen paa Adelen og ved communistiske Lærdomme paa Almuen, idet man aabnede denne smigrende Udsigter til ved en Revolution at forbedre sin Stilling, vinde Frihed fra Hoveri og andet Tjenesteforhold, og at erhverve Eiendom. Fra Revolutionsforeningen i Paris listede sig talrige Udsen-

dinge ind i de polske Lande, udbredte alle Slags Oprørsskrifter og bearbeidede Befolkningen paa mange Maader. Allerede 1844 bemærkede Øvrighederne i Galizien, at der i Landet bestode hemmelige Forbindelser, som ei blot havde til Hensigt at omstyrte Regjeringen, men ogsaa at opløse den bestaaende selskabelige Orden, og især ved allehaande Midler at vinde Ungdommen. Adskillige Mistænkte og to Udsendinge fra Udlander bleve grebne, overbeviste og straffede. Kredsamterne lode derpaa i 1845 udgaae Omgangsskrivelser til Bønderne, hvori disse gjordes opmærksomme paa hine revolutionaire Planer og opfordredes til at have et vaagent Øie med hvad der foregik, hindre alle mistænkelige Sammenkomster og, i Tilfælde af Uroligheder, fange og aflevere de Mistænkte mod en vis Belønning. Saaledes vare de galiziske Bønder allerede dengang i Regjeringens Sold. —

Imidlertid var Planen til den paatænkte Hovedrevolution bleven moden, og den 21de Februar 1846 var bestemt til det store Udbrud. Den skulde begynde med en almindelig Opstand af alle Polaker i Posen, Galizien og Krakau, hvorfra den med samlet Styrke skulde udbredes til det russiske Polen; Fæstningerne og Stæderne skulde overrumples og Tydskerne, saavidt muligt, ryddes af Veien. De Sammensvorne havde efterhaanden fattet en saadan Tillid til et heldigt Udfald af dette Foretagende, at de i deres Begeistring ligesom sloge sig selv med Blindhed for de store Vanskeligheder, som nødvendigviis maatte stille sig i Veien for dets Udførelse; thi de nærede ikke mindste Tvivl om, at jo den hele polske Befolkning paa det givne Signal som een Mand vilde reise sig imod de Regjeringer, som man ansaae for

dens Undertrykkere, og derved holde disses Modstandskræfter adsplittede.

Skjøndt der i flere Aar havde været arbeidet paa denne omfattende Revolution, som havde flere Tusinde Indviede, og revolutionære Komplotter og Stemplinger sporedes og opdagedes til forskjellige Tider, kan man dog ikke andet end undre sig over, at Hovedplanen i saa lang Tid vedblev at være skjult for de paagjældende Regjeringer, og det er endnu ikke bleven bekjendt, paa hvad Maade det først kom til deres Kundskab, at et saadant Foretagende var i Værk. Man har paastaaet, at den russiske Regjering ved sine Spioner blandt de polske Familier først fik Efterretning om, hvad der var i Gjære, og at Regjeringerne i Preussen og Østerrige erholdt Kundskab derom fra Rusland, dog synes det ogsaa, at andre Meddelelser om Polakernes Forehavende ere komne fra Frankrige og Belgien. Man bemærkede i 1845, at endeel polske Udvandrere havde sneget sig ind over Grændserne i Krakau, Posen og Galizien, udrustede med de fornødne Instrurer fra Hovedforeningen i Paris, og da de Sammensvorne i disse Lande saae, at deres Planer begyndte at blive bekjendte, gjorde de i deres blinde Tillid næsten ikke mere nogen Hemmelighed af, hvad de havde i Sinde. Til forskjellige Tider fremkom endog i de offentlige Blade Angivelser snart af en, snart af en anden til Udbrudet bestemt Dag; hvilke Angivelser Lederne antages at have foranstaltet indrykkede for at skuffe Regjeringerne og bringe dem til at troe, at det Hele ikke var Andet end tomme Rygter. Men Regjeringerne lode sig ikke skuffe; deres Politi var allevegne i aarvaagen Virksomhed. Jo mere Tiden til det bestemte Udbrud nærmede sig, desto større blev den synlige

Bevægelse mellem de Sammensvorne. I Fristaten Krakau, hvor de havde et friere Raaderum, ordnedes Alt i største Stilhed. I Landdistrictet opholdt sig Mange, som havde havt Deel i den forrige polske Revolution, og ikkun saadanne Personer vare i de sidste Aar blevne antagne i de adelige Familiers Tjeneste. Desuden vare næsten alle Embedsmænd og en stor Deel af Borgerne, især Ungdommen, paa Opstandens Side. Senatet indsaae meget vel, hvad der var i Værk, men for svag til at standse Bevægelsen og ude af Stand til at tilveiebringe gyldige Beviser imod Nogen, forholdt det sig ganske roligt. — I de russisk-polske Lande gjærede vel de politiske og religiøse Elementer bestandig, men den Jernhaand, der hvilede paa dem, hindrede enhver Bevægelse, og i Januar 1846 blev Kosaklinien fordoblet, og hyppige Troppeomflytninger fandt Sted. — I Galizien, hvor især mange oprørske Proklamationer, Digte og andre Smaaskrifter udbredtes, skete vel af og til nogle Fængslinger, men Regjeringen tog saa godt som slet ingen Forholdsregler til at sikkre Landets Roligbed; den synes enten ikke at have troet paa noget Udbrud, eller at have stolet paa Bønderne som et paalideligt Værn imod Revolutionen. — Den preussiske Regjering i Posen tog derimod alvorlige Forholdsregler for at forebygge et Udbrud. Adskillige Mistænkte bleve arresterede og Tropper bleve trukne sammen paa alle de Punkter, som kunde ansees for truede. Men for det første lod Regjeringen sig nøie med at advare de Sammensvorne, deels ved at adsprede deres Forsamlinger, deels ved at bringe det til Omtale i Dagbladene, at en stor Mængde Fængsler sattes istand og holdtes beredte i et ukjendt Øiemed. Efterhaanden udvidedes disse Forholdsregler. De

polske Kasinoer i Bromberg og Posen lukkedes, Husundersøgelser foretoges, og hos en mistænkt Person, der fængsledes i Gnesen, fandtes flere Skrifter baade paa Polsk og Tydsk, der omhandlede den forestaaende Bevægelse. Paa samme Tid erkjendte de polske Udvandreres Committee i England og Irland ved en Beslutning af 9de Februar 1846, Fyrst Adam Czartorysky for Polens Overhoved, og ytrede for ham det Haab, at han, for at bringe Enhed i det store Forehavende, vilde stille sig i Spidsen derfor, og lede det. Denne Beslutning blev vel ikke dengang offentliggjort; men da nu ogsaa een af Hovedmændene, Mierolawsky, faldt i den preussiske Regjerings Hænder, fik denne af hans Papirer en fuldstændig Kundskab om hele Opstandsplanen. Denne Opdagelse og Mierolawskys Fængsling havde imidlertid ingen anden Virkning, end at den revolutionaire Bevægelse voxede med hver Dag. De polske Adelsmænd afholdt sig nu ikke fra at vise deres Foragt for Tydskerne offentligt og at lade dem føle, at det snart vilde være ude med deres Herredømme, og adskillige Smaauroligheder forefaldt hist og her som Forbud paa det store Hovedslag. Det var altsaa den høie Tid at gribe standsende ind for Alvor.

Den 13. Februar var det stor Markedsdag i Posen. En betydelig Mængde Landadelsmænd tilligemed deres Forvaltere, Skrivere og andre Betjente havde ved denne Leilighed samlet sig der og forbleve mod Sædvane Natten over i Staden. Dette var ikke undgaaet Politiets Opmærksomhed, og Øvrigheden besluttede at benytte denne Omstændighed til at forekomme det Udbrud, som forestod. Den 14de om Eftermiddagen Kl. 2 bleve paa eengang alle Stadens Porte lukkede, alle Torve, Gjæstgiversteder og enkelte Privathuse be-

satte med Soldater, og nu skred man til at fængsle Førerne for Sammensværgelsen. Slaget kom pludseligt og uventet, og forstyrrede Planen imod Posen. Vel begyndte nogle polske Landboere at istemme polske Nationalsange og udstøde Trusler, men de bleve øieblikkelig grebne og fængslede; andre Landboere, som trængte sig frem for at komme ind i Staden, vistes tilbage. Omtrent 40 af de vigtigste Sammensvorne bleve arresterede og Mierolawskys Krigskasse med 60,000 Daler, samt en betydelig Deel Krigsforraad og Vaaben faldt i Regjeringens Hænder.

Samtidig med dette Optrin i Posen rykkede østerrigske Tropper ind i Lemberg. Paa Grund af en vis communistisk Lovløshed, som i den sidste Tid havde grebet om sig baade i Stæderne og paa Landet i Galizien, bleve nu endeel Haandværkssvende, Dagleiere og Studenter arresterede; man syntes ved denne Forholdsregel at have havt den Tro, at Roligheden i Galizien nu var sikret, og man fulgte derfor strax Opfordringen til at komme det betrængte Krakau til Hjælp. I denne Stad traadte Opstandspartiet med hver Dag meer og mere aabenbart frem; der herskede en dump Bevægelse, og Trusler med Død og Plyndring udstødtes imod Senatet og de Borgere, der holdt sig tilbage fra Sammensværgelsen, Øvrigheden selv var grebet af Skræk ved de ideligen udstødte Trusler, i Bevidstheden af sin Svaghed til at undertrykke Gjæringen, da den kun havde 500 Bevæbnede at stille mod Sammensværgelsen, og disse endda ikke vare at lide paa. Desuden var man kommen efter, at to af Hovedmændene for den tilsigtede Revolution vare skjulte i Staden, for at sætte sig i Spidsen for Bevægelsen, som skulde udbryde den 20de Februar og de føl-

gende Karnevalsdage, og at Opfordringer vare udgaaede til at holde sig færdige til at bryde frem paa det aftalte Tegn. I denne farlige Stilling henvendte sig nu de tre Beskyttelsesmagters, Ruslands, Preussens og Østerriges Residenter til Senatet med det Spørgsmaal, om det troede at have Kraft nok til at møde den forestaaende Opstand og at vedligeholde Orden. Senatet var i Begyndelsen tvivlraadigt om, hvad Svar det skulde give paa det forelagte Spørgsmaal, men maatte dog tilsidst vedgaae Sandheden og tillige med et benegtende Svar anholde om Undsætning. Denne blev ogsaa lovet ufortovet. Russiske og preussiske Tropper, som vare længere borte, kunde ikke strax efterkomme Opfordringen, men den østerrigske Kommandant i Podgordze paa den anden Veichselbred, General Collin, rykkede den 18de Februar med noget over 1000 Mand Fodfolk, nogle hundrede Hestfolk og faa Kanoner under et stærkt Sneefog over Veichselbroen ind i Krakau og besatte Staden.

Man antog nu, at Opstanden var stoppet i sit Udbrud baade i Posen og Krakau, og at der Intet var at frygte i Galizien. Vistnok var Enheden i de Sammensvornes Plan bleven forstyrret. Ved Mierolawskys og flere vigtige Ledere Paagribelse og Begivenheden i Posen havde den mistet sit Midtpunkt og Sammenhold, og Clopicki, Polens fordums Dictator, som opholdt sig i Krakau, havde ikke været at formaae til at træde i Spidsen for Revolutionen. Paa de Sammensvornes Anmodning til ham derom, erklærede han det hele Foretagende for høist ubesindigt og fortvivlet, og unddrog sig fra al Deeltagelse deri ved at flygte indover de preussiske Grændser. Med alt Dette opgave de Sammensvorne ikke deres Beslutning; men den Vending, som Op-

stands-Udbrudet tog i Galizien, maatte tilintetgjøre ethvert Haab om et heldigt Udfald.

Det vestlige Galizien, som var Krakau saa nær, var af de Sammensvorne udseet til et af Hovedpunkterne for Opstandens Udbrud, og den største Deel af Adelen var indviklet i Sammensværgelsen. Paa flere Steder var en Mængde af forskjellige Vaaben og Krigsforraad samlet, og Alt var der beredt til at bryde los paa et givet Tegn. For saavidt muligt at gjøre Tropperne uskadelige, vilde Adelen, den til Udbrudet bestemte Nat, foranstalte Baller i Lemberg og andre Stæder, til hvilke alle de østerrigske Officerer skulde indbydes, og ved samme Leilighed overfaldes og myrdes. Denne Plan strandede imidlertid, i det Hertugen af Modena døde, og alle offentlige Forlystelser, ifølge den i Wien anlagte Hofsorg, bleve forbudne. Alle Samlings- og Angrebspunkter vare imidlertid aftalte; men Frygt for at den nævnte Balplan var forraadt, og et Rygte om, at Posens Overrumpling var lykkedes og hele Storhertugdommet i fuld Opstand, satte den galiziske Adels Utaalmodighed i en saa krampagtig Bevægelse, at den ikke kunde oppebie den bestemte Dag, den 21de Februar, men at den nu aftalte Udbrudet til Natten imellem den 18de og 19de. Ikkun Eet manglede endnu, og det var Visshed, om Bønderne vare villige til at reise sig i Masse paa deres adelige Herrers Opraab. Disse tvivlede vel ikke derom, thi det havde ikke manglet paa Bearbeidelser, Opbydelser og Løfter; men da Bønderne ved Udsendingenes communistiske Lærdomme og Forjættelser om Frihed fra deres Herskabsbyrder, og om Erhvervelse af Eiendom havde faaet større Lyst til at opnaae disse Fordele paa deres Herrers Bekostning end til

at hjælpe dem at styrte Regjeringen, i hvem de bestandig vare vante til at see et Forsvar imod hines Vilkaarlighed, havde de hidindtil holdt sig tilbage fra at give deres virkelige Sindelag tilkjende. Sagen maatte nu komme til en afgjørende Beslutning. De bleve altsaa af deres adelige Herrer tilsagte at møde paa de bestemte Samlingssteder Natten imellem den 18de og 19de Februar. Neppe var denne Tilsigelse skeet, førend Deputationer af Bønder fra forskjellige Sider indfandt sig i Tarnow og meldte, at der forestod denne Stad et Angreb, hvorhos de gave Forsikkring om deres Troskab mod Regjeringen og deres Afsky for Oprøret; tillige forespurgte de, hvorledes de havde at forholde sig. Kredsdirecteuren formanede dem til ikke at indlade sig paa Sammensværgelsen, men, Keiseren troe, bringe de Vaaben, med hvilke de Sammensvorne maatte forsyne dem, ind til Staden og, hvis de kunde gribe Ophidserne, overlevere dem i Retfærdighedens Hænder; men Magt maatte de ikke bruge uden den yderste Nødvendighed. At han tillige skulde have lovet en Pengebelønning for hver Oprørers Hoved, som blev bragt ind, hvorfor han er bleven bestyldt, er der ingen Grund til at antage, men vel at nogle underordnede Embedsmænd i ubesindig Iver kunne have tilskyndet Bønderne til paa egen Haand at tage Ret over de Skyldige.

I Tarnow var man hele Natten i spændt og ængstelig Forventning om det bebudede Angreb, og flere hundrede Sammensvorne stode der paa et afsides Sted færdige til at bryde frem paa det første Signal. Natten forløb, uden at noget Angreb skete, og med Dagens Frembrud adspredte disse Sammensvorne sig betagne af en navnløs Skræk, thi den hele Forventning opløste sig i Rædsel. Rækker af

Vogne, kjørte og fulgte af raabende og larmende Bønder, nærmede sig Staden, og alle disse Vogne vare belæssede med myrdede og lemlæstede Adelsmænd, Forvaltere, Skrivere og Betjente, der vare faldne for Bøndernes fnysende Forbittrelse, og endnu stedse bleve mishandlede, i det de førtes frem ad Landeveien. Sagen var nemlig denne: Efter de Sammensvornes Opfordringer havde Bønderne i stor Mængde samlet sig paa de bestemte Steder, hvoraf Adelsmændene ligefrem antoge det som en Selvfølge, at de vare villige til at slutte sig til deres Foretagende. Bønderne havde væbnet sig med Pleiler og Forke, og de, som manglede saadanne, bleve nu forsynede med Piker, store Knive og andre Mordredskaber. Da dette var skeet, opfordrede Adelsmændene dem nu til at følge dem til Angrebet paa Tarnow og saaledes begynde Opstanden for Polens Frihed. Men nu viste Bønderne først Betænkeligheder, og disse endte sig tilsidst med en bestemt Vægring. Dette var Tilfældet paa alle Samlingsstederne, men ved Lissa-Gurra kom det til det første voldsomme Sammenstød. Adelsmændene bade, lokkede, befalede, og da dette ikke vilde hjælpe, gave de Bønderne Løfte om Stadens og især de rige Jøders uhindrede Plyndring, men Alt var forgjæves. De Sammensvorne kom ved denne Vægring i en vanskelig Stilling, deres Forbittrelse udgjød sig i Skældsord og Trusler, og endelig greb en Grev Wysolowsky i sit Raseri til det fortvivlede Middel at ville sætte Skræk i Bønderne ved at skyde ind iblandt dem. Et Pistolskud strakte ogsaa en Bonde til Jorden. Men nu brød Bøndernes Had og Hevnlyst alle Skranker. I rasende Forbittrelse angrebe de Adelsmændene og deres Følge. Mange faldt eller bleve dødeligt saarede; de Øv-

rige flygtede til alle Sider; flere af de Døde bleve tærskede ihjel med Pleiler, og Andre lemlæstede paa det skrækkeligste. Lignende Myrderier skete ogsaa andre Steder, og det var disse Myrdede og Lemlæstede, der om Morgenen den 19 Februar kjørtes til Tarnow, hvor alle Hospitaler og Arrester bleve fyldte, i hvilke sidste man maatte optage dem, som Bønderne indbragte med hele Lemmer, for ikke at udsætte dem for Folkeraseriets fornyede Mishandlinger.

I Staden indfandt sig nu Udsendinge fra Bønderne med Begjæring om, at de maatte vedblive at være bevæbnede, for at kunne bekæmpe Oprørerne og udlevere dem levende eller døde. Øvrigheden i Tarnow, som manglede en tilstrækkelig Troppemagt, saae sig tvungen til at modtage denne Nødhjælp og gav det forlangte Samtykke, da den følte sig for svag til at tæmme den rasende Mængde. Og nu begyndte et almindeligt Udryddelses-Angreb paa Adelen og alle Dem, der stode i dens Tjeneste. I store Skarer droge Bønderne om i Landet, plyndrede Herregaardene, ødelagte hvad de ei kunde føre med sig, stak derpaa Bygningerne i Brand og myrdede alle Adelige og deres Betjente, hvor de kunde træffe dem. Ingen skaanedes, hverken Mænd eller Qvinder, Oldinge eller Børn; ja de galiziske Bønder udøvede saadanne Grueligheder og Afskyeligheder imod Skyldige og Uskyldige, at Historien ikkun har faa Sidestykker at opvise til dette grædselige Maleri. De Dræbte og Lemlæstede kastedes for Størstedelen paa deres egne Vogne og førtes til Tarnow og andre Steder; i to Dage skulle flere Hundrede være indbragte og deraf 100 som Lig. — Det vilde være en oprørende og rædselfuld Skildring at stille frem for Læseren de blodige Optrin, der i faa Dage

udøvedes af de til glubende Dyr forvandlede Bønder under den frygtelige Hjælp, de ydede den østerrigske Regjering, som i længere Tid ikke formaaede at sætte en Dæmning for den vilde Strøm, der saa ødelæggende gik over alle Bredder; vi ville derfor blot bemærke, at man regnede, at 150 Riddergodser i faa Dage bleve uden Herrer, da disse, tildeels tilligemed deres Familier, vare blevne myrdede.

Uagtet Opstandens ubeldige Skjæbne i Galizien og Posen, som naturligviis maatte bringe Forstyrrelse ind i den hele Revolutionsplan, reiste Polakkerne sig alligevel i Fristaten Krakau. Det er allerede ovenfor omtalt, at den østerrigske General Collin, den 18 Februar om Morgenen, var rykket ind i denne Stad for at sikkre Roligheden der. Men han havde neppe fordeelt sine Tropper, besat Hovedvagten og ladet sine Kanoner kjøre op, førend han erfarede, at Befolkningen i Landdistrictet var i fuld Bevægelse. I Haab om at standse Udbrudet udsendte han strax et Par Rytterafdelinger deels for at gribe Førerne, deels for at borttage det samlede Vaabenforraad, men disse Tropper vare for svage til at modstaae de Sammensvornes Angreb og kom tilbage til Krakau i en ynkelig Forfatning. I Staden selv havde imidlertid Sammensværgelsens Formænd i en hemmelig Forsamling besluttet, ikke at udsætte et Hovedangreb længere, og droge nu i al Stilhed ud paa Landet, fulgte af endeel Adelsmænd fra forskjellige Kredse i Galizien, som havde sluttet sig til dem. Alle Tilberedelser til Angrebet dreves med største Iver, den 19de var Oproret i fuld Gang og store Skarer Bevæbnede rykkede frem. Paa Efterretning herom erkjendte General Collin snart, at hans Troppemagt ikke var stærk nok til at besætte alle de ydre Til-

gange til Staden; han besluttede derfor at samle alle sine Stridskræfter paa det store Torv og der at oppebie Angrebet. Den 19de om Aftenen Kl 7 indtog han denne Stilling, og strax begyndte ogsaa de Fremrykkende at angribe. En heftig Geværkamp opstod nu i Gaderne; fra mange Huse blev skudt paa Østerrigerne, som dog paa alle Punkter sloge Angriberne tilbage, og om Morgenen Kl. 7 ophørte Skydningen. Dagen anvendtes for endeel til at undersøge de Huse, fra hvilke der under Kampen var bleven skudt paa Soldaterne, og man fandt der en Mængde af alle Slags Vaaben. Det var en Selvfølge, at Beboerne i disse Huse bleve strengt behandlede og Mange bleve fængslede. Hobe af Sammensvorne viste sig den hele Dag af og til udenfor Staden, og nogle Smaafægtninger forefaldt, saa at de østerrigske Soldater bestandig maatte være under Vaaben. Et større og almindeligt Angreb ventedes derpaa, ifølge de indløbne Efterretninger, om Natten den 21de. Om Aftenen hørtes vel flere Skud, uden at det dog kom til noget Angreb; men i en Miils Afstand fra Staden saaes en stor Mængde Vagtblus, hvor Oprørerne vare leirede, og Østerrigerne maatte atter tilbringe Natten under Gevær. Om Søndagen den 22 bød det, at Oprørernes Magt var voxet til 12,000 Mand, og virkelig saae man fra Kirketaarnet i Krakau den nærliggende Bilanerskov vrimle af Bevæbnede. Alle vaabendygtige unge Mænd, Studenter, Bosvende, o. s. v. vare ilede ud til dem, og i Staden udbredtes den Trusel, at Enhver, som ikke tog Deel i Revolutionen, vilde ved dens Indtagelse være dømt til Døden.

General Collins Stilling var under disse Omstændigheder meget mislig; hans Troppestyrke var svag og hans Soldater

llerede svært medtagne af Anstrengelse og Nattevaagen. Det var derfor hans første Tanke at trække sig tilbage til det gamle Slot og holde sig der, indtil de af Senatet forlangte russiske Tropper, som man troede i Nærheden, vare indtrufne. Men opad Dagen kom det af den russiske Resident afsendte Bud tilbage med den Efterretning, at der vilde hengaae flere Dage, inden Tropperne kunde bryde op til Krakau. Denne Efterretning betog General Collin alt Haab om at holde sig, og da Oprørernes Bevægelser paa samme Tid truede med at afskjære ham fra Podgordze, meddeelte han strax de fremmede Residenter og Regjeringens Medlemmer sin Beslutning at rømme Staden. Henimod Aften begyndte ogsaa Østerrigernes Tilbagetog over Broen til Podgordze, hvorhen tillige under Troppernes Beskyttelse Øvrighedspersonerne og Borgervæbningen flygtede. Dog skete Tilbagetoget med en saadan Jilfærdighed, at Trodset, Musikcorpset og en Krudtkarre faldt i Oprørernes Hænder. Østerrigerne lode efter Overgangen Midten af Broen afbryde, besatte derpaa Brohovedet og den tilstødende Weichselbred.

Krakau var nu saaledes uden Øvrighed; Angest og Forvirring herskede i Staden. Da samlede sig en stor Mængde Borgere udenfor den gamle Grev Wodzickis Huus med Opfordring til ham om at stille sig i Spidsen for en Slags Regjering, for at vedligeholde Roligheden og Orden. Han fulgte Opfordringen og tog, i Forening med fire andre Mænd, de mest passende Forholdsregler til den almindelige Sikkerhed. Denne Foranstaltning var ogsaa høist fornøden, thi ved Østerrigernes Bortgang kom Alt i et larmende og broget Røre. De gamle polske Uniformer kom strax tilsyne, Fruentimmerne traadte i deres Begeistring frem og smykkede

Heltene, Hovedkirken gjenlød af en høitidelig Gudstjeneste, og under Stadens Illumination drog et Fakkeltog fulgt af et Sangchor igjennem Gaderne. Den selvdannede Regjering varede imidlertid kun nogle Timer. De Sammensvorne droge samme Aften i store Skarer fra alle Sider ind i Staden og gjorde strax et Forsøg paa at sætte sig i Besiddelse af Weichselbroen, thi deres Mod var steget ved Østerrigernes hurtige Tilbagetog. Der opstod nu en heftig Geværild fra begge Flodbredder, men da Østerrigerne tillige begyndte at bruge deres Kanoner, satte Polakerne Ild paa den Deel af Broen, som stødte over til den krakauske Bred og traf sig derpaa tilbage fra Floden. Men for Sikkerheds Skyld traf General Collin sig ogsaa bort fra Podgordze, noget ind i Galizien.

I Krakau oprettedes nu samme Aften en revolutionair Regjering bestaaende af tre Mænd, nemlig Johan Tyssowsky Grzegorzewsky og Gorgowsky. Ledsagede af 300 Krakauere i gammel-polsk Uniform fratoge disse Mænd det først oprettede Regjeringsudvalg Magten, ifølge — som de foregave — af en af Hovedforeningen i Paris den 21 Januar tagen Beslutning. Derpaa satte de alle politiske Fanger i Frihed, lode et Opraab udgaae til Frihedskampen og toge det forsamlede Folk i Ed; desuden kundgjorde de en saakaldet „Revolutionsforfatning," der fastsatte Dødsstraf ei alene for enhver Krænkelse af Revolutionen, men ogsaa for Plyndring, Uroskab med offentlige Penge, ja, for enhver egenmægtig Voldsomhed imod Personer, om og disse vare skyldige, hvorhos der tillige oprettedes en Revolutions-Domstol. Fra alle Kanter strømmede en stor Mængde Polaker til Krakau; alle vaabendygtige Mænd bevæbnedes, endog

Drenge paa 15 Aar, og selv Fruentimmer rustede sig. Geistligheden anordnede en stor Procession og en høitidelig Kirkefest, ved hvilken Præsterne uddeelte Aflad, indviede Vaabnene og opflammede Folket til Kampen for Frihed og Fædreland. Kirkernes Sølvtøi og Klokker stilledes til Fædrelandets Brug. Saaledes beredtes Alt til at forsvare Revolutionen, i Staden holdtes streng Mandstugt og Forretningerne begyndte atter at gaae deres ordentlige Gang. Imidlertid synes de tre Magthavere ikke at have været fuldkommen enige om Revolutionens Styrelse; af denne Aarsag eller, som de siden selv have paastaaet, for at bringe større Kraft og Enighed ind i Styrelsen, lagdes al Magten i een Mands Hænder. Den 24 Februar blev nemlig Dictatormagten overdraget til Tyssowsky, en Mand, der var Doctor i Lovkyndigheden og havde været Bestyrer af et adeligt Gods. Han synes at have været en verfindig og maadeholden Mand, skjøndt Tydskerne have søgt at stille ham i et latterligt Lys. Men den Maadeholdenhed, han udviste, var ikke alle Revolutionsmændene tilpas; der dannede sig et Parti imod ham for at skille ham ved Magten, og Formanden, Professor Wisniewsky tilligemed sin Søn og nogle af sine Tilhængere, saae Leilighed til at trænge om Natten ind i Dictatorens Værelse, og overvældede ham med Skjældsord og Bebreidelser. Tyssowsky vilde gjøre sin Værdighed gjældende, lod falde nogle Ord som Rebel, Landsforræder, o. d., men da sprang den unge Wisniewsky frem og satte ham en ladt Pistol for Brystet. Trungen af Overmagten maatte Tyssowsky fratræde Dictatorværdigheden, som Wisniewsky egenraadigen strax iførte sig. Ved Dagens Frembrud, den 26 Februar, læste Folket med Forbauselse paa alle Gade-

hjørner, at man havde forekommet dets Ønske og valgt Wisniewsky til Dictator istedenfor Tysfowsky; men det nye Dictatur varede kun i 4 Timer; Tysfowsky havde Mængden paa sin Side; paa hans Bekjendtgjørelse, at Dictatormagten var bleven ham aftvungen med væbnet Haand, blev Wisniewsky affat og overgivet til Revolutions-Domstolen, men undrog sig dennes Dom ved at flygte over Grændsen.

Førend denne Omvæltning fandt Sted, havde Tysfowsky paa sit Dictaturs første Dag gjort et Forsøg paa at udvide Opstanden til Galizien, hvorhen han agtede at flytte Krigsskuepladsen, thi i Krakau vidste man endnu ikke, hvad der var skeet i dette Naboland. Paa Tømmerflaader gik derfor en Mængde Polaker over Weichselen; Bjergværksarbeiderne i Wieliczka erklærede sig ogsaa strax for Revolutionen, og den østerrigske Saltkasse med en betydelig Sum Penge blev ført til Krakau. Derfra rykkede de imod Podgordze, som en østerrigsk Besætning søgte at forsvare, men den maatte forlade Byen, som med alle de østerrigske Magasiner og Vaabenforraad faldt i Polakernes Magt. Disse trængte nu videre frem i Haab om at finde Understøttelse hos de Sammensvorne i Kredsene Bochnia og Tarnow; men disses Kraft var allerede brudt, og til Polakernes største Forbauselse mødte de ved Fremrykningen en fjendtlig Behandling; den største Deel af dem blev ubarmhjertigen nedhugget af de galiziske Bønder, og kun Faa kom tilbage til Podgordze, som de endnu et Par Dage vedbleve at holde besat. Mange og forskjellige Rygter om Begivenhederne i Galizien udbredte sig nu i Krakau; det hed iblandt Andet, at Bønderne havde reist sig og droge gjennem Landet i store Mord- og Røverbander. Tysfowsky, som ikkun havde noi-

agtige Efterretninger om Sammenbængen, arbeidede paa en Plan til at bringe Orden i den bevægede Masse og bevirke de oprørte Bønders Tilslutning til Revolutionen. Man foreslog ham at benytte Mængdens Overtro, og i al Stilhed at foranstalte Et eller Andet i Czenstockau, der kunde blive udraabt og ansees for et Mirakel; man haabede derved at begeistre Slesierne for Revolutionen, da disse i store Skarer pleiede at gjøre Pilegrimsfarter didhen, og Rygtet om det skete Mirakel maaskee tillige kunde virke fordeelagtigt paa Galizierne; men Tyssowsky vilde ikke indlade sig paa dette Forslag, skjøndt han vel ansaae geistlig Indvirkning som det bedste Middel til at berolige de forvildede galiziske Bønder. Den 27 Februar lod han i dette Øiemed forsamle hele Krakaus Geistlighed; i en Tale til Forsamlingen foreslog han dem at foretage en høitidelig Processsion over til Galizien, for om muligt at bevirke en Forandring hos de oprørte Bønder; det var en Handling — meente han — der svarede til deres fredsstiftende Kald. Forslaget fandt Alles Bifald, Geistligheden beredte sig til at drage afsted, og Dictatoren lovede at medgive dem 30 Skarpskytter til Bedækning imod et pludseligt Overfald. Men den fanatiske Partimand, Dembrowsky, der i alle Foretagender var tilbøielig til Overdrivelse, fordærvede strax Tyssowskys fredelige Plan. Han traadte frem i Forsamlingen, holdt en rasende Revolutionstale og erklærede at ville stille sig i Spidsen for Processionen, hvilket Dictatoren ikke var istand til at hindre, da flere tusinde Mennesker efterhaanden vare strømmede sammen for at slutte sig til Processionen. Iført deres Ordensdragter og den katholske Kirkes Værdighedstegn satte Præsterne sig i Bevægelse; klædt i en Lærreds-Bon-

dekittel med et Kors i Haanden gik Dembrowsky i Spidsen, og en stor Folkemængde fulgte dem over Weichselbroen, som efter Podgordzes Erobring var sat i brugelig Stand. Neppe var Processionen draget igjennem Byen, førend General Collins Fortrav indtraf for denne fra den anden Side; da han fandt den besat af Polakerne, kommanderede han strax til Storm. Østerrigerne trængte snart ind i Byen, hvor de modtoges med en stærk Geværild ud af alle Vinduer, men snart flygtede Polakerne til Broen, hvor Østerrigerne standsede og beskjød de Flygtende. Med en Deel, som vare blevne afskaarne, fornyedes atter Kampen i Gaderne. Processionen var imidlertid draget frem henimod Wieliczka; General Collin sendte nu 3 Compagnier efter den, hvilke indhentede den paa en Høi, idet Tusmørket indtraadte. I Begyndelsen istemte hele Processionen hellige Sange, men styrtede derpaa Østerrigerne imøde paa et Gevørskuds Afstand. Disse angrebe nu med Skud og Bajonet; Mange faldt og Mange saaredes, og en stor Deel med Krigs- og Revolutionsfaner bleve fangne. En af Førerne stillede sig paa Toppen af en Høi med en Fane i Haanden og opfordrede sine flygtende Landsmænd til at samle sig endnu engang, men han blev strax skudt, og de Flygtende søgte i fuldt Løb at naae Weichselen. Her stødte de atter paa Østerrigere, som bibragte dem et nyt Nederlag. Iblandt de Fangne vare mange Præster, som bleve bortførte til Mæhren. Da Polakerne paa hiin Side Broen hørte Processionens Hurra, vovede de at komme dem til Undsætning ved at forsøge at foretage en Storm over Broen, men modtagne af Kartætsker og Gevørsalver vendte de om, kastede paa

Flugten deres Døde i Floden, og aabnede atter Broen for at afskjære Overgangen for Østerrigerne.

Fra nu af gik det med stærke Skridt tilbage med Revolutionen. Store Masser af østerrigske, preussiske og russiske Tropper samlede sig paa forskjellige Steder for at indslutte Krakau, hvor Dictatoren efter hine mislykkede Forsøg gjorde Mine til at forsvare sig til det Yderste. Men da General Collin nu stod med en betydelig Krigsstyrke paa den anden Weichselbred og truede med at beskyde Staden, efterat Podgordze igjen var falden i Østerrigernes Hænder, begyndte Modrevolutionspartiet at røre sig og de Sammensvorne at tabe Modet, thi det var altfor sienfynligt, at Revolutionen var mislykkedes. Man besluttede altsaa at prøve paa at underhandle. Dictatoren i egen Person, med en hvid Fane i Haanden, satte sig til Hest, for som Parlamentair at indlede Underhandlinger med Østerrigerne; men han blev viist tilbage, og der blev forlangt en Deputation af Borgere fra Krakau. En saadan Deputation begav sig derpaa til den østerrigske Leir, men de Betingelser, som forelagdes disse Mænd, vare af den Beskaffenhed, at de ikke turde indlade sig derpaa, og droge med uforrettet Sag tilbage. Dette skete den 2 Marts. Den følgende Nat flygtede Dictatoren i al Stilhed og undkom over Grændsen til preussisk Slesien; omtrent 3000 Sammensvorne forlode ligeledes Staden; endeel af dem stødte paa Russerne og bleve deels dræbte, deels adspredte, andre undkom ind over de preussiske og østerrigske Grændser, hvor de bleve afvæbnede og fangne; dog slap ogsaa nogle igjennem og undkom til Frankrige. Næste Dag, den 3 Marts, drog en lille Trop Russer ind i Krakau uden Modstand; nu kom ogsaa Østerrigerne over

Floden, og Staden blev derpaa besat af østerrigske, russiske og preussiske Tropper.

Netop den samme Nat. 3—4 Marts, gjorde de Sammensvorne endnu et sidste Forsøg paa at overrumple Staden Posen. Saavel i denne Stad som i hele det preussiske Polen var en stor Mængde Deeltagere i Revolutionen fængslede; men at fængsle dem alle havde været en Umulighed. Da derfor Østerrigernes Tilbagetog fra Krakau i Februar gav Revolutionen der Udseende af en Slags seierrig Fremgang, besluttede endeel Sammensvorne at vove et nyt Forsøg paa at bemægtige sig Staden Posen, eller i det mindste at befrie de derværende Fængslede. Baade i og udenfor Staden vandt Hovedmændene strax Deeltagere i denne fortvivlede Plan; Forsøget udførtes ogsaa, men strandede, i det Førerne vilde snige sig ind i Posen om Natten paa Bøndervogne, belæssede med Vaaben, og med dette mislykkede Forsøg var den saakaldte store polske Revolution tilende. Men Efterveerne og Følgerne af det forvovne og ilde beregnede Foretagende vare endnu tilbage.

I alle de Lande, hvor dette Oprør eller Tegn til Oprør havde viist sig, oprettedes nu Standretter for at domme de Skyldige, hvilke deels vare fængslede, deels flakkede omkring og søgte at skjule sig for deres Efterstræbere. Fængslingerne fortsattes igjennem hele Aaret 1846, og de tre Magter bleve enige om at udlevere hinanden de Fanger, som hørte under deres særskilte Høihedsret. Ved disse Udleveringer forefaldt mange rystende Optrin, især fremkaldte Udleveringerne til Rusland en navnløs Rædsel hos de Fangne. Et eneste Exempel vil være et tilstrækkeligt Vidnesbyrd herom. Da et Antal Fanger førtes over den preussiske

Grændsebro for at udleveres til Russerne, styrtede flere af de Ulykkelige sig ned fra Broen i Strømmen for ved Døden at undgaae deres skrækkelige Skjæbne, og paa Veien maatte de dem ledsagende Soldater holde sig tæt ved Siden af dem for at hindre dem fra at begaae Selvmord. I Posen toges iøvrigt meget strenge Forholdsregler, baade for at opdage alle Forgreninger af Sammensværgelsen, og for at forebygge ethvert oprørsk Foretagende, og Regjeringen havde unegtelig god Grund til den største Aarvaagenhed. Thi Oprørsaanden var trængt ind i hele Vestpreussen, og i Storhertugdømmet Posen stod Befolkningens tydske og polske Bestanddele paa en erklæret fiendtlig Fod imod hinanden. Tydskernes triumferende Overmod, deres ydmygende og anmassende Yttringer ophidsede uafladeligt Polakernes fortvivlede Forbittrelse og afstedkom uophørlige Rivninger. I April 1846 afgik en Deputation, bestaaende af Erkebiskoppen og nogle polske Godseiere til Berlin, for at bede Kongen om, ikke at tage nogen Beslutning til Undertrykkelse af den polske Nationalitet. Saasnart Tydskerne fik Nys om dette Skridt, sendte ogsaa de en Deputation af Godseiere didhen med Begjæring om, at Kongen vilde sikkre den tydske Nationalitet ligeoverfor den polske. At holde en passende Ligevægt imellem Tydskere og Polaker, var en for Regjeringen vanskelig Opgave. Rivningerne udartede efterhaanden til voldsomme Optrin. Under Paaskud af den herskende Nød forefaldt i Slutningen af 1846 og Begyndelsen af 1847 betydelige Sammenstød. Deeltagerne befandtes ofte ikke at være nødlidende Mennesker, og det var tydeligt, at nationale og politiske Lidenskaber her spillede Hovedrollen. Brandstiftelser hørte til Dagens Orden; i Skovene samlede

sig Bander paa flere hundrede Personer, mest Landboere, som pludseligen brøde frem af deres Skjul, overfaldt og plyndrede enkelte Steder. En saadan Bande trængte, den 5te Mai 1847, ind i Gnesen og plyndrede 30 Kramboder, uagtet en ikke ubetydelig Troppemagt befandt sig i Staden, og i Witkowo maatte Borgerne udholde en formelig Kamp imod en Bande af 1500 saadanne Roligheds-forstyrrere. Igjennem hele Aaret 1847 vedblev dette Uvæsen, og Soldaterne havde deres store Møie med at standse det.

I Galizien var Tilstanden dog endnu langt værre end i Posen. Bøndernes Forfølgelse mod Adelen standsede ikke ved det første voldsomme Myrderi. Under egne Anførere droge de i store Bander omkring i Landet med det Raab: „Ned med de rebelske Herskaber og deres Slotte!" Den mærkeligste Anfører for en af disse Bander var en gammel afskediget Korporal ved Navn Szela. Hans Bande tillagde ham Titlen „Bondekongen," og den udførte uden Modsigelse hans Befalinger, skjønt disse undertiden grændsede til Vanvid. Mord og Brand og Odelæggelse fulgte disse Bander omkring i Landet, og frygteligt saae det ud i hele Vestgalizien. I Tarnow-Kredsen var ikke Spor til en Forvalter eller adelig Betjent; af Adelsmændene selv vare kun faa i Live, og man regnede, at 800 adelige Personer vare myrdede. Landet var i en saa anarkisk Tilstand, at en Bande af Bønder vovede at gaae over Weichselen for at gjøre et Plyndringsindbrud paa de russiske Enemærker; men her bleve de snart bragte til Orden paa russisk Maneer. At Generalgouverneuren i Galizien, Erkehertug Ferdinand, i de første Dage af Marts 1846 selv ilede til Tarnow for at standse Bøndernes vedvarende Selvraadighed, var et frug-

tesløst Forsøg, lige saavel som Embedsmændenes Bestræbelser i samme Retning. Keiser Ferdinand selv stilede under 12te Marts en Tilskrift til Befolkningen i Galizien, hvori han forkyndte dem sin Anerkjendelse af den Retsindighed og urokkelige Troskab, der var udviist imod Landsherren, og han formanede Bønderne til at vende tilbage til deres fredelige Sysler og nøiagtig at opfylde deres Pligter som Undersaatter; derved skulde de vise, at de kæmpede for Opretholdelsen af Lovene, og at de forstode at befæste disse, ved Lydighed og Underdanighed. — Men en saadan Tilskrift var endnu en Røst, der lød i en af Blodraseri opfyldt Ørken. Ogsaa til Østgalizien havde Oprørsaanden udbredt sig, især paa Rygtet om de store Fribeder, som Bønderne i Vestgalizien havde vundet ved deres blodige Færd. Man begyndte nu ogsaa her at ville efterabe denne. Den 31te Marts blev Grev Goliewsky i sit Huus nærved Tarnopol myrdet af sine Bønder, og paa samme Tid udbredte sig over hele Galizien det Rygte, at et nyt Bondeoprør skulde bryde ud Langfredag, for at udrydde alle Adelsmænd og deres Betjente, og at det skulde fare frem med Rov og Brand og Mord paa alle Dem, som ikke vare Bønder. Dette Rygte fandt Tiltro allevegne og, da der flere Nætter efter hinanden udbrød Ildebrand paa forskjellige Steder, ansaaes dette som en Bebudelse af det sig nærmende Udbrud. En ny og forfærdelig Skræk udbredte sig naturligviis over hele Galizien, — en Skræk, der endmere forøgedes ved Trusselsbreve, som tilsendtes ei alene Adelsmændene, men endog Øvrigheden i Kredsstæderne. Herbid strømmede nu Alle, som kunde slippe bort fra Landet, Herremænd, Forpagtere o. s. v.; Tropper, Kanoner og Sprøiter holdtes i Bered-

skab. Det Forunderligste ved det Hele var, at ogsaa Bønderne skulle have frygtet et Overfald uden at vide af hvem. Langfredag gik imidlertid forbi uden nogen Forstyrrelse. Men nu begyndte Borgerne at blive bange for, at det hele Rygte blot var et af Polakerne opfundet Paaskud for at udføre et Hovedslag imod Stæderne, især da det var bekjendt, at Ophidselsen blandt Adelen vedvarede, og at polske Damer i dyb Sørgedragt droge omkring i Menighederne for at vække Deeltagelse og ophidse Befolkningen mod Regjeringen. Paa Grund heraf tvang Borgerne Øvrighederne til at tage Forholdsregler til Stædernes Sikkerhed; Forpagtere og alle adelige Betjente sendtes atter ud paa Landet, og Troppemagten blev efterhaanden forstærket.

Det var en Selvfølge, at denne Tilstand maatte virke standsende og skadelig paa Handel og Agerdyrkning og derved tillige paa alle andre Næringsveie. Da Foraaret indtraadte, bleve mangfoldige Marker henliggende ubesaaede; thi paa mange Steder vare deres Eiere dræbte eller flygtede. — Bønderne vilde hellere drage omkring og gjøre Bytte end pløie og saae; desuden negtede de at gjøre deres Robot eller Pligtarbeide til deres Herremænd, saameget mere som de paastode, at Keiseren havde ophævet deres Robotsforpligtelse. Dette var kun tildeels sandt. Vel var ved et keiserligt Patent af 13de April 1846 adstilligt Pligtarbeide erklæret for afskaffet, saasom: lange Kjørselsreiser og Extradage i Hø- og Kornhøsten, men naar Keiseren derhos takkede Bønderne for deres Troskab, og ventede af deres Kjærlighed til Orden, at de vilde adlyde Lovene og opfylde deres Forpligtelser, saa blev dette endnu i lang Tid et tomt Haab og en frugtesløs Forventning. Hele Somme-

ren igjennem forblev en stor Deel af Galizien i en lovløs Tilstand. For at gjøre Elendigheden fuldstændig indfaldt tillige Misvæxt; Kartoffelhøsten slog gandske feil og stærke Regnskyl bragte Floderne til at gaae over deres Bredder, hvorved mange besaaede Marker bleve ødelagte. Om Efteraaret vrimlede Landet af Roverbander, som bestode af Bønder; de røvede og plyndrede, hvor de kunde, thi hos denne Folkeklasse i Galizien var al Eiendomsret, uden deres egen, bandlyst, og Lov og Ret vare kun tomme Navne. Følgen af alt Dette var da ogsaa, at Nøden, hen paa Vinteren i 1846—1847, i flere Egne steg til en frygtelig Grad. Hungersnøden gik saa vidt, at man saae det skrækkelige Syn, at en sytten Aars Dreng slagtede sin tre Aars gamle Broder, kogte Kjødet og stillede sin Hunger dermed, og det berettes, at endog Moderen skal have spiist deraf. Med Hungersnøden fulgte smitsomme Sygdomme og Dødeligheden var forfærdelig; man regnede, at ved Juli Maaneds Udgang 1847 vare 40,000 Mennesker alene i Wadowicer-Kredsen døde. Endnu ved Aarets Udgang var Galizien i en ynkelig Tilstand, og i 1848 var ingen Forbedring at vente.

Under denne Tingenes sørgelige Tilstand indledtes i alle de polske Lande vidtløftige Undersøgelser angaaende Oproret, og Fængslinger fulgte paa Fængslinger. I Krakau, som russiske, preussiske og østerrigske Tropper nu havde i Besiddelse, blev forelobigen indsat en Militairregjering. Beleiringstilstanden var erklæret siden den 7de Marts 1846, og Ingen maatte uden Tilladelse forlade Staden. I denne herskede en ubyggelig Dødsstilhed; næsten hver Familie havde Sorg, og saa stærk blev Spændingen hen paa Somme-

ren, at den fromme Overtro bildte sig ind, at see hellige Syner, — en Indbildning, der endog var nærved at forplante sig til de katholske, østerrigske Soldater. — Krakaus fremtidige Skjæbne, som var bleven til et europæisk Spørgsmaal, stod imidlertid endnu i flere Maaneder uafgjort. Saasnart Staden, i Februar, var bleven besat af østerrigske Tropper, havde Fyrst Metternich underrettet Kabinetterne i London og Paris derom, med den Forsikkring, at denne Besiddelsestagelse blot var en militairisk, ingen politisk Forholdsregel, der var paalagt af Øieblikkets Nødvendighed. Men efter den Gang Opstanden havde taget og Polakernes Indbrud i Galizien, blev denne Nødvendighed anseet for meer end øieblikkelig. I al Stilhed sammentraadte i Semmerens Løb Befuldmægtigede fra de tre Beskyttelsesmagter, Rusland, Preussen og Østerrige, for at overveie hvilke Forholdsregler, der burde tages med den lille Fristat, som var bleven oprettet ved Wienertraktaten af 1814. Disse Befuldmægtigede kom endelig til det Resultat, at Krakau som selvstændig Stat var farlig for alle de tilgrændsende Landes Ro og Sikkerhed, da den ofteve havde viist, at den manglede Villie til at bevare sin Neutralitet, og stedse havde været et Tilflugtssted for alle polske Oprørsmænd og en Arne for alle polske Oprørsplaner. Som Stat burde den altsaa ophøre, og dens Landstrækning atter indlemmes i Østerrige, hvortil den tilforn havde hørt. De tre Magter gjorde denne Betænkning til en Beslutning, som blev stadfæstet i Wien, den 6te Novbr. 1846, og den 16de næstefter skete Indlemmelsen i det østerrigske Keiserrige, paa en høitidelig Maade, af den østerrigske Grev Deym, der som keiserlig Commissar til Udførelsen af dette Hverv blev sendt

til Krakau. Med taus Underkastelse bøiede Polakerne sig for Øieblikket under Magten, skjøndt en Indsigelse fra endeel af Krakaus Borgere siden kom for Dagen.

Rygtet om Krakaus Indlemmelse i Østerrige havde rigtignok, siden August Maaned, udbredt sig i Europa, men syntes dog ingensteds ret at finde nogen Tiltro. Stor blev derfor Overraskelsen, især i England og Frankrige, da Indlemmelsen blev bekjendt; thi først et Par Dage efter at den var fuldbyrdet, kom den officielle Meddelelse derom Regjeringerne tilhænde. Et Forbittrelsens Skrig over de tre Magters Egenraadighed hævede sig i begge Lande, og et frygteligt Avisangreb gjordes paa deres Adfærd, thi næsten eensstemmigen raabte man, at Wienertraktaten var krænket paa en trolos Maade. Ogsaa Kabinetterne, endog Divanet i Constantinopel, kom i heftig Bevægelse. Frankrige foreslog England at lade en fælles Indsigelse udgaae imod hvad der var skeet, men den fjendske Spænding, som dengang herskede mellem begge Landes Regjeringer paa Grund af det spanske Giftermaal, hindrede ethvert Foretagende i Forening. Begge Regjeringer indgave da, hver for sig, en stærk Indsigelse mod de tre Magters Ret til eensidigen at tage og iværksætte en saadan Beslutning uden Samtykke af alle de Magter, som havde underskrevet Wienertraktaten. Denne Indsigelse besvarede Østerrige med den Paastand, at Wienertraktaten ikke var bleven krænket, og at de tre Magter ikke havde gjort Andet, end hvad de ifølge Nødvendighedens Lov og Krakaus Forhold havde havt Ret til at gjøre. — Hermed var da Sagen afgjort.

I Modsætning hertil holdt Polakerne i Paris, den 29 Novbr., en stor Mindefest for Revolutionen af 1840. Ung-

tet „Enighed" altid var deres Løsen, havde de dog ved denne Leilighed adskilt sig efter deres politiske Farver i tre Dele: Aristokrater, Union og Demokrater. Først Czartoriſky fremkom i den første af disse Afdelinger med en Indsigelse mod Krakaus Indlemmelse i Østerrige. Forresten var Fremtidens Haab hovedindholdet af Talerne, ledsaget af bittre Udfald imod de tre Magter. Lignende Mindefester holdtes ogsaa af Polakerne i London og Brysſel.

Vi ville slutte dette Kapitel med nogle Ord om Dictatoren Tysſowſkys Skjæbne. Natten før Østerrigerne toge Krakau i Besiddelse, var han i Stilhed flygtet fra Staden, slap lykkelig over Grændsen og naaede gjennem Slesien til Dresden. Her blev han enten anholdt eller, som det snarere synes — meldte han sig selv hos Politiet, og overleverede Politidirecteuren i Papirer det hele Beløb, som havde været i den af Polakerne erobrede Saltkasse i Wieliczka, og som var blevet ham betroet. Pengene sendtes til Wien, og Tysſowſky blev imidlertid sat i Forvaring paa Fæstningen Königstein. Ved det Maadehold og den Redelighed, han i den hele Oprørskrig havde lagt for Dagen, bevægedes den østerrigske Regjering til at gjøre ham det Tilbud, at den vilde bekoste hans Reise til Amerika og bevillige ham en Pengesum til at kjøbe sig en Landeiendom i denne nye Verden. Tysſowſky modtog Tilbudet, og da hans Familie var bleven hentet fra Krakau, afgik han over Triest til sit nye Hjem i Januar 1847. —

XV. Kapitel.

Sveits.

Zürich Forkanton. Luzerns Anordninger om Friskarer og væbnede Foreninger. Jesuiternes Optagelse stadfæstet. Berns og Zürichs Forestilling derimod. Foreninger og Folkeforsamlinger mod Jesuiterne. Overordentlig Landdag indkaldt. Revolution i Waadt. Forkantonet hindrer et Friskaretog. Landdagens Aabning Febr. 1843. Dens Forhandlinger om Jesuiterne og Friskarevæsenet. Fremmede Noter. Landdagens Udsættelse. Nyt Friskaretog mod Luzern; dets Nederlag. Ochsenbeins Flugt. Friskaretogets Følger. Tilstanden i Waadt. Communisme-Tilstanden i Bern og Aargau. Landdagens Sammentrædelse, April. Luzerns og Aargaus modsatte Fordringer. Landdagens ubestemte Resultat og Udsættelse. Stemning i Sveits. Politiske Processer i Luzern. Bestemmelse om Fanzernes Udløsning. Dr. Steiger, Jauns Dom og Flugt Wallis. Jesuiternes Ankomst til Luzern. Ordentlig Landdag, Juli 1845. Joseph Leus Mord. Landdagens Opløsning. Siegwart Müller Formand for den katholske Forening. Kirkelige Uroligheder i Waadt. Forfatningsrevision i Bern. Luzerns Bestræbelser mod de Radicale. Syvforbundet. Forkantonets Fordring paa Oplysning om dets Formaal. Forsvar for Syvforbundet. Landdagen, Juli 1846. Dens resultatløse Forhandlinger. Genfs Stemme om Syvforbundet. Revolution i Genf, i Basel, i Freiburg. Uroligheder i Bern. Communistforening i Genf. Overordentlige Forholdsregler i Luzern. Bern Forkanton. Ochsenbein Regjeringspræsident, Forkantons- og Edsforbundspræsident. Luzerns Forsvar for sine Rustninger. Den franske Gesandts Erklæring om de Grundsætninger, der viste sig i Sveits.

1845—1847.

Med Begyndelsen af Aaret 1845 var Forkantons-Myndigheden gaaet over fra det katholske Luzern til det protestantiske Zürich. Herved syntes Katholikerne vel for Øieblikket at have tabt noget af deres Vægt, men desto ivrigere stræbte de at sikkre sig imod Radicalismen i de protestan-

tiske Kantoner. Den 3 Januar 1845 overgav Regjeringen i Luzern Storraadet sin Beretning om Begivenheden af 8 December 1844 og erholdt strax nye Fuldmagter til at bevare Ro og Orden i Kantonet og at tage Forholdsregler til Sikkerhed imod enhver indre eller ydre Forstyrrelse. Mod væbnede Selskaber i Kantonet og imod Deeltagelse i udenlandske Forbindelser af lignende Art udstedtes strenge Anordninger, ved hvilke fastsattes, at Friskaremænd, som brøde ind fra andre Kantoner, skulde behandles som Røvere og Mordere, og skydes, naar de bleve grebne; derhos skulde Deeltagelse i utilladelige, bevæbnede Foreninger straffes som Landsforræderi. Dernæst erholdt Overeenskomsten med Jesuiterne om deres Optagelse i Luzern, to Dage derefter, den 5 Januar, sin Stadfæstelse. — Allevegne undtagen i de gamle katholske Kantoner vakte Bekjendtgjørelsen af denne Stadfæstelse en overordentlig Opsigt. De protestantiske Kantoner tilbagevilste Luzerns Opfordring til at drage de hjemvendte Friskaremænd til Ansvar og Straf, og Zürich og Bern sendte Deputationer til Luzern med Anmodning om, ikke at lade hiin Beslutning af 5 Januar træde i Kraft, og for at forestille Regjeringen den Bevægelse, som derved allerede var fremkaldt, og den Fare, som truede Freden i Sveits. Alt dette forblev uden Virkning. Regjeringen i Luzern forsvarede den tagne Beslutning med Kantonalsouverainiteten, og paastod, at ingen Forurettelse derved tilføiedes de andre Kantoner. Dette Svar satte alle Radicalerne i Fyr og Flamme. Rundt omkring i Landet dannede sig nu Foreninger, hvis Formaal var Jesuiternes Fordrivelse, og talrige Folkeforsamlinger holdtes for at bringe et bevæbnet Folkeforbund istand. I disse Forsamlinger fordredes med høie og heftige

Skrig Jesuiternes Fordrivelse; man gav dem Skyld for Uenigheden mellem Regjeringen og Folket, for de høie Afgifter, for Misvæxt, — kort for alle Ubeld; — i deres Heftighed paastode Talerne, at Jesuiternes Formaal var at gjøre hele Sveits katholsk. — I Kanton Bern, hvor Radicalismen var temmelig almindelig, søgte Regjeringen selv at lede Folkebevægelsen; den lod sine Embedsmænd indtage Forsædet i Folkeforsamlingerne, og satte sig endog i Forbindelse med Førerne for det bevæbnede Folkeforbund; desuden lod den sin Schultheiß Tavel og Regjeringsraad Weber bereise de protestantiske Kantoner for at bringe Enighed og Sammenhold i deres Foretagender. Saaledes saae det ud til, at Edsforbundet vilde opløse sig i to fjendtlige Partier, thi Knuden strammede sig daglig meer og mere, og de fredelige Indbyggere saae med Engstelse en Borgerkrig imøde.

Under alt dette Røre greb det nye Forkanton Zürich det eneste Middel, der endnu var tilbage, for om muligt at bringe Enighed tilveie; det indkaldte en overordentlig Landdag til den 24 Februar. Det var en Selvfølge, at denne Indkaldelse satte alle Partikræfter i en krampagtig Bevægelse. Regjeringerne og Storraadene fik travlt med at faae Fuldmagter udfærdigede til deres Sendebud. De katholske Kantoner besluttede eensstemmigen at forsvare deres Souverainitetsret, og paastode, at Jesuiternes Optagelse, som henhørende under denne, var Landdagen uvedkommende; ogsaa rustede de sig af alle Kræfter, som om deres Religion og Frihed vare i største Fare; Luzern fik Overbefalingen og indkaldte en General Sonnenberg, som stod i neapolitansk Tjeneste, til at overtage Anførselen for hele den katholske Krigsstyrke. — I de protestantiske Kantoner var den almindelige Stemning

imod Jesuiterne, dog vilde man ikke med bestemte Ord udtale, at der burde anvendes Magt for at fordrive dem; men det blev indskærpet de fleste Gesandter at erklære sig imod dem paa Landdagen og at virke til, at de bleve bortviste fra Luzern. Ikkun Waadt og Genf erkjendte, at dette Anliggende var en Kantonalsag og Landdagen uvedkommende.

Denne Mening af Storraadet i Waadt fremkaldte strax en Revolution i dette Kanton. Neppe var Storraadets Afstemning bleven bekjendt, førend det saakaldte patriotiske Selskab sammenkaldte en Folkeforsamling i Lausanne, hvor Regjeringens Afsættelse blev besluttet. Storraadet udstedte vel strax en retfærdiggjørende Proklamation til Folket og indkaldte endeel Krigsfolk til Forsvar; men Folkestemningen var nu engang i denne Sag imod ethvert Maadehold. Raadet blev nødt til at nedlægge sin Myndighed, og Folkeforsamlingen udnævnte en provisorisk Regjering. — I Genf blev en lignende Omvæltning forsøgt af det radicale Parti, men her mislykkedes det. — Paa samme Tid udbredte sig et Rygte, at der i Aargau beredtes imod Luzern et Tog, bestaaende af Flygtninger fra dette Kanton og af en Mængde sammenløbne Friskarer. Rygtet var ikke uden Sandhed, og Forkantonet satte sig strax i Virksomhed for at forekomme dette selvraadige Foretagende. Det lykkedes ogsaa for Øieblikket deels ved at skikke Udsendinge til Aargau og Bern, hvor Friskarerne især samlede sig, deels ved at indkalde en betydelig Troppestyrke til Zürich, og deels endelig ved at bringe Schafhausen, St. Gallen, Thurgau og Zürich til at holde deres Forbundstropper i Beredskab til Landefredens Beskyttelse.

Under denne Tingenes Stilling aabnedes den overordentlige Landdag den 24 Februar 1845. I Aabningstalen

beklagede Forbundspræsidenten Mousson den daværende Stemning i Sveits, under hvilken der havde dannet sig en Forening, som aabent udtalte sin Hensigt at sætte sine Fordringer igjennem med væbnet Haand, dersom disse ikke opfyldtes af Edsforbundets Regjeringer. Sligt — tilføiede han — var en formelig Organisation af Anarkiet; det var derfor af stor Vigtighed, at Stænderne vilde komme hverandee imøde med Velvillie. — Jesuitersagen blev først forhandlet. Det var en Selvfølge, at alle Jesuiternes Dyder og Lyder her bleve udfoldede og udspilede til det Yderste. Fra Protestanternes Side fremhævedes den confessionelle og politiske Fare, for hvilken deres Optagelse udsatte det hele Edsforbund, endog enkelte katholske Kantoner, saasom Tessin, erkjendte den politiske, om end ikke den confessionelle Fare. Luzern med sine Forbundsfæller holdt derimod fast ved sin Paastand, at det var den politiske Radicalisme, der havde sammensvoret sig imod Kantonalsouverainiteten, og at Religionen blot var et tomt Paaskud for dens Iver ; Sagen selv laae udenfor Landdagens Myndighed. Da imidlertid denne Paastand blev modsagt, fordi det her gjaldt en fælles Fare, blev man enig om at nedsætte et Udvalg til at afgive Betænkning over Sagen.

Dette Tidspunkt benyttede den franske Gesandt, Grev Pontois, til at overgive Forbundspræsidenten en Note fra sin Regjering, i hvilken denne stærkt udtalte sig imod Friskarevæsenet som et bevæbnet Anarki, og tilføiede, at det maatte være en bydende Forpligtelse for Landdagen, før den skiltes ad, at tage de virksomste Forholdsregler til at forebygge Gjentagelsen af saadanne Foretagender, som kunde bringe Roligheden i Fare. — En lignende Note, skjøndt i

en noget mildere Form, havde den engelske Gesandt, Morier, allerede før Landdagens Aabning overgivet fra sin Regjering. Denne var bleven modtaget uden nogen Bemærkning, men nu fandt de stolte Sveitsere sig krænkede ved Guizots alvorligere Sprog, og besluttede midt under det anarkiske Røre at lade ham vide, „at de nok vidste, hvad Folkerettens Grundsætninger paabøde, og ikke behøvede at mindes derom:" Men neppe var denne Indsigelse skeet, førend der indløb en lige saa skarp Note fra Østerrige, som erklærede sig fuldkommen enigt med England og Frankrige. Uagtet den lydelig udtalte Fortornelse over den franske Note, synes den dog ikke at have været uden Virkning, thi nu erkjendte dog næsten alle Forbundsgesandterne, at Friskarevæsenet ikke lod sig forene med en lovlig Tilstand i et ordnet Statsforbund.

Under Landdagens Forhandlinger, som fortes med Vidtløftighed og Langsomhed, herskede en ængstelig Spænding i hele Sveits, selv i det radicale Bern var Stemningen ubyggelig. I Zürich udbredte sig atter Frygt for et bebudet Friskaretog, der skulde sigte til at omstyrte Regjeringen og Forfatningen. I Luzern og Skovkantonerne fortsattes Rustningerne, og paa Landdagen erklærede Luzerns Gesandt, at det var hans Regjerings Beslutning, ikke at bevillige den forlangte Amnesti for de luzernske Flygtninge, saalænge Kantonet saae sig nødsaget til at staae bevæbnet imod et fjendtligt Angreb fra Nabokantonet Aargau, hvor Flygtningene havde deres Tilhold og under Regjeringens Beskyttelse forenede sig med de truende Friskarer. — Ingensteds var Bevægelsen saa urolig som i Kanton Waadt. Der herskede en Slags Nødselsregjering; de Radicale antoge alle den gamle franske Revolutions Talemaader og Manerer, og communi-

ſtiſke Selſkaber ſøgte ei blot ved Ord i Tale og Skrift, men og i det daglige Livs Adfærd at gjøre deres Anſkuelſer gjældende.

Imidlertid var Landdagsudvalget bleven færdigt med ſin Betænkning. Skjøndt det havde været vanſkeligt at komme til nogen Enighed, gjorde det dog nu det Forſlag: at Landdagen ſkulde anmode Luzern om at give Slip paa Jeſuiternes Indkaldelſe, og tilſtaae Amneſti for alle Dem, ſom vare indviklede i Opſtanden af 8 Decbr. 1844. Men da det nu kom til en Afgjørelſe af Landdagen, kunde ingen Majoritet bringes tilveie, hverken i Jeſuiterſagen eller i Forhandlingerne om Friſkarerne; ikkun Saameget blev erkjendt, at disſe ikke burde tilſtedes; dog afholdt Berns og Aargaus Geſandter ſig fra at afgive deres Stemmer i denne ſidſte Sag. — Landdagen var ſaaledes ikke kommen til noget egentligt Reſultat, og man fandt det rigtigſt at vedtage dens Udſættelſe paa ubeſtemt Tid. Med denne Beſlutning adſkiltes Geſandterne den 19 Marts 1845.

Paa dette Udfald af Landdagens Forhandlinger havde Partimændene blot ventet for at ſætte deres Plan i Værk, thi Alt var allerede forberedt til et nyt Friſkaretog. „Da Landdagen mangler baade Evne og Villie til at hjælpe os til at raade Bod paa den for Edsforbundet truende Ulempe, ere vi nødte til ſelv at gribe ind.“ — Dette var det almindelige Raab, der lød fra Radicalernes Side. Folkeforbundscommitteen var ogſaa vieblikkelig i Virkſomhed og trak Friſkarehobe ſammen paa forſkjellige Steder, iſær i Kantonerne Aargau, Baſelland, Bern og Solothurn. Væbningen ſkete ſaa aabenlyſt, at Committeen, ſom om den havde været en lovlig Øvrighed, ligefrem henvendte ſig til Menig-

heds-Forstanderne med sine Udskrivninger af Heste og Vogne, for i en Hast at skaffe Friskaremændene og Krigsforraadet hen til de bestemte Samlingssteder. I Partibladene førtes allerede den bittreste Friskarekrig paa Prent. Luzern og Skovkantonerne stode færdigrustede til at møde det forestaaende Angreb, og opfordrede Forkantonet til at tage de tilbørlige Forholdsregler. Dette paamindede ogsaa strax Regjeringen i Aargau om det Ansvar, den paadrog sig ved at understøtte et nyt Tog, men bevirkede ingen Standsning i Rustningerne. Allerede den 26 Marts ventedes et Angreb i Luzern; Staden spærredes, flere mistænkelige Personer arresteredes, og om Aftenen samlede sig i Gaderne forskjellige Folkegrupper, som forsøgte at fremkalde et Oplob. Men de bleve adspredte af Patrouiller, og Tropper, som just rykkede ind i Staden, forebyggede al Uorden. Da Bevægelsen i Aargau imidlertid vedblev, anmodede Regjeringen i Luzern Forkantonet om at opfordre Aargau til at opløse de Friskarer, som dannede sig indenfor dets Grændser; — fremdeles, at afvæbne Flygtningene fra Luzern, samt at give Erstatning for de foraarsagede Krigsomkostninger. Derhos tilføiedes endvidere den Erklæring: at, hvis Aargau ikke vilde opfylde disse Fordringer, eller Forkantonet ikke raadede Bod paa den bestaaende Usikkerhed, men vedblev at taale, at bevæbnede Bander omleirede Luzern, vilde denne Stat tilsidesætte alle andre Pligter, for ubetinget at opfylde Selvopholdelsens Pligt. — Denne Erklæring var neppe indtruffen i Zürich, førend der, den 30 Marts, fra Regjeringen i Aargau indløb Melding om, at det var denne Regjering en reen Umulighed at hindre Friskarernes Fremrykning imod Luzern. Paa denne Melding indkaldte Forkan-

tonet Landdagen til den 5 April, og beordrede Kantonernes Forbundstropper til at træde under Vaaben.

Disse Forholdsregler kom nu for sildig. Friskaretoget var allerede i fuld Bevægelse, anført af en heftig Partimand, Statshauptmand Ochsenbein fra Bern, og ledsaget af flere Embedsmænd fra de radicale Kantoner. En Skare af 7000 Mand med 16 Kanoner og nogle Ryttere, hvortil sluttede sig 1200 luzernske Flygtninge, rykkede den 30 Marts 1842 i tre Kolonner ind over Luzerns Grændser. I Begyndelsen fandt de kun liden Modstand, — en Omstændighed, der strax forøgede Friskaremændenes Overmod og Selvraadighed; Enhver gjorde hvad han lystede og brød sig snart kun lidt om sine Officerers Befalinger. Men Dagen efter voxede Modstanden, jo længere de trængte frem, og den overmodige Pral begyndte allerede nu at antage et temmeligt spagfærdigt Præg, og de blodige Trusler at forvandle sig til forsagt Mismod. Skjønt enkelte Hobe hist og her fægtede ganske tappert, manglede det hele Tog dog baade Krigstugt og Orden; for Forpleiningen var der sørget saa slet, at den største Deel af Hæren led af Hunger saalænge Felttoget varede. Ikke destomindre trængte alligevel den ene Kolonne, den 31 Marts om Aftenen, frem lige til Staden Luzern og leirede sig endog Natten over i en af dens Forstæder. Men ved Daggry, den 1 April, begyndte Luzernerne og deres Forbundsfæller deres Angreb. Snart var hele Friskarernes Mod borte. Mange faldt for Luzernernes Kartætsker og Skovskarpskytternes Riffelkugler; paa alle Sider sprængtes de uøvede Skarer i vild Flugt, paa hvilken endeel druknede i Emmefloden, og Hovedanføreren Ochsenbein, der selv tabte Mod og Besindighed, fulgte sin sprængte

og adspredte Hærs Exempel. — Nederlaget var fuldstændigt. 1800 Fanger tilligemed alt Artilleriet og Krigsforraadet faldt i Seierherrernes Hænder. Iblandt de Fangne vare mange vigtige Mænd saavel af de luzernske Flygtninge, som fra de andre Kantoner, hvilke i forskjellige Egenskaber havde taget Deel i Toget. I Luzern feiredes Seieren ved et stort Triumfoptog, hvorved alt Byttet og nogle af de vigtigste Fanger førtes frem til offentlig Beskuelse.

Denne Seier fremkaldte naturligviis forskjellige Følelser i hele Sveits, og skjøndt Jesuitpartiet jublede, blev den dog en Støtte for det maadeholdende Parti og gav Friskarevæsenet et uforvindeligt Knæk. Et Rygte om Friskarernes Seier havde, den 3 April, i Genf foraarsaget en Bevægelse, som nær var bleven farlig for Regjeringen; men dennes Fasthed modstod dog det truende Udbrud, og paa Efterretningen om Togets virkelige Udfald, greb den ufortøvet Leiligheden til at bortvise alle Friskaremænd fra Staden. Disse toge nu deres Tilflugt til Kanton Waadt, hvor de søgte at ophidse de Radicale til et nyt Friskaretog — eller, som de kaldte det — et Korstog imod den for aristokratisk udraabte Regjering i Genf, dog mislykkedes Bestræbelsen, skjøndt den provisoriske Regjering i Waadt baade manglede Villie og Evne til at styre det vilde Væsen, som til en høi Grad dreves i dette Kanton. Paa Landet især vare de Formuende udsatte for alle Slags Krænkelser og Voldsomheder af den selvraadige Pøbel. Der dannede sig Communistklubber, som søgte at forgrene sig over hele Sveits, og som hyldede et fuldkomment Rovsystem, i det ei alene al Eiendomsret, men selv en ordentlig Statsforfatning fordømtes. Tydske Haandværkere, især Skræder- og Skomagersvende, spillede i disse

Klubber en vigtig Rolle. — Den nye Statsforfatning, som endelig blev indført i Waadt, var saa demokratisk, som det vel var muligt, og bidrog derved til at sætte endog den radicale Regjering i Bern i ikke liden Fare. Efter Begivenheden i Luzern havde det bevæbnede Folkeforbund opløst sig, men var nu i Bern traadt sammen igjen under Navn af „Folkeforening.“ Her fortsatte det nu sin Ophidselse over hele Kantonet, og søgte og fandt et nyt Agitationsmiddel i et Forslag til Ophævelsen af al Tiende uden Erstatning fra Ydernes Side. Regjeringen i Bern følte sig snart truet, affatte Tydskeren, den drikfældige Professor Snell, en af de værste Ophidsere, og foretog adskillige alvorlige Skridt imod den meer og mere tøileløse Presse. Dog forgjede den kun herved sine Modstandere, og en uhyggelig Stemning indtraadte i Staden. — I Aargau truede en Bevægelse af en anden Art; thi strax efter Luzerns Seier begyndte Katholikerne der i Kantonet at røre sig paa en truende Maade. Regjeringen kom derved i en ikke liden Angest; Staden var i nogen Tid i stor Forvirring, og der skete mange Fængslinger. Da denne Uro havde sat sig, viste de argauiske Radicale ved enhver Leilighed deres uudslukkelige Had til Luzern, og enhver Luzerner, som i Forretninger besøgte Kanton Aargau, maatte lide Krænkelser, endog ofte Mishandlinger.

Imidlertid var Landdagen atter traadt sammen i Zürich, den 5te April. Det var en Selvfolge, at Luzerns Gesandt, Siegwart Müller, nu talede i en høi Tone. I den Skildring han gav af de forefaldne Begivenheder, kaldte han de Faldne: „Offere for forblindede og tøileløse Regjeringer.“ Denne Ytring frembragte en saadan Larm blandt

Tilhørerne, at den nye Forbundspræsident, Dr. Furrer, maatte bruge al sin Myndighed for at tilveiebringe Roligheed. Men Siegwart Müller vedblev i samme høie Tone at fordre, at Landdagen skulde paalægge Aargau, Bern, Solothurn og Baselland at afvæbne og straffe Friskarerne i deres Kantoner, og give Luzern Erstatning for Krigsomkostningerne. — Gesandten fra Aargau fremkom derimod med den kjække Fordring: at Jesuitsagen, som Anledning til det hele ulykkelige Forhold, skulde optages igjen til Forhandling, og at Luzern, for at berolige Gemytterne, skulde paalægges at give en almindelig Amnesti. Denne Fordring modsatte Siegwart Müller sig paa det Bestemteste. Luzern havde allerede før Landdagens Sammentrædelse fattet den Beslutning, at frigive alle Fangne under 20 Aar, som blotte Forførte; at sætte alle Udlændinge i Frihed, men have dem forviste fra Edsforbundet; de andre Fangne kunde efter nærmere Underhandling blive udleverede til deres Hjemkantoner; men Friskareførerne skulde dømmes af den almindelige Ret, og hvad dets egne Flygtninge angik, da afviste det enhver Indblanding. Fra denne Beslutning vilde Luzerns Gesandt ikke vige. — Landdagen havde ogsaa dennegang ondt ved at komme til noget Resultat. Hverken om Gjenoptagelsen af Jesuitsagen eller om Luzerns Fordring paa Krigsomkostninger var den istand til at opnaae nogen Majoritet, og først ved en gjentagen Afstemning fik den vedtaget, at Luzern skulde *anbefales* at udstede en almindelig Amnesti. — Ogsaa mod denne Bestemmelse gjorde Siegwart Müller Indsigelse, og da Anbefalingen af to Landdagscommissarier overbragtes Regjeringen i Luzern, blev den ligeledes her afviist. Det Eneste, der da endnu stod tilbage for

Landdagen at gjøre, for at virke for Landefreden, var, at den gav Forkantonet Fuldmagt til at gribe alle tjenlige Forholdsregler til at bevare Freden, og at fjerne de luzernske Flygtninge fra Luzerns Grændser. Dermed sluttedes Landdagens Forhandlinger den 22de April 1845, og den udsattes atter paa ubestemt Tid.

Freden var da for Øieblikket, men kun udvortes, gjenoprettet i Sveits. Had og Bitterhed herskede mellem Partierne. Mistro, Bagtalelse, Beskyldninger af enhver Art yttrede sig gjensidigen, og de politiske og religiøse Lidenskaber blandede sig flere Steder med communistiske Bestræbelser. Den Ubøieligbed, Luzern vedblev at vise i Jesuit- og Flygtningsspørgsmaalene, bidrog heller ikke lidet til at holde Stemningen spændt; hertil kom endnu dets Strenghed i Hensende til det sidste Friskaretog. Processen imod Deeltagerne i Opstanden af 1844 var endnu ikke tilende, og nu efter den vundne Seier begyndte en ny vidtløftig Proces imod alle de fangne Luzernere. At det efter mange Underhandlinger lod de protestantiske Kantoner yde en Afløsningssum af 350,000 Franker for Udleveringen af deres fangne Friskaremænd, var tillige en Ydmygelse for disse Kantoner, som ikke var skikket til at formilde Hadet og Bitterheden, og de idelige Fængslinger, som vedblev at finde Sted i Luzern, vidnede om en vis lidenskabelig Yderligbed, hvortil Regjeringen drev sine Undersøgelser. Iblandt de fangne luzernske Flygtninge var en Doctor Steiger, en i hele Sveits meget anseet Mand, som baade ved Under- og Overretten blev dømt til Døden. Alle de om Benaadelse, endog fra Forkantonet, indkomne Bønskrifter havde ingen anden Virkning, end at det blev taget under Overveielse, paa hvilken Maade

han bedst kunde gjøres uskadelig uden at miste Livet. Man var i denne Henseende nærved at komme overeens med Regjeringen i Turin om, at han skulde bevares som Livsfange i en sardinsk Fæstning, da al Vanskelighed og Tvivl paa eengang og heel uventet faldt bort. Natten mellem den 20de og 21de Juni undkom Dr. Steiger af sit Fængsel ved Hjælp af tre Jægere, som havde Vagt hos ham. I Zürich, hvorhen han flygtede med sine Befriere, blev han modtaget med Jubel og Fryderaab, og et Triumfskrig gjenlød over det hele radicale Sveits. I Waadt høitideligholdtes hans Befrielse ved Kanonsalver og Dødsraab for Aristokraterne, og Bern, samt en lille Stad i Kanton Zürich skjænkede ham Borgerret. I Luzern derimod opsloges hans Dom paa Gabestokken, da Fordringen om hans Udlevering blev afslaaet. — I Wallis, hvor Katholikerne havde Overhaand, bleve Protestanterne trykkede i den Grad, at ikke blot al deres offentlige, men endog deres huuslige private Gudstjeneste blev forbuden. Ved saadanne og mange andre lignende gjensidige Krænkelser og Drillerier fortsattes Krigen imellem de to Hovedpartier; men et almindeligt Hevnskrig udbrød fra de Radicales Side, da det blev bekjendt, at Jesuiterne i Slutningen af Juni i al Stilhed havde holdt deres Indtog i Luzern og taget den dem bestemte Læreanstalt i Besiddelse. Luzern havde skyndt sig med at udføre denne sin Beslutning, forinden den ordentlige Landdag var traadt sammen, hvilket skete den 7de Juli 1845, hvorover dets Gesandt Siegwart Müller paa det mest krænkende blev forhaanet af Pøbelen i Zürich.

I Landdagens Aabningstale beklagede Præsidenten, Dr. Furrer, at „Ideernes Gang havde revet de Edsfor-

bundne saavidt fra hinanden, at det var kommen til et Oprab til den raae Magt, saasnart det ene Parti troede sig stærkt nok dertil.“ Han klagede fremdeles over de Lidenskaber, som derved bleve løsladte, — det bittre Had, som derved indplantedes imellem de Edsforbundne, og den Lovløshed og sædelige Fordærvelse, som derved indtrængte sig i Forbundet og fornedrede dette i Udlandets Øine. — Forresten gik de paafølgende Forhandlinger med temmelig Rolighed, men altid stødte en Sags Afgjørelse an imod Kantonalsouveraintiteten, som gjordes gjældende ved enhver Leilighed. — Imedens saaledes en vis Ro syntes at ville indtræde under Landdagens Forhandlinger, indtraf et Tilfælde, som atter fremkaldte en ubyggelig Storm. I Over-Eberfol boede Statsraad Joseph Leu, en Mand, der besad en ubegrændset Agtelse og Tillid i hele det katholske Sveits, havde paa det ivrigste forfægtet Katholikernes formeentlige Ret og, i Modsætning til Aargaus Adfærd imod de katholske Klostre, bragt Jesuiternes Indkaldelse til Luzern i Forslag og sat dette Forslag igjennem. Denne Mand blev, Natten mellem den 19de og 20de Juli, dræbt i sin Seng ved et Geværskud. Efterretningen herom vakte i alle de katholske Kantoner et grændseløst Forbittrelsesskrig imod de Radicale, som erklæredes for her at have begaaet et Snigmord. Tusinder af Katholiker fulgte hans Lig til Graven, og han blev anseet som en Martyr for den gode Sag. De Radicale søgte paa deres Side at vælte Beskyldningen fra sig ved at gjøre det rimeligt, at Leu ved et Selvmord havde taget sig selv af Dage. Her var da atter en vid Mark for gjensidige Beskyldninger og Opdigtelser, da Omstændighederne ved den hele Begivenhed vare saa besynderlige, at det ikke var

muligt at komme til nogen Klarhed om Sammenhængen. — Ogsaa paa Landdagen gav dette Dodsfald Anledning til nye Rivninger imellem Gesandterne, og det derved under Forhandling komne Jesuitspørgsmaal blev, ligesom sidst, staaende uafgjort, da ingen Majoritet kunde bringes tilveie. Et lignende Udfald havde det luzernske Amnestispørgsmaal. Og saaledes opløstes Landdagen atter uden noget mærkeligt Resultat, den 22de August 1845.

Ved Leus Mord var Formandskabet for den i 1841 mellem de katholske Kantoner oprettede Forening bleven ledigt, og Landdagen var endnu ikke bleven opløst, da Siegwart Müller i en Forsamling i Ruswyl, den 20de August, blev valgt til Formand. Han blev nu Sjælen i Foreningen og udtalte sig strax som Fører for det streng katholske Parti, ved de krigerske Ytringer: at Katholikerne maatte være beredte paa at offre Liv og Blod for deres Tro, for Frihed og Retfærdighed, da han forudsaae, at den ugudelige, radical-revolutionaire Fordærvelse vilde bryde løs imod den katholske Kirke og de katholske Kantoner, hvorfor han formanede til trofast Sammenhold. — Foreningen styrkedes fremdeles ved hyppige, store Sammenkomster af Katholikerne i den følgende Tid. Vel tabte Leus Mord efterhaanden noget af sin Vigtighed, da Morderen nogle Maaneder efter blev opdaget, dømt og henrettet i Begyndelsen af Aaret 1846, men da det dog aldrig ret blev opklaret, hvorvidt politiske Bevæggrunde til Gjerningen havde været med i Spillet eller ikke, blev selv den Dunkelhed, som hvilede derover, ikke ubenyttet for at opfriske Mistroen til de Radicale. Spændingen med de radicale Kantoner kunde rigtignok heller ikke formindskes ved hvad der foregik i disse.

Det var ikke blot Communistforeningerne, der her truede al Eiendom, prækede Kongemord, Kirkers Forstyrrelse, o. m. d., saa at Regjeringen i Bern fandt sig foranlediget til paa eengang at arrestere 40 Medlemmer af et gudsfornegtende communistisk Selskab, og baade Bern, Waadt og Zürich maatte i Slutningen af Aaret 1845 tage alvorlige og kraftige Forholdsregler imod den forførende communistiske Virksomhed; men det var især de idelige revolutionaire Optrin, der, det ene efter det andet, forefaldt i de radicale Kantoner, som stedse meer og mere dreve de katholske Kantoner til at slutte sig tættere sammen og at være betænkte paa Forsvar. — I Waadt, hvor Omvæltningen nylig havde fundet Sted, herskede endnu en anarkisk Tilstand i flere Henseender; hertil kom nu ogsaa, at Regjeringen med en despotisk Haand greb ind i Religions- og Kirkevæsenet, da Præsterne, overeensstemmende med en bestaaende Lov, negtede at kundgjøre politiske Ting fra Prædikestolen. Opbragt over denne Negtelse kaldte Statsraadet dem Rebeller og suspenderede 43 Præster, men dette Skridt havde til Følge, at 174 Præster paa eengang erklærede, at de fra den 15de Decbr. nedlagde deres Embeder, hvis disse ikke bleve sikkrede mod vilkaarlig Behandling. En almindelig Bevægelse opstod herved i det hele Kanton; Folket deelte sig i to Partier, og da den 15de Decbr. kom, havde Regjeringen Møie med at faae baade Præstembederne og Gudstjenesten besat, og med at berolige Mængden. For at sætte sin Beslutning igjennem forbød Regjeringen alle gudstjenstlige Forsamlinger undtagen i Kirkerne, og lode dem ved væbnet Magt drive fra hinanden; Forbudet udvidedes snart til alle Forsamlinger af Bekjendere udenfor den reformeerte Kirke, og det var

ret en Fryd for den tøilesløse Pøbel, naar den ved Oversprøitning, ved Hug og Slag, ved Huien og Skrigen kunde adsplitte og forfølge saadanne af den opsnusede Forsamlinger. Den patriotiske Forening bevidnede Statsraadet sin Tak for dets faste Holdning, men den engelske Regjering tilkjendegav det sin Beklagelse derover og fremhævede, at dets Fremfærd let kunde bringe Kantonet i nye Forviklinger og Farer. — I Bern havde efterhaanden indsneget sig en uhyggelig Stemning. Den saakaldte „Folkeforening" ophidsede Folket og smigrede Mængden ved Udsigt til Nedsættelse i Skatter, Fritagelse for Tiende, o. m. d. De buldrende Folkeforsamlinger begyndte at raabe paa en Revision af Forfatningen, og Foreningen i Puntrut, der især udgav sig for Folkemeningens Stemme, bearbeidede Mængden paa alle Maader, saa at Regjeringen saae sig nødsaget til, i Januar 1846, at andrage hos det store Raad om en Forfatnings-Revision. Der nedsattes da et Forfatningsraad, mest af Radicale, og her begyndte Ochsenbein at spille en betydelig Rolle, dog mislykkedes det ved det store Raads Fasthed at styrte Regjeringen. Herved bevaredes Roligheden nogenlunde, men Gjæringen vedblev, og Bekymring over Berns Anliggender gik igjennem hele Sveits, indtil endelig den nye Forfatning blev antaget, hvilket først skete den 31te Juli. — Genf holdt sig vel roligt endnu, men imellem dette Kanton og Waadt aabenbarede sig bestandig en fiendsk Stemning, og det manglede ikke paa Bestræbelser fra dette Kanton for at fremkalde Uroligheder i Genf.

Under alle disse Bevægelser frygtede man i Luzern for, at især Omvæltningen i Bern vilde medføre et nyt Angreb, og Siegwart Müller forsømte heller intet Middel til at

nære denne Frygt og at sætte Katholikerne i en overspændt Stemning. Et af disse Midler var den aargauiske Klostersag, som derfor ogsaa idelig blev oprippet paa ny. I Februar 1846 opfordredes saaledes alle Katholiker til at antage sig denne Sag, i det man forestillede den Krænkelse af Lov og Ret, for hvilken Døren var bleven aabnet ved det i Klostrenes Ophævelse, tvertimod Forbundslovens § 12, givne slette Exempel. — Til Trods mod denne Opfordring folgte Aargau noget af Klostergodset, og Syvkantonerne fortsatte deres Rustninger. Med Bekymring saae alle besindige og maadeholdne Sveitsere den fjendtlige Stemning, der meer og mere udviklede sig imellem de protestantiske og katholske Kantoner, og det kunde ikke undgaae Opmærksomheden, at Luzern ikke var fri for paa en opæggende Maade at nære den. Man vidste nok, at der i flere Aar havde bestaaet en vis Overeenskomst imellem de syv Kantoner, men dens Indhold var hidindtil blevet holdt hemmeligt, og det var ikke meddeelt Forkantonet, som det burde. Da nu Landdagens Aabning nærmede sig og det saae ud til, at det vilde komme til store Sammenstød og Rivninger i dens Forhandlinger, forlangte Forkantonet, i Juni 1846, Oplysning hos Regjeringen i Luzern om, hvad der var Gjenstand for denne Overeenskomst, og det bemærkede i en Omgangsskrivelse af 20de Juni: at ifolge Forbundslovens § 6 var det Forkantonets Pligt at paasee, at der imellem de enkelte Kantoner ikke sluttedes nogen Forbindelse, som var skadelig for det almindelige Forbund eller for de enkelte Kantoners Rettigheder. Ved denne Leilighed forekommer først Benævnelsen „Das Sonderbund," som vi i det Følgende ville kalde „Syvforbundet." — Det kom da nu for Dagen,

at de syv Kantoner: Luzern, Uri, Svyts, Unterwalden, Zug, Freiburg og Wallis havde som Hovedpunkt gjensidigen forpligtet sig til med fælles Magt at afværge ethvert Angreb paa deres Souverainitets- eller Landsrettigheder. — De forsvarede Lovligheden og Gyldigheden af dette Forbund med, deels at Edsforbundet kun havde ydet de enkelte Kantoner liden Sikkerhed, deels at Forbundet ikkun gik ud paa Forsvar imod lovstridigt, voldeligt Angreb, hvilket ikke stred imod Forbundsloven. „Bedre var det — tilføiede Luzern i sin Erklæring — om Anledningerne til slige særlige Forbund fjernedes fra Sveits; men, trods Landdagens Beslutning, var der endnu visse Kantoner, som ikke havde givet nogen Lov imod Friskarerne; at derved baade Edsforbundets og Forkantonets Anseelse var sunken dybt, var vitterligt nok." — De radicale Kantoner bifaldt det Skridt, Forkantonet havde gjort, og de fleste paalagde deres Gesandter at opfordre Landdagen til Syvforbundets Opløsning, og det, om det behøvedes, endog ved Vaabenmagt.

Den 6te Juli 1846 aabnedes Landdagen i Zürich. Allerede i det første Møde aflagde Forkantonet sin Beretning, og Præsidenten, Borgermester Zehnder, udviklede den Paastand: at de syv Kantoner ved det af dem indgangne særlige Forbund havde tilsideset og krænket Edsforbundets Rettigheder. — Det fulgte nu af Tingenes Stilling, at Syvkantonernes Gesandter, næsten i alle Sager, stode i Modsætning til de øvrige. De modsatte sig Forslaget til en Revision af Forbundsforfatningen, hvilket især Bern forsvarede; de bragte Landdagen til at optage det aargauiske Klostersporgsmaal igjen, hvorom ogsaa var indkommen en Forestilling af den katholske Erkebiskop, og en af 100,000

Katholiker underskrevne Begjæring; men desuagtet fik Sagen ved Afstemningen ingen Fremgang. — Endelig kom Sagen frem om Sybforbundet. I tre Møder strede begge Partier paa det heftigste for og imod dets Lovlighed, men ved Afstemningen udtalede sig kun $10\frac{2}{3}$ Stemmer for Opløsningen. Genf beholdt sig Protokollen aaben. Ogsaa Jesuitsagen havde kun et lige Antal Stemmer. Forresten forefaldt mange Rivninger og der hørtes mangt et udfordrende Sprog, hvortil Ochsenbeins Udnævnelse og senere Nærværelse som Forbundsgesandt fra Bern ikke bidrog lidet. —

Storraadet i Genf, som tog den Stilling i Betragtning, hvori de katholske Kantoner havde befundet sig i Friskaretiden 1845, besluttede *foreløbigen* ikke at tiltræde det Forslag, som fra Zürich var udgaaet til Sybforbundets ubetingede Opløsning; det foreslog derimod, at en overordentlig Landdag skulde indkaldes, for at det Ansvar, der skulde paahvile Kantonerne for Dannelsen og Opholdet af Friskarer indenfor deres Grændser, kunde blive bestemt, og naar dette var skeet, skulde Sybforbundets Opløsning erklæres. — Denne Stemme i Sybforbundssagen kostede Genf en Revolution. Saasnart den anførte Beslutning blev bekjendt, kom de Radicale i en rasende Bevægelse. I Bern udstedte de et Opraab, hvori de opfordrede „alle sande Patrioter i Sveits" til at forene sig for at styrte „alle sneverbjertede Regjeringer." I Genf selv lode de deres Blad udkomme med sort Rand og fyldte det med alle Slags ophidsende Fordreielser og Bestyldninger. En Bladskriver ved Navn James Fazy, en overspændt Revolutionsmand, stillede sig i Spidsen for Bevægelsen, og den 5 Oktober ind-

fandt sig hos Storraadet en Deputation, som forlangte dets Beslutning taget tilbage, og satte det en Frist af 24 Timer. Raadet svarede med en Proklamation til Folket og en Opfordring til at forsvare den lovlige Tilstand og den lovlige Regjering. Dette Skridt var tilstrækkeligt til at bringe Opstanden i Gang i Forstaden St. Gervais. Efter en stor Radicalforsamling i Kirken, hvor James Fazy førte Ordet, opkastedes Barrikader, Vagter udstilledes og Radicalpartiet traadte under Vaaben. I Staden forsamlede Borgerne sig paa Raadhuset og besluttede at fordrive Magt med Magt. Oprørerne bleve tre Gange opfordrede til Underkastelse, men da den sidste Frist var udløben, begyndte Regjeringens Troppestyrke et Kanonangreb paa St. Gervais. Oprørerne svarede blot med Geværild. Det syntes ogsaa, som om disse mistvivlede om Seieren, thi midt under Kampen tilbøde de at underkaste sig paa de Vilkaar, at Alle skulde tilstaaes Amnesti for hvad der var skeet. Men vis paa Seieren afviste Regjeringen dette Tilbud og forlangte ubetinget Underkastelse. Kampen fortsattes da, men snart vandt Oprørerne en stor Fordeel, efterat det var lykkedes dem at sætte Ild paa Broen over Rhone og derved at gjøre Indtagelsen af St. Gervais ved Storm umulig. Denne og flere andre Omstændigheder bragte Regjeringen i Raadvildhed og Forlegenhed; de trufne Forholdsregler og Foranstaltninger til at kue Opstanden viste sig snart utilstrækkelige; de Kæmpende selv syntes at mangle Lyst til for Alvor at foretage noget Angreb, og Enden derpaa blev, at Regjeringsraadet opgav Forsvaret og erklærede, at det afraadte fra Regjeringen. Paa denne Erklæring grebe de Radicale ufortøvet Magten og oprettede en provisorisk Regjering under Forsæde

af James Fazy. Endnu var det store Raad tilbage, men heller ikke dette blev taalt. Da det var forsamlet for at raadslaae, traadte Fazy ind i Salen, slog med sin Stok i Border og befalede Forsamlingen at forføie sig bort, den havde her intet mere at gjøre. Da nogle af de Tilstædeværende erklærede, at de blot vilde vige for Magten, lod han Salen rydde af Bevæbnede.

Den nærmeste Følge af denne Seier var atter en almindelig Jubel blandt de Radicale i hele Sveits. Ochsenbein fra Bern og Borgermester Druey fra Waadt ankom strax til Genf for at lykønske deres Venner og dele deres Triumf. Ogsaa Genf fik nu en radical Forfatning og den provisoriske Regjering blev i Mai 1846 forvandlet til en virkelig Regjering, der dog styrede Alt med større Maadehold, end man havde ventet, men, som naturligt var, ogsaa tog Parti mod Sydforbundet.

Neppe havde man seet Udfaldet af Revolutionen i Genf, førend de Radicale i Basel-Stad og Freiburg ogsaa med høie Raab begyndte at fordre Tiltrædelse til de øvrige Kantoners Erklæring imod Sydforbundet. Stemningen i Basel havde længe varslet en Omvæltning. Nu optraadte endeel Borgere og androge hos Regjeringen om at indkalde det store Raad og udvirke, at der blev nedsat et Forfatningsraad til en Omdannelse af Forfatningen. Det skete; dog endtes Sagen her paa en fredelig Maade. — Et lignende Skridt skete i Schafhausen, men her forkastede Folket med stor Majoritet det gjorte Forslag. — I Freiburg derimod kom det til et voldsomt Udbrud. Vel søgte den katholske Befolkning at standse de revolutionaire Bestræbelser, som fra Bern og Waadt fandt Understøttelse mod Regjeringen.

Den 6 Januar 1847 udbrød ogsaa en Opstand i Murten, Slottet stormedes, Kanonerne erobredes og Oprørerne rykkede mod Staden Freiburg; men her bleve de modtagne med et saadant Eftertryk, at Regjeringen vandt en afgjørende Seier.

Til disse Revolutionsoptrin paa forskjellige Steder kom endnu nogle mindre Uroligheder, saasom i Bern og Tessin, foranledigede ved Kartoffelsygdommen og den dermed følgende Dyrtid, og paa det førstnævnte Sted rørte sig desuden religiøse Bevægelser i Anledning af Hegelianeren Zellers Ansættelse som Professor i Theologien, og Tydskeren Feuerbachs gudsfornegtende Skrifter, hvilke Regjeringen dog meente at burde konfiskere. Ogsaa i Genf viste sig nu efter Revolutionen en communistisk Forening af tydske Haandværkssvende, der bearbeidedes af en tydsk Literatus Heinzen, som udgav det ene Smædeskrift efter det andet mod de tydske Fyrster, indtil han tilsidst maatte udvises af Kantonet, ligesom han ogsaa var bleven bortvist fra Zürich; selv de radicale Blade syntes at blive bange for dette Uvæsen, og at ivre derimod, i det de meente, at den sveitserske Asylret misbrugtes paa en skammelig Maade. Overhovedet var Tilstanden i Sveits ved Udgangen af Aaret af den Beskaffenhed, at den franske Regjering fandt det tilraadeligt at lade et Jagttagelsescorps rykke frem til Grændserne af Genf.

Paa Sydkantonerne kunde alle hine Omvæltninger og Bevægelser heller ikke andet end øvre frastødende Virkninger. Saasnart Revolutionen var udbrudt i Genf, traadte det store Raad sammen i Luzern og overdrog Regjeringsraadet ubetinget Fuldmagt til at tage alle passende Forholdsregler til Kantonets og Souverainitetens Sikkerhed.

Her gjenlød nu atter Siegwart Müllers Klage, at Forkantonet Intet havde gjort for Kantonalsikkerheden, skjøndt det var sienſynligt, at Revolutionspartiets Plan havde Kantonalſouverainitetens Tilintetgjørelſe og den katholſke Religions Udryddelſe til Formaal. — Der udviklede ſig ogſaa ved hans Beſtræbelſer en overordentlig Virkſomhed i de ſyv Kantoner for at ſætte ſig i Forſvarsſtand imod det forventede Angreb af de Radicale, og i Luzern ſelv fortſattes Proceſſerne mod Deeltagerne i Friſkaretogene med ſtørſte Iver, hvorved Forhørsdommeren Ammann var utrættelig, haard og ubøielig, ſaa at der indtil April 1847 var fældet 735 Domme for politiſke Forſeelſer.

Med den 1. Januar 1847 tiltraadte Bern ſom Forkanton. Imellem dette og Syvkantonerne udbrød ſnart en heftig Pennekrig, da Forkantonet opfordrede Luzern til at aflægge Regnſkab for alle de militaire Forholdsregler, ſom toges, og de Ruſtninger, ſom ſkete i de ſyv Kantoner. I ſit Svar af 25 Februar negtede Regjeringen i Luzern Forkantonets Ret til en ſaadan Opfordring, med den Erklæring, at Væbningsretten laae i den anarkiſke Tilſtand, ſom herſkede i Sveits, hvorunder man maatte være fattet paa ethvert Tilfælde. Ruſtningerne fortſattes, og Syvforbundets Oberſte, Salis Soglio, fik iſær Ordre til at forſkandſe Bjergpaſſerne, da Ochſenbein, den 28. Mai, valgtes til Regjeringspræſident i Bern, og derved tillige blev Forkantonets og Landdagens Præſident. Saaledes ſtod da Friſkarehøvdingen i Spidſen for den ſelvſamme Autoritet, der for to Aar ſiden havde udſlettet ham af Edsforbundets Officeersliſte, ſom en Mand, der havde brudt Landefreden i Sveits. Selv Stormagterne kom i Uro ved Ochſenbeins Valg. Den franſke

Gesandt Bois le Comte fik Ordre til at gjøre den nye Præsident opmærksom paa, at Naboſtaterne ikke kunde være ligegyldige ved de Grundsætninger, der syntes at ville gjøre sig gjældende i Sveits; thi naar Hovederne for en Stat, som det nylig havde været Tilfældet i Storraadet i Bern, indrømmede og undskyldte, at et Folk selv skaffede sig Ret med Vaaben i Haand, naar det meente, at dets Regjering var for langsom eller for svag, saa truede slige Selvtægtsgrundsætninger Naboſtaternes Sikkerhed. En lignende Erklæring afgav Guizot selv i det franske Kammer, hvori han vel erkjendte Sveitses Uafhængighed, men tilføiede dog, at denne Uafhængighed havde sine Grændser indenfor det traktatmæssige Edsforbund. Disse Forhandlinger havde vel nærmest til Følge, at de radicale Blade antoge en bitter Tone mod Frankrige og kaldte Bois le Comte „en uværdig Agent for den uværdige Guizot;“ men de havde maaskee dog ogsaa den Virkning, at Ochsenbein bedre og klarere opfattede sin Stilling som Forbundspræsident og beklædte denne Post med større Sindighed og mere Værdighed, end det havde været at vente.

XVI. Kapitel.

Sveits. (Fortsættelse.)

Landdagen, Juli 1847. Præsidentens Erklæring om Sveits's Selvstændighed. Stemning paa Landdagen og i Landet. Forhandlinger om Syvforbundet. Beslutning om dets Opløsning. Befaling til Syvforbundet at afholde sig fra Rustninger. Klostersagen igjen optaget, Jesuitsagen erklæret for Forbundssag. Landdagens Udsættelse. Forskjellige Stemninger efter Opløsningsbeslutningen. Ophidselse i Syvkantonerne. Opposition i Luzern. Landdagens Gjenaabning, Oktobr. Forsøg til en fredelig Afgjørelse. Tilbageviisning af Syvkantonerne. Landdagens Beslutning om Udnævnelse af Oberst Dufour til Overgeneral og Sammentrækning af en Forbundshær. Syvforbundets Gesandters Afreise fra Landdagen. Landdagens Beslutning om Syvforbundets Opløsning ved Vaabenmagt. Forskjellig Krigsstemning i de to Leire. Krigens Begyndelse. De Syvforbundnes Inddrud i Tessin. De Radicales Misfornøielse med Dufour. Freiburgs Overgivelse, Anarki. Syvforbundets Seier i Tessin. Fremrykning mod Luzern, Stemning der. Slag. Syvforbundets Nederlag. Luzerns Regjerings Flugt. Luzerns Underkastelse. Uordener. General Dufours Belønning. Landdagsbeslutning om Krigsomkostningerne. Landdagens Forvikling med Neufchatel og Preussen. Magternes Mæglingsforslag. De Radicales Misbrug af Magten i Luzern, i Freiburg, i Wallis. Stemmer derimod af Sveitsere, de udenlandske Magter. De nye Forfatningers Dannelse under Partitvang. Jesuiternes Forviisning stadfæstet. Landdagens Udsættelse. Kong Ludvig Philips Taknemmelighedsgjæld afbetalt til en Syvforbunds Officeer.

1847—1848.

Den 5 Juli 1847 aabnedes Landdagen i Bern under Ochsenbeins Forsæde som Forbundspræsident. I sin Aabningstale berørte han med temmelig haarde Ord Krakaus Skjæbne og Indblandingen i Portugals Anliggender, hvorpaa han gik over til at omtale Tilstanden i Sveits. Her henpegede han pienſynligt til de gjentagne Paamindelser, han

havde modtaget fra den franske Regjering og, i det han antydede Nødvendigheden af en Forandring i Edsforbundets Indretning for at frembringe en større Centralisation i Bestyrelsen, erklærede han tillige, at Sveits var stærk nok til at møde alle de Angreb, der maatte gjøres paa dets Ret til at foretage den paapegede Forandring. — Efter Landdagens Aabning afsondrede Sybforbundets Gesandter sig strax fra de øvrige og toge ei engang Deel i Aabningsmaaltidet. Hele Sveits var nu spændt paa de vigtige Ting, der forestode til Afgjørelse paa Landdagen, — en Spænding, der voxede saameget mere, som de første fjorten Dage hengik med Forhandlinger af mindre vigtige Sager. Den 19. Juli blev endelig Sybforbunds-Sagen taget frem. En høitidelig Forventning malede sig paa Alles Ansigter; det var som om man følte, at den forestaaende Forhandling gjaldt et Livsspørgsmaal for hele Sveits. Gesandten fra Zürich, Dr. Furrer, begyndte Forhandlingen. Han udviklede de sædvanlige Grunde for det Lovstridige i Sybforbundets Stiftelse og paaviste den deri liggende Fare for det hele Edsforbund, der truedes med Opløsning og Adsplittelse, hvorhos han tillige yttrede, at det i Udlandet maatte vække Forestillingen om, at et Anarki herskede i Sveits, saameget mere, som de syv Kantoner havde sat sig i en bevæbnet, truende Stilling imod de øvrige. I det han tilbageviste Bebyldningen for, at disse Kantoner vilde omstyrte Kantonalsouveraineteten, opfordrede han de syv Kantoner til at opgive deres truende Stilling, og stemte derpaa for Sybforbundets Opløsning.

Herimod optraadte Luzerns Gesandt, Meyer. Ogsaa han anførte de sædvanlige Forsvarsgrunde for Sybforbundet, nemlig, at Retfærdiggjørelsen for dets Oprettelse laae deri,

at de øvrige Kantoner hverken havde kunnet eller villet forhindre Friskaretogene, og at det var fremkaldt baade af Selvopholdelsens Pligt og til Sikkerhed for Brud paa Forbundsakten og, saalænge de syv Kantoner ikke erholdt tilstrækkelig Betryggelse for uretfærdige Angreb i Fremtiden, maatte han negte Majoriteten Berettigelse til at opløse Syvforbundet. Dersom man virkelig — tilføiede han — ønskede Fred, skulde man tilbagegive de med Uret inddragne aargauiske Klostre og lade Jesuitersagen falde."

De radicale Kantoner sluttede sig i Hovedsagen til Zürich, Syvkantonerne til Luzern. Baselstad og Neufschatel holdt en vis Middelvei og stemte ikke ubetinget mod Syvforbundet. Forhandlingerne førtes i det Hele med Alvor og Værdighed, skjøndt ikke ganske frie for enkelte heftige og lidenskabelige Udbrud, hvori begge Partier tilkastede hinanden Stridshandsken. Dagen efter, den 20 Juli, satte Præsidenten følgende to Punkter under Afstemning: at erklære Syvforbundet for uforeneligt med Forbundsakten og derfor at være opløst, og at gjøre vedkommende Kantoner ansvarlige for Jagttagelsen af denne Beslutning, i det Landdagen forbeholdt sig at træffe yderligere Forholdsregler for at forskaffe den Efterlevelse, hvis Omstændighederne fordrede det. Denne Beslutning erholdt ved Afstemningen en Majoritet af 12 hele og 2 halve Stemmer, nemlig Zürich, Bern, Glarus, Solothurn, Schaffhausen, St. Gallen, Aargau, Tessin, Thurgau, Genf, Waadt, Graubünden, Appenzell a. Rh. og Basel-Land. — Syvkantonerne indlagde strax Indsigelse mod denne Beslutning, som et Indgreb i deres Souverainitetsrettigheder.

Saaledes havde altsaa Majoriteten fældet Dommen

over Sydforbundet; men dette skrækkedes ikke ved sin farefulde Stilling; det fortsatte ikkun med forøget Iver sine Rustninger og Forskandsnings-Arbeider, til hvis Undersøgelse et Udvalg blev beskikket af Landdagen. Paa samme Tid indløb Melding om, at den forbittrede Befolkning i Kanton Tessin havde anholdt 5 med Krudt og Krigsforraad belæssede Vogne, bestemt fra Lombardiet til Sydforbundet. Herom udspandt sig nu vidtløftige Forhandlinger, i hvilke Partierne angrebe hinanden med de lidenskabeligste Bebreidelser og Beskyldninger og endte med en Landdagsbeslutning af 11. August, at Sydkantonerne skulde formanes til at undlade Alt, hvad der kunde forstyrre Landefreden og afholde sig fra alle overordentlige Rustninger; samt at Tessin skulde opbevare det standsede Krudtforraad indtil videre. — Den ene Beslutning drog nu den anden efter sig. Landdagen tog sig for at undersøge, hvilke Officerer der stode i Sydforbundets Tjeneste, og de, som efter Opfordring ikke udtraadte deraf, bleve udstrøgne af Edsforbundets Officeersliste. Iblandt disse var, foruden 20 andre, Sydforbundets Krigsoverste, Oberst Salis-Soglio. — Fremdeles optoges den aargauiske Klostersag igjen, dog uden noget Resultat, derimod erklæredes Jesuitsagen nu som Forbundssag, og Landdagen indbød de katholske Kantoner til at fjerne Ordenen, og forbød dens Optagelse for Fremtiden. — Da man nu vilde give Sydkantonerne Tid til at betænke sig, udsatte Landdagen sine Møder fra den 9de September til den 18de Oktober.

Beslutningen om Sydforbundets Opløsning var bleven modtaget med Fryderaab af den udenfor Landdagen forsamlede Mængde, og snart gjenlød det samme Fryderaab over det hele radicale Sveits. Der opstod et forfærdeligt Røre

i alle Egne af Landet. Allevegne gyste de Besindige for en Borgerkrig; de overspændte Radicale derimod yttrede Frygt for, at Edsforbundet hverken besad Styrke eller Enighed nok til at gjøre sin Myndighed gjældende ligeoverfor den Modstand, hvorpaa Syvforbundet allerede havde belavet sig. Denne Frygt satte strax Folkeforsamlingerne i den meest larmende Bevægelse. I Waadt talede endog den patriotiske Forening i en saa anmassende Tone, at Regjeringen, hvis den ikke vilde udsætte sig for at maatte dele Magten med en overspændt Folkehob, fandt det raadeligt at opløse den. Allevegne lød et forvirret Raab med Trusler imod Jesuiterne.

Katholikerne i de protestantiske Kantoner saae med Bekymring det Uveir, som trak op over deres Troesfæller, og i Syvforbunds-Kantonerne herskede en høist forbittret Stemning saavel imod Landdagen som imod alle Protestanter; thi her betragtedede Menigmand Forviklingerne ikke saameget fra den politiske som fra den religiøse eller rettere, den confessionelle Side. I Skovkantonerne blev Sagen forelagt Folket til Afgjørelse, om de skulde holde fast ved Syvforbundet eller ikke. Men her var Mængden allerede saa bearbeidet, at der ikke kunde være Tanke, end sige Tale, om at træde tilbage, og det var umuligt for nogen Opposition at komme til Orde. Mængdens Sind ophidsedes ved mangehaande Midler, deels ved Valfarter til Einsideln og andre hellige Steder, hvor Jomfru Maria og Helgene i brændende Bønner anraabtes om Seier i Kampen mod Kjætterne og Gudsfornegterne; deels fra Prædikestolene, fra hvilke der ideligen raabtes paa den Fare, der truede Religionen. Fra Unterwalden udgik en Proklamation, hvori Landdagen bestyldtes for at have ladet sig føre ud paa Re-

volutionens og Omstyrtningens Vei af sin Præsident, den flagne Friskarehøvding Ochsenbein. De allerutroligste Ting fandt Tiltro, og efterhaanden blev Folket saa fanatiseret, at man i Uri og Schyts endog fastsatte Straf for Enhver, der bifaldt Oppositionen eller dadlede Menighedernes Beslutning, som var: at vove Liv og Blod for Sydforbundet, at seire eller gaae tilgrunde i Kampen. Man ordnede ufortøvet Landstormen, og under pralende Henvisning til Fædrenes Heltemod, rustede man sig til den foreslaaende Krig. — I Luzern, ligesom paa Grændserne af enkelte Kantoner, fandtes dog et Parti, som ikke deelte den almindelige Begeistring for Sydforbundet eller for Siegwart Müllers Statsstyrelse. Misfornøielse over at al Magten ved den almindelige Stemmeret var kommen i den uvidende og fanatiske Landbomængdes Hænder, — de mange smaalige Retsforfølgelser og Domfældelser over luzernske Borgere, der fulgte paa Friskaretogene og havde truffet et betydeligt Antal Familier, samt den despotiske Aand, hvori Staten styredes af Siegwart Müller og hans Tilhængere, havde forøget det liberale Parti. Tvunget af Omstændighederne forholdt dette sig vel for Tiden roligt, men yttrede heller ikke stor Harme eller Bekymring over Landdagens Beslutning, og begyndte snart at give Livstegn fra sig. Allerede den 4de September var det store Raad i Luzern forsamlet i Anledning af Sydforbundssagen. Her vovede allerede en lille Opposition, hvortil Casimir Pfyffer hørte, at opløfte Røsten imod Magthaverne og raade til at give efter. Denne Opposition mødtes med en truende Spot. Det hed: Landdagen vilde ikke gjøre Alvor af det; det var blot Trusler, den opstillede. Alligevel erklærede Oppositionen, at den var enig med Landdagen i, at Syd-

forbundet var lovstridigt; desuden var det sluttet uden det luzernske Folks Vidende og Stadfæstelse. Men Siegwart Müller vidste dog at sætte igjennem, at Tilbagetrædelsen fra Syvforbundet blev forkastet med 74 imod 7 Stemmer. — For at udslette det Indtryk, som en Opposition i det store Raad muligen kunde have gjort paa Folket, sattes nu alle mulige Ophidselsesmaskiner i Bevægelse. En af Criminaldommeren Amman oprettet saakaldet „Hevnskare" af Frivillige blev paa en høitidelig og gribende Maade indviet til sit hellige Hverv ved en Valfart til den hellige Nicolaus i Flüe; Præsterne i Luzern maatte holde Processioner, i hvilke Siegwart Müller selv deeltog og bar den hellige Fane, og fra Prædikestolen opflammedes til Krig imod „Protestanter og Frimurere." Endelig skulde den pavelige Nuntius sætte Kronen paa Værket, men Prælaten var snild nok til at bruge den tilbørlige Forsigtighed. Vel begvemmede han sig til at udstede Omgangsskrivelser til alle Abbeder og Biskopper, men indskrænkede sig til at opfordre til at holde Bønner til Gud om, at han vilde afvende Ulykkerne af en Borgerkrig; derhos opmuntrede han til Huusandagt og henviste i denne Henseende til Pave Pius IX, som dagligen opsendte sine Bønner til Gud for Sveits.

Den heftige Kamplyst og vilde Bestemthed, der saaledes aabenbarede sig i de syv Kantoner, var ikke uden Indflydelse paa Instructionsbesturningerne i de øvrige. I disse Kantoner erkjendte man, at det gjaldt om hele Edsforbundets Myndighed og Varighed. Knuden var strammet saa haardt, at det blev nødvendigt at skjære den over; men det store Ansvar, som denne Opgave frembød paa alle Sider, bragte ogsaa en større Ro og Besindighed ind i dens Be-

handling. Zürich gik foran i Bestemthed. Graubünden og St. Gallen, af hvis Befolkning en betydelig Deel var Katholiker, havde sine Betænkeligheder; men tilsidst feirede Edsforbundssagens Vigtighed, og i alle Kantonerne udenfor Sybforbundet viste de politiske Retninger sig, hvor forskjellige de end vare, samtlige enige i, at Sybforbundet ikke burde taales, og at det var et fremmedartet, fjendtligt Lem paa det sveitserske Statslegeme. Selv Oppositionens Forslag gik blot ud paa Anvendelsen af milde og mæglende Midler, i Haab om, at Tiden vilde hæve den indtraadte Forstyrrelse.

Den 18de Oktober forsamlede Landdagen sig atter og Alles Øine vare rettede mod den. Der handledes nu om Udførelsen af den under 20. Juli fattede Beslutning. Endnu engang vilde Majoriteten forsøge paa at bevirke Sybforbundets Oplosning paa Fredens Vei. I den Hensigt besluttede Landdagen at sende to edsforbundne Repræsentanter til hvert af de 7 Kantoner, og udstede en mæglende Proklamation. I denne talede den et alvorligt, men broderligt Ord. „I frygte Fare for Eders Rettigheder og Friheder, — siger Landdagen deri. — I frygte Fare for Eders fremtidige Stilling i Edsforbundet, for Eders Tro, Eders Religion. Men vi give Eder den høitidelige Forsikring, at enhver Hensigt at sætte disse Eders dyrebare Goder i Fare, er langt fra os; de skulle forblive uantastede som Eders Helligdom. — Edsforbundets Landdag ønsker ingen Undertrykkelse af Edsforbundne, ingen Tilintetgjørelse af Kantonalsouveraiviteten, ingen voldsom Omstyrtelse af bestaaende Forbundsindretninger, ingen Eenhedsregjering, ingen Krænkelse af Eders Rettigheder og Friheder, ingen Fare for Eders Religion. — Derfor Brødre! træder tilbage fra en

Forbindelse, som ikke staaer i Samklang med det fælles Forbund, ikke er nødvendig for Eder! — — Vedbliver ikke længer i en Stilling, som krænker Grundvolden for en edsforbunden Retstilstand, som adskiller de Edsforbundne i to fiendtlige Leire, og derfor ogsaa sætter vor Frihed og Uafhængighed i Fare," o. s. v. — Da Proklamationen var bleven oplæst paa Landdagen, erklærede Luzerns Gesandt: det var kun spildt Møie; de ved Landdagen værende Gesandter havde alene Fuldmagt til at forhandle med Edsforbundet; Luzerns Regjering var ikke sindet at give Svar paa nogen Proklamation. — Gesandten fra Uri yttrede ligeledes i samme Aand: at hans Kanton ikke erkjendte Beslutningen af 20de Juli, og modtog derfor heller ingen Proklamation i samme Anledning, „om dens Ord vare nok saa søde." Alt var vel overlagt.

Imidlertid ilede Landdagens Affendinge med Proklamationen til dens Bestemmelsessteder; men her fandt de snart Stadfæstelse paa, hvad Sydforbundets Gesandter med neppe dulgt Spot havde yttret. I de fleste Kantoner negtedes dem Adgang til Regjeringsmændene; allevegne, undtagen i Zug, vægrede man sig haardnakket ved at modtage Proklamationen. I Luzern negtede Schultheiß Rüttimann dem enhver umiddelbar Underhandling enten med det store Raad eller med Regjeringen, Udbredelse af Proklamationen var allerede forbuden, og det blev befalet, at de Kantonsbeboere, som vare behjælpelige med at udbrede den, skulde arresteres og som straffskyldige overgives til Retten. Man spottede nu offentligt over „de lange Ansigter," hvormed Landdagens Affendinge vare dragne bort; man udspredte, at de andre Sveitsere vilde overfalde Luzern med Mord og Brand,

skænde Kirker, opbrænde Klostre, myrde Geistlige og ikke skaane Barnet i Moders Liv. Forbittrelsen og Hadet mod de andre Kantoner var nu her bragt til en Høide, som gjorde enhver fredelig Udjevning til en Umuligbed. Siegwart Müller selv følte sig noget ubyggelig i sin Stilling; han indsaae, at hans Sag nu maatte ubetinget seire eller falde, og under et paafølgende Mæglingsforsøg af Graubünden yttrede han kort og koldt: „det er bedst, at Sværdet deler os imellem.“

Efter hiint mislykkede, fredelige Forsøg var der altsaa nu intet Andet for, end at Landdagen maatte skride til en endelig Afgjørelse. Den udvalgte ogsaa ufortovet Oberst Dufour fra Genf til Overgeneral for Edsforbundets Tropper og anordnede en Opstilling af 50,000 Mand, „for at gjenoprette Orden og Lovlighed, hvor samme var forstyrret, ligesom ogsaa for at haandhæve Edsforbundets Anseelse og Selvstændigbed.“ Ikke destomindre gjordes der endnu fra flere Sider adskillige Mæglingsforsøg, men de strandede alle paa Luzerns Halsstarrigbed og overspændte Fordringer; thi naar det blandt Andet fordrede, at Edsforbundet skulde afskedige sine Tropper og benstille Jesuitspørgsmaalet og den aargauiske Klostersag til Pavens Afgjørelse, saa var dette Noget, Landdagen ikke kunde gaae ind paa. At det iøvrigt ikke laae i de katholske Magthaveres Plan, for Alvor at indlade sig paa nogen mindelig Afgjørelse, der krævede mindste Eftergivenbed, fremtraadte paa det klareste under de sidste Mæglingsforsøg, da Luzerns Gesandter pludselig reiste sig med den Erklæring i eget og Medforbundnes Navn: at nu var Øieblikket kommet for dem til at forlade Landdagen, da de i de af denne opbudte Tropper saae en fjendtlig Hær

imod de syv Kantoner. De fraſagde ſig alt Anſvar og vilde i et Manifeſt retfærdiggjøre ſig for Verden. — Derpaa reiſte ſig Geſandterne fra alle de syv Kantoner og forlode Salen. — En høitidelig Pauſe paafulgte; Loddet var kaſtet.

Den 4de Novbr. 1847 ſkred Landdagen nu til at fatte ſin ſidſte Beſlutning. Sydkantonernes Overhørighed mod Beſlutningen af 20de Juli, ſom paabød Sydforbundets Opløsning, — de foregaaende og fortſatte Rustninger og Forſkandsninger, der truede med Forſtyrrelſe af Landefreden og indbefattede en Erklæring af de syv Kantoner om at ville ved Vaabenmagt modſætte ſig Landdagens Anordning, — det fjendtlige Forhold, diſſe Kantoner havde viiſt ſaavel i Henſeende til dens Proklamation ſom imod dens Udſendinge, — deres Tilbagevisning af alle Mæglingsforſøg, Geſandternes pludſelige Bortgang fra Landdagen, og den i alt Dette indeholdte Erklæring om at være traadte i en aabenbar Krigstilſtand imod Edsforbundet, vare de Grunde, hvorpaa Landdagens Beſlutning blev ſtøttet; den lød paa, at Sydforbundets Opløsning ſkulde iværkſættes ved Anvendelſe af Vaabenmagt. Beſlutningens Udførelſe blev overdraget Overgeneralen for Edsforbundets Tropper, og i to ſamtidige Proklamationer til Folket og Hæren aflagde Landdagen Regnſkab for ſin Beſlutning og viſte Nødvendigheden af dens Fuldbyrdelſe.

Denne Fuldbyrdelſe truede nu med en Borgerkrig, og ſaavel Udlandet ſom Sveits ſelv frygtede en ſaadan. Partimændene larmede og buldrede og ſtræbte at ſætte hele Folket i en krampagtig Bevægelſe. Alligevel tog Udviklingen af den hele Begivenhed en langt ordentligere og roligere

Gang, end man formodede, og Landdagen udviste derhos en stor og værdig Besindighed. Hos Befolkningen i de radicale Kantoner viste Krigslysten sig ikke nær i den Grad, som den var udraabt for. Man havde der ventet, at Syvkantonerne dog til Slutning vilde give efter, og at det egentlig ikke vilde komme til nogen Krig. Nu forestod et besværligt Vinterfelttog i det af Floder og Bjerge gjennemskaarne Land, og Kampen skulde føres imod Landsmænd og Forbundsfæller; desuden manglede Protestanterne den religiøse Begeistring, og kun med Uvillie forlode mange Familiefædre deres Hjem for at træde under Vaaben. Hos Katholikerne forholdt dette sig tildeels anderledes. Endog i de Kantoner, i hvilke Protestanter og Katholiker boede ved Siden af hinanden, saasom i St Gallen og Aargau, havde Ophidselserne fra Syvkantonerne ikke været ganske uden Virkning; en vis Oprørsbevægelse gjærede der, uden at det dog kom til noget egentligt Udbrud. I Syvkantonerne fortsattes Ophidselserne til det Yderste. Det var ikke nok, at Krigen fremstilledes som en Kamp for Arne og Hjem, for den katholske Tro og Fædrenes Frihed, men Jesuiterne og Kapuzinerne forjættede Under, gjorde Krigerne skudfrie og forsikkrede, at de Edsforbundne vilde blive slagne med Blindhed, saasnart de overskrede Grændserne; desuden smigrede man sig med at have de store Magters, i det mindste Frankriges og Østerriges Medhold. Ved disse og flere lignende Midler lykkedes det ogsaa for Øieblikket at opflamme Befolkningen til en ubændig Krigslyst.

Imidlertid kunde det neppe være uvist, til hvilken Side Seieren maatte helde, naar man betragtede Krigsstyrken paa begge Sider. Syvforbundets regelmæssige Tropper

overstege neppe 28,000 Mand; Edsforbundet havde derimod 94,000 foruden Reserven, og Overgeneralen Dufour var en gammel erfaren Krigerafaf Napoleons Skole. Men Syvforbundet satte sin Tillid til de paa alle Angrebspunkter opkastede Forskandsninger, hvilke det forøgede ved at spærre alle Tilgange til sine Lande, deels ved Forhugninger, Miner og Grave, deels ved at afbryde Broerne over Floderne. Stolende herpaa besluttede ogsaa Syvforbundet strax at gaae angrebsviis tilværks, i Haab om derved at dele Edsforbundshæren, og den heldige Begyndelse heraf opflammede endmere Modet og Begeistringen. — Da det ikke ligger i disse Skildringers Plan at beskrive Felttoget i alle dets Enkeltheder, ville vi her blot meddele Hovedtrækkene af Krigens Gang.

Allerede den 4de Novbr., samme Dag som Landdagen udtalede sin sidste Beslutning, begyndte Syvforbundet Angrebskrigen. Det lod St. Gotthardsbjerget besætte og overskred Grændserne af Kanton Tessin. Derpaa søgte dets Tropper ogsaa at trænge ind i Aargau, for om muligt at bringe Katholikerne der til at reise sig, og at yde det for Angreb udsatte Freiburg Beskyttelse. Begge disse Foretagender lykkedes tildeels. General Dufour vedblev imidlertid roligt at ruste og ordne sin Hær og traf andre forberedende Foranstaltninger. Han fik iblandt Andet en midlertidig Censur anordnet, hvorved Aviserne og Dagbladene sattes ud af Stand til at udbrede foruroligende og revolutionaire Rygter og Beretninger, og lod Syvkantonerne afskjære fra al Tilførsel af Levnetsmidler. Men Sagen gik altfor langsom for de Radicales Hidsighed; paa meer end eet Sted var deres Misfornøielse nærved at fremkalde urolige Optrin, og Gene-

ral Dufour maatte allerede før Felttogets Aabning bære Øgenavnet „den store Nøler." Endelig begyndte han Krigen for Alvor. Efter nogle mindre heldige Fægtninger sendte han een af sine Divisioner mod Freiburg. Den 12te Novbr. stode 25000 Mand for Staden og indsluttede den ganske Dagen efter, hvorpaa den blev opfordret til at vende tilbage til sine Edsforbundspligter. I sin Forlegenhed forlangte Regjeringsraadet en Vaabensstilstand, som ogsaa blev indrømmet til næste Morgen den 14de; men da intet Svar indløb, beredte Forbundstropperne sig til et Bombardement. I Staden herskede den største Raadvildhed og Forvirring; Regjeringen opløste sig af sig selv og Regjeringsmændene forsvandt. Under denne regjeringsløse Tilstand blev Freiburg taget i Besiddelse af Edsforbundet ved en Slags Capitulation, hvorved den forpligtede sig til at fratræde Sydforbundet. Stadens Overgivelse uden Sværdslag frembragte et skrækkeligt Røre blandt de freiburgske Tropper; de grød af Harme, raabte paa Forræderi og opløste sig i største Forvirring og under mange Trusler. Nu ophørte ogsaa al Orden, og Tilstanden blev det grueligste Anarki. Forbundstroppernes Indrykning bragte vel øieblikkelig nogen Ro tilveie; men nu satte det radicale Parti sig til Regjeringen og gav sit Had til sine Modstandere fri Tøile. De politiske Fanger sattes i Frihed, og fra forskjellige Sider blev begaaet de største Udskeielser og Haandgribeligheder baade imod Jesuiterne og Andre. Paa Landet vedvarede disse Uordener i flere Dage, og det kostede mangt et Menneskeliv, førend det lykkedes at afvæbne Landstormen og at rense Skovene, i hvilke Voldsmændene søgte Tilhold. Midt under denne Forstyrrelse dannede en sparsom besøgt Folkeforsam-

ling en provisorisk Regjering, hvis første Virksomhed bestod i, at befale Jesuiterne at forlade Kantonet inden 24 Timer, og at konfiskere deres Eiendomme. Edsforbundet lod nu Staden besætte med 8000 Mand og sendte 2 Repræsentanter for at bringe Fred og Orden tilbage i Kantonet.

Freiburgs Fald var det første haarde Stød for Sydforbundet, men det syntes derfor at skulle finde Opreisning i Kanton Tessin, hvor dets Tropper vare trængte ind. Den 17de Novbr. vandt Sydforbundets Tropper en fuldstændig Seier over Tessins Corps paa 3000 Mand, og aabnede sig derved Veien til Wallis og Kongeriget Sardinien; men denne Seier var uden videre Følger. Store Troppemasser rykkede nu frem imod Luzern som Sydforbundets egentlige Hjemstavn. I flere Kolonner droge de frem for fra forskjellige Sider at indeklemme Staden. At denne maatte falde, omtvivlede man ikke i Edsforbundets Hær; General Dufour anbefalede derfor sine Soldater at agte og skaane Kirker og Værgeløse; tillige opfordrede han Luzern til at vende tilbage til sine Edsforbundspligter, og ikke at tirre eller fornærme Edsforbundsbæren. — Imidlertid herskede i Luzern selv en ubyggelig Stemning, og jo mere Faren nærmede sig, desto fuldstændigere udviklede sig Regjeringens Rædsels-System. Alt svævede i Haab, Frygt og ængstelig Forventning. Seierpralende Rygter sattes i Omløb, men Freiburgs Skjæbne dulgtes paa det ombyggeligste, og Enhver, som blot vovede at ymte derom, blev arresteret. Politisoldater belurede allevegne ethvert Ord, og Fængslinger fulgte paa Fængslinger. Endog Brandvagten blev afvæbnet og dens Anfører fængslet, da der opstod Frygt for en Bevægelse i Borgerskabet. Alle Vertshuse blevne ideligen under-

søgte, og hvor flere end tre Personer stode sammen paa Gaderne, drev Politiet dem fra hverandre.

Den 21de Novbr. maatte Zug underkaste sig, og den 22de var den afgjørende Dag for Luzern. Paa denne Dag udviklede Fægtningerne sig til et almindeligt Slag, der især trængte sig sammen ved Gislikon. De Syvforbundne kæmpede med Haardnakkenhed, men bleve af Overmagten trængte ud af alle deres Stillinger. Oberst Salis Soglio udviste megen personlig Tapperhed og maatte saaret forlade Kampspladsen. Det almindelige Tilbagetog satte Luzern i den største Skræk og Forvirring. Baade Krigsraadet og Regjeringsraadet lavede sig ufortovet til Flugt og gave sig ei engang Tid til at holde noget Møde. Statskasserne, Stadens vigtigste Papirer og Segl, og flere andre Ting bleve i største Hast bragte ombord paa Dampskibet. Derefter indskibede sig Statholderen Siegwart Müller og Regjeringens øvrige Medlemmer paa tre nær, som bleve tilbage; dem fulgte Jesuiterfædrene, Kapuzinerne, samt endeel katholske Præster og Nonner, og Dampskibet førte de Flygtende samme Aften over Søen til Kanton Uri. — Ud paa Aftenen ankom den saarede General Salis Soglio til Staden; da han erfarede Hovedmændenes Flugt, udbrød han i bitter Harme, at det angrede ham, at han havde indladt sig med saadanne Skurke. I det store Raad, som imidlertid havde forsamlet sig, erklærede han, at Luzern ikke kunde holde sig, og henimod Midnat flygtede han tilligemed sine Adjutanter paa et andet Dampskib. I ængstelig Raadvildhed raadslog nu det store Raad hele Natten om, hvad der var at gjøre. En mørk Stemning hvilede over Staden, Skovkantonernes Kanoner raslede paa Tilbagetoget gjennem Gaderne, og de

Flygtende ilede modløse til deres Hjem. Hen paa Morgenstunden blev det forsamlede Raad endelig enigt om at tilbyde den fremrykkende General Dufour en Capitulation. Hans Svar lød: „det er for sildigt," — han forlangte ubetinget Underkastelse. Vel havde den flygtede Regjering strax ved Ankomsten til Flyelen udstedt en Proklamation til Luzerns Folk, hvori det hed: at Schultheiß og Regjeringsraad havde, for ikke at blive tvungne til at nedlægge Regjeringsmagten, trukket sig tilbage til Uri, da intet Sted i Kanton Luzern tilbød tilstrækkelig Sikkerhed; men de vare ikke destomindre den retmæssige Landsøvrighed, og den Tid kunde, med Guds Hjælp, nok komme igjen, da de vilde vende tilbage i deres lovlige Stilling. — Men i Luzern brød man sig nu Intet om denne Regjering, og man fandt sig i den forlangte Underkastelse. Det hidtil undertrykte Parti løftede Hovedet i Veiret. Taarne, Porte, Huse bleve strax smykkede med Edsforbundsfaner, og under et tusindstemmigt Leveraab af Indvaanerne rykkede, den 24de Novbr., tre Divisioner ind i Staden. Men denne Glæde blev heller ikke her ublandet. Her ligesom i Freiburg begik flere af de tilbagevendende Flygtninge og endeel af de radicale Soldater mange Voldsomheder og raae Udskeielser. Iblandt Andet stormede de Jesuiterklosteret, Siegwart Müllers og Fleres Huse, hvilke de ødelagde i det Indre. Ogsaa Landboerne, som tause strakte deres Vaaben og ikke strax kunde finde sig tilrette i den uventede Vending, maatte lide baade Vold og Forbaanelse af Seierherrerne, blandt hvilke dog især Soldaterne fra Bern og Baselland viste mest Raahed. — Efter Luzerns Fald underkastede Skovkantonerne sig uden Modstand. Wallis var det sidste Kanton, der kapitulerede den

29de Novbr., og modtog en Besætning af 8000 Mand Forbundstropper.

Det var en Selvfølge, at der i det radicale Sveits viste sig en umaadelig Glæde over Udfaldet af Krigen. I Bern blev General Dufour modtaget med de største Æresbeviisninger, og Landdagen besluttede at tilkjendegive ham „Fædrelandets Tak" og ved en høitidelig Deputation at lade ham overrække en Æressabel tilligemed en Forære af 40,000 Sveitserfranker i Guld. Ivrigt vedtog Landdagen, at Sybkantonerne, under Forbehold af deres Ret til de Skyldige, skulde udrede Krigsomkostningerne, der bleve anslagne til 5,047,100 Franker, og at de skulde holdes besatte af Edsforbundets Krigsfolk, indtil denne Sum var betalt.

Neppe var Sybforbundet faldet, førend en ny Forvikling med et andet Kanton og med en af Stormagterne truede med at udvikle sig af Landdagsbeslutningen af 20de Juli. Det er bekjendt, at Fyrstendømmet Neufchatel staaer i en eiendommelig Stilling, da det baade er Medlem af det sveitserske Edsforbund og erkjender Kongen af Preussen som sin Fyrste. Under Forhandlingerne om Sybforbundets Opløsning søgte dette Kanton at unddrage sig sin Forbundspligt ved at paastaae Neutralitet. Ifølge heraf vægrede det sig for at yde Penge og Mandskab til Edsforbundets Hær, og anraabte Kongen af Preussen om Beskyttelse. Frederik Wilhelm var ogsaa strax ved Haanden med sin Stadfæstelse af den paastaaede Neutralitet, erklærede Krænkelsen af denne Neutralitet for „et Fredsbrud og en Fjendtlighed imod Hans Majestæt," men tilbød ivrigt sin Mægling imellem Edsforbundet og Sybforbundet, hvilket sidste han omtalte, som om

det var en erkjendt lovlig Magt. Det sidste Tilbud kom i alt Fald for sildigt; Sybforbundet var allerede opløst; men i Henseende til Neutralitets-Stadfæstelsen erklærede Landdagen Kongen for uberettiget til at blande sig ind i Edsforbundets Anliggender, og truede Neufchatel med Vaabenmagt, hvis det ikke efterkom sin Forbundspligt. Alle den preussiske Regjerings Spidsfindigheder hjalp Intet. Neufchatel maatte finde sig i at betale en Erstatning af 800,000 Sveitserfranker. — Forresten kom ogsaa de øvrige Magters Mæglingsforsøg for sildigt. Frankrige havde længe arbeidet paa at virke til Fordeel for Sybforbundet, men England holdt sig bestandig tilbage; omsider traadte denne Magt til, og under 30te Novbr. gjordes Landdagen det Forslag, at Gesandter fra de 5 store Magter skulde holde en Conferents med een Affending fra Edsforbundet og een fra Sybforbundet for at bilægge de imellem disse Forbund svævende Stridspunkter. Men ogsaa denne Indblanding kom for sildig. Landdagen afviste Forslaget, og derved forblev det.

Sybforbundet var nu rigtignok opløst, men dermed var endnu ikke Ro og Orden vendt tilbage i Sveits. De idelige Omvæltninger havde bragt næsten alle Kantoner i en stor Finantsnød; men tungest hvilede dog denne paa Sybkantonerne, der, foruden Udgifterne til de foregaaende Rustninger, ogsaa skulde bære alle Krigens Omkostninger og oven i Kjøbet have Besætninger af Edsforbundets Tropper. Dog var dette ikke den eneste Kilde til det Mismod, der efter den uheldige Kamp hvilede over disse Kantoner. Rollerne vare nu blevne ombyttede. De politiske Flygtninge, som vendte tilbage, og den radicale Opposition, som hidtil levede under Trykkets Tvang, vare ikke blot komne til Orde, men

havde grebet Magten, hvilken de slet ikke bedre forstode at bruge, end deres Modstandere havde brugt den. Disse Modstandere maatte nu taale alle Slags Forhaanelser og Krænkelser baade af deres radicale Medborgere og de raae radicale Soldater, der, uden at ændse deres Overgenerals Formaninger, søgte at tilfredsstille deres uædle Partilidenskaber. Under disse mislige Forhold skulde Sydkantonernes Regjeringer omdannes. Da alle de oprettede provisoriske Regjeringer næsten udelukkende bestode af radicale Mænd, var det en Selvfølge, at Forfatningsforslagene bleve i radical Aand; men dog viste sig her den Synderlighed, at man søgte at berøve Folket dets Veto, lige i Modsætning til, hvad der var skeet ved Revolutionerne i Waadt, Genf, o. s. St., og vel egentlig havde sin Grund i Partiets Frygt for ved dette Veto engang igjen at tabe Magten.

De provisoriske Regjeringer vilde imidlertid bruge Tiden, medens den var deres, og ilede derfor med at sætte deres radicale Hovedplaner igjennem i en Hast. Stærkest viste dette sig i Luzern, Freiburg og Wallis. I disse Kantoner blev det en fælles Beslutning, at paalægge de forrige Regjeringsmænd Ansvaret for Krigsomkostningerne, — en Bestemmelse, der ogsaa udvidedes til Geistligheden og de geistlige Stiftelser, hos hvilke Sydforbundet havde fundet Medhold. I Luzern bleve Medlemmerne af det store Raad og de tre tilbageblevne Regjeringsmænd arresterede og krævede til Regnskab baade for de bortførte Staskasser, hvilke dog vare komne tilbage fra Uri, og for de paalagte Krigsomkostninger. Siegwart Müller var over Furca undkommen til Piemont. — Ja, saavidt gik de radicale Partimænd, at de endog forlangte en retslig Undersøgelse til Straf over

Enhver, som havde formaaet Borgerne til at underskrive Begjæringen til det store Raad om Jesuiternes Indkaldelse og raadet til Sybforbundets Oprettelse. Ogsaa Pressen blev lagt under Tvang og Forfølgelse i Luzern, i det de nye Magthavere ikke undsaae sig ved i dette Punkt at anvende Siegwart Müllers Love. Men hvad der for blev lagt ham til Last, fandt Radicalerne nu at være i sin Orden. — Dog fremtraadte den groveste Radicalisme i Freiburg og Wallis. I disse Kantoner blev ethvert Skin af Opposition kuet ved Voldshandlinger, og enhver Formaning til Maadehold mødtes med Spot og Skjældsord. De, der i Freiburg havde virket til at stifte Sybforbundet og søgt at fremme dets Formaal, bleve dømte til at udrede en Bøde af 1,600,000 Franker og desuden til at miste deres politiske Rettigheder i ti Aar. Klostrene, i alt 10 i Tallet, af hvilke 4 vare Nonneklostre, skulde yde et Extrabidrag af 700,000 Fr. Det Samme skete i Wallis, hvor man ei engang skaanede de Reisendes Tilflugtssteder, Klostrene paa St. Bernhard og Simplon, hvilke Regjeringen bemægtigede sig, men dog ikke vovede at ophæve; derimod inddroges Munkeklosteret St. Morits og Nonneklostrene Brieg og Columbey, og desuden lagdes Beslag paa Biskoppens og alle geistlige Eiendomme, hvilke i begge Kantoner forelobigen sattes under Statens Opsigt. Vel gjorde Biskopperne og Paven Indsigelser imod alle disse egenmægtige Indgreb i Kirkens Ret og Eiendomme, men de provisoriske Regjeringer ændsede det ikke, og Landdagen henlagde Pavens Skrivelse ubesvaret.

Disse ere kun enkelte Træk af den i Sveits, efter Sybforbundets Opløsning, indtraadte Tilstand; til Løfterne i Landdagens Proklamation toges ikke mindste Hensyn. Syb-

kantonerne behandledes af Radicalerne som overvundne Fjender, skjøndt det vel hed, at de skulde behandles som vildfarne Brødre, der vare bragte tilbage paa den rette Vei. Der hævede sig ogsaa snart vægtige Stemmer mod den hævnsyge og hensynsløse Adfærd. Luzerneren Dr. Casimir Pfyffer, der stedse havde erklæret sig mod Sybforbundet, optraadte nu med frimodig Dadel over det nu gjældende System og formanede til Maadehold og Mildhed; selv General Dufour ivrede mod den ubændige Voldsaand og Partilidenskabelighed, og flere udmærkede Officerer forlangte med uforbulgt Harme deres Afsked af Edsforbundets Tjeneste. Ogsaa de fremmede Magter begyndte at lade sig høre. Et saakaldet Memorandum af 20 Januar 1848 foreholdt den engelske Gesandt, Stratford Canning, Landdagen: at det laae i Tingenes Natur, at et eneste Parties Overmagt og et andet Parties Ydmygelse, som medførte Vilkaarlighed, var ikke istand til at skaffe Sveits indre Fred og National-Uafhængighed; dertil var gjensidig Overbærelse og Velvillie fornøden, og et svært Ansvar hvilede i denne Henseende paa Landdagen, hvorfor han anbefalede en almindelig Amnesti. Jovrigt erklærede han det baade for uklogt og uretfærdigt, at paalægge de overvundne Kantoner alle Krigsomkostningerne, ligesom han ogsaa dadlede de provisoriske Regjeringers voldsomme Fremfærd med at udskrive Tvangslaan, konfiskere private Eiendomme og geistlige Stiftelser, sætte alle billige Hensyn mod de enkelte Personer tilside, og det i et Land, der var helliget Friheden. Man maatte ikke skuffe sig; — en saadan Sæd kunde umulig bære gode Frugter. Endelig fraraadede han den paatænkte Forbundsrevision indtil roligere Tider, da Partilidenskaben havde et mindre

Spillerum. — Paa dette Memorandum fulgte et andet fra de øvrige fire Stormagter, hvori de talede i samme Aand og forlangte, at de overvundne Kantoner, efter at Edsforbundstropperne vare dragne bort, skulde frit kunne vælge deres Regjeringer; først naar dette kunde skee, var Sveitserforbundet i dets traktatsmæssige Stilling, og først da kunde Kantonerne siges at være i Besiddelse af deres Uafhængighed.

Disse Paamindelser bleve modtagne ligesom de fleste andre fra de store Magter; Formaningerne afvistes som ubeføiet Indblanding i Sveitses indre Anliggender, og Tilstanden forblev den samme. Thi Landdagen kunde ikke, om den ogsaa havde villet, retvel uden at bruge ubeføiet Myndighed, gribe ind i de enkelte Kantoners indre Forhold. Derfor gik Afstemningerne om de nye Forfatninger ogsaa for sig under en mægtig Partitvang, der fandt stor Understøttelse i de radicale Soldaters Nærværelse, og i det Hele faldt ud efter Partihøvdingernes Ønske. Alene i Syvts havde Folket Mod nok til at lade Forslaget til den nye Regjering falde igjennem til største Forbauselse for hele Sveits. Allevegne fra vare imidlertid Jesuiterne allerede forsvundne; nu stadfæstede Landdagen deres Forviisning ved en Beslutning af 31 Januar 1848; og efterat den havde anbefalet Kantonerne en indskrænket Amnesti og udnævnt en Commission til Forbundsforfatningens Revision, udsatte den, den 16 Februar, sine Møder paa ubestemt Tid. Dagen før Revolutionens Udbrud i Frankrige, den 23 Februar, bleve Syvkantonerne endelig befriede fra deres Besætninger af Edsforbundets Tropper.

I det vi her standse ved Tidspunktet for Februar-Re-

volutionens Udbrud, ville vi slutte dette Kapitel med en lille Fortælling, som med Hensyn til denne Revolution ikke er umærkelig. Under sin Landflygtighed for over 50 Aar siden havde Kong Ludvig Philip fundet et Fristed hos Borgermester Tscharner og Landfoged Jost i Reichenau, og havde siden oftere yttret: han vilde prise sig lykkelig, hvis han engang i Gjerning kunde vise dem sin Taknemmelighed. En Datterson af denne Landfoged Jost tjente som Officeer i Syvforbundets Hær. Landflygtig efter dennes Nederlag, erindrede han sig hint Kongens Tilsagn, gik til Paris og fik Audients. Kongen erindrede og holdt sit Løfte. Den unge Sveitser blev ansat som Lieutenant i den franske Hær, erholdt en ansselig Forøring i Penge og Forsikkring om den kongelige Naade. Ikke mange Dage efter at have betalt sin Taknemmeligheds Gjæld fra sin Ungdoms Landflygtighed, var Kong Ludvig Philip atter en Landflygtning og maatte nu som Olding igjen søge et Fristed i et fremmed Land.

XVII. Kapitel.

Italien.

Rom.

Det unge Italiens Virksomhed. Fængslinger i Ravenna. Opstandsforsøg i Rimini. Hadet imod Tydskerne. Tilstand og Stemning i Rom. Pave Gregor den Sextendes Død. Pius den Niendes Valg. Hans Personlighed. Stemning ved hans Valg. Hans Opgave. Hans Frisindethed og Folkevendest. Begyndelsen paa hans Reformer. Almindelig Amnesti. Festlighed derover. Hyldinger for Paven. Forskjellige Yttringer af Opposition. Det nye Italiens forøgede Virksomhed; Pavens Advarsel. Urolige Optrin formedelst Kornmangel. Politiske Partier i Rom. Pressen. Fortsatte Reformer. Raadgivende Forsamling. Sammenstød mellem Partierne. Grassilini. Valgfesten. Tilstanden i Provindserne. Nygter i Rom. Erklæring til Folket fra Kardinal Gizzi om Pavens Planer. Folkestemning derefter. Ciceruvachio. Den store Sammensværgelse. Borgergarden. Pater Ventura. Pavens Taksigelse for Folkets Hylding.

1845—1847.

Alle de i Italien trufne Politiforanstaltninger vare ikke istand til at forebygge Yttringer af det „unge Italiens" Virksomhed, der aabenbarede sig i stedse nye revolutionaire Forsøg. Kirkestaten var nu især Formaalet for dette Forbunds Bestræbelser, og om det end for Øieblikket ikke udrettede noget Stort, holdt dets uafladelige Bevægelser dog Gemytterne i en bestandig Uro. I Ravenna viste sig i 1845 en Uroligheds-Aand, der ikke ændsede Kardinallegatens Formaninger til Lydighed og Orden, og foranledigede mange Fængslinger. Allerede i Marts Maaned bortførtes omtrent 100 Fængslede til forskjellige Fæstninger, — en Strenghed, der strax fulgtes af revolutionaire Opraab til ikke at

taale Regjeringens „tyranniske Skridt". Revolutionaire Udsendinge fra London, Paris og Sveits gjennemstreifede Landet, og udbredte alle Slags oprørske, især communistiske Skrifter; Fænglingerne fortsattes, Garnisonerne omskiftedes og Militaircommissioner oprettedes til at foretage Undersøgelser, men alt dette afskrækkede ikke Revolutionsmændene. Et Par Hundrede af disse snege sig virkelig i Land hen paa Sommeren og listede sig ind i Staden Rimini. Her toge de Leiligheden iagt; under et offentligt Boldspil reiste de sig paa et givet Tegn og bemægtigede sig Staden, den 24de Septbr. Det Haab om at fremkalde en Revolution, som var bygget paa dette dristige Foretagende, strandede alligevel, da de pavelige Tropper med usædvanlig Raskhed rykkede frem fra alle Kanter. Efter tre Dages Forløb maatte Revolutionsmændene atter forlade Rimini; nogle af dem gik til Soes, andre adspredte sig i det Toskanske, hvor de siden blevne paagrebne. Men uagtet de revolutionaire Forsøg mislykkedes, arbeidede Revolutionsaanden dog i det Skjulte og gav sig ofte Luft i hemmelige Overfald og Snigmord, hvorfor især Politiembedsmændene vare udsatte. Revolutionen i Polen var heller ikke uden Indflydelse paa Italien. Medens Østerriges Opmærksomhed var henvendt paa sine polske Provindser, forsømte det „unge Italien" ikke at bearbeide Befolkningen i Lombardiet og at fremkalde et bittert og uudslukkeligt Had imod Tydskerne, og snart mærkedes et større Røre end hidindtil. Den østerrigske Regjering saae nok hvad der gik for sig i Italien, og forøgede i al Stilhed sin Krigsstyrke i Lombardiet paa samme Tid, som den lod Krigsskibe krydse i det adriatiske Hav for at forebygge enhver mulig Landgang fra Korfu eller Malta. I selve Rom herskede en

idelig Uro og Frygt, som bragte den pavelige Regjering til at være bestandig rustet og at tage strenge Forholdsregler. De Fængsledes Antal voxede daglig, men Stemningen mod det herskende System blev derved kun værre. Pave Gregor **XVI.** havde en uovervindelig Skræk for alle politiske Forandringer, og alle de gode Raad han fik af Stormagterne, især af Østerrige, at mildne den mørke Stemning ved at indføre saadanne Forbedringer i sit Land, som svarede til Tidens Fordringer, bleve uden al Virkning. Med en paafaldende Ubøielighed modsatte han sig Indførelsen af Jernbaner, Forbedring i Folkeunderviisningen o. m. d., og Censurens Strenghed lagde Baand paa enhver Tankens frie Ytring. Allevegne var Bröst og Misbrug, saa at der hos det romerske Folk var en levende Længsel efter en Forandring i den pavelige Regjering, — en Længsel, der nu snart og uventet skulde tilfredsstilles.

I Slutningen af Mai 1846 blev Pave Gregor **XVI.** pludselig syg og døde den 1. Juni. Før Solens Nedgang gav Kapitoliets store Klokke Signalet, hvorpaa alle Roms Klokker istemte Dødsringningen, der i Forening med Kanonskud fra Engelsborg bebudede Romerne, at Kirken var uden synligt Overhoved og Kirkestaten uden Regent. Hele Rom var i en mørk og ængstelig Spænding. Man erindrede sig den Fare, hvori Staten efter Pius **VIII**'s Død 1830 (3 D. S. 280) kom under det langvarige og tvivlsomme Pavevalg, skjøndt det ikke var Gregors Død, der gik Mængden til Hjerte; thi endog medens han laae Lig, saaes de sædvanlige Ledliggængere at drive deres Kortspil og Lege med lystige Skrig tæt ved Vatikanet, hvor den Døde laae; men der herskede dog en almindelig Frygt baade for Stemnin-

gen i de nordlige Provindser og for det revolutionaire Parties Planer. Ogsaa mærkedes dette Parties Virksomhed paa adskillige Maader; ikke alene voxede Mængden af de udbredte Oprørsskrifter, men flere Embedsmænd, selv Officerer faldt hist og her for de politiske Morderdolke, og Rygtet gik, at den spanske General Prim havde forenet sig med Mazzini for at fremkalde en Revolution i Italien. Vel toge de Styrende alle mulige Forholdsregler for at opretholde Orden og Sikkerhed, men det var dog, som om de følte Jorden gløde under deres Fødder, og som om de erkjendte, at det hidtil fulgte System ikke længere kunde bestaae. De skyndte sig derfor med at foranstalte det nye Pavevalg, der ogsaa foretoges med en saadan Hast, at man ei engang gav sig Tid til at oppebie de udenlandske Kardinalers Ankomst. Folket i Rom havde fæstet sine Øine paa Kardinal Micara, og Plakater paa Gadehjørnerne fordrede ham valgt; thi en Romer vilde det have eller i det mindste en Mand, der var født i Kirkestaten. Micara var gammel og svagelig; men Kardinalerne indsaae, at baade Tiden og Omstændighederne krævede en Mand til Pave, som forenede Kraft og Bestemthed med Maadehold og Forsonlighed. Den 14de Juni 1846 droge Kardinalerne ind i Conclavet, men den egentlige Afstemning varede kun 34 Timer, og den 17. udraabtes som Pave Kardinal Johan Maria Mastai Ferretti, som antog Navnet Pius **IX**. Han var af en grevelig Slægt, født i Sinigaglia den 13de Mai 1792, altsaa nu 54 Aar gammel, en Mand af en rank, smuk Skikkelse med regelmæssige Ansigtstræk, milde og venlige i deres Udtryk, han havde en klar, bøielig, klangfuld Stemme og en Holdning fuld af Anstand og Værdighed. Han havde ikke som

sin Forgænger, Gregor, tilbragt en stor Deel af sit Liv som Munk indenfor de stille eensomme Klostermure, men var først i en modnere Alder traadt ind i Kirkens Tjeneste og havde siden som Biskop af Imola taget virksom Deel baade i Kirkens og Statens Styrelse. Hans Ædelmodighed og Frisindethed var allerede bekjendt. Hans hurtige Valg overraskede Romerne, som, da de hørte Kanonskuddene fra Engelsborg, i tusindviis strømmede til Qvirinalet. Valget blev hilset med umaadelig Jubel, og et tusindstemmigt Raab anholdt om Velsignelsen, da Pius **IX.** første Gang viste sig for Folket paa Qvirinalets Balkon. Den samme Jubel gjenlød i Provindserne, selv i Bologna, da hans Valg blev bekjendt.

Store Forhaabninger knyttede sig til det nye Pavevalg, og disse Forhaabninger vilde neppe heller være blevne skuffede, dersom Italienerne havde forstaaet at beherske deres ubundne Phantasi og tillige havde kunnet begribe en Paves og deres egen Stilling. Den vanskelige Opgave, der var stillet Pius **IX.**, var neppe skjult for ham selv. Paa den ene Side et Folk, deels nedsunket i Uvidenhed og Ladhed, deels gjennemtrængt af de meest overdrevne Frihedsfordringer, — og paa den anden Side et Stilstandsparti, bestaaende af en mægtig Geistlighed og dens Ordener, en riig og fordringsfuld Adel, og endelig han selv i en Stilling som Regent, der var bunden ved de mange Baand, som fra den kanoniske Ret holdt Paven omslynget baade som geistlig og verdslig Herster. Thi som Eneherster ved Guds og Kirkens Valg kunde han vel gjøre Forandringer og Forbedringer i Forvaltningen, men ikke bortgive, hvad der ikke var hans, men Kirkens, det er, — efter den katholske An-

skuelse, — Guds Rettigheder, — altsaa kunde han ikke bortgive Noget af Pavestolens Magt uden at overtræde de guddommelige Bud. Dette Synspunkt er det nødvendigt at holde fast, naar en retfærdig og upartisk Dom skal fældes over Pius **IX**'s Regjering. Det var vistnok hans alvorlige Hensigt at give Folket alle de Rettigheder og Friheder, som kunde forenes med Pavestolens Stilling, og flere dygtige og frisindede Mænd sluttede sig til ham i denne Plan; men han begik strax fra Begyndelsen af den Feil, som Guizot ogsaa siden bebreidede hans Regjering, at han ikke forklarede Folket sin Stilling og hvorvidt hans Reformer kunde gaae, men derimod vakte Forventninger og Forhaabninger uden Maal og uden Grændser. Thi da Yttringerne af disse grændseløse Forhaabninger bragte ham til den Erkjendelse, at en saadan Forklaring var nødvendig, kom den for sildig, og var og forblev uden Virkning.

Pavens Frisindethed blev snart almindelig bekjendt, og Rom vrimlede daglig af nye Rygter om alle de Planer, han allerede havde lagt eller var ifærd med at lægge og vilde iværksætte. Da de alle gik ud paa at smigre Romernes Ønsker og Forhaabninger, steg hans Yndest Dag for Dag. Hertil bidrog ogsaa den Ligefremhed og Fordringsløshed, der udmærkede hele hans Færd. Det havde altid været vanskeligt at faae Paven i Tale; nu gav han hver Uge Audients, hvor Adgang til ham stod aaben for Enhver. Man havde aldrig været vant til at see en Pave tilfods i Roms Gader; saameget mere maatte Romerne fyldes med glad Overraskelse, da Pius med et lidet Følge ofte saaes at vandre om i Staden og uventet besøge et eller andet Kloster, en eller anden offentlig Stiftelse, o. d. — Saa-

snart Kroningen var forbi, begyndte han paa Iværksættelsen af sine Planer: han nedsatte da en saakaldet **Consulta di stato** af 6 Kardinaler for at raadslaae om Forbedringer i alle Grene af Forvaltningen, han lod sig forelægge Planen til en Jernbane, til en forbedret Folkeunderviisning, o. m. d., — han opløste de i Provindserne bestaaende Militaircommissioner, standsede alle Processer for politiske Forseelser og, skjøndt ingen almindelig Amnesti, som man havde ventet, endnu blev forkyndt, trøstede man sig dog med det Haab, at en saadan vilde komme, hvergang man erfarede, at Paven havde benaadet flere politiske Fanger enkeltviis. — Ethvert af disse og andre lignende Skridt bleve hilsede med umaadelig Jubel, og aldrig lod Paven sig offentlig see, uden at Mængden jo stimlede sammen og fyldte Staden med Hylding og Glædesraab, og Bladene vrimlede af Sonnetter og Lovpriisningsdigte. Men høiere kunde Begeistringen og Jubelen ikke stige, end det skete den 17 Juli. Paa denne Dag udkom en Bekjendtgjørelse, som forkyndte en almindelig Amnesti for alle politiske Forseelser, hvorfra blot Geistlige, Officerer og Embedsmænd, der havde forbrudt sig, vare undtagne. Folket flokkedes først sammen paa Gadehjørnerne for at læse Bekjendtgjørelsen, derefter strømmede de i mange Tusinde til Monte-Cavallo med et Jubelraab, som rungede over hele Rom; tre Gange maatte Paven frem for at modtage det berusede Folks Hylding. Staden blev derpaa prægtig illumineret og et stort Fakkeltog ilede gjennem Gaderne. De samme Glædesyttringer fornyedes den følgende Aften, og da Pius næste Morgen kjørte til Kirken, overøstes han med Blomster, og fra alle paa det skjønneste smykkede Huse lød Haandklap og Taksigelser. Paa Tilbageveien fra Kirken

spændte Mængden Hestene fra Vognen og trak den til Quirinalets Trappe, hvor en stor Skare af de fra Fængslerne Løsladte stod for at bringe deres Befrier deres Tak. Ogsaa nu maatte Paven atter frem og udtale Velsignelsen over det forsamlede Folk. I mange Tider havde Rom ikke gjenlydt af en saa begeistret og berusende Jubel og Hylding; den blev endog Pius **IX**. selv besværlig, saa at han den følgende Dag ved Statssecretairen lod sit Ønske offentlig kundgjøre, at de mange Festligheder nu maatte have Ende. — Ogsaa i Provindserne lød den samme Jubel; i flere Byer, som Posten ankom til om Natten, vækkedes Indvaanerne ved Trommeslag, hvorpaa Amnestikundgjørelsen festligholdtes med Illumination og Fryderaab. Begeistringen for Pius **IX**. vidste tilsidst næsten ikke mere, i hvilken Skikkelse den skulde træde frem; den gav sig Luft i Damernes Klæder, Hatte, Shavler og Blomster, i Mændenes Halstørklæder, Lommetørklæder, Brystnaale, o. s. v. — Alt skulde være i de pavelige Farver, i Guult og Hvidt, — Alt skulde være prydet med Pavens Billede, Vaaben eller Afbildninger af hans Triumftog, og denne Begeistring fandt Næring i de fremskridende Reformer, hvori Kardinal Gizzi, der var udnævnt til Statssecretair, trolig stod Pius bi. Til disse begyndende Reformer regnede man en Commission til at gjøre Forslag til Oprettelse af et Ministerraad, — en anden til Omarbeidelse af den criminelle og borgerlige Lovgivning, — Anordningen af en Kontrol med Klostres, Hospitalers og offentlige Stiftelsers Indkomster, — Bebudelse af en Forbedring i Provindsernes Bestyrelse, af en Municipallov og Communalforvaltning, o. s. v. — Trods det af Paven yttrede Ønske vedblev dog de offentlige Hyldinger ved enhver

Leilighed, saa at Kardinal Gizzi under 8 October i hans Navn maatte befale, at alle Fester til Ære for den hellige Fader skulde ophøre.

Den forstandige Pius **IX**. indsaae vistnok selv, at megen Illusion laae til Grund for de idelige og overspændte Hyldinger; det kunde heller ikke feile, at jo de overdrevne Frihedsforventninger maatte fremkalde Modbestræbelser. Det manglede ikke paa Ytringer endog i selve Italien, at Paven gik for rask frem med sine Reformer, og allerede nogle Maaneder efter Pius' Valg mærkedes det, at der blandt Geistligheden vilde danne sig en Opposition imod den nye Paves Reformplaner. Da Kardinallegaten i Bologna skulde bekjendtgjøre Amnestien, ledsagede han den med en Kundgjørelse, der stod i Strid med den pavelige Anordnings Indhold; Legaterne i Pesaro og Urbino søgte at holde den ganske tilbage, og flere gjenstridige Embedsmænd maatte afsættes og tiltales for Retten. Forbundet, „det nye Italien" forholdt sig roligt, saalænge den grændseløse Begeistring for den nye Pave varede; men aldrig saasnart mærkedes det, at en Opposition var tilstede, for det atter begyndte sin Virksomhed, især stræbte det at bearbeide Ungdommen for sine Planer, at udbrede alle Slags Rygter om de mange Frihedsplaner, Paven vilde iværksætte, og som Revolutionsmændene vel vidste vare umulige, saasom at Paven var sindet at oprette en Nationalgarde, at give Staten en constitutionel Forfatning, o. m. d. I en Omgangsskrivelse af 24 August advarede Statssecretairen mod alle slige løse Rygter, og Legaterne fik Befaling til med Kraft at træde alle Uordener imøde og ikke, formedelst Naaden, tabe Retfærdigheden af Syne. I en anden Omgangsskrivelse af

9 Novbr. 1846, som Paven selv udsendte, efter at han med den sædvanlige Høitidelighed havde taget Laterankirken i Besiddelse, mindede han om, at han med alt sit Frihedssind dog var Pave, og at man ved Forventningerne om hans Reformer vel maatte betænke dette. Han beklager i dette Skrift den frygtelige Krig, som i denne Tid førtes imod den katholske Kirke; — „Vi gyse i Sjælen — siger han — og for„tæres af den bitreste Smerte, naar vi tænke paa alle de „Ulykker af Vildfarelser, de mange og mangehaande skade„lige Konster, Efterstræbelser og Ænker, med hvilke „Sandhedens og Lysets Avindsmænd og Bedrageriets mest „ovede Mestre arbeide paa at udslukke al Tragten efter Guds„frygt, Retfærdighed og Retskaffenhed i Alles Sind, at for„dærve Sæderne, at forvirre guddommelige og menneskelige „Rettigheder, at ryste og rokke den katholske Religion og det „borgerlige Samfund, ja om det kunde skee, forstyrre dem i „Bund og Grund.“ o. s. v. — Den alvorlige Tone, hvori Paven her talede, vidnede nokfom om, at han ikke miskjendte Vanskeligheberne, der stode i Veien for en rolig og sikker Udførelse af hans Reformer. Til de Bekymringer, han allerede dengang havde, kom ogsaa snart andre. Kornhøsten i Kirkestaten faldt maadelig ud i Aaret 1846, og paa flere Steder foraarsagede den indtrædende Dyrtid urolige Optrin hen paa Vinteren. Mængden sammenrottede sig, opbrød Kornhusene og følgte Kornet til en Middelpriis, hvilken vel, saasom i Perugia, blev tilstillet Eierne. Hertil kom en stor Oversvømmelse af Tiberen, som ogsaa medførte megen Elendighed. Vel gjorde Paven Alt, hvad der stod i hans Magt, for at lindre Nøden, men endnu i Marts 1847 forefaldt betydelige Uroligheder baade i Velletri, Rieti og andre Stæ-

der, hvori politiske og communistiske Ophidselser blandede sig. Bønderne i Provindserne begyndte at tale om Uddeling af Korn uden Betaling, og i Nærheden af Bologna sammenrottede sig over 2000 Landboere for at tvinge Eierne til at give sig tredobbelt Løn for at bearbeide deres Marker, saa at der maatte Dragoner til for at adsplitte dem.

Uagtet man under denne Tilstand endnu vedblev at vise Pavens Person den samme Hylding, traadte dog de politiske Partier allerede i Begyndelsen af 1847 tydeligere frem; man skjelnede nu imellem Liberale, Progressister, Conservative, den nye Regjerings, den gamle Regjerings- og det unge Italiens Tilhængere. Disse Partier arbeidede imod hverandre, og Dolkestød, Snigmord o. d. hørte paa flere Steder til Dagens Orden. Imod Paven opdagedes flere Komplotter, i hvilke Præster og Munke vare indviklede. Ogsaa Pressen begyndte at udarte paa en skrækkelig Maade, saa at den pavelige Regjering saae sig nødsaget til at lægge den i strammere Baand. Ved et Edict indførtes i Marts 1847 en Stempeltaxt for alle Blade i Kirkestaten; men denne Foranstaltning bragte alle Bladskrivere og Bladudgivere i Rom i Harnisk. En Forsamling af 30 Bladskrivere besluttede, ikke at udgive et eneste Blad, før denne Stempeltaxt var hævet, og en Adresse i stærke Udtryk blev i den Anledning indgivet til Paven. Om Natten nedrev Folket Edictet, som var opslaaet paa Gadehjørnerne, og paa flere Steder nedtoges Pius **IX**'s Vaaben og Gregor **XVI**'s opsattes istedenden. Dog fandt Edictet ogsaa sine ansete Forsvarere, og Pius, som ved sin næste Udfart saae noget svag og medtaget ud, modtoges vel med det sædvanlige Hyldingsraab, men

dog var dette ogsaa blandet med Raabet: at han skulde have Tillid til Folket.

Dette var den første egentlige Misstemning, der i Rom yttrede sig lydelig under den nye Paves Regjering, men den blev ikke den sidste. De hemmelige Presser arbeidede fra nu af med en Frækhed, som gik over alle Grændser, oprørske Skrifter kom ind udenlands fra, og alle Politiets Bestræbelser for at standse dette Uvæsen vare frugtesløse. Vel fornyedes den gode Stemning atter for korte Tider, hvergang en ny Reform begyndte at vise sig, hvilket var Tilfældet, da Paven udgav en Forordning mod Aager, stillede Jøderne i Rom paa samme Fod som Statens øvrige Borgere, med Tilladelse til at boe udenfor Jødegvarteret Ghetto, fornyede den geistlige Orden Piano og erklærede, at han ikkun vilde uddele geistlige Værdigheder efter Dyd og Fortjeneste, og da han lovede at oprette et Ministerraad og under 19 April 1847 kundgjorde sin Beslutning, at Deputerede fra Provindserne skulde indkaldes til en raadgivende Forsamling, hvori ogsaa Mænd, som ikke vare Geistlige, skulde have Sæde, grebe Romerne atter til det sædvanlige Middel, at tilkjendegive ham deres Taknemmelighed ved et stort Fakkeltog. Men i denne sidste Foranstaltning vilde den overspændte Phantasi strax see Begyndelsen til en constitutionel Forfatning, skjøndt det var tydeligt nok, at Paven blot vilde afskaffe gamle Misbrug og under en passende Frihed fremme Folkets materielle Vel. Regjeringspartiet paaskjønnede alle Pavens Bestræbelser og forberedte en ny Festlighed til Aarsdagen for hans Valg den 16 Juni, men paa den anden Side virkede ogsaa et andet Parti hemmeligt for at forøge den ulmende Misstemning over, at den virkelige Iværksættelse af

de forventede Reformer ikke gik hurtig nok, og for at fremkalde større og større Fordringer. Denne Misstemning bragtes derved ogsaa til den Høide, at der fremkom et Sammenstød med Politiet, hvorved Valgfesten nær var gaaet overstyr. Ved denne Leilighed faldt nu et brændende Had paa Governatoren eller Politimesteren Grasselini, der hidtil havde været Folkets Yndling, men nu blev en Gjenstand for dets uforsonlige Forfølgelse. Valgfesten kom imidlertid istand, og Pius blev hilset som „Folkets Fader;“ alligevel drog en stor Mængde om Aftenen hen udenfor Senatoren, den gamle Fyrste Corsinis Pallads og, efterat have nødt ham til at træde frem, anmodede ham med høie Raab om at være betænkt paa det romerske Folks Rettigheder og anvende Alt, hvad der stod i hans Magt, for at Staden igjen kunde faae Municipalforfatning.

Paa samme Tid indløb fra Provindserne baade ubehagelige og sørgelige Efterretninger. Foruden de gjentagne Korntumulter forefaldt flere Steder mange Uordener, især Angreb og Snigmord paa Politiets Embedsmænd. Ogsaa de politiske Partier førte en hemmelig Krig imod hverandre; de hjemkomne Fanger og Landsforviste myrdede deres gamle Fjender, naar Leilighed dertil gaves, saa at man i Faenza og Imola talte 26 Mord i to Maaneder. Det var naturligt, at sligt et blodigt Uvæsen maatte harme den retsindige Pave; der udbredte sig ogsaa det Rygte, at han begyndte at mistvivle om Muligheden af at kunne gjennemføre de paatænkte Reformer og havde i Sinde at stige ned af St. Peders Stol og trække sig tilbage i et Kloster. Dette Rygte var vistnok uden al Grund, men Saameget er vist, at Pius selv synes efterhaanden at være bleven bange for den Mængde

overspændte Ønsker, overdrevne Fordringer, og den Uroligheds-aand, der viste sig hos hans Folk. Thi nu lod han udgaae en saadan offentlig Forklaring om Pavens og Folkets gjensidige Stilling, som efter Guizots Mening burde være fremkommen ved Begyndelsen af hans Valg. I denne Forklaring, som den 21 Juni 1847 udgik fra Statssecretairen, Kardinal Gizzi, mindedes det romerske Folk om de Forandringer til det Bedre, som allerede vare skete under Pius **IX**'s korte Regjering. Til disse Forbedringer regnedes den almindelige Amnesti, de offentlige Audientser, Tilladelse til Jernbanernes Anlæg, Forbedring i Folkeunderviisningen, Nedsættelse af en Commission til Lovenes Omarbeidelse, Udkastet til en Municipalforfatning for Rom, Oprettelsen af et Ministerraad, o. m. Derpaa hedder det, at hans Helligbed Paven var fast bestemt paa videre at følge den betraadte Vei, som førte til Forbedringer, at forberede disse Forbedringer Skridt for Skridt med modent Overlæg og indenfor de Grændser, der vare ham foreskrevne af de væsentlige Betingelser for den katholske Kirkes Souverainitet og verdslige Regjering. For denne duede visse Former ikke, nemlig saadanne, som satte Souverainiteten i Fare eller dog forringede den udvortes Frihed og Uafhængighed i Udøvelsen af den høieste Magt, for hvilken Frihed og Uafhængighed Gud i sine Raadslutningers Dybde havde villet, at et verdsligt Fyrstendømme skulde være underlagt den hellige Stol. Den hellige Fader kunde ikke sætte sig udover de Pligter, som en ukrænket Bevaring af Det, der var ham anbetroet, paalagde ham. Han havde derfor med dyb Smerte bemærket, at nogle overspændte Hoveder vilde benytte de nuværende Omstændigheder til at forskaffe Meninger og Lær-

domme en Udbredelse og Gyldighed, hvilke vare stridende imod hans Grundsætninger og hans rolige fredelskende Sind; — de opvakte i Folket Ønsker og Forhaabninger om Reformer, som overskrede de ovennævnte Grændser. — Dernæst udtrykte han sin Smerte over de Misgjerninger, der vare udøvede i forskjellige Provindser, og de Oplob, der paa flere Steder vare skete under Paaskud af Kornmangel, hvorved Voldsomheder vare udøvede mod Personer og Eiendom, og Forstyrrelse af den offentlige Orden havde fundet Sted. — Endelig takkede han for de ham ved offentlige Festligheder givne Beviser paa Taknemmelighed, men bad, at der nu maatte være en Ende paa de overordentlige Folkesammenkomster og Folkedemonstrationer, som foranstaltedes ved alle Leiligheder, med mindre Tilladelse dertil var erholdt paa indgiven Ansøgning, og at man vilde beflitte sig paa en Stemning, der førte til Orden og Samdrægtighed, som var et Folks største Roes.

Denne Bekjendtgjørelse blev modtaget med meget forskjellige Følelser. Progressistpartiet, som pludselig saae sig skuffet i sine overspændte Forhaabninger, modtog den med Harme, og Bitterheden derover gav sig fra nu af Luft ved mange Leiligheder i en vis Ubøielighed og Trods. Hos Modstandspartiet havde allerede flere af de kundgjorte Reformer været til Forargelse. Iblandt dem hørte den Jøderne givne Tilladelse at maatte boe udenfor Ghetto, den havde hos de troende Katholiker vakt megen Misfornøielse og stor Bevægelse, og havde fremkaldt en aabenbar Feide imellem Jøderne og deres Naboer, de saakaldte Regolanter. Regjeringen fandt Sagen saa alvorlig, at den ansaae det for raadeligt, at tilbagetage den Jøderne givne Tilladelse. Men

hermed var Feiden ikke forbi; hemmelige Ophidselser pustede til Ilden, og Følgerne truede med at blive farlige. Ved denne Leilighed viste en simpel romersk Borger Regjeringen en stor Tjeneste. Denne Mand var Angelo Brunetti, sædvanlig kaldet Ciceruvachio; han havde som Kudsk, senere som Træhandler, erhvervet sig Velstand og besad nu et paafaldende Herredømme over Folkemassen, der næsten ganske lod sig beherske af ham. Allerede under den mislige Stemning ved den sidste Valgfest havde hans mæglende Fremtræden viist en beroligende Indflydelse, nu bestræbte han sig ogsaa for at bilægge Striden imellem Regolanterne og Joderne; dette lykkedes i den Grad, at disse, for at bevidne ham deres Taknemmelighed, efter et Forsoningsmaaltid spændte Hestene fra hans Vogn og trak den lige hen til et Vinhuus, hvor der nu blev holdt et lystigt Gilde. Men uagtet denne farlige Feide lykkeligen var bleven endt, herskede dog en ubyggelig Uro blandt Roms lavere Befolkning. Staden vrimlede paa eengang af en paafaldende Mængde skumle, fremmede Ansigter, i Fabrikkerne yttrede sig stor Utilfredshed iblandt Arbeiderne, og man troede endog at bemærke Bestikkelser til at ophidse Mængden. Den 14 Juli 1847, da man efter erholdt Tilladelse beredte sig til en Fest i Anledning af den tilstaaede Amnesti, udbredte sig et Rygte om en stor Sammensværgelse imod Paven, hvori flere Embedsmænd skulde være indviklede. Paa Gadebjørnerne fandtes Oprorsplakater opslagne, hvilke Politisoldater søgte at rive af, men fandt Modstand deri af Mængden, saa at det nær var kommen til alvorlige Haandgribeligheder. Hele Rom var i en skrækkelig Bevægelse; Borgerne væbnede sig og trak paa Vagt, medens Tropperne holdtes slagfærdige i Kasernerne.

Da denne Uro vedvarede i flere Dage, maatte Amnestifesten, som var bestemt til den 17 Juli, udsættes. Politiet, der hidtil ligesom havde viist Frygt og Svaghed, kom nu i Virksomhed; det foretog mange Husundersøgelser og fængslede omtrent 50 Personer bevæbnede med Dolke og forsynede med falske Passer og anseelige Pengesummer, og man opdagede, at der var udlovet Belønninger til Dem, som vilde fremme Uroligheberne. Under den hele truende Bevægelse, hvis rette Sammenhæng forblev en Hemmelighed, viste den pavelige Regjering en paafaldende Raadvildhed og Svaghed, der nær havde givet Anledning til, at Pave Pius' Tilhængere paa egen Haand havde givet sig ifærd med Hevnens og Folkejustitsens Udøvelse, og kun ved Ciceruvachios utrættelige Bestræbelser bragtes Folket til Rolighed og til at antage en forsonlig Holding. Regjeringens Svaghed tilskreves Kardinal Gizzi, der som Statssecretair blev afløst af en af Pavens Slægtninge, Kardinal Ferretti. Midt under den gjærende Uro ankom han til Rom; Folket modtog ham som en Frelser med høi Jubel og vilde spænde Hestene fra hans Vogn, men han hindrede det, idet han tilraabte Ungdommen: „Efterligner Eders store Forfædre, — de viste sig som Helte, ikke som Heste!" — Ferretti begyndte sin Styrelse med Kraft og Virksomhed. Han fjernede strax adskillige forhadte Personer fra Bestyrelsen, iblandt disse Governatoren Grafselini, som bebyrdedes for at have ladet flere Tusinde Landstrygere uden Pas komme ind i Rom, og at have fortiet den virkelige Folkestemning for Paven. Rom var alligevel endnu fuld af alle Slags foruroligende Rygter, og en hemmelig Uro vedblev at næres ved de hemmelige Presser, Trusselsbreve o. d., hvorimod den nye Governatore alvor-

ligen advarede med den Forsikkring, at han vilde føre sit Embede med Kraft og Fasthed. Borgergarden, som til stor Glæde for den romerske Ungdom var bleven oprettet, bidrog endeel til at vedligeholde Roligheden og Orden, især var den under sin Anfører Carlo Torlonia behjælpelig med at efterspore de Sammensvorne. Ogsaa Ciceruvachio vedblev paa Gaderne at arbeide paa at berolige det deels ængstelige, deels forbittrede Folk, ligesom den begeistrede og veltalende Pater Ventura i Kirkerne virkede til samme Formaal. I en Prædiken, han saaledes holdt i Kirken St. Andrea, hvorhen han havde formaaet den sammenstimlede Mængde til at følge sig, talede han om, at den hellige Jomfru havde beskyttet det romerske Folk for et stort, frygteligt Blodbad; det kunde ikke — sagde han — bedre vise hende sin Taknemmelighed, end ved at gaae frem paa lovlig Maade og ikke gribe til Selvtægt eller Selvhjælp. Herpaa udbragte han et „Leve!" for den hellige Jomfru, for Jesus Christus, for Pius **IX.**, som Forsamlingen hvergang istemte med, og tilsidst udbragte den et „Leve!" for Pater Ventura selv. Fra den nye Statssecretair udkom en Taksigelse fra Paven til Romerne, fordi de under hiin truende Forvirring havde opgivet det af en misforstaaet Iver for den offentlige Orden fattede Forsæt, at gribe ind, og havde adlydt Politiets Formaning og Religionens Stemme. Derhos lovede han at holde det for et Aar siden givne Løfte, paa lovlig Maade og ved den lovlige Øvrighed at haandhæve Souverainiteten og Retfærdigheden imod alle Fjender af Landets Roligheds. Endelig paabød han til Maria Himmelfartsdag en Takkefest og Bøn til den hellige Jomfru for Pavens og Kirkestatens Beskyttelse. Ogsaa i de fleste Italiens Stæder holdtes frivillig

en saadan Fest; selv i Constantinopel udførtes den 22 August et stort Tedeum for Roms Frelse af en stor Fare, ved hvilken Leilighed baade Christne, Tyrker og Jøder skulle have raabt: „Leve Pius **IX.**“ — Forresten begyndte man i Rom at ville paastaae, at den hele Sammensværgelse ikke havde været Andet end tomme Rygter og puur Indbildning af de overspændte Romere; saameget er vist, at uagtet mange Mistænkte vare fængslede og en vidtløftig Undersøgelse blev indledet imod dem, blev den egentlige Sammenhæng med Sammensværgelsen dog aldrig bekjendt.

Den Roligbed, som nu syntes at ville indtræde i Rom, var af kort Varighed og ikkun som en Forberedelse til nye og større Bevægelser.

XVII. Kapitel.

Italien (Fortsættelse).

Rom. (Fortsættelse).

Østerriges Besættelsesret til Ferrara. Strid imellem Østerrigerne og Romerne. Kardinal Ciachis Protest. Forbittret og krigersk Stemning i Rom og Italien. Noteveksling mellem Østerrige og Rom. Leir ved Forli. Beskyldning mod Østerrigerne. Fjendtlig Demonstration mod Østerrige. Pavens Dadel derover. Østerriges Erklæring om Italien. Frygt for fremmed Indblanding. Stormagternes Erklæring om Pavens Reformer. Klosterreform. Jesuiterne. Pavens Forhold til dem. Reformer: Jernbaner, Municipalforfatning. Consultaens Sammenkomst; Pavens Tale. Spænding mellem Consultaen og Regjeringen. Lord Minto i Rom. Bilæggelse af Striden om Ferrara. Mazzinis Skrivelse til Pius den Niende. Fakkeltog i Anledning af Syvforbundets Nederlag i Sveits. Pavens Allocution. Regjeringens Slaphed, Gjæringens Tiltagelse. Fremmede Folkefordringer, Ophidselse. De 35 Artikler, Nyt Ministerraad. Faretruende Oplob. Forholdsregler derimod. Fortsat Gjæring og Uro. Statssecretair Ferrettis Afsked. 1847—1848.

I Wienertraktaten af 1815 indeholdtes den Bestemmelse, at Østerrige havde Ret til at lægge Besætning i de to pavelige Stæder Commachio og Ferrara. Da Kastellet i den sidste Stad var meget indskrænket, vare et Par mindre Klostre blevne indrømmede til Kaserner, medens Officererne indkvarteredes i Staden. I Juli 1847 blev den østerrigske Garnison forøget med en Battaillon Infanteri. Denne Omstændighed vakte strax nogen Opsigt, men da en østerrigsk Officeer om Natten den 1 August blev fornærmet og overfaldet af Pøbelen, lod Kommandanten, Grev Auersperg, fra den Dag af Patrouiller drage omkring i den Deel af Staden, hvoraf Kastellet, Kasernerne og Officeersqvar-

tererne vare indsluttede. Ved Melding herom kom baade Befolkningen og den pavelige Legat, Cardinal Ciachi, i stor Bevægelse og paastode, at Østerriges Ret til Besætning, efter Wienertraktaten, indskrænkede sig til Kastellet alene. Denne Paastand vilde Grev Auersperg ikke give Medhold, og nu lod Legaten ved den offentlige Notarius nedlægge en formelig juridisk Protest imod det østerrigske Kommandantskabs Adfærd. Saasnart Regjeringen i Rom havde modtaget Kardinalens Indberetning, meddeelte Statssecretairen Protesten til alle de fremmede Gesandter, og Kardinal Ciachi blev for sit Mod Dagens Helt i Rom; men Romernes Forbittrelse paa Østerrigerne var grændseløs. Det gamle, i hele Italien ulmende Had til Tydskerne udbrød nu i høie Raab og gjenlød snart over hele Halvøen. Alt skreg paa Krig og der opstod et saa kamplystent Røre, som om et Felttog mod Østerrige allerede stod for Døren. En utrolig krigersk Begeistring greb Borgergarden, som just i de samme Dage havde erholdt sit Reglement; med største Iver øvede den sig fra Morgen og til Aften i Vaaben, og endog Munke- og Nonneklostrene indrettede Officeersqvarterer i deres Sidebygninger. Men der manglede brugbare Vaaben og Uniformer, og den store Ebbe, som fandt Sted i det pavelige Skatkammer, var en betydelig Hindring for at tilveiebringe begge Dele. Til den Ende skete mange frivillige Sammenskud ei alene i Kirkestaten, hvor ogsaa Geistligheden gav sit Bidrag, men i flere af Italiens Stæder. Den ene Stad oversendte den anden Faner, ledsagede af begeistrede og overspændte Talere. Man udkastede alle Slags Krigsplaner; man drømte allerede om, at alle Italiens Folkeslag skulde forene sig for at udjage Østerrigerne deraf, — en Drøm,

der hos Mange gik over til en fast Overbeviisning, da et tomt Rygte udspredte, at Kong Carl Albert af Sardinien havde erklæret sig imod Østerrigernes Adfærd i Ferrara og stillet hele sin Magt til Pavens Understøttelse. Da den pavelige Regjering havde bifaldet Kardinal Ciachis Protest, udviklede sig herom en Noteveksling imellem Kabinetterne i Rom og Wien; men jo mere Østerrige besværede sig over Kardinallegatens usædvanlige og udiplomatiske Fremgangsmaade, og forsvarede sin Besætningsret og Nødvendigheden af de tagne Forholdsregler, desto høiere og stærkere raabte man i Rom paa kraftige Forholdsregler imod Østerrige. Regjeringen, som syntes at maatte føie sig noget efter denne ophidsede Folkestemning, besluttede da, at en Jagttagelseslejr paa 15,000 Mand skulde dannes ved Forli. Aldrig saasnart var denne Beslutning bleven bekjendt, før flere tusinde Frivillige meldte sig til Felttjeneste; selv Kapuzinerne i Perugia erklærede i et Manifest, at de vare beredte til at gribe til Vaaben for Fædrelandet. Franske og polske Officerer strømmede til Rom for at tage Tjeneste. Men da den første Hede var ovre, blev den hele Leir kun til et Veirlys. Imidlertid maatte Østerrigerne i Ferrara døie allehaande grove Forhaanelser og Fornærmelser paa Kaffehuse, Torve o. a. St.; men i et større Omfang førtes Krigen med største Bitterhed imellem de østerrigske og italienske, især de romerske Blade. Disse beskyldte endog den østerrigske Regjering for at have havt Deel i den sidste store Sammensværgelse, og opfordrede Paven til at slynge Bandstraalen. Østerrige førte strax Klage over disse Angreb og besværede sig især over, at hiin Beskyldning ingen Gjendrivelse havde fundet i noget romersk Blad, og forlangte Op-

lysning, om nogen østerrigsk Undersaat havde været indviklet i Sammensværgelsen, hvilket Statssecretairen Ferretti maatte erklære, ikke at have været Tilfældet. Paa Grund af disse Klager saae den pavelige Regjering sig nødsaget til at gjøre en Indskrænkning i Pressens Frihed.

Denne Indskrænkning standsede imidlertid ikke de offentlige Yttringer af Hadet imod Østerrige. Vel var det strengt forbudet Borgergarden at deeltage i Adresser eller blande sig i Regjeringens Sager; desuagtet afholdt den sig ikke fra Uordener og Demonstrationer, og nu benyttede den Aftenen før Marias Fødselsfest, den 8 Septbr. 1847, til en Demonstration imod Østerrige. Paa et i tusindviis udbredt Opraab undertegnet „Italia" blev Rom denne Aften illumineret, hvorpaa en utallig Menneskemængde strømmede igjennem Gaderne med Raabet: „Leve Pius **IX**! Leve Italiens Uafhængighed! Ned med Østerrige! Leve Karl Albert, Konge af Italien!"— Under dette Oplob begav en selvdannet Deputation af Borgergarden, med Prindsen af Canino i Spidsen sig i fuld Uniform hen til Gesandterne fra Toskana og Sardinien for at bringe dem sin Hylding, hvorefter den udførte en fornærmende Demonstration imod den østerrigske Gesandt, Grev Lützow. Regjeringen tog dette Skridt meget alvorligt, og Kardinalstatssecretairen udstedte en i strenge Udtryk affattet Bekjendtgjørelse mod alle rolighedsforstyrrende Foretagender og alle oprørske Demonstrationer; — der skulde — hed det — forfares strengt imod Dem, der saaledes, som i den sidste Tid havde været Tilfældet, fremkaldte saadanne Optrin imod de fremmede Gesandter, som strede mod Pavens gode Forstaaelse med de udenlandske Magter; — han vilde ikke længere taale deslige Skandaler." — Hvad

der ogsaa bidrog til at vedligeholde den ophidsede Stemning var de idelige Rygter om en fremmed Indblanding i Italiens Anliggender; man tænkte herved naturligviis nærmest paa Østerrige. Vel havde denne Stormagt i en Note til de andre fire Stormagter allerede erklæret, at den ikke vilde blande sig i nogen Stats Souverainitets Rettigheder, men at den ved sin geographiske Stilling var opfordret til at have Opmærksomheden henvendt paa enhver Bevægelse i Italien. Ikke destomindre holdt Striden om Ferrara og det almindelige Had til Tydskerne dog Romerne i en bestandig krigersk Spænding, hvortil ogsaa kort efter kom, at Kardinalstatssecretairen Ferretti i en Omgangsskrivelse tilstod Muligheden af, at en fremmed Hærmagt kunde ville rykke ind for at besætte Kirkestaten, og han derhos tillige foreskrev de Forholdsregler, som i et saadant Tilfælde skulde iagttages. At en østerrigsk Indblanding forestod, blev naturligviis heraf en almindelig Tro; det syntes endog at Regjeringen selv virkelig deelte denne Tro, i det Statssecretairen deraf tog Anledning til, i Oktober, at tilstille Stormagterne en udførlig Fremstilling af de politiske Tilstande i Kirkestaten. Svaret lød, som det efter de saa ofte udtalte Grundsætninger var at vente, at der Intet var imod Udførelsen af Pavens Forholdsregler i hans eget Land, ikkun maatte det erindres, at hans verdslige Regjering, ifølge den bestaaende europæiske Folkeret, var knyttet til hans Stilling som Overhoved for den katholske Kirke.

Pius **IX** følte allerede kun altfor meget denne Sammenknyttelse, med hvilken store Hindringer idelig traadte ham i Veien ved Udførelsen af de tilsigtede Reformer. Alligevel fortsatte han sin Gang paa den engang betraadte

Bane. Hvad der i Kirken især laae ham paa Hjerte, var en Omdannelse af Klostrene, saaledes at de kunde komme til at svare til deres oprindelige Bestemmelse, til hvilken Ende han udnævnte en Congregation til at undersøge deres Tilstand saavel i religiøs som i moralsk og oekonomisk Henseende. Dog viste han en paafaldende Varsomhed i at røre ved de kirkelige Indretninger, og det var en temmelig udbredt Mening, at Jesuiterne afholdt ham fra at foretage, hvad han i denne Henseende ønskede. Denne Orden var selv i Kirkestaten ilde anseet. Den berømte italienske Skribent Gioberti, som arbeidede for en italiensk Union med Paven i Spidsen, angreb Ordenen med alle sin Aands skarpe og glimrende Vaaben og opæggede derved Alle imod den. At Jesuiterne følte Angrebet, fremgik deraf, at deres General Roothan, i Septbr., optraadte offentligt som sin Ordens Forsvarer med den Paastand, at Jesuiterne vare fremmede for Politik og aldrig vare Partimænd, ved hvilken Leilighed han med en vis Harme tilbageviste den Beskyldning, der gjordes dem, at de vare i en uafbrudt Sammensværgelses-Tilstand imod Paven. Saameget er vist, at Pius IX. ved flere Leiligheder viste Jesuiterne stor Opmærksomhed og Paaskjønnelse af deres Virksomhed for den katholske Kirkelære, og Jesuiterne forsømte ikke at gjøre stort Væsen deraf, da han tilskrev deres Ordensbroder Peronne et Taksigelsesbrev for dennes Skrift om Marias ubesmittede Undfangelse.

I Statsforvaltningen gik derimod Reformerne raskere frem. Der meddeeltes Tilladelse til Anlægget af to Jernbaner, den ene til Neapels, den anden til Modenas Grændse. Den 2den Oktober kundgjordes den nye Municipalforfatning for Rom; hvilken blev hilset med Jubel og Illumination;

en lignende Festlighed fandt Sted den 14de, da det organiske Reglement for den lovede Statsconsulta eller raadgivende Forsamling udkom, tilligemed en Indkaldelse til i den følgende Maaned; til Illuminationen kom dennegang et Fakkeltog, og Forsamlingen traadte virkelig sammen den 16de November 1847. Dagen i Forveien modtog Paven en Deputation af Forsamlingens Medlemmer, til hvilken han fra Thronen holdt en Tale, som overraskede alle Tilstedeværende ved den paafaldende Heftighed, hvormed nogle Ytringer deri foredroges. Han vilde — sagde Pius — i Fremtiden virke, hvad han kunde, for det offentlige Vel, uden dog nogensinde blot for en Tøddel at formindske Pavedømmets souveraine Magt. Som han havde modtaget samme af Gud, heel og ubeskaaren, saaledes maatte han ogsaa efterlade det hellige Pant til sine Efterfølgere. Tre Millioner Undersaatter og hele Europa kunde vidne, hvormeget han havde gjort for selv at nærme sig Undersaatterne, for at knytte dem til sig, for i Nærheden at lære at kjende og at afhjælpe deres Fornødenheder. Fornemmelig i den Hensigt havde han sammenkaldt en Consulta for at høre dens Mening og drage Nytte deraf. Det var en Skuffelse, dersom Nogen i denne Consulta saae et eller andet selvskabt forjættet Land eller Spiren til en Indretning, der var uforenelig med den pavelige Souverainitet. — Dette Sidste udtalede han med særdeles Heftighed og Varme, — men — tilføiede han med sin sædvanlige Mildhed, — det gjaldt ingen af de Tilstedeværende, om hvis christelig-borgerlige Retskaffenhed han var overbeviist, — eiheller det overveiende Flertal af hans Folk, hvis Hjerter forenede sig med hans i Ønsket om Orden og Eendrægtighed. Men ulykkeligviis gaves der Folk, vel i

Tallet kun faa, men dog nogle, som, fordi de Intet havde at tabe, elskede Uroligheder og Oprør. — Efter denne Tale indlod han dem til Fodkys, gav dem sin Velsignelse og fjernede sig.

Pavens Tale frembragte ikke den tilsigtede Virkning. I Consultaen opstod strax nogen Strid om Indholdet af Adressen; siden drev man paa Offentliggjørelse af Forhandlingerne, og da denne ikke blev bevilliget, udviklede sig derover lidt efter lidt en Misstemning imellem Consultaen og Regjeringen. Ogsaa med Valget af Medlemmerne af Municipalraadet reiste sig Utilfredshed i Rom, hvilken paa en utvetydig Maade gaves tilkjende, da Paven den 24. Novbr. drog i et Festtog til Kapitoliet. Thi det var nu bleven en Slags Sædvane, at Mængden ved saadanne Leiligheder ved Raab eller Taushed tilkjendegav sit Bifald eller Mishag med Pavens Foranstaltninger.

Under den saaledes afvexlende Uroligbedsaand var den engelske Lord Minto, som først havde besøgt Hofferne i Over- og Mellemitalien, ankommen til Rom. Vel optraadte han, som udsendt fra det protestantiske England, ikke her som en offentlig diplomatisk Person, og det vakte ikke blot Opsigt, men ogsaa Mishag hos Romerne, at han i Overkjole og tærnede Beenklæder havde sin første Audients hos Pius **IX.** Alligevel var hans temmelig lange Ophold i Rom neppe uden diplomatisk Betydning, skjønt det ikke lader sig afgjøre, hvorvidt han indvirkede paa den pavelige Politik; saameget synes dog umiskjendeligt, at han ved sin Nærværelse bidrog til at udjevne Striden med Østerrige om Begivenheden i Ferrara, der, i December, blev bilagt saaledes, at Østerrigerne beholdt Citadellet og Kasernerne, men at Vagtposterne

i Staden bleve overgivne til de pavelige Tropper. — Uagtet Indvaanerne i Ferrara ikke vare ganske tilfredse med dette Udfald af Sagen, blev dog Forandringen feiret med en Illumination til Ære for Kardinal Ciachi.

Det var heller ikke uvigtigt for Paven at staae i god Forstaaelse med den mægtige Nabo Østerrige, thi Uroligheds-aanden rørte sig med hver Dag mægtigere i hele Italien. En hemmelig Indflydelse syntes uafladelig at arbeide paa at bringe den politiske Bølgegang til at bruse høiere og høiere. Revolutionshøvdingen Mazzini var naturligviis ingen ørkesløs Tilskuer ved den brusende Tilstand i hans Fædreland. Han rettede endog en Skrivelse til Pius **IX.** selv, hvori han udviklede sin politiske og religiøse Troesbekjendelse og gav denne en saa snild Vending, som om det virkelig var hans Tro, at hans og Pavens Anskuelser i Hovedsagen vare de samme. Det lod ogsaa til, at hans Parti i Rom vilde gjøre et Forsøg paa, hvorvidt det kunde gaae, da det den 3. Decbr., efter Sybforbundets Nederlag i Sveits og Luzerns Indtagelse, med en stor Skare Mennesker bragte Sveitserkonsulen et Fakkeltog i den Anledning. Den Harme, Paven følte ved disse radicale Skridt, udtalede han i stærke Udtryk i en Allocution, som han den 17de Decbr. holdt i Kardinalcollegiet og siden lod offentliggjøre. Iblandt Andet yttrede han deri, at det foraarsagede ham en piinlig Kummer, at saamange Fjender af den katholske Sandhed bestræbte sig for at gjøre de urimeligste Meninger gjældende, og at der gaves Dem, der havde tilføiet ham den Beskæmmelse at yttre den Mening, at han skulde dele deres Daarskab. Han kunde ikke nokſom yttre sin Afsky for en saadan Krænkelse. Dernæst yttrede han sin Bedrøvelse over,

at der endog i Rom selv vare Saadanne, som havde kunnet vise deres Glæde over den sørgelige Borgerkrig i Sveits, o. s. v. — Foruden disse Pavens Yttringer syntes det paa samme Tid, som om den pavelige Regjering fik Betænkeligheder ved at vedblive at gaae saa rask frem med sine Reformer; vist er det, at Kardinalstatssecretair Ferretti selv tabte noget af sin Iver. Men neppe blev dette bemærket, før Gjæringen og Forvirringen i Rom mærkelig voxede. Dialogerne paa Pasquino og Maforio indeholdt ofte ophidsende Yttringer. Fabrikarbeiderne i Trastevero gjorde Oprør imod de indførte Maskiner, og det lod til, at de hemmelig vare underkjøbte dertil. Uenigheden mellem Consultaen og Regjeringen var heller ikke uden Tilbagevirkning paa Folkemassen, som fremkom med mange og stigende Fordringer, saasom om Pressefrihed, Jesuiternes Fjernelse, Politiets Indskrænkning, Oprettelse af et italiensk Forbund, Offentliggjørelse af Consultaens Forhandlinger, Afskaffelse af Fideicommisser, o. m. fl., hvilke opsloges offentlig paa Gadehjørnerne og vare bestemte til at overrækkes Paven paa hans Navnedag den 27. Decbr. Førerne opgave imidlertid for Øieblikket deres Beslutning; desuagtet samledes om Aftenen en stor Deel Folk af de lavere Klasser med stor Uro og Raaben for at bringe Paven et Fakkeltog. Uroen forøgedes endmere ved en stærk Regn; Ciceruvachio, som anførte Toget, søgte saa godt som muligt at holde Orden, og Paven maatte, hvor nødig han end vilde, ud paa Loggiaen under en Regnskjerm for at uddele Velsignelsen.

De følgende Dage var nu „det unge Italien“ eller det radicale Parti i stor Virksomhed. Skrifter, Plakater og Steentryk med forskjelligt ophidsende Indhold kom for Da-

gen, og de Fordringer, man paa Nytaarsdag vilde overbringe Paven, opstilledes i 35 Artikler. Midt under denne Bevægelse udkom den 30. Decbr. 1847 en Bekjendtgjørelse om Oprettelsen af det nye Ministerraad, og dermed skulde Slutstenen være sat paa alle Statsreformerne, men Indretningen svarede ikke til Forventningen, fordi alle Medlemmerne skulde bestaae af Prælater. Heraf tog da nu det radicale Parti et Paaskud til om Morgenen den 1ste Januar 1848 at samle sig i stor Mængde paa Piazza del Popolo, med det Forsæt at overbringe Paven de 35 Artikler med en Nytaarslykønskning. Regjeringsmændene begyndte at blive bange for disse Sammenstimlinger, der meer og mere antoge et faretruende Udseende, og Politiet drev nu Folkehoben fra hinanden. En Deputation, som desuagtet vilde bane sig Vei til Paven, blev afviist, og nu henvendte denne sig til Fyrst Corsini, som søgte at bringe Mængden til Rolighed; dette lykkedes ikkun tildeels, og Engsteligheden i Quirinalet vorede. Statssecretairen Ferretti lod Borgervagten fordoble og udsendte Patrouiller i Gaderne, Kanonerne paa Engelsborg bleve ladte, og Soldaterne holdtes slagfærdige i Kasernerne. Den Mistænksomhed, der røbedes ved disse Foranstaltninger, forøgede endmere den ophidsede Stemning, men en Pladskregn, som faldt hele Natten, forebyggede, at denne Stemning gav sig Luft i Uordener. Dagen efter, den 2den Januar, flokkedes Mængden atter udenfor Quirinalet. Fyrst Corsini fik nu som en Slags Afsending fra Folket Adgang til Paven. Her raadslog man just i stor Raadvildhed om, hvad der var at gjøre for at besværge det optrækkende Uveir, og man blev omsider enig om at gjøre et Forsøg paa at berolige Mængden ved at underrette den om, at Pa-

ven vilde kjøre ud. Det lykkedes. Om Eftermiddagen kjørte Pius IX nu offentlig til Vatikanet og derfra tilbage over Corso til Quirinalet. Udfarten blev hilset med høie Leveraab, dog blandede sig paa Tilbageveien heri ogsaa nogle Oprørsskrig. Her var nu Ciceruvachio atter mæglende ved Haanden. Med en stor Fane, som i flere Dage havde været baaren omkring, lykkedes det ham at komme op i een af Vognene i det pavelige Følge, og han drog saaledes med til Quirinalet, hvor han ved sine Forestillinger bevirkede at Mængden begav sig hjem.

Saaledes endte Aaret 1847, og 1848 begyndte under en gjærende og urolig Stemning i Rom. Ophidselserne i Kaffehusene vedvarede, og fra den hemmelige Presse udgik revolutionaire Opraab til Romerne om at gribe til Vaaben, fordi Fædrelandet var i Fare, og fra Tydskerne var det især at Faren truede; disse Opraab søgte man tillige at give Styrke ved at foranstalte Sorgehøitideligheder for dem, som vare omkomne i Cigarkrigen i Lombardiet. Men heller ikke Regjeringen blev skaanet; den udraabtes nu af det overspændte Parti for „Høiforræderi mod Folket," og kun Pavens Person erklæredes for uforkrænkelig. Da denne Stemning siden Begivenheden den 2. Januar ogsaa havde vendt sig imod Kardinalstatssecretairen Ferretti, kunde han ikke længere holde sin Stilling. Han nedlagde derfor Statssecretariatet og afreiste pludselig den 20de Januar fra Rom til Ravenna som Kardinallegat i denne Provinds, og den forrige Legat i Ravenna, Kardinal Bofondi, traadte i hans Sted som Statssecretair.

XIX. Kapitel.

Italien (Fortsættelse).

Toskana og Lukka.

Tilstanden i Toskana. Storhertugens begyndende Reformer. Oplob. Forbud mod Folkeforsamlinger. Uro i Livorno. Forandring i Ministeriet. Nygte om et østerrigsk Nederlag; Glæde derover. Optrin i Livorno. Radical Stemning i Toskana. — Tilstanden i Lukka. Oplob i Lukka. Deputation til Hertugen. Indrømmelse af Folkefordringerne. Hertugens Afreise til Massa. Folkefest i Lukka. Opstand. Mazzarosa. Udnævnelse af et Regentskab i Lukka. Anarkisk Tilstand der. Hertugens pludselige Ankomst. — Demonstration i Livorno. Borgergardens Oprettelse i Toskana. Krigersk Optog i Livorno. Fest i Florents. Storhertugens Fremtrædelse. Mishag med Borgergardens Reglement. Forandring i Politiet og Ministeriet. Storhertugens Eftergivenhed. Vedvarende Uro. Oplob og Kamp med Sbirrerne i Florents. Forfølgelse mod disse. Usikkerhed i Florents. — Hertugen af Lukkas Nedlæggelse af Regjeringen. Bestemmelse om Arvefølgen i Lukka. Storhertugen af Toskanas Hylding i Lukka. — Tilstanden i Modena. Fivizzanos Negtelse at underkaste sig Modena. Bønskrifter herom til Storhertugen. Fivizzanos Besættelse af Modeneserne. Oplob og Kamp i Fivizzano. Krigersk Uro i Florents. Hertuginde Maria Louises Død. Hertugen af Lukka, Carl Ludvig, Hertug i Parma. Oplob i Modena. Østerrigsk Besætning i Modena og Reggio. Opstand og Anarki i Livorno. Regjeringens Forholdsregler. Proklamation fra Storhertugen; Tillidsadresser. Sørgemesse for de Faldne i Cigarkrigen. Nye Uroligheder i Livorno.

1847—1848.

Den Bevægelse, som med Pius IX's Valg til Pave strax viste sig i Rom, forplantede sig over hele Italien, og dens Virkninger yttrede sig temmelig eensartet i alle italienske Stater. I Storhertugdømmet Toskana havde de politiske Partier hidindtil holdt sig skjulte, men nu begyndte de ogsaa der at træde frem. Storhertugen Leopold den Anden

beſad Folkets Kjærlighed, og enhver af ham indført Forandring i en friere Aand var bleven modtaget med Glæde og Taknemmelighed. Han blev derfor ogſaa høiligen lovpriiſt, da han den 7de Mai 1847 lod en formildet Cenſurlov forkynde, og ſtørre var endnu Glæden, da han kort Tid efter lovede at indføre alle de Forbedringer, ſom Tiden og Omſtændighederne fordrede, hvortil han iſær henregnede en ny Communalindretning, til hvis Forberedelſe kyndige Mænd bleve ſammenkaldte. Dernæſt lod han forkynde en almindelig Amneſti for Dem, ſom havde været indviklede i de ſidſte Uroligheder. Men Glædesyttringerne udartede ſnart; thi ligeſom Bevægelſen voxede i Rom, tiltog den ogſaa i hele Mellemitalien. Det ene vilde Oplob afløſte det andet, og allerede i Juni fandt Storhertugen det nødvendigt at forbyde alle Folkeforſamlinger for at bevidne Bifald eller Misbag eller for at forebringe Ønſker eller Bønner. Imedens Kirkerne i hele Toſkana gjenlød af Takkebønner for Pius den Niendes Frelſe fra den ſaakaldte ſtore Sammenſværgelſe, gav Hadet til Jeſuiterne ſig Luft i Livorno, hvor overhovedet det meſte Revolutionsſtof havde ſamlet ſig. Her viſte ſig ogſaa først en utilfreds Stemning, da Storhertugen ikke ſtrax vilde bevillige Oprettelſen af en Borgergarde; men dog blev Følgen af den betænkelige Gjæring og Bruſen i denne Stad, at der gaves Udſigt til Oprettelſen af en ſaadan Garde, at et Statsraad blev oprettet, og at der ſkete en Forandring med Miniſteriet.

Striden om Beſættelſen af Ferrara bragte nu ogſaa i Toſkana Hadet til Tydſkerne, navnlig Østerrige, til at bluſſe op, og hele Italien over lod Forbittrelſesſkriget: „Tydſkerne døe!“ — og da der i Piſa udbredte ſig et Rygte om en

for Østerrigerne uheldig Fægtning med de pavelige Tropper i Ferrara, antændte man Glædesild paa begge Sider af Arno. I Livorno paasatte Alle, endog Soldaterne, den trefarvede Kokarde; fra Kathedralkirkens Balkon velsignede Geistlige de trefarvede Faner, medens Mængden knælede rundt omkring paa Gaden, og Professor Montanelli fra Pisa holdt en Tale med Opraab til Italiens Uafhængighed. Pressens Tøilesløshed var ubeskrivelig; den i Forening med allehaande falske Rygter ophidsede Stemningen uophørlig, og Uroligheds-aanden tog lidt efter lidt til i den Grad, at selv de romerske Blade misbilligede den radicale Opbruusning, der havde grebet Folket i Toskana, og at der reiste sig en almindelig Bekymring derover. Det var en Selvfølge, at denne Tilstand virkede forstyrrende ind paa alle Forhold. Handel og Næringsveie standsede, Sparekassepengene droges ud, det ene Folkeoptøb fulgte paa det andet, og fra Nabostaden Lukka udgik pludselig et nyt Revolutionsstød til Toskana.

I Hertugdømmet Lukka havde et strengt Politi hidindtil søgt at holde alle Folkebevægelser undertrykte; Fængslingerne vorede derover med hver Dag, og Utilfredsheden med dem; tilsidst gik Strengheden efter nogle Gadeoptøier saavidt, at der udkom et Forbud imod at læse Aviser og Flyveskrifter paa Kaffehusene. Men nu svulmede Revolutionsstrømmen op, og truende Tegn viste sig i Hovedstaden Lukka. Hertugen var fraværende og opholdt sig paa sit Landsted San Martino-in-Vignale. Den 31. August 1847 sammenrottede Folket sig i stor Mængde og forlangte med høie Skrig de Fængslede frigivne. Øvrigheden lod den bevæbnede Magt opstille sig, men Folkemassen brød sig ikke derom; den drog igjennem Gaderne med høie Raab og for-

drede Constitution, Borgergarde og de Fængsledes Frigivelse. Midt under dette Folkebulder besluttede Statsraadet at sende en Deputation til Hertugen; den drog da afsted, fulgt af en Skare af 6—7000 Mennesker. Overrasket og forskrækket ved dette Optog og overhængt derom af sin syge Gemalinde indrømmede Hertugen efter nogen Nølen de gjorte Fordringer, hvorpaa det rasende Forbittrelsesskrig gik over til en stormende Jubel. Men Hertugen negtede i sin Harme at følge med til Lukka og kjørte strax til Massa i Hertugdømmet Modena, hvorhen Hertuginden en Time efter fulgte ham, ledsaget igjennem Bjergene af en forbittret Folkehobs Skjældsord og Steenkast. Statsraadspræsidenten Mazzarosa, der havde spillet under Dække med Folkehoben, begav sig nu med denne tilbage til Lukka. Inden en Times Forløb kom over 2000 Faner frem i forskjellige Farver, Stadens Illumination blev anordnet og Tilbud sendtes til Pisa og Livorno, hvorfra en stor Mængde Mennesker snart efter ankom paa Jernbanen til den begyndende Fest. Sildig om Aftenen begyndte nu et Optog, i hvilket de befriede Fangne førtes i Triumf til deres Hjem, og derpaa holdtes en stor Takkefest i Domkirken. Men Staden var næste Dag i et saadant Rore, at selv Mazzarosa mistvivlede om at kunne vedligeholde Orden. Thi Efterretningen om Hertugens Afreise til Massa forvandlede den forrige Glæde til Forbittrelse. Massen af Stadens Befolkning reiste sig, Borgergarden dannede sig af sig selv, og Regjeringens Tomme var ved at slippe Statsraadet af Hænderne. I denne Nød sendte det en Deputation til Hertugen, med Anmodning om, at han dog vilde vende tilbage til sit Land; men han modtog ikke Deputationen, og Svaret, han gav paa dens An-

modning, var et Decret, hvorved han udnævnte et Regentskab med Mazzarosa i Spidsen. Statsraadet vovede ikke at bekjendtgjøre dette Decret, og bad atter Hertugen om at vende tilbage og ved sin Nærværelse standse den indtraadte Forvirring. Thi under disse Forhandlinger voxede Bevægelsen meer og mere; hele Omegnens Befolkning strømmede ind til Lukka, og med hvert Jernbanetog ankom store Folkehobe fra Pisa og Livorno. Forvirringen var grændseløs; en uhyre Menneskemængde fyldte Pladser og Gader, igjennem hvilke larmende Sværme droge med den pavelige Fane foran. Al Regjering hvilede, og der var allerede Tale om at lægge Beslag paa Hertugens Indkomster, Møbler og Pallads for at tvinge ham til at vende tilbage, da Scenen pludselig forandrede sig. Midt under Larmen, den 3. Septbr., indtraf Hertugen, ledsaget af Arveprindsen, ganske uventet til Staden. Overraskelse greb nu den hele Befolkning; Mænd, Qvinder, Børn, Geistlige, Soldater — Alle bærende Nationalfarverne flokkede sig paa den store Plads foran Slottet, hvor Glædes- og Harmskrig løde skingrende mellem hinanden. Fra nu af vaiede den italienske Fane i Hvidt, Rødt og Grønt overalt, og Løsenet var: „Italiens Uafhængighed og Enhed."

Da Indvaanerne fra Livorno, som i store Skarer havde været tilstede ved Optrinene i Lukka, kom hjem, vilde de ikke staae tilbage for deres Naboer og udførte samme Aften i Skuespilhuset en stor og heftig Demonstration til Fordeel for Oprettelsen af Borgergarden. Efter Storhertugens Tilsagn var Statsraadet tilligemed kyndige Mænd traadt sammen den 1. Septbr. for at begynde paa de nødvendige Forberedelsesarbeider; men skjøndt endnu ikke to Dage vare

forløbne, gik Sagen dog Bevægelsesmændene for langsom; thi allerede den 3. Septbr. afsendte Communeraadet i Livorno en Deputation til Florents, som skulde forlange Borgergardens Organisation. Regjeringen skyndte sig nu og anordnede strax Borgergardens Oprettelse. Denne Seier, for hvilken Deputationen fra Livorno tilskrev sig Æren, satte hele Staden i Rore. Hele Søndagen den 5. Septbr. droge store Folkehobe gjennem Gaderne med flyvende Faner og krigersk Musik, i militaire Skridt, med skuldrede Stokke istedenfor Geværer, og det var ikke blot Ungdommen, som blev greben af en umaadelig krigersk Begeistring, men gamle Mænd, fine Herrer, pjaltede Drenge, Præster og Soldater i fuldt Broderskab sluttede sig til disse Optog; Enhver havde en colossal Kokarde i romerske og toskanske Farver paa Brystet; endog Damer og Piger bare dette Smykke og vare desuden udrustede med opkrampede Hatte med Fjeder og Kokarde, ja disse Amasoner marscherede selv i Geledderne med Soldaterskridt og en lille Fane i Haanden.

Ogsaa Florents fik snart sin store Festlighed i Anledning af Borgergardens Oprettelse. Den 12. Septbr. 1847 droge omtrent 20,000 Mennesker, afdeelte i Bataillioner, Arm i Arm og med mangfoldige Faner op til Storhertugens Pallads, hvor de istemte Raabet: „Leve Leopold **II**! Leve Borgergarden!" Storhertugen, fulgt af sin Gemalinde og begge sine ældste Sønner, traadte ud paa Balkonen, hilsede til alle Sider og gav ved symbolske Tegn tilkjende for den forsamlede Mængde, at han forenede sine Farver med Pavens. Herover lød et rystende Bifaldsraab; man paastod, Storhertugen græd af Rørelse og maatte bringes bort for ikke at falde i Afmagt. Ogsaa Storhertuginden traadte frem

og svingede en Fane, man havde givet hende i Haanden. Festen fortsattes om Aftenen, Staden var illumineret, i Skuespilhuset forefaldt allehaande sindrige Frihedsforestillinger, hvori Tilskuerne selv spillede Hovedrollerne, og Bygningen rystedes af de mest bedøvende Raab, i hvilke man lod Storhertugen, Paven og det italienske Forbund leve, men Jesuiterne, Tydskerne og Italiens Fjender døe.

Af al denne umaadelige Glæde skulde man have troet, at der var befæstet en urokkelig Harmoni mellem Fyrste og Folk, men denne Harmoni var kun af meget kort Varighed. Borgergarden, der nu snart kom under Vaaben og ligesom i Rom drev Exercitsen med en feberagtig Hidsighed, fik kort efter sit Reglement, og dermed kom strax en Misklang ind i Harmonien. Reglementet tilfredsstillede ikke de Forventninger, man havde næret derom, og et Mishag derover lod sig lydeligen høre. Storhertugen bestormedes atter med yderligere Fordringer, saa at han saae sig nødsaget til at gjøre en Forandring i Politiet og Ministeriet, hvilket dog ikke hindrede, at der den 5. Oktober skete nye Oploeb i Livorno, hvor man lod Friheden leve og Tydskerne og Kongen af Neapel døe. Storhertugen vedblev endnu at give efter. At han forandrede Reglementet for Borgergarden; — at han erklærede: han erkjendte det Land, hvor han var født og opdragen, for sit Fædreland, og af Kjærlighed til dette vilde med Fasthed gaae frem paa den betraadte Fremskridtsbane, og at han greb Ideen om en italiensk Toldforening, som ogsaa kom istand imellem Toskana, Kirkestaten og Sardinien, bragte ham vel igjen nogle „Leveraab," og nogen Ro indtraadte, da Marchese Ridolfi og Grev Serristori, agtede, frisindede og maadeholdne Mænd kom i Spid-

sen for Regjeringen; men Folkemassen var i en altfor stor Gjæring til, at denne Ro kunde vare længe. Piushymnen lød allevegne paa Gader og i Kipper, saavel i Stæderne som paa Landet, og overalt var Magten hos den raae Folkemasse. Den 25. Oktober gjorde denne et stort Opløb i Florents, ved hvilken Leilighed der udviklede sig en heftig Kamp med Sbirrerne og en formelig Forfølgelse imod dem. Pøbelen ødelagte deres Eiendomme og forfulgte dem til de fjerneste Smuthuller; en stor Deel bleve mishandlede, saa at man maatte arrestere dem for at sikkre dem mod Folkeraseriet, og kun med Vanskelighed fik Borgergarden bragt Orden tilveie. Hele det gamle Politi blev ved denne Leilighed opløst; Staden var fra nu af saa godt som uden Politi, og allevegne herskede Usikkerhed; Betlere af alle Slags trængte sig ind paa offentlige Steder og i private Huse, og Ingen vovede at vise deres Uforskammenhed og Paatrængenhed tilbage. Et susende Buldet med Sang og stormende Skrig igjennem Gaderne om Aftenen til langt ud paa Natten, og Raahed og Tøileshed dreve frit deres Spil overalt. Denne indre Uro blev ikke stillet ved Begivenhederne i Hertugdømmet Lukka.

De Begivenheder i Lukka, som ovenfor ere fortalte, havde gjort Carl Ludvig kjed af Regjeringen. Ved sin korte Nærværelse i Hovedstaden den 4. Septbr. 1847 anordnede han et Regentskab, forlod atter sit Land og begav sig til Modena. Her modnedes hans Beslutning, at nedlægge Regjeringen. Ved Wienertraktaten af 1815 var det bleven bestemt, at Hertugdømmet Parma, ved Keiserinde eller Hertuginde Maria Louises Død skulde tilfalde Hertugen af Lukka, hvorimod Hertugdømmet Lukka skulde forenes med Toskana,

og ved samme Leilighed skulde Districterne Pontremoli og Fivizzano afstaaes af Toskana, det første til Parma, det sidste til Modena. Det Tidspunkt, da denne Forandring, ifølge Wienertraktaten, skulde indtræde, vilde Hertugen nu, efter hvad der var forefaldet i Lukka, ikke oppebie. Han indledte strax Underhandlinger om Afstaaelsen af sit Land med Storhertugen af Toskana og Hertugen af Modena, og en Overeenskomst derom var snart bragt istand. Ved en Bekjendtgjørelse af 5 Octbr. 1847 erklærede Hertug Carl Ludvig, at han nedlagde Regjeringen over Hertugdømmet Lukka, hvis Souverainitet han paa sine egne, og paa sin Søns Vegne overdrog til Storhertugen af Toskana.

Denne Forandring blev i Lukka hilset med stor Glæde. Et Edict indløb faa Dage efter, hvorved Dødsstraffen erklæredes afskaffet; strax stimlede Mængden sammen og opbrændte Guillotinen under høie Glædesskrig, hvorefter Storhertugen og Storhertuginden bleve modtagne som i et Triumftog ved deres Ankomst til Staden den 14 Octbr. Her var nu Alt Fryd og Glæde, dog kastede det nogen Skygge over Festlighederne, da der midt under disse indtraf Deputationer fra Pontremoli og Fivizzano for at frembære disse Districters Ønsker om, ikke at vorde adskilte fra Toskana, i det især Indbyggerne i Fivizzano erklærede deres store Afsky for at skulle underkastes Modena.

I Hertugdømmet Modena herskede nemlig endnu det strenge absolutistiske System. Hertug Frants **IV**, som aldrig havde villet erkjende Ludvig Philip som Frankriges Konge, var død den 22 Januar 1846; Sønnen Hertug Frants **V** fulgte sin Faders System, søgte med Strenghed at holde alle revolutionaire Yttringer i sit Land i Tomme

og havde nylig afslaaet at tiltræde den imellem Toskana, Kirkestaten og Sardinien sluttede Toldforening. Han stod saaledes i Strid med den da herskende Aand, og var ilde anseet i hele Italien, og nu erklærede Fivizzanerne, at de hellere vilde vove Liv og Gods end underkaste sig denne Hertug af Modena, og virkelig rustede de sig til en alvorlig Modstand, hvis Modeneserne vilde tage deres District i Besiddelse. Denne Leilighed forsømte Bevægelsesmændene i Toskana ikke til at træde sindtligt op imod Modena. Fra Indbyggerne i Pisa, Lukka, Livorno og Florents indkom til Storhertugen Bønskrifter om, at han vilde udvirke, at hine Districter maatte forblive i den gamle Forbindelse med Toskana, og Folketalere og Proklamationer opfordrede Toskanerne til at komme deres Brødre til Hjælp. Storhertugen søgte at berolige de ophidsede Gemytter og indledte virkelig Underhandlinger med Modena, som havde adskillige Rivninger mellem begge Regjeringer til Følge. Imidlertid bar Regjeringen i Modena sig meget smildt ad, thi ganske uventet lod den sine Tropper rykke frem og besætte Fivizzano, den 5. Novbr. 1847. Fivizzanernes Forbittrelse over denne Overrumpling var grændseløs; to Dage efter gav den sig Luft i et stort Oplob, men Soldaterne huggede ind, og efterat nogle af Mængden vare faldne, andre saarede, blev Roligheden vel gjenoprettet, men en stor Deel Fivizzanere flygtede ind over de toskanske og sardinske Grændser. Den krigerske Stemning i Toskana kom ved denne Begivenhed i Forening med Pontremoliernes samtidige Forsvarsrustninger i Fyr og Flamme. I Florents holdtes store Forsamlinger, i hvilke man for Alvor raadslog om et Tog for at befrie Fivizzanerne fra Modeneserne; flere tusinde unge Mennesker

meldte sig som Frivillige, og Gonfalonieren maatte begive sig til Storhertugen med Begjæring om Tilladelse til at foretage det paatænkte Tog. Storhertugen søgte at undgaae at give et bestemt Svar; skjøndt han yttrede sin Misbilligelse over Modenas Tilfærdighed med at besætte Fivizzano, formanede han dog den krigslystne Ungdom, med Tak for dens patriotiske Iver, til Rolighed, og gav Haab om, at Alt skulde endes paa en fredelig Maade. Sagen blev alligevel som den var, til Toskanernes store Misfornøielse. Derimod traf Storhertugen en Overeenskomst med Hertug Carl Ludvig, ifølge hvilken Landskabet Pontremoli foreløbigen skulde forblive under Toskana. Men neppe var denne Aftale skeet, før der indløb Efterretning om, at Hertuginde Maria Louise af Parma var død den 17. Decbr. Ved dette Dødsfald blev nu Hertug Carl Ludvig, ifølge Wienertraktaten, Hertug i Parma, og Pontremoli fik igjen sin gamle Herre. Den 26 Decbr. 1847 tiltraadte han Regjeringen i sit nye Hertugdomme med det Løfte, til liden Glæde for Parmesanerne, at han ikke vilde gjøre Forandringer i sin Forgængerindes Indretninger.

Saaledes syntes da nu denne Forvikling endelig at være løst, men idelig fremkom nyt Gjæringsstof paa alle Kanter. I Modena havde den offentlige Roligbed været nogenlunde vedligeholdt, skjøndt man der ofte havde forlangt Reformer i Pius den Niendes Aand, uden at Hertugen havde villet laane Øre dertil. Men den 12—13 Decbr. 1847 hørtes oprørske Raab i Theatrene, og betydelige Gadeopløb fandt Sted, især i Reggio, hvor Soldaterne dreve Folkehobene fra hinanden. Da Hertugen ikke troede sig stærk nok til at holde Urostifterne i Tømme, forlangte han østerrigske Tropper til

Forstærkning for Garnisonerne i Modena og Reggio. Østerrigernes Indrykning i disse Stæder frembragte atter nye Kaffehusoptøier og Gadeuroligheder i Florents, men i Livorno søgte Revolutionsmændene at benytte denne Leilighed til at fremkalde en større og vigtigere Bevægelse. Urolighedsaanden havde især sin Arne i den af Kanaler gjennemskaarne Deel af Staden, som kaldes Venezia, og fornemmelig beboes af Mennesker af alle Slags Nationer, Baad- og Pramførere, Sjouere og deslige. Denne Befolkning holdtes i en bestandig ophidset Tilstand af Revolutionsmændenes Redskaber, som ogsaa havde vundet et vist Herredomme over den. Iblandt disse fremragede Advokaten Guerrazzi, en Mand med mange Kundskaber og sjeldne Talegaver. Saasnart de østerrigske Tropper vare rykkede ind i Modena, voxede Bevægelsen i den nævnte Deel af Livorno; Mængden raabte paa Vaaben, bebreidede Regjeringen dens Langsomhed med at anskaffe det fornødne Forraad, og dadlede den for dens hele Forhold. Alt tydede snart paa, at en Opstand var i Gjærde, der havde til Formaal at omstyrte den bestaaende Orden. I alle Kaffehuse holdtes oprørske Taler og den 3. Januar 1848 læstes paa alle Gadehjørner et Opraab til Folket om at reise sig i Masse. Det bed deri blandt Andet: „I Statsmænd! I Ministre! I ere Forrædere! — Fædrelandet maa erklæres i Fare! Bønner maae anordnes til Gud om, at han ei vil forlade vor Sag. — Folk udnævnes, som med Tankens Hurtighed sørge for Vaaben! — 30,000 Piker forfærdiges. — Anstalter gjøres til at støbe Kanoner; — Bronze, Messing, Kobber maa tages fra Husene, Klokkerne, paa een nær, fra alle Kirker; — Navnene paa de Frivillige som melde sig for at drage mod

Fjenderne, maae optegnes paa Altrene; — de rige Ledig-gængeres Heste spændes for Kanonerne; — de Servile maae første Gang kyses ved Brølen, — anden Gang: Vee dem; Skjændsel over Forræderne!" — Det herved til Ud-brud komne Gadebulder varede i flere Dage; Øvrigheden manglede Kraft til at dæmpe Roret, og den væbnede Magt var for svag til at bringe Roligbed tilveie. Den 6. Ja-nuar tog Uroligheden især Overhaand, der indtraadte en fuld-stændig anarkisk Tilstand i Staden, under hvilken alle Lov-lighedens Baand vare løste. Midt under Forvirringen trængte Guerrazzi, i Spidsen for endeel af de vigtigste Førere, ind i Gouverneurens Bolig og dannede en Folkekommittee, som nu erklærede sig for den styrende Øvrigbed.

Regjeringen i Florents fik snart Efterretning om hvad der foregik i Livorno, og besluttede strax at gribe kraftige Forholdsregler imod det anarkiske Parti. Et betydeligt Trop-pecorps afgik ufortøvet didben, og Storhertugen sendte Mi-nisteren Ridolfi med uindskrænket Fuldmagt bagefter. Al-lerede fra Pisa af bekjendtgjorde han for Befolkningen i Li-vorno i Storhertugens Navn, at Folkecommitteen var op-løst, og ved sin Ankomst til Staden erklærede han i en Pro-klamation, at Regjeringen var fast besluttet paa, ikke paa nogen Maade at underhandle med Opstanden, naar, hvor og hvorledes den end maatte fornye sig. Denne kraftige Frem-trædelse skaffede ham Respect; Stadens mest ansete Mænd sluttede sig strax til ham, og ved Borgergarden i Forening med Krigsfolket blev Anarkiet hurtigt betvunget og Orden og Roligbed gjenoprettet.

Den 8 Januar om Morgenen udkom en Proklamation fra Storhertugen til det toskanske Folk, hvori han opfordrede

det til nu at give ſig et Beviis paa Gjenſidigheden af den Kjærlighed, paa hvilken han havde givet ſaa mange Beviſer; hvorhos han tilføiede den Forſikkring: at det var hans faſte Beſlutning ganſke at fuldende de begyndte Reformer; kun maatte Folket have fuldelig Tillid til ham, da hverken hans Værk kunde trives eller deres Haab uden Eendrægtighed opfyldes. — Saavel fra Florents ſom fra mangfoldige andre Stæder indkom nu ſom Svar paa denne Tiltale Adreſſer, i hvilke Indvaanerne bevidnede deres høieſte Misbilligelſe af Begivenhederne i Livorno og deres oprigtige Tillid til Storhertugen.

I Livorno vedblev imidlertid Ridolfi at gaae frem med Alvor og Strenghed mod Uroſtifterne, af hvilke endeel og iblandt diſſe Guerrazzi bleve fængslede og ſtrax bortførte til Øen Elba; ogſaa i Florents fandt flere Fængslinger Sted, da man der opdagede Folk, ſom ikke vare fremmede for den livorniſke Opſtand. Ikke deſtomindre vedblev det revolutionaire og radicale Røre at bruſe, hvortil ogſaa kom de idelige Demonſtrationer imod Tydſkerne. Den 18. Januar holdtes i Florents ligeſom i andre italienſke Stæder, under Tilſtrømning af en umaadelig Menneſkemængde, en ſtor Sorgemeſſe for dem, ſom vare faldne i Cigarkrigen i Lombardiet og den 30. udbrøde atter i Livorno nye Uroligheder, ſom dog ſtrax dæmpedes af Soldaterne.

XX. Kapitel.

Italien. (Fortsættelse).
Sardinien og Lombardiet-Venedig.

Tilstanden i Sardinien. Minde- og Amnestifest i Genua. Forbud mod Sammenstimlinger og fremmede Kokarder. Folkefordringer. Regjeringens Svar. Gadesammenstød i Turin. Ministeriets Forandring. Reformernes Begyndelse. Forbud mod Festligheder. Angreb paa Jesuiterne i Genua.

Tilstanden i Lombardiet. Uordener i Anledning af Kornudførselen. Stemning og Ytringer af Hadet mod Tydskerne i Lombardiet. Theatret i Mailand lukket. Flere Afteners Oplob og Gadekamp i Mailand. Demonstrationer mod Tydskerne, Gadeindskrifter, Cigarkrig, Lotterikrig. Bønskrift til Keiseren. Communeraadets Opfordring til Borgerne i Mailand. Proklamation fra Keiser Ferdinand og Dagbefaling fra Feltmarskal Radetzky. Bevægelse i Venedig. Tilstand i Mailand. Opstandsforsøg i Pavia o. s. St. Regjeringens strengere Forholdsregler. Dameforening i Mailand til Arbeidsklassens Understøttelse. Standrettens Forkyndelse. Krigsmagtens Forøgelse. 1845—1848.

I Kongeriget Sardinien forløb Aaret 1846 uden mærkelige Begivenheder. Bevægelserne i Rom og Toskana vare vel ikke uden Virkning paa Overitaliens Befolkning, men Regjeringen lod længe, som om den ikke mærkede det, og skjøndt det almindelige Had til Tydskerne ogsaa her yttrede sig, og Rygtet om, at Kong Carl Albert havde tilbudet Paven sin Understøttelse mod Østerrige, drog Italienernes Haab hen til denne Konge som deres Frelser fra alt fremmed Herskab, holdt han sig dog længe stille og, som det syntes, neutral. En saadan Stilling lod sig imidlertid, under den almindelige Ophidselse og de romerske og toskanske

Blades Indflydelse, ikke længe vedligeholde. Thi det varede ikke længe, førend Sardiniens Stæder bleve Vidner til Optrin af samme Art som de, der ideligen holdt Mellemitalien i Uro. Det første af disse Optrin forefaldt i Genua den 8 Septbr. 1847. Denne Dag havde en historisk Mærkværdighed for Genueserne; paa den var nemlig, under den spanske Arvefølgekrig i Aaret 1706, endeel Østerrigere blevne deels nedhuggede, deels udjagne af Staden, og til Minde herom skulde, ifølge en gammel Bestemmelse, Dagen aarlig høitideligholdes. Nu traf det sig netop at Dagen i 1847 ogsaa kunde feires til Erindring om den pavelige Amnesti, og denne Leilighed lod Bevægelsespartiet ikke ubenyttet. Allerede den 7. Septbr. om Aftenen udgik til Stadens mest ansete Indvaanere Kort i de italienske Farver med Indbydelse til Illumination den følgende Aften til Ære for Paven og Italiens Uadskillelighed. Om Morgenen, den 8. samlede sig omtrent 300 Personer, mest Adelsmænd, udenfor Theatret i Genua, og droge derfra i sluttet Optog til det om hiin Begivenhed opreiste Mindesmærke, hvor alle knælede med blottede Hoveder, og gik derpaa videre under forskjellige Raab. Efterhaanden sluttede sig til dette Optog 10 — 1200 Mennesker, som med sardinske og pavelige Faner droge gjennem Gaderne. Næste Aften gjentoges dette Optrin, og enkelte Raab om en Borgergarde lod sig høre. Denne Aften bestod Mængden mest af skrigende og syngende Mennesker af den lavere Klasse, hvorfor ogsaa Vagter bleve udstillede, og den følgende Dag udkom fra Magistraten en Formaning til Indvaanerne om at afholde sig fra videre Sammenstimlinger paa offentlig Gade. Da man havde bestemt, at paasætte den trefarvede Kokarde, udkom et Forbud mod

at bære andre Kokarder end den sardinske. Efterat Bevægelsen saaledes var kommen i Gang, begyndte nu Bønskrifternes Tid. Kort efter bleve de tre Adelsmænd, som havde været Førere for Optoget i Genua den 8. Septbr. kaldte til Turin og opfordrede til at oplyse Regjeringen om Folkets Ønsker. Ifølge heraf andrøge de paa større Pressefrihed, Oprettelse af en Consulta eller raadgivende Forsamling, Indførelse af en Borgergarde og Garanti for den italienske Uafhængighed. Men Reformernes Tid var dog endnu ikke kommen. Svaret, som paa disse Andragender blev meddeelt, var, at Regjeringen ikke ansaae en Udvidelse af Pressefriheden gavnlig for Øieblikket, at det øvrige Forlangte var enten overflødigt eller ikke hensigtsmæssigt, og at garantere Italiens Uafhængighed stod ikke i Kongens Magt; men et Angreb paa Italien skulde han stedse møde med væbnet Haand. Med denne Besked vendte de tre Adelsmænd tilbage til Genua.

Saaledes var Stillingen endnu, da Kongens Fødselsdag, den 30. Septbr., samlede mange Tusinde Mennesker paa Gaderne i Turin. Saalænge Mængden blot drog om og sang Piushymnen og raabte: „Leve" for Kongen og Paven, skete ingen Forstyrrelse, men da den fandt paa udenfor den østerrigske Gesandts Bolig at raabe: „Ned med Østerrige, Ned med Jesuiterne!" — maatte den bevæbnede Magt rykke frem, og ved Sammenstødet bleve flere Mennesker dræbte. Dette Tilfælde ophidsede Gemytterne. Borgerne i Turin fordrede Opreisning for Politiets og Kommandantens formeentlige Overgreb, og den nærmeste Følge af den fremkomne Bevægelse var, at der, den 1. Octbr. først skete en Forandring i Ministeriet, og at det hele Ministerium deref-

ter blev forandret. Nu fulgte da den ene Forandring ovenpaa den anden. Politiet og Retsvæsenet omdannedes, og der blev lagt Haand paa en fri Presselov, samt en Provindsial- og Communalforfatning, hvorover Turinerne lagde deres Glæde for Dagen ved en stor Illumination. Allerede under 7. Oktbr. var udkommen et Forbud imod alle lovstridige Sammenstimlinger; men nu bleve de offentlige Festligheder saa hyppige og larmende, at Kongen, den 13. Novbr. maatte anmode „de dydige Genuesere“ om at afholde sig fra alle videre Glædesbevisninger. Disse standsede vel ogsaa for en kort Tid, men Gadeoplob og Smaatumulter hørte dog til Dagens Orden. Den 5. Decbr. fandt et saadant Oplob Sted i Genua, hvor endeel ophidset Pøbel angreb Jesuiterhuset, slog Vinduerne ind og kun ved Soldater hindredes fra med Vold at sprænge Dørene. Ikke destomindre endtes Aaret 1847 i den høieste Enighed mellem Kongen og Folket.

Det Modsatte var derimod Tilfældet i Kongeriget Lombardiet-Venedig, skjøndt Regjeringen i ingen af de italienske Stater havde været saa virksom for at fremme Folkets Velvære som her. Mange gamle Misbrug vare afskaffede, Handel og Agerdyrkning vare frembjulpne, og det var almindelig erkjendt, at Landet under Østerriges Herredomme var hævet til en blomstrende Tilstand. Medens Nabolandene lede af Kornmangel efter Høsten 1846, kunde Lombardiet afsikke store Kornforsendelser til Sveits; at Priserne vare høie, fulgte af den almindelige Dyrtid, og det var blot Mængdens sædvanlige Frygt og Forestillinger og Kornudførselens overdrevne Indflydelse paa Priserne, der forledte Bønderne i det Mailandske til at anholde og plyndre flere

Vogne med Korn, som skulde afgaae til Sveits, og at de, drevne af Had til det saakaldte Kornpugeri, med Magt satte sig i Besiddelse af adskillige Oplag i Februar 1847. For at lempe sig efter disse Forestillinger forbød Regjeringen al Kornudførsel af Lombardiet. Ikke destomindre piintes især den nye Adel af en bitter Følelse af at skulle være underkastet fremmed Herskab. Revolutionen i de polske Lande havde heller ikke været uden Indvirkning paa de østerrigsk-italienske Folkeærd, og Bevægelsen i Rom og Toskana forplantede sig ogsaa hurtigt til dem. Det gamle Had til Tydskerne begyndte nu ogsaa her ligesom i det øvrige Italien paa mange Maader at give sig Luft og opæggedes ideligen ved Dagblade og Flyveskrifter. Hadet røbede sig tydeligt baade i Lombardernes mørke Miner og øvrige Adfærd; allevegne skyede de Samqvem med Østerrigerne; paa Kaffehusene gik de deres Vei, naar Tydskerne kom ind, og Damerne negtede at dandse med disse paa Ballerne. Livet blev efterhaanden saa ubyggeligt for Tydskerne, især i Mailand, at de hellere talede ethvert andet Sprog end Tydsk for ikke at ansees for Tydskere. Begivenheden i Ferrara fremkaldte ogsaa i Lombardiet en krigersk Stemning. Rosinis Hymne til Pius **IX**. lød overalt, og da den, i Juli 1847, efter at være udført tre Aftener i Rad i Theatret i Mailand, blev forlangt den fjerde, forbød Politiet denne fjerde Udførelse til største Harme for Parterret, hvis ubyre Piben og Trampen gav Anledning til, at Theatret blev lukket.

Efterhaanden forstærkedes nu den østerrigske Stridsmagt, thi Folkegjæringen viste snart betænkelige Tegn. Den 5. Septbr. 1847 holdt den yndede Erkebiskop Romilli sit Indtog i Mailand under en stor Illumination. Da en betyde-

lig Folkemængde havde samlet sig i Gaderne, begyndte henimod Kl. 10, i Nærheden af Porta Romana, et Selskab af omtrent 20 Personer at synge Piushymnen og lod derhos høre Raabet: „Leve Pius **IX**! Leve Folkets Befrier.“ Ned med Tydskerne!“ o. s. v. Dette Selskab blev vel snart adsplittet, men det samlede sig strax paa Fontanapladsen, hvor det atter istemte samme Hymne og samme Raab, og atter blev adsplittet af Politisoldaterne, som arresterede Formændene. Da Illuminationen imidlertid var bleven forstyrret af en stærk Tordenregn, blev den gjentaget om Aftenen den 8. Indtil Kl. 10 var Alting roligt, men da samlede sig paa Dompladsen en tætsluttet Hob af nogle hundrede Personer, som under Skrig og Buldet drog henimod Kaffehuset del Commercio og udøvede der alleslags Uvæsen. Da Politiet havde fordrevet Urostifterne derfra, samlede de sig igjen og indtoge en truende Holding imod Politiet. Erkebiskop Romelli traadte nu frem i et af sine Vinduer, bad Mængden om at være rolig og at skilles fredeligt ad, hvilket for Øieblikket bevirkede, at den trak sig noget tilbage, men faa Minutter efter begyndte Skriget og Buldret paa nv, og i Trængslen blev et Menneske qvalt og flere kom til Skade. Da Oploebet næste Aften fortsattes, opstod en blodig Kamp med Rytteriet, som derved gjorde Ende paa disse Optøier. Men nu begyndte Mailænderne de drilagtigste Demonstrationer. Paa Kirkemure, offentlige Bygninger og Gadehjørner skreve de Pius **IX**'s Navn og ved Siden deraf **morte ai Tedeschi**! — Bestilte Politifolk fik nu travlt med at udslette disse Indskrifter; her indfandt sig adskillige Personer, som roste Arbeidet og sloge Arbeiderne bifaldende paa Skulderene, men hvert Slag efterlod atter her Mærket: Pius **IX**. —

Allevegne i Lombardiet efterlignede man disse Optrin i Mailand, og i Treviso, Padua, o. fl. St. fandt Gadeopløb Sted og udførtes hadefulde Demonstrationer imod Østerrigerne.

Det unge Italien havde imidlertid imod Aarets Slutning forberedt en Demonstration af en alvorligere Art. Endeel af den nye Adel var lige fra Begyndelsen deelagtig deri; Andre bleve ved Trusler bragte til at afsondre sig ganske fra Østerrigerne. Allerede i nogen Tid havde man udbredt den Paastand, at der fra Østerrige blev solgt Cigarer til Italien for 3 Millioner om Aaret, hvoraf de 2 Millioner vare en reen Fordeel. Dette var blot en Forberedelse til en almindelig Krig imod Brugen af Cigarer, der skulde udbryde den 1 Januar 1848. Til den Ende fik Revolutionspartiet en stor Mængde arbeidsløse Mennesker i sin Sold, til hvilke en Hær af Gadedrenge med Fornøielse sluttede sig. Nytaarsmorgen begyndte ogsaa virkelig Krigen. Flere Personer, som efter Sædvane røg deres Cigarer paa Gaden i Mailand, bleve angrebne med Forhaanelser og Opfordringer til at bortkaste deres Cigarer. Dagen efter tiltoge Angrebene. Henimod Middag fyldtes Gaderne, især Corso, af store Menneskehobe, som med Skrigen og Piben forfulgte Enhver, som lod sig see med en tændt Cigar, især vare Soldaterne, som trodsede disse Angreb, Gjenstand for Forfølgelsen. Da Fornærmelserne tilsidst gik over til Haandgribeligheder, rykkede endeel Ryttere ind for at rydde Gaderne, og skjøndt de kun huggede ind med flade Klinger, bleve dog en Snees Italienere saarede. En Kundgjørelse fra Politiet den følgende Dag med Advarsel mod Sammenrottelser, Voldsomheder, Indskrifter paa Hjørner og Bygninger, Sang og Skrig og

Larm paa Gaderne, fremmede Kokarder, politiske Partitegn, Misbrug af Pavens Navn, med Trusel om øieblikkelig Indskridning af den bevæbnede Magt, forblev uden Virkning. Opløbet fra den 2. fortsattes den 3. Januar, alle Cigarrygere bleve forfulgte og forhaanede, og Opløbet gik snart over til en Kamp mod Soldaterne, hvori flere af Urostifterne bleve dræbte, men ogsaa nogle Uskyldige kom til Skade. Hele Garnisonen traadte under Vaaben og stærke Patrouiller droge gjennem Staden. Ogsaa i Stæderne Bergamo, Verona, Brescia, Pavia og Venedig opstode snart lignende Optrin, saa at ingen Italiener mere vovede at lade sig see enten i Kaffehusene eller paa Gaderne med en Cigar i Munden, og inden kort Tid var virkelig al offentlig Cigarrygning ophørt i hele Lombardiet, — og skjøndt Soldaterne havde faaet Ordre til at afholde sig fra at ryge Cigarer, naar de gik ud i Byen, udspredte Urostifterne tvertimod, at de havde Befaling at ryge og bleve betalte derfor, blot for at de derved kunde faae Leilighed til at hævne sig paa Folket. I flere Proklamationer til Mailænderne formanede Vicekongen dem til Rolighed og til Afholdenhed fra alle Vilkaarligheder, og advarede mod at føste Lid til slige lognagtige Beretninger, med Forsikkring om, at Keiseren vilde opfylde alle billige Ønsker. Til denne Cigarkrig kom nu ogsaa en Lotterikrig, i det Revolutionspartiet udstedte et Forbud imod at sætte i Lotteriet, hvorved Indsatsen betydeligt aftog. —

Generalcongregationen for de lombardiske Provindser overrakte ogsaa virkelig, den 15 Januar, Vicekongen et Bønskrift om endeel Forbedringer i Forvaltningen, for at oversendes til Keiseren. Samme Aften lod Communeraadet en

Opfordring udgaae til Borgerne om ikke at laane Øre til Urostifterne eller agte paa disses vilkaarlige Forbud, og faa Dage efter offentliggjordes en Proklamation fra Keiser Ferdinand selv, hvori han ei alene bevidnede sin Smerte over de forefaldne Uroligheder, som vare fremkaldte af et Parti, der lagde an paa at forstyrre den bestaaende Orden, men ogsaa tilsvoiede, at han eftertrykkeligt vilde forsvare de lombardiske Provindser mod ethvert Angreb, og at han derved stolede paa Fleertallet af sine lombardiske Undersaatter og sine Tropper. Denne Proklamation fulgtes af en Dagbefaling fra Feltmarskal Radetzky af 15. Januar 1848 med en Opfordring til Soldaterne til med Kraft og Troskab at møde ethvert Angreb, hvad enten det kom inden- eller udenfra.

Ogsaa i de venetianske Provindser herskede stor Bevægelse. I Venedig optraadte Advokaten Manin og hans Ven Tommaseo som Folkeledere og Ophidsere; fra Bergamo og Venedig lød under larmende Demonstrationer høirøstede Raab om Reformer, som dog for en Tid forstummede, da begge hine Mænd fængsledes den 18. Januar og overgaves til Criminalretten. Men Demonstrationerne vedbleve. Adelsdamer i Venedig samlede Bidrag til de i Cigarkrigen Faldnes Efterladte, og i Theatret udstak man den trefarvede Fane med Haan og Spot imod Tydskerne.

I Mailand, som var Midtpunktet for Revolutionspartiets Virksomhed, blev Stemningen med hver Dag morkere og uroligere. Damerne besøgte Theatret klædte i Sort, Gjæstgiverne negtede at modtage Tydskere i Logis, og Husverterne opsagde dem deres Leieboliger, hvilket foranledigede Radetzky til at erklære, at han i saa Fald vilde lægge Indkvartering i de Huse, hvoraf de bleve udsagte. Alle-

haande Skandskrifter udbredtes mod Tydskerne, og selv de Officerer, der skulde tages i Sigte, nævnedes ved Navn. Kaffeværterne negtede at skjænke for dem, Drengene pebe og pegede Fingre ad dem paa Gaderne, og enkelte af dem faldt for Snigmorderhaand. De østerrigske Soldater skare Tænder af Forbittrelse, men de vare strengt befalede at forholde sig rolige. Alligevel havde dette sine Vanskeligheder, da Revolutionsmændene bestandig arbeidede paa at fremkalde voldsomme Sammenstød. Det lykkedes ogsaa i flere Steder. I Pavia, Padua og Bergamo forefaldt mange urolige Optrin den 7, 9, 10, 15, 16. og 17. Februar; især syntes Studenterne i de førstnævnte Steder at have villet give Signalet til en almindelig Opstand, hvilket Forsøg dog strandede paa Krigsmagtens Fasthed.

Regjeringen havde hidtil gaaet temmelig lempelig tilværks, men Fortsættelsen af de urolige Optrin bragte den omsider til at tage strengere Forholdsregler. I Pavia og Padua bleve Universiteterne lukkede og Studenterne sendte hjem. Under Straf af Fængsel blev det forbudt at bære nogetsomhelst politisk Særtegn, de saakaldte Kalabreser-Puritaner- og Ernanerhatte o. d., hvorhos det blev Øvrigheden paalagt uden Skaansel at undertrykke alle politiske Folkedemonstrationer, usædvanlige Folkeforsamlinger og overordentlige Festligheder paa offentlige Steder, især om Natten. Heraf fulgte tillige, at Karnevalslystighederne bleve afbrudte.

Da disse og lignende Politiforholdsregler ikke vare uden Indflydelse paa den fattige Folkeklasse, der stærkt begyndte at føle Standsningen af Handelen og mangen anden Næringsvei, greb Revolutionspartiet strax denne Leilighed og søgte at give sig et Skin af at være Folkets Velgjørere

Der dannedes en Forening af 50 adelige Damer, som, klædte i Sorg, gik fra Huus til Huus i Mailand for at indsamle Pengeunderstøttelse til den trykkede Arbeidsklasse og de betrængte Familier. Da saaledes de politiske Demonstrationer vedbleve og Revolutionen meer og mere udfoldede sin Styrke i hele Italien, blev den 22 Februar 1848 Standretten forkyndt over hele det lombardisk-venetianske Kongerige for Enhver, der deeltog i Høiforræderi, Rebellion, Oprør, eller modsatte sig Øvrigheden og den væbnede Magt. Derhos forøgedes den østerrigske Krigsmagt betydeligt i hele Kongeriget; thi ei alene i det Indre truede Oprøret, men ogsaa tydelige Tegn begyndte at vise sig til, at det ogsaa vilde finde kraftig Bistand udvortes fra, især fra Naboriget Sardinien, hvis Konge Carl Albert syntes at ville stille sig i Spidsen for den almindelige italienske Revolution, der fra Neapel og Sardinien nu bruste opad igjennem hele den italienske Halvø.

XXI. Kapitel.

Italien (Fortsættelse).

Neapel og Sicilien.

Tilstanden i Neapel og paa Sicilien. Kongens Bestræbelse for at forbedre den. Usikkerhed paa Sicilien. Ophidselser. Misvæxt. Gjæring. Stemning i Neapel. Oprør i Kalabrien. Sammensværgelse paa Sicilien. Opstand i Messina og Reggio. Guerillabander. General Nunziantes Strenghed. Tilstanden i Palermo. Det sicilianske Parlament erkjendt af England. Stemning i Neapel. Fængslinger. Politiforanstaltninger. Splid i Regjeringen. Forandring i Ministeriet. Benaadninger. Frisindede Ministre. Folkesamlinger i Neapel. Kong Ferdinands Frygt derover. Forbud mod Gadesammenløb. Forviisninger og Benaadninger. Glædesyttringer over en formeentlig Amnesti i Palermo. Forestilling om Folkets Ønsker. Dens Afslag. Folkets truende Holdning. Rygter og Ængstelse i Neapel. Oplob og Gadekamp i Neapel. Universitetet lukket. Sørgelig Juul i Neapel. 1845—1847.

Uagtet Aaret 1845 forløb uden Uroligheder i Kongerigerne Neapel og Sicilien, var dog i disse Lande Tilfredsheden ikke større end i det øvrige Italien. Paa Sicilien var Misfornøielsen umiskjendelig og yttrede sig tidt i den gamle Harme over, at Øen skulde regjeres fra Neapel af; thi Sicilianernes Attraa stod stedse efter at have en egen Regjering. Det kan heller ikke negtes, at store Misbrug gik i Svang under den daværende Regjering; Embederne vare i det Hele i slette Hænder, og Bestikkelser dreves i en forbausende Grad; af denne Fordærvelse hos Embedsstanden maatte da ogsaa følge, at enhver tilsigtet Forbedring i Forvaltningen fandt Modstand eller forblev uden Virkning. Kong Ferdinand **II**. var ikke ganske uvidende om disse Mis-

ligheder, som stedse vedbleve at nære en faretruende Gjæring iblandt Folket, og han vilde gjerne raade Bod derpaa, men det synes, at han manglede baade Indsigt og Kraft til at iværksætte gjennemgribende Forandringer. Han var selv i 1845 flere Gange paa Sicilien og søgte ved sit Ophold, deels i Messina, deels i Palermo, at virke beroligende, idet han baade afskaffede adskillige Misbrug og indførte flere gavnlige Foranstaltninger. Han lod Landeveie istandsætte, formindskede den overdrevne og forhadte Grundskat (**fondiaria**), tillod fri Udførsel af Svovl, og sluttede fordeelagtige Handelstraktater med flere Magter. Men alligevel viste sig ingen mærkelig Forbedring i Tilstanden paa Øen. Store Bander af Røvere drev deres Uvæsen i alle Egne af Landet; den ene Postvogn plyndredes efter den anden, og uden Fare for Overfald kunde i August 1846 neppe Nogen vove sig udenfor Stæderne, ja saa stor var Usikkerheden, at Røverier udøvedes endog tæt ved Hovedstadens Porte. — Det nye Pavevalg og den derpaa fulgte Bevægelse i Rom og Mellemitalien var ikke uden Indvirkning paa de neapolitanske Lande, ihvormeget end Censuren og Politiet søgte at holde alle Fribedsyttringer ude, og Forbundet „det unge Italien" havde ogsaa her sine hemmelige Ophidsere. Allerede i Oktober 1846 var der Tale om en udbredt Sammensværgelse paa Sicilien, hvilken man vilde bringe i Forbindelse med Prindsen af Capuas Ankomst til Malta og, skjøndt de neapolitanske Blade bestandig erklærede en saadan Sammensværgelse for en ren Opdigtelse, sendtes dog Forstærkning til Besætningen i Palermo. Til denne ulmende Gjæring bidrog ogsaa Misvæxten i 1846. Dyrtiden i Nederitalien satte de fattige Folkeklasser i en urolig Bevægelse. Ved

Portici blev Kongens Vogn anholdt af en forsulten Mængde, som bad ham om at afhjælpe Nøden, og han skal have afviist de Paatrængende med det haarde Svar: „Eders Synder ere Skyld deri, gaae i Kirken og beder til den hellige Jomfru!“ At Kornudførsel blev forbuden, hjalp kun lidet; Misfornøielsen voxede allerede i Begyndelsen af 1847 og nærredes i Neapel ved Spottedigte, Vrængebilleder og revolutionaire Opfordringer, som uagtet Toldvæsenets og Censurens Strenghed udbredtes i tusindevis saavel i Neapel som paa Sicilien. Paa denne Ø viste Dyrtiden især foruroligende Virkninger. Den frembragte en Stilstand i alle Næringsveie, Handel og offentlige Arbeider. Dette havde til Følge, at Stæderne vrimlede af Tiggere, meest kraftige Folk, som skarevis omringede og plagede de Fremmede, medens forsultne Politisoldater saae rolig til og siden deelte Byttet. — I Juni ankom Kongen atter til Palermo, og overalt paa sin Reise gjennem Landet følte han med Smerte den paafaldende Kulde, hvormed han blev modtaget, og bekymret over Mangel paa Evne til at raade Bod paa alle de Misbrug og Utilbørligheder, han bemærkede, vendte han igjen tilbage til Neapel.

I denne Hovedstad begyndte paa samme Tid Hadet imod Tydskerne at yttre sig ligesom i det øvrige Italien. Sveitsertropperne, som her ansaaes for Tydskere, bleve Maalet for Neapolitanernes Forbaanelser og Krænkelser, og Stemningen forværredes Dag for Dag. At Regjeringen nedsatte adskillige Afgifter, saasom paa Salt og flere Fornødenheder, blev kun lidet paaskjønnet; Raabet paa Reformer bleve stedse lydeligere, og nu begyndte man at arrestere flere mistænkelige Personer, Forfattere til Opbidselsesskrif-

ter, Advokater, Læger, o. Fl. Virkelig udbrød nu ogsaa et vidtforgrenet Oprør i Kalabrien. Vel gjorde Regjeringen sig Umage for at faae det Hele anseet for en blot Bevægelse af nogle Roverbander; men de store Krigsforanstaltninger, som bleve trufne for at kue denne Roverbevægelse, forraadte snart dens større og farligere Betydning, og man kom snart efter, at Opstanden i Kalabrien stod i Forbindelse med en vidt udbredt Sammensværgelse paa Sicilien. Her blev nu streng Undersøgelse anordnet, hvorefter i de sidste Dage af August 1847 flere Officerer og 75 Soldater, som havde været indviklede i Sammensværgelsen, bleve som Fanger førte til Neapel og indspærrede i Kastellet St. Elmo. De Sammensvorne i Stæderne ved Strædet bleve herover satte i Skræk og besluttede at fremskynde Udbruddet, idet de tillige ventede Forstærkning fra Oprørerne i Kalabrien. Den 1. Septbr. var et stort Middagsmaaltid bestilt i Gjæstgivergaarden Vittoria i Messina i Anledning af en Oberstes Forfremmelse til General, hvori Forternes Kommandanter tilligemed omtrent 40 Officerer af alle Corpser skulde deeltage. Denne Leilighed grebe de Sammensvorne i Staden til en Overraskelse. En af de tilstedeværende Sammensvorne skulde ved Skaalen for Kongen raabe: **viva Pio nono,** og paa dette Tegn skulde hans Medforbundne omringe Spisesalen, fange eller nedhugge alle Officererne. Dernæst skulde man bemægtige sig de offentlige Kasser og bevæbne hele Messinas landlige Befolkning for at byde Tropper fra Neapel Spidsen. Planen var i det Hele snildt nok anlagt, alligevel mislykkedes den. Kommandanten, General Landi, havde faaet Nys om, hvad der var i Gjærde, og Selskabet samledes derfor Kl. 1 istedetfor Kl. 3 efter den første Be-

stemmelse. Herved kom nogen Forvirring i Udførelsen af de Sammensvornes Plan. Generalen og Officererne slap ud af Gjæstgivergaarden, førend den blev omringet; men da han kjørte derfra, blev Kudsken nedskudt af Bukken og han selv saaret. Nu begyndte da Opstanden under Raabet: Leve Constitutionen! Leve Friheden! Leve Pius den Niende! Soldaterne samlede sig og traf sig hen under Forternes Kanoner, hvor Oprørerne, omtrent 400 i Tallet, bleve modtagne af Kartætsker og lede et betydeligt Nederlag, hvormed den hele Opstand var besejret.

I Reggio paa den anden Side af Strædet, i Kalabrien, begyndte ligeledes Opstanden samme Dag. I Spidsen for den stode her Godseieren Plotino og en forhenværende Embedsmand, Romeo, af hvilket Navn flere Brødre vare indviklede i det kalabriske Oprør. Da Besætningen var svag, overrumplede de Sammensvorne Vagterne, satte 450 Fængslede i Frihed og bemægtigede sig Citadellet, hvorfra de nu lode den trefarvede Fane vaie. Efterat have dræbt 25 Politisoldater og deres Anfører, plyndrede de Communal- og Regjeringskasserne, og vandt ved allehaande Løfter Størstedelen af Reggios og Omegnens Befolkning for deres Plan, hvorved Hovedmændene snart samlede en lille Hær omkring sig. Imidlertid viste sig næste Morgen Hertugen af Aquila med en Dampfregat, som havde kongelige Tropper ombord. Oprørerne søgte vel gjentagne Gange at forhindre Troppernes Landsætning, men Kanonskud fra Fregatten adspredte dem, hvorpaa de toge Flugten til Bjergene. Staden faldt derpaa i de Kongeliges Magt, hvilke atter beisede den kongelige Fane paa Citadellet. Saaledes var ogsaa dette Opstandsforsøg mislykkedes. I Messina og Reggio

indførtes nu Standretter, som gik meget strængt tilværks; i begge Stæder foretoges mange Fængslinger, og flere domfældte Sammensvorne bleve skudte.

I Bjergene samlede sig de adspredte Oprørere paa ny og fik et betydeligt Tilløb baade af Misfornøiede og af Bønder, som forfulgtes, fordi de vægrede sig ved at betale Skatter, samt af Flygtninger fra Messina. Ogsaa endeel rige Godseiere og udtjente Officerer sloge sig til Oprøret, som lededes af Brødrene Romeo, der fordeelte deres Tilhængere i flere Guerillabander og satte sig i Forbindelse med de andre Oprørere i Kalabrien. Her anførte Marskal, Grev Statella, de kongelige Tropper, og imod Oprørerne fra Reggio sendtes General Nunziante. Denne bibragte dem vel adskillige Nederlag og tog nogle Førere af Familien Romeo og Andre tilfange, saa at man nu troede hele Oprøret kuet; men det hævede strax sit Hoved igjen i Catanzaro, i Provindserne Molise og Basilicata, saa at de kongelige Tropper maatte have Forstærkninger; endog Apulien og andre nordligere Provindser, hvor en farlig Gjæring rørte sig, fik Troppebesætninger, og efter nogle Ugers Forløb traadte Guerillabanderne atter frem fra Bjergene ovenfor Reggio. I Almindelighed angrebe de under Raabet: „Kong Ferdinand leve! Ned med Regjeringen!" hvilket gjorde et sært Indtryk paa Soldaterne. General Nunziante forøgede nu sin Strenghed. Tyve navngivne Kalabresere, som vare flygtede over til Sicilien, bleve fredløse, og en Belønning af 1000 Ducati udsatte for hver af dem, som indbragtes levende, og 500, hvis han var død. Forræderi og flere Grusomheder bleve ved denne Leilighed udøvede. General Nunziante, hvis Navn var ilde anseet, fordi det var hans

Fader, som i sin Tid havde ladet Kong Joachim Murat skyde, lod, i October, paa en temmelig barbarisk Maade fem unge Kalabresere henrette, hvilken Handling ei alene vakte Forbittrelse i Neapel, men fremkaldte endog i Livorno en Demonstration imod den neapolitanske Consul. Imidlertid blev Oprøret i Kalabrien dog betvunget efterhaanden, og Neapel saae det Særsyn, at et Par Røverhøvdinge overgave sig selv med nogle Kammerater i Fangenskab.

Under disse Begivenheder herskede en mørk og mismodig Stemning i Palermo. Enhver, som havde offentlige Papirer, ilede til Banken for at faae dem ombyttede med Metal, og Bankens Langsomhed og vidtløftige Omstændelighed forøgede den almindelige Engstelighed, som endmere tiltog, da et Krudtfad sprang i Kastellet Castellamara, den 7. Septbr. Politi- og Vagtposterne fordobledes, og Patrouiller udsendtes for at paasee Orden. Hist og her skete Husundersøgelser, stærke Troppeafdelinger stode hver Nat slagfærdige og holdt Adgangene til Staden besatte. Handelen laae stille og en ubyggelig Stilhed hvilede over Alle. Det var, som om man følte, at et vigtigt Tidspunkt nærmede sig. Midt under denne Stemning udbredte sig det Rygte, som og stadfæstedes af de engelske Aviser, at Lord Palmerston i en Note til Hoffet i Neapel havde forlangt Fuldbyrdelsen af Conventionen af 1816, ifølge hvilken der til enhver Forøgelse af Skatterne fordredes Indkaldelse af det sicilianske Parlament, og at Kongen derpaa havde svaret, at denne Fordring ei kunde opfyldes, da Parlamentet var opløst ved en kongelig Ordonants og i al lovlig Form.

Ikke meget byggeligere var Tilstanden i Neapel. Om Tilstanden i Kalabrien og Begivenhederne i Messina og

Reggio den 1. Septbr. vare de eventyrligste Rygter i Omløb, da Statstidenden den 6te endnu ingen Efterretninger indeholdt derom; men den vedvarende Troppeindskibning, hvorved Kong Ferdinand i egen høie Person viste megen Iver, forøgede den almindelige Uro. Hertil kom endnu en Mængde andre Rygter, som alle virkede foruroligende paa Folkestemningen, saasom: at Ancona var taget i Besiddelse af Englænderne, at en engelsk Flaade nærmede sig, — en fransk havde allerede i længere Tid ligget paa Neapels Rhed, — fremdeles, at der var udbrudt Uroligheder i Teramo, Aquila, Abruzzo, Cosenza, o. fl. St., — at Marskal Statella var myrdet i Kalabrien, — at en Alliance var sluttet imellem Østerrige, Frankrige og Neapel imod England, o. s. v. Statspapirerne faldt og Regjeringen og Folket saae med Mistro paa hinanden. Denne Stemning havde til Følge, at flere natlige Fængslinger fandt Sted. Fængslerne besattes med overordentlige Vagter; allerede i Septbr. traf Vagterne op med skarpe Patroner, og alle saavel militaire som Politiforanstaltninger bleve trufne, for at forebygge ethvert Udbrud af Uroligheder. Desuden søgte Regjeringen at afslutte Riget, saavidt muligt, fra den hele øvrige Verden, for at afskjære al Meddelelse til og fra Udlandet. Til den Ende bleve alle Breve med Posten deels aabnede, deels holdte tilbage, og paa Aviserne hvilede den haardeste Censur. Kongen bestræbte sig imidlertid for at vinde Folkeyndest ved at modtage Bønskrifter og Ansøgninger paa sine Kjøretoure, hvor Skarer af Ansøgende trængte sig omkring hans Vogn og fulgte ham lige ind i Paladsets Gaarde. Men alligevel blev Forventningen om en almindelig Amnesti til den 15. Oktober skuffet, og det mørke Indtryk, som denne Skuffelse

efterlod, forøgedes ved Efterretningen om de fem Henrettelser, General Nunziante havde ladet fuldbyrde. Til den ilde Stemning kom endnu Frygten for Choleraen, som nærmede sig, og det var kun en tarvelig Trøst for Kongen, at en Deputation af Adelsmænd, Kjøbmænd og Embedsmænd fra Messina, den 23de Oktober overbragte ham en Adresse, hvori Flertallet af Borgerne i denne Siciliens anden Stad misbilligede de forefaldne revolutionaire Optrin og forsikkrede: „at Stadens Skytshelgen havde bitterligen grædt og tilhyllet sit Ansigt derover.“

En saadan Tilstand var nu imidlertid indtraadt, at Regjeringen ikke kunde undgaae at tage under Overveielse, hvad der burde skee. I Statsraadet drev Fyrsten af Campofranco paa Forholdsregler med Hensyn til de allerede forefaldne Opstandsforsøg, i Ministerraadet talede Indenrigsministeren Sanangelo om Tidens Fordringer, idet han tillige henviste til Bevægelserne i hele Italien og Udsigterne til en Borgerkrig i Neapel og Sicilien; for at forebygge en saadan, meente han, maatte Regjeringen forandre sit System og tilstaae passende Reformer. Dette Sprog overraskede, mødte Modsigelse og bragte Splid ind i Regjeringen. Ministerpræsidenten Pietracatella søgte at mægle imellem de forskjellige Anskuelser, men forgjæves. Det lod, som om man hverken vidste, hvor man skulde begynde, eller hvad man skulde begynde paa. Flere mistænkelige Foreninger opdagedes af Politiet, og hele Oktober Maaned forløb under en mørk Stemning hos Folket og Engstelse og Raadvildhed hos Regjeringen. Nygterne om en Ministerforel syntes omsider at skulle blive til Virkelighed; thi Finantsministeren tog sin Afsked og, da Kongen faldt paa at dele Indenrigsmini-

steriet i to Dele, tog Sanangelo, utilfreds med denne Forandring, ligeledes sin Afsked, selv Pietracatella var misfornøiet med flere af Kongens Handlinger, saa at hele Ministeriet saa godt som opløste sig. Denne, idetmindste tilsyneladende, Forvirring i Regjeringen forøgede Spændingen i Neapel; men da det blev bekjendt, at Kongen havde benaadet Opstandshøvdingerne Andreas Romeo, Stefano Romeo, Gabriele Romeo og 11 andre, som vare dømte til Døden, og at han havde udnævnt nye Ministre, som ansaaes for frisindede Mænd, fremtraadte adskillige Yttringer af offentlig Glæde. Hidtil havde det været stille paa Neapels Gader, men nu begyndte ogsaa Folkeraabene og Folkesammenstimlingerne der, først i det Mindre, siden i det Større. De begyndte om Aftenen den 22. Novbr. og fortsattes de følgende Aftener. Den 24de flokkedes deels i Gaderne, deels paa Slotspladsen nogle tusinde Mennesker, som skrege deres „Leve" for Kongen, Pius **IX**, det italienske Forbund og Pressefrihed, hvoriblandt ogsaa hørtes Raabet om Reformer, og Raabene ledsagedes af Haandklap, Sang og en umaadelig Skraalen. Under disse Optoier blev Slotsvagten fordoblet og Soldaterne holdtes flagfærdige i Kasernerne. Paa Efterretning om disse Optrin i Neapel, blev Kong Ferdinand, som just paa den Tid opholdt sig i Portici, greben af en panisk Skræk. Fra den 25. til den 27. Novbr. lignede det kongelige Pallads i Portici et beleiret Sted. Alle Tilgange vare besatte med dobbelte Vagter, Gangene og Trapperne vare fulde af Soldater, og alt Krigsfolket i stor Mængde stod flagfærdigt. Et Forbud kundgjordes imod alle Folkesammenstimlinger; alle Fremmede, som havde taget Deel i Gadeoptrinene i Neapel, hvortil hørte adskillige Lom-

barder, Romere og Florentinere fik Befaling til at forlade Hovedstaden inden otte Dage. Derimod benaadede Kongen atter nogle af de fængslede Opstandsmænd og ophævede Standretterne i Messina og Reggio, hvilket ikke vakte mindre Glæde, end at han afskedigede og bortsendte sin af Folket forhadte Skriftefader Cocle.

Med Efterretningen om Folkeyttringerne i Neapel den 24de November udbredte sig ogsaa i Palermo en falsk Efterretning om en almindelig Amnesti, hvilket foranledigede endeel af Partimændene til at træffe Foranstaltning til en offentlig Glædesyttring. Politiet, som gjerne vilde forebygge ethvert Folkeoplob, anmodede Førerne om at afholde sig fra den paatænkte Glædesyttring, men de vægrede sig ved at efterkomme Anmodningen. Om Aftenen den 26. Novbr. 1847 udbrød altsaa den jublende Larm i Theatret Carolino. Mængden af de der forsamlede Tilskuere udbragte Leveraab for Kongen, for Pius **IX**, for den reformerende Konge, for Sicilien, for det forenede Italien, o. s. v. Man holdt begeistrede Taler, Damerne svingede deres Torklæder og istemte det almindelige Raab med. Da man i en Loge bemærkede een af de afskedigede Ministre, Franco, vendte endeel sig med Forbittrelse imod ham; strax fik han en Bænkepude i Hovedet, og under mange Krænkelser maatte han, for at undgaae videre Ulempe, ogsaa istemme det tordnende Raab og svinge med sit Torklæde. Ikkun med stor Moie hindrede man den larmberusede Mængde fra at styrte sig ud paa Gaderne. Den 28de begyndte om Middagen et lignende Optrin i den offentlige Have Horto Giulia, hvor Sagen syntes at ville tage en alvorligere Retning; ogsaa denne Gang forbindrede kun med Vanskelighed nogle besindige Mænd Mængden fra

at strømme gjennem Gaderne med deres Raab. Men strax efter indgav Førerne for Bevægelsesmændene til Statholderen, Hertugen af Maio, en Foreſtilling om det ſicilianſke Folks Ønſker, og i Særdeleshed et Andragende om Oprettelſen af en Nationalgarde eller i det mindſte en Borgergarde, under det Paaſkud, at den ſkulde anvendes til at forebygge Uordener og ſikkre Eiendommen. Statholderen, ſom ikke havde Fuldmagt til at bevilge et ſaadant Andragende, havde dog Betænkelighed ved at afſlaae det, og først da han ved Dampſkibets Ankomſt erfarede, at Neapel var rolig, afſlog han den indkomne Begjæring. Dette Afſlag var Signalet til en deels truende, deels ængſtelig Menneſketrængſel i Gaderne; alle Slags ildevarslende Rygter kom i Omløb, Udſalgsſtederne lukkedes, — Alt ſaae mørkt og mistænkeligt ud, og det regn- og ſludfulde Veir bidrog til at forøge den ubyggelige Stemning Regjeringen belavede ſig allerede paa et Folkeudbrud, thi den lod Kanoner kjøre op ved det kongelige Slot, ſaaledes at de kunde beſtryge den ſtore Gade, og den lod alle Portene beſætte med dobbelte Vagter. Hele Politiet var i ſtor Virkſomhed og det lykkedes dennegang at vedligeholde Roligheden.

Men i Neapel udbredte ſig de meſt foruroligende Rygter om Begivenhederne i Palermo, iſær da Dampſkibet udeblev noget længe. Det bød nemlig: at Folket i Palermo egenraadigt havde oprettet en Nationalgarde, havde bevæbnet ſig og ſat alle politiſke Fanger i Frihed, — at 10,000 Geværer pludſelig vare komne for Lyſet, at Jilbud udſendtes i alle Retninger paa Øen, o. ſ. v. Til denne Forſtyrrelſe kom endnu det Rygte, at Choleraen var udbrudt i Hoved-

staden. Endelig ankom Dampskibet, men det beroligede kun lidet, da alle Breve fra Palermo bleve tilbageholdte, og Capitainen strax blev ført til Kongen, som derpaa lod Statsraadet samle. De følgende Dage var Neapel i en skrækkelig Uro, og ber viste sig det Særsyn, at skjøndt det især var unge Adelsmænd, der nærede Uroligbedsaanden, svævede alle velhavende Borgere i Engstelse og Frygt for Pobelens Rovgjerrigbed og Voldsombed. Denne dumpe Gjæring søgte omsider at give sig Luft den 14de December 1847. Om Natten Kl. 1 strømmede en uhyre Mængde Mennesker sammen paa Piazza della Carita og opløftede de sædvanlige Raab, hvori ogsaa blandede sig Raabet om Reformer. Derfra ilede Mængden til Ministrenes Boliger, hvor Politisoldaterne stillede sig imod den med fældet Bajonnet. Det kom derved til en Fægtning. Soldaterne huggede ind; Nogle faldt, Andre bleve saarede og Mange bleve fængslede, iblandt hvilke endog vare nogle unge Hertuger og Fyrster; thi endeel unge Adelsmænd og Studenter havde viist sig som Førere ved dette Oplob. Kongen var meget opbragt herover; han befalede strax, at Universitetet skulde lukkes, og Studenterne, 6000 i Tallet, maatte forlade Neapel. Der udkom nu endeel Anordninger, mest om Forandringer i Retspleien, og skulde ansees for Reformer, men som af Folket betragtedes med Ligegyldighed. Den indtrædende Juul var een af de sørgeligste, Neapel i mange Tider havde seet. Regnen skyllede hver Dag strømmevis ned, la Grippe og andre Sygdomme vare meget udbredte; Veiene vare ufremkommelige, og Storme standsede i syv Dage Dampskibsfarten, saa at al Samfærsel til Lands og til Vands var ophørt. For-

stemning viste sig overalt, ogsaa Kongen var forstemt, og selv nogle Skytshelgene robede deres onde Lune ved uheldspaaende Advarsler. Saaledes endte Aaret 1847.

XXII. Kapitel.

Italien (Fortsættelse).
Neapel og Sicilien (Fortsættelse).

Fængslinger i Palermo. Politiets Iver. Splid mellem de Regjerende. Opstandsforsøg i Messina. Bebudelse af Opstand i Palermo. Oprør i Palermo. Udbrud. Gadekamp. Rømningen af Stadens indre Qvarterer. Kampens Fortsættelse. Bombekastning fra Kastellet Castellamare. Revolutionair Regjering. Rustninger i Neapel. Troppernes Overfart til Sicilien. Assistentshusets Brand i Palermo. Frugtesløse Underhandlinger. Sicilianernes Fordringer. Reformer i Neapel og for Sicilien. Reformdecreterne forkastede af Sicilianerne. Rømning af det kongelige Slot. Dets Plyndring. Angstelse i Staden for Plyndring. Angreb paa Politifolkene. Grusomheder imod dem. Angreb paa de kongelige Krigsfolk. Deres Afreise og Flugt. Uro i Neapel. Delcaretto. Kong Ferdinands Stilling. Forvirring ved Hofset. Delcarettos Bortsendelse. Revolutionair Demonstration i Neapel. Ministeriet afskediget, et nyt indsat. En Constitution proklameret. Kongens Tog igjennem Neapel. Lazzaronernes Modstemning. Lazzaronernes modrevolutionaire Bevægelse. Mistro og Uro i Neapel. Constitutionen bekjendtgjort. Jubel derover. Hylding for den sardinske Gesandt, Nordener. — Revolutionens Fremgang paa Sicilien. Bombardement i Messina. Kong Ferdinands Decrets Kundgjørelse i Palermo, dets Afvisning og Krigsraab. Angreb paa Castellamare. Castellamares Capitulation. Underhandlinger. Kampens Fortsættelse i Messina. Constitutionen besvoret i Neapel. Tilstand i Riget. 1848.

De sicilianske Studenter, som ved Lukningen af Universitetet i Neapel vare blevne forviste fra Staden, gjorde Alt hvad der stod i deres Magt for at udbrede Misfornøielsen

med Regjeringen og at fremdrive den revolutionaire Bevægelse. De Ønsker, Sicilianerne i December 1847 havde tilstillet Kong Ferdinand, bleve upaaagtede; derimod vedbleve Fængslingerne i Palermo at gaae deres Gang; mange ansete Mænd bleve arresterede, og Sbirrerne dreve deres forhadte Hverv med en saadan Nidkjærhed, at de endog med Vold brøde ind i den engelske Konsuls Bolig, hvorved de kom til at nedrive det engelske Vaaben, for hvilken Krænkelse Konsulen forlangte Fyldestgjørelse. Mellem de Regjerende, Statholderen, Hertugen af Majo og Politichefen, General Vial, herskede Fiendskab og Uenighed til stor Glæde for de Misfornøiede. Under denne Tingenes Stilling forberedtes en almindelig Opstand, først i Stilhed, siden aabenbare, som blev ledet af den fornemste sicilianske Adel. Saalænge det stærke Regnveir varede, holdt Folk sig hjemme, men neppe klarede det op, for der kom Røre i Tingene. Et Billede i en Krambod i Messina, den 6te Januar 1848, satte Politiet i Aande. Da nu Folk stimlede til og nogle Borgere bleve arresterede, rykkede Krigsfolket frem med Kanoner og fældet Bajonnet. Mængden adspredtes, et Par Mennesker bleve skudte og Flere saarede. Den 7de bindrede atter Regnveiret et nyt Udbrud, som vel igjen begyndte den 8de, men blev dæmpet. Denne begyndende Opstand bragte Kongen til at sende Forstærkning til Palermo, men her var Sammensværgelsen allerede skredet frem saavidt, at der udgik ei alene en offentlig Opfordring, men endog en offentlig Erklæring, at Opstanden skulde begynde paa Kongens Fødselsdag den 12te Januar, dersom de forlangte Reformer ikke forinden bleve tilstaaede. Alle Forsøg af Regjeringsmændene paa at dæmpe Bevægelsen vare frugtesløse. Den 11te var

Staden i en skrækkelig Uro. Englænderne forsamlede sig hos deres Konsul for at overlægge, hvad der var at gjøre. Om Aftenen vare alle Boder lukkede.

Næste Morgen, den 12te Januar 1848 kaldte Stormklokkerne Palermos Befolkning under Vaaben. Skareviis samlede de sig paa forskjellige Steder under Raabene: **Evviva Pio nono, evviva la lega d'Italia, evviva Sta. Rosalia!** endog Capuzinerne toge Deel i Bevægelsen. Fra Landet strømmede ved Stormklokkernes Lyd Tusinder af Landboere ind i Staden for at tage Deel i Opstanden. Efterhaanden udviklede sig Gadekampen paa den sædvanlige Maade, fra Tage, og Vinduer styrtedes Stole, Borde, Marmorplader, kogende Vand og sydende Olie ned paa Soldaterne, som lede meget og i deres Forbittrelse skjøde og nedstødte Alle uden Forskjel, Skyldige og Uskyldige. Udfaldet af denne første Kamp var en Seier for Sicilianerne, forsaavidt som de kongelige Tropper maatte rømme Stadens indre Qvarterer. Slottet, Fortet Castellamare, Kasernerne paa Havnedæmningen, Fængselsbygningen mellem Havnedæmningen og Staden, Finantsbygningen med Banken paa Marinepladsen og Kasernerne i Nærheden af Slottet vare de Steder, som endnu bleve i Troppernes Magt, og hvor de saagodt som muligt forskandsede sig. Deres Tab var stort i Forhold til Sicilianernes, som kæmpede under ulige fordeelagtige Vilkaar, og Palermitanernes Begeistring var saa stor, at selv Hertuginder og Fyrstinder tilbøde sig at pleie de Saarede i Hospitalerne.

De følgende Dage fortsattes Kampen. Om Natten imellem den 13. og 14. Januar begyndte Kommandanten i Castellamare, Oberst Grosi, uden foregaaende Advarsel at

kaste Bomber og Granater ind i Staden. De fremmede Konsuler søgte nu at udvirke en Vaabensstilstand, imedens de bragte deres Landsmænd i Sikkerhed, og begave sig til den Ende i Forening til Slottet til Hertugen af Majo, men da de havde en stor Mængde Folk bagefter sig, agtede Soldaterne ikke paa Parlamentairflaget og modtoge dem med Geværsalver. Med uforrettet Sag vendte de altsaa tilbage og begave sig stigende og springende over alle Slags Barrikader til Senatspalladset, hvor Revolutions-Udvalgene vare forsamlede; men da de heller ikke her udrettede Noget, maatte de Fremmede, saa godt som de kunde, midt under Kampen flygte ud paa de i Havnen ligende Skibe. — I det Indre af Staden var nu den kongelige Anseelse ophørt, og Formændene for Revolutionen traadte sammen for igjen at danne en ordentlig Regjering. Forelobigen oprettedes der fire Udvalg, af hvilke eet, som skulde styre Forsvaret under Fyrsten af Pantellaria, og et, som skulde lede Forvaltningen under Marchesen af Spedaletto, hvorhos Staden inddeeltes i otte Qvarterer.

Det fulgte af sig selv, at al Forbindelse med Neapel var bleven afbrudt. Da Dampskibet Vesuv den 12. Januar ankom paa Palermos Rhed, var Staden allerede i fuld Opstand. Capitainen fandt det derfor ikke raadeligt at lande, men vendte med sin Ladning tilbage til Neapel. Den medbragte Efterretning gjorde et saa heftigt Indtryk paa Kong Ferdinand, at han maatte lade sig aarelade, dog fortsattes Rustningerne under al den truende Gjæring, der viste sig i Staden. I al Hast bleve 6000 Mand med 20 Kanoner samlede for at afgaae med Dampskibe til Palermo. Hele Natten, den 14de, brugtes til Indskibningen, medens

en stor Folkemasse trængte sig sammen paa Havnedæmningen og ledsagede Soldaterne snart med spottende Haandklap, snart med en skjærende Piben. I et koldt og raat Veir gik disse Tropper til Søes og lede meget underveis af Kulde og Søsyge, og da de naaede Sicilien, kunde der ikke være Tale om at lande ved Palermo, hvor Oprørskampen vedvarede, men de maatte landsættes i en betydelig Afstand fra Staden, hvor de allerede udmattede og ilde tilredte sloge Leir under aaben Himmel og havde snart Mangel paa Levnetsmidler, som maatte sendes dem fra Neapel.

Medens nu disse Tropper kæmpede med al Slags Ulempe af deres Stilling og den ublide Aarstid, fortsattes Kampen mellem Sicilianerne og Neapolitanerne inde i Staden, hvor de Sidste med Tapperhed og Haardnakkethed længe holdt sig i deres adspredte Fæstninger. Den 17de Januar stak en Raket fra Castellamare Assistentshuset i Brand, som medførte et stort Tab for Stadens fattigere Befolkning. For at standse Blodsudgydelsen og Ødelæggelsen, søgte Hergen af Maio igjennem Statsprætoren at indlede Underhandlinger, men da Prætoren henviste ham til den sammentraadte Generalcommittee, og Hertugen ikke ansaae sig berøiet til at forhandle med andre end kongelige Autoriteter, strandede dette Forsøg, især da Prætoren tilstillede Hertugen de Fordringer, som Sicilianerne forlangte opfyldte, forinden der kunde være Tale om noget Forlig, nemlig: at den gamle sicilianske Forfatning skulde gjenoprettes og det sicilianske Parlament umiddelbart indkaldes til Palermo. Med disse Fordringer afsendte Hertugen imidlertid et Skib til Neapel; men den 19de truedes med et nyt Bombardement fra Ca-

stellamare, hvorimod dog de fremmede Konsuler gjorde Indsigelse.

Af den Haardnakkenhed, hvormed Oprøret fortsattes paa Sicilien, og den urolige Gjæring, der herskede saavel i Neapel selv som i Rigets øvrige Provindser, kom Kongen endelig til den Overbeviisning, at det var paa høie Tid at indrømme de forlangte Reformer. Den 18de og 19de Januar fremkom da flere Decreter, som kundgjorde en Række af Reformer i den indre Forvaltning, i Provindsbestyrelsen og i Communernes Rettigheder. Hvad Sicilianerne angik, da tilsikkredes dem en fra Neapel adskilt Forvaltning og Retspleie, med Tilføiende, at Lovene af 8de og 11te December 1816 skulde gjenoprettes i deres fulde Kraft, at alle Embedsmænd i hvert Rige skulde være Indfødte; Kongens Broder, Greven af Aquila, blev udnævnt til Generalstatholder paa Sicilien med et særeget Ministerium for denne Ø, og Kongen skulde forelægges Forslag til Benaadning for politiske Forseelser; desuden indeholdt Decreterne endeel andre mindre vigtige Bestemmelser i frisindet Aand I det Hele modtoges disse Kundgjørelser i Neapel med Tilfredshed, men en ny Presselov indeholdt endnu for mange Indskrænkninger, og den almindelige Mistro var altfor stor til, at nogen lydelig Jubel kunde give sig tilkjende.

Den 20. Januar ankom to Fregatter til Sicilien med de kongelige Decreter; for et Par Maaneder siden vilde de være blevne modtagne med glad Begeistring, nu bleve de modtagne med Kulde, blot som en Følge af Nødvendigheden; Palermitanerne erklærede, at de kun vilde antage de gjorte Tilbud paa de Vilkaar, at alle Forterne maatte forblive i deres Magt, indtil de lovede Indrømmelser og Reformer

vare opfyldte, og at de først da vilde nedlægge Vaabnene. Om denne Fordring indeholdt det kongelige Budskab Intet, og Kampen blev altsaa fortsat. Hver Dag forefaldt nu blodige Træfninger, uden at det var Palermitanerne muligt at fortrænge Tropperne ud af deres faste Stillinger; imidlertid begyndte Soldaternes Mod at synke. Da Tropperne i Leiren udenfor Staden lede af Mangel og Sygdomme, ja endog med stor Møie maatte provianteres fra Neapel af, og tillige vare afskaarne fra at komme deres Vaabenbrødre til Undsætning, var der ingen Udsigt til Bistand fra denne Kant. Idelig Aarvaagenhed og Anstrengelse, hvortil nu ogsaa kom Mangelen paa Levnetsmidler, udtømte de indesluttede Troppers sidste Kræfter og bragte Hertugen af Majo til at tænke paa at trække sig ud af sin mislige Stilling. Den 26de om Morgenen Kl. 1 forlode Hertugen og General Vial med alle deres Soldater det kongelige Slot, efter at have gjort de tilbageblivende Vaaben ubrugelige. Endeel Qvinder og Børn, samt de syge og saarede Krigsfolk overlodes til Fjendens Høimodighed. (under Major Ascenzos Varetægt). Hertugens Plan var at drage i al Stilhed til Forstaden Burgo og derfra forene sig med de nylig fra Neapel ankomne Tropper. Borttoget blev alligevel snart bemærket af Sicilianerne, som, uden at holdes tilbage af Mørket, rasende angreb de Kongelige, der forfulgtes indtil de naaede de andre Tropper. Fra endeel af Havnen, som endnu var sikker, indskibede General Vial sig paa Dampskibene med de Syge og Saarede, for at føre dem til Neapel. Neppe var Slottets Rømning bleven bekjendt i Staden, før en ubyre Mængde af alle Slags Mennesker, for en stor Deel Landboere, stormede ind. Til den sluttede sig et stort Antal Tyve og an-

dre Spekulanter, som kjøbte Byttet for Spotpriis. I faa Timer blev den store Bygning saa aldeles udplyndret og berøvet sine Mobler, Kostbarheder og Prydelser, at kun de nøgne Mure vare tilbage. Skatte af uvurdeerlige Oldsager bleve enten bortstjaaine eller ødelagte. Temmelig seent ilede nogle af Generalcommitteens Medlemmer til for endnu at frelse, hvad der kunde frelses, og det lykkedes dem at frelse Observatoriet og det kongelige Kapel med dets mange Konstværker fra forskjellige Tidsrum i Siciliens Historie. De tilbageblevne Qvinder og Børn og Syge og Saarede bleve behandlede med Skaansomhed.

Efterat det kongelige Slot var rømmet, faldt ogsaa de andre forskandsede Steder i Sicilianernes Hænder med Undtagelse af Fortet Castellamare, hvis Kommandant, en gammel Sveitser, stedse havde erklæret, at han vilde forsvare det, indtil han blev begravet under dets Ruiner. Uagtet nu Seiersjubelen i Palermo lød i høie Toner, og Bladskriverne i deres Overmod udspyede de mest fornærmelige Skjældsord imod Kongen, hans Generaler og Embedsmænd, var Stemningen hos den bedre Deel af Befolkningen ikke uden en Blanding af Engstelse og Frygt; thi ikke blot Castellamare truede Staden endnu med et Bombardement, men 1200 Forbrydere vare brudte ud af deres Fængsler, da de kongelige Tropper havde forladt Fængselsbygningerne, og de mange tusinde Landboere, der vare strømmede ind i Staden, yttrede uden synderlig Tilbageholdenhed Lyst til at forgribe sig paa fremmed Eiendom, dog synes en Krig, der nu kom i Gang imod de ulykkelige Politifolk, at være bleven en Slags Afløbskanal for den rovlystne Strøm. Pøbelen fandt paa eller blev tilskyndet til at foretage en formelig Jagt

efter Sbirrerne; den kaldte dem Muus og behandlede dem netop som Katten behandler Musen. Naar en Pøbelhob havde fanget nogle Sbirrer, førte den dem først omkring i Triumf, lode dem derpaa løbe, og naar de Ulykkelige troede sig frie, bleve de myrdede med Skud bagfra under deres Bødlers Spot og Latter. 34 i Fængslerne hensiddende Politiembedsmænd slæbtes om Natten udenfor Staden og huggedes ned, hvorpaa Morderne bare blodige Lemmer som Trophæer igjennem Gaderne. Generalcommitteen kunde eller vilde ikke hindre disse grusomme Myrderier; de standsede først, da Pøbelens blodige Hevngjerrighed var tilfredsstillet. Da det bemærkedes, at de udenfor Staden værende kongelige Tropper trak sig henimod Havnen for at indskibe sig, vendte Angrebet sig imod dem. Fra skjulte Steder førede Sicilianerne paa dem, og Mange faldt; en stor Deel kom vel ombord, de øvrige opløste sig i vild Flugt og bleve forfulgte af Nytteriet; en Mængde fangne Heste og Bagage, som blev tilbage, førtes i Triumf ind i Palermo. Den 1. Februar 1848 ankom Hertugen af Majo til Neapel med endeel Tropper i en ynkelig Forfatning.

Her, i Neapel, gjorde Revolutionen imidlertid store Fremskridt, dog uden at udarte til Voldsombeder. Efterretningen om, at de kongelige Indrømmelser vare forkastede i Palermo, bragte Spændingen i Neapel til en Høide, som den hidtil endnu ikke havde havt. Den 22 Januar om Middagen hørtes det neapolitanske Revolutionsraab: Fuy! Fuy! i flere Gader i Staden. I en Hast bleve alle Døre og Kramboder lukkede; alligevel blev det blot ved Raabet, men de utroligste Rygter gjennemløb Staden og udbredte en forfærdelig Skræk. Saa-

ledes var Tilstanden flere Dage i Neapel. Radicalerne dreve Ophidselserne til det yderste og raabte ved hver given Leilighed Fuy! Fuy! for at faae Forretninger og Arbeide til at standse og derved fremkalde Mangel blandt Arbeidsklassen. De foragteligste Domme fældtes over de kongelige Decreter; iblandt disse vare især et af 23 Januar, hvorved Amnesti bekjendgjordes for de politisk Arresterede og Domfældte, som befandt sig indenfor Rigets Grændser. Synet af de Saarede og de mange Lazarethgjenstande, som ankom fra Sicilien, og Udeblivelsen af Efterretninger fra Palermo i flere Dage forøgede Rygterne af alle Slags, — men med alt Dette syntes dog Revolutionsmændene ikke at kunne naae deres Maal, at bringe det til et virkeligt Udbrud. Politiministeren Delcaretto stod som en Muur imod alle Udbrudsplanerne; han havde baade blandt Lazzaronerne og de velhavende Borgere et stort Parti, som søgte at danne en Modvægt imod de revolutionaire Ophidselser, hvortil han benyttede Borgervæbningen, der fik en Indretning som en Nationalgarde. Ved Hjælp af denne, til hvilken mange ældre og fredelige Borgere sluttede sig, opretholdt han endnu den daglige Orden. Men han var en Torn i Øinene paa de Radicale, og det var en vanskelig Opgave for ham at holde Modet oprejst hos Kong Ferdinand; thi denne Konge levede nu i en uophørlig Skræk og opholdt sig meget paa en Dampfregat, der laae seilfærdig til at lette Anker, naar det skulde være; han var en Bold for sine Omgivelser, der trak ham snart til den ene, snart til den anden Side, og under sin Vaklen frem og tilbage tabte han al selvstændig Handlekraft. Delcaretto bestræbte sig for at rive ham ud af denne ynkelige Tilstand, i hvilken han ofte henflød i Taarer,

og for at give ham Mod forestillede ham Faren maaskee mindre end den virkelig var og fordulgte vel ogsaa en og anden ubehagelig Efterretning. Under disse Omstændigheder herskede ogsaa den største Forvirring ved Hoffet, Befalinger og Modbefalinger krydsede hinanden, og det lykkedes Delcarettos Fjender at gjøre ham mistænkt for Kongen som en Mand, der ved Mangel paa Oprigtighed havde ladet sin Herre være uvidende om den Fare, som truede ham og hans Throne. Noget Hemmeligt er der i hele dette Hofrænkespil, men saameget er vist: Delcarettos Fald var besluttet og blev sat igjennem, men dog vovede man ikke at gjøre det offentligt. Da han om Aftenen den 26 Januar gik ud fra Kongen, blev han i Forgemakket anholdt, hvorfra han øieblikkelig blev ført ud paa et Dampskib og sendt bort.

Delarettos pludselige og hemmelighedsfulde Forsvinden vakte uhyre Opsigt i Neapel. Revolutionsmændene, som havde luret paa dette Omslag, udspredte strax, at Kongen havde besluttet at give en Constitution, og en stor Demonstration, som allerede forud var tilsagt til den 27., blev ogsaa nu iværksat, og med større Held end hidtil. Hele Staden belavede sig paa Udbrudet af en Revolution, og Kongen vaklede endnu under en dødelig Skræk. Paa St. Elmo heisedes den røde Revolutionsfane, Allarmsignaler lode fra alle Forter, alt Krigsfolket var i Bevægelse, især paa Slotspladsen samlede Tropperne sig og stillede sig i Slagorden, og Kanoner kjørtes op med brændende Lunter. Om Middagen, viste sig fra flere Sidegader en uhyre Skare Mennesker, især af de høiere Stænder, med trefarvede Faner, og som ved et Trylleslag fyldtes alle Balkoner med Damer, om svingede deres Torklæder, Smaafaner, Baand, o. d.

og tilvinkede Mængden Bifald, og flere Steder udkastedes Penge blandt de simplere klædte Folkehobe. Over en heel Time vedvarede Raabene: „Kongen leve! Constitutionen leve!“ Men da ingen Fjendtligheder begyndte fra Mængdens Side, skete heller intet Angreb af Soldaterne. Nogle Lazzaroner yttrede blot Misfornøielse med det hele Optog, i det de raabte, at de udkastede Penge ikke vare nok, og at de ansaae sig daarligen betalte for deres Raab. Efterhaanden løb Mængden fra hinanden, Fanerne forsvandt, og Gaderne fyldtes af Soldater, som med Artilleri gjennemstreifede Staden. General Statella havde ved venlig Tiltale og ved selv at istemme det almindelige Raab bidraget til at forebygge Voldsomheder.

Denne truende Demonstration forfeilede imidlertid ikke sin Virkning. Mængden havde nu allerede paa en Maade proklameret Constitutionen, og i sin Skræk afskedigede Kongen hele sit Ministerium og indsatte i en Hast et nyt af radicalsindede Mænd. Hertugen af Serracapriola udnævntes til Ministerpræsident, og Hertugen af Cassaro til Præsident for Storraadet. Den 28 udbredte sig det Rygte, at Kongen vilde antage det nye Ministeriums Forslag, og at 21 Kanonskud skulde forkynde Constitutionen. Man ventede og ventede forgjæves, og en Pladskregn adsplittede den paa Gaderne sammenstimlede Folkemængde. Men den følgende Dag udkom virkelig en Proklamation, hvori Kongen kundgjorde, at han efter de ham forebragte Ønsker skjænkede sit Rige en Forfatning, og at han havde paalagt det nye Ministerium inden ti Dage at forelægge ham et Udkast dertil paa det Grundlag, at den lovgivende Magt overdroges til to Kamre, et Pairskammer, hvis Medlemmer valgtes af

Kongen, og et Deputeretkammer, hvis Medlemmer valgtes af Folket efter en vis Census; — at Statens eneste herskende Religion skulde være den katholske, og andre Gudsdyrkelser ikke taales, Kongens Person skulde være hellig og ukrænkelig, Nationalgarden organiseres, Pressen være fri, dog med visse Indskrænkninger i Alt, hvad der angik Religion, Sædelighed, offentlig Orden, Kongen og hans Familie og de fremmede Magter.

Denne Kundgjørelse udkom Kl. 10. Kl. 12 red Kongen ledsaget af Grevерne af Aquila og Trapani gjennem Toledogaden. I Begyndelsen saae han mørk og vranten ud, men hans Aasyn opklaredes efterhaanden, da den tilstimlede Mængde hilsede ham med gjentagne Fryderaab. Toledogaden fyldtes af mange hundrede Vogne, og der var ingen Ende paa Raabene: **evviva Palermo! la costituzione, il Re, l' Italia, Pio nono, la Gardia nazionale!** selv den ægyptiske Ibrahim Paska, som just opholdt sig i Neapel og var kjørt ud for at see paa dette Optrin, fik sit Raab: **viva Ibrahim Pascia!**" Paa Hjemveien talede Kongen et Par venlige Ord til flere af Raaberne. — I det Indre af Hovedstaden gik Alting roligt, men i de ydre Qvarterer saae Tilstanden mere betænkelig ud. Her begyndte Delcarettos Parti eller Modrevolutionspartiet strax at røre sig. Lazzaronerne forfulgte med Skjældsord og Steenkast alle Dem, som i Sidegaderne lode sig see med Constitutionsfarverne, og stjal og røvede, hvor Huusbeboernes Fraværelse gav dem Leilighed dertil. Vel søgte Borgervagten at holde dem til Orden, men det lykkedes dog først efter at et Par vare dræbte og Flere arresterede. Hermed var alligevel Bevægelsen ikke forbi. Delcarettos Venner ophidsede hemmelig de lavere

Folkeklasser, og Politiets Personer saae igjennem Fingre med denne Bevægelse, thi Delcaretto havde været meget elsket af alle sine Undergivne, hans Parti var høiligen opbragt over hans hemmelige Bortførelse, og selv det løgnagtige Rygte, at han var kastet i Havet, fandt Tiltro; — ikkun de faa Indviede vidste, at han i al Stilhed var paa et Dampskib sendt til Frankrige. Lazzaronbevægelsen vorede med hver Dag. Hobe paa 1 til 200 Mand rottede sig sammen, anfaldt Vogne og Fodgængere, rovede, betlede og saarede efter Behag, bandte, man havde fornærmet Kongen, reve den trefarvede Kokarde af Folk og tvang dem til at raabe: Kongen leve! En vis Michele Viccosi, der i Neapel pleiede at spille den romerske Ciceruvachios Rolle, søgte at tale dem tilrette, men forgjæves. Regjeringen fandt dette Uvæsen betænkeligt og lod Borgervagten fordoble; Patrouiller og bevæbnede Borgere streifede gjennem Gaderne, ledsagede af Husarer og Dragoner, som dog ikke vovede for Alvor at angribe Lazzaronerne. Disse sendte den 30. Januar en Deputation til Kongen med Forsikkring om deres Troskab, og naar han offentlig lod sig see, trængte de sig i tusindviis omkring ham og raabte: „vi ville ikke det nye Kram! vi ville beholde dig! vi have dig kjær! vil du ingen Geværer give os, saa tage vi Stene og dræbe dine Fjender!“ — De Radicale begyndte atter at blive bange og mistroiske; man længtes efter Udlobet af de 10 Dage, og Cultusministeren tilskrev Erkebiskopperne og Biskopperne, at Kongen af sin frie Villie havde tilstaaet Folket en Constitution, og anmodede dem om at medvirke til at vedligeholde Agtelse for Lovene og Øvrigheden. Ikke destomindre vedblev Frygten for Lazzaronerne at voxe, saa at man den 5. og 6. Februar

fuldt og fast ventede en Revolution af dem, skjøndt Politipræfecten ved en offentlig Bekjendtgjørelse søgte at berolige Borgerne med den Forsikkring, at Øvrigheden, understøttet af Nationalgarden, vilde være stærk nok til at bevare den offentlige Sikkerhed.

Den 8. Februar var de 10 Dages Termin, som var sat til Constitutionens Bekjendtgjørelse, udløben. Men der kom ingen Bekjendtgjørelse. Nu begyndte Mistro og Uro atter at yttre sig, og da just samme Dag en Proklamation, som Fyrst Radetzki havde udstedt i Anledning af Begivenhederne i Mailand, var bleven bekjendt, begyndte det truende Raab: „Ned med Tydskerne!" igjen. Ogsaa den 9. og 10. forløb uden nogen Constitution, og Uroligheden tiltog. Da kom endelig den 11., og med den Bekjendtgjørelsen om Indførelsen af en Constitution tilligemed Oprettelse af en Nationalgarde i alle Kongerigets Stæder. Nu begyndte da den umaadelige Folkejubel. I Gaderne og udenfor Slottet opstod en uhyre Trængsel. Kongen maatte ei alene frem paa Balkonen for at modtage Hylding, men han og Dronningen maatte ned blandt Folket. Under et bedøvende Fryderaab kjørte de gjennem Toledogaden, hvor Mængden kun med Møie afholdtes fra at spænde Hestene fra Vognen. Om Aftenen var Neapel illumineret, og først langt ud paa Natten gjorde en stordraabet Siroccoregn Ende paa den larmende Høitideligbed, som dog næste Dag begyndte paa ny og vedvarede til ud paa den følgende Nat. Men dermed syntes ogsaa den hele Herlighed at skulle være tilende. Thi den 14. Februar indløb Efterretning om, at Kong Carl Albert af Sardinien havde givet sit Folk en friere Forfatning end den, der var bleven Neapel tildeel, og

nu vendte Hyldingen sig fra den stakkels Kong Ferdinand til den sardinske Gesandt. Med trefarvede Faner, som i de senere Dage paa Kongens Ønske havde været fjernede, bragte Mængden nu sin Hylding først til den sardinske Gesandt, derpaa til den spanske og engelske, samt den pavelige Nuntius, og da denne paa Balkonen opløftede Haanden til Velsignelse, styrtede alle ned paa Knæe. Men derefter opstod et frygteligt Raab: „**morte ai Tedeschi**! Tydskerne døe! Ned med Guizot!" og mange Optøier og Uordener skete paa Gaderne. Nogle Dage efter begyndte Lazzaronbevægelsen igjen, i det flere Tusinder af dem samlede sig og raabte paa Arbeide; Micheles Tiltale viste de tilbage, og Nationalgarden maatte adsprede dem.

Imedens alle hine Begivenheder forefaldt i Neapel, gik Revolutionen sin Gang paa Sicilien. De fleste Steder havde reist sig og sluttet sig til Generalcommitteen i Palermo. I Messina havde Folket trængt Tropperne ind i Kastellet, og Staden maatte udholde et Bombardement, som dog blev standset paa Forestillinger af Kommandanten paa den paa Reden liggende engelske Flaadeafdeling, dog fortsattes Kampen under afvexlende Bombardement hele Februar Maaned.

I Palermo kjendte man endnu ikke den 30. Januar 1848 Begivenhederne i Neapel. Imidlertid omdannede Udvalgene sig til en ordentlig provisorisk Regjering med Fyrst Ruggiero Settimo i Spidsen. Den 3 Februar ankom fra Castellamare en fra Neapel indtruffen Parlamentair med Kong Ferdinands nylig kundgjorte Decreter. Den provisoriske Regjering gav Slot til Svar derpaa, at Sicilianerne ikke nedlagde deres Vaaben, førend deres Parlament, efter Bestemmelserne af 1812 og 1816 var samlet og havde taget

Beslutning om Forfatningen, — og neppe vare Decreterne blevne oplæste for den samlede Mængde, førend det lod som af een Mund: „Krig! Krig!“ — Parlamentairen begav sig derpaa bort fulgt af en Hær af skrigende og spottende Gadedrenge, og med et almindeligt Skrig fra alle Balkoner og Tage: „Krig! Krig!“ — Dette Raab hørtes nu bestandig, i det man rustede sig til et afgjørende Angreb paa Fortet Castellamare. Dette Angreb begyndte den 4 Februar. Kommandanten, Oberst Grosi, svarede med Bomber og Kanoner. Ved Mægling af Kammandanten paa en paa Rheden liggende engelsk Fregat kom efter nogle Timers Forløb en Stilstand, og endelig en Capitulation istand. Oberst Grosi drog ud med al militair Ære, Faner, Trommer og Musik, Vaaben og Oppakning og indskibede sig paa tre neapolitanske Dampskibe.

Saaledes var Palermo nu befriet fra alle neapolitanske Tropper. Saasnart dette var skeet, holdtes en stor Takkefest i Domkirken, hvorpaa Karnevalslystigheden strax begyndte med Tambouriner og Dands paa Gaderne. Kongen havde allerede i Januari Maaned anmodet Frankrige og og England om deres Mægling i de sicilianske Anliggender; Lord Minto begav sig til den Ende fra Rom til Neapel, og efterat han havde overtaget sig Mæglingen, afgik et Dampskib under Parlamentairflag til Palermo; den provisoriske Regjering antog ogsaa den foreslaaede Mægling paa visse Betingelser, iblandt hvilke den om Parlamentets Gjenoprettelse fasthholdtes. Forresten vedblev Kampen i Messina, som endnu den 23. Februar blev fra Kastellet beskudt med Bomber, og i Palermo beskyldtes Kong Ferdinand for Forræderi; men uagtet Banken atter blev aabnet og Forretnin-

gerne igjen begyndte at gaae deres Gang, forefaldt dog mange Uordener, Rivninger og Partispaltninger; ja man troede endog at finde Spor til, at en Modrevolution var i Gjærde. Da Revolutionen i Paris udbrød, herskede endnu i Palermo den provisoriske Regjering.

Paa denne Dag, den 24. Februar 1848, blev Constitutionen besvoret i Neapel. Kongen, Prindserne, Ministrene og Tropperne aflagde under store Høitideligheder den bestemte Ed. Det diplomatiske Corps, med Undtagelse af Ruslands og Østerriges Gesandter, vare derved tilstede. Saaledes syntes da nu Neapolitanerne at have opnaaet Formaalet for alle deres revolutionaire Demonstrationer; men desuagtet var Rigets Tilstand intet mindre end tilfredsstillende. Sicilien havde paa en Maade sønderrevet den gamle Forbindelse, Provindserne vare i en Slags lovløs Opløsning; i Neapel selv herskede endnu Frygt for Lazzaronerne, Mistro til Kongen og i det Hele en ubyggelig Stemning, endelig vaklede Ministeriet og stod for Fald, skjøndt det neppe var en Maaned gammelt.

XXIII. Kapitel.

Italien. (Fortsættelse).

Rom. Virkninger af Revolutionen i Neapel. Optog til Kapitoliet. Nye Fordringer til Paven. Oplob. Proklamation fra Paven. Stor politisk Demonstration. Pavens Tale til Folket. Verdslige Ministre. Fængslinger. Commission til Forfatningens Revision. Borgergardens Mønstring.

Toskana. Commission til Udvidelse af Forfatningen. Tilsagn om og Kundgjørelse af en Constitution.

Sardinien. Høitidelighed i Genua og Turin i Anledning af Begivenheden i Neapel. Constitutionens Kundgjørelse. Fjendsk Stemning og Tone imod Østerrige. Demonstrationer og Krigshaab. Rustninger. Østerriges Forholdsregler. 1848.

Ligesom Bevægelserne i Rom og Overitalien havde indvirket paa Tilstanden paa Sicilien og Nederitalien, saaledes virkede nu Revolutionen i disse Lande atter tilbage paa hele Mellem- og Overitalien og blev Signalet til nye Folkefordringer og Bevægelser. Den 30. Januar ankom en Courier til Lord Minto i Rom, der bragte Efterretning om Constitutionens Proklamation i Neapel. Denne Begivenhed overraskede høiligen Romerne; Corsoen fyldtes af Mennesker og Gaden gjenlød fra den ene Ende til den anden af Raab, for Constitutionen i Neapel, for Sicilien, for Italiens Uafhængighed; sjeldnere for Pius **IX**. Forvirringen var saa stor, at ingen ordnet Festlighed den Dag kunde bringes istand. Dagen efter begyndtes vel paa adskillige Demonstrationer, men paa Gaderne forblev Alting roligt, da en ubyre Pladsregn forhindrede baade Illumination og Folkesammenstimlinger. Over disse søgte Byraadet eller Senatet strax at

faae Magten ved, den 1. Februar, at udstede et Opraab til det romerske Folk om at forene sig med det til en Illumination, den 3. Februar, for Begivenheden i Neapel, dog var dette Opraab forfattet i saadanne Udtryk, at Festligheden egentlig skulde blive til Ære for Pave Pius IX., der maatte ansees for den første Ophavsmand til alle fredelige Reformer. Paa den nævnte Dag gik da ogsaa, begunstiget af et deiligt Veir, et stort Tog til Kapitoliet under de sædvanlige Leveraab, og endtes med, at man anbragte en stor Fane med de italienske og pavelige Farver i Haanden paa Keiser Marcus Aurelius's derværende Billedstotte. Denne Festlighed lob i det Hele roligt af. Men de følgende Dage vorede Folkebevægelserne, og nye udspredte Rygter om fremmed Indblanding i Italiens Anliggender bragte fornemmelig Gemytterne i en heftig Uro; ogsoa udgik fra Consultaen paa samme Tid en stor Grad af Misfornoielse over, at Regjeringen næsten intet Hensyn tog til dens Forslag. Heraf toge nu Førerne for det saakaldte Fremskridtsparti Anledning til at henvende sig med Forestillinger til Senatoren, Fyrst Corsini, som maatte love dem at begive sig til Paven og andrage paa, at verdslige Mænd fik Sæde i Ministeriet. Imidlertid stimlede Mængden sammen paa Piazza del Popolo, den 8. Februar, og antog en truende Holdning. Mange vare allerede bevæbnede, Andre raabte paa Vaaben, og selv Oprorsskrig lode sig bore. Ciceruvachio sparede ingen Møie for at tale Mængden tilrette, indtil Corsini kom, og det Budskab han medbragte: at Paven allerede var sysselsat med Ministeriets Omdannelse, som snart vilde indtræde, frembragte nogen Roligbed, hvorpaa det lykkedes Ciceruvachio at faae Mængden til at gaae hjem.

Paa alle Gadehjørner fandtes derefter, den 10. Febr. en pavelig Bekjendtgjørelse, hvori Pius **IX**. forsikkrede, at han ikke var dov for Folkets Ønsker; — han grundede uafbrudt paa, hvorledes han kunde udvikle de borgerlige Indretninger uden at krænke sine Pligter imod Kirken; — ogsaa havde han for længe siden havt Opmærksomheden henvendt paa Krigsvæsenets Forbedring, og ligeledes havde han baaret Omsorg for at formere de Verdsliges Deelagtighed i Ministeriet. Som Fader og Herre vilde han Intet forsømme, hvad der kunde tjene til Statens Rolighed og Værdighed. Men paa den anden Side var han ogsaa beredt til at yde Modstand imod Paatrængenhed og Uorden, ligesom han vilde være beredt til at modstaae de Fordringer, der vare i Strid med hans egne Pligter og Folkets Lykke. — Han formaner derfor til at høre hans faderlige Stemme, og at Romerne ikke skulde lade sig forurolige af Dem, der vilde forfærde Italiens Folkeslag ved Skrækbilledet af en udvortes Krig, som om en saadan forberedtes ved en Sammensværgelse af de Regjerende. Dette var et Bedrag for ved Skræk at drive Romerne til at søge det offentlige Vel i Uorden, at forstyrre Regjeringens Raadslagning ved Opstand, og ved Forstyrrelsen vinde Paaskud til en Krig, som ellers ikke kunde komme til Udbrud, o. s. v.

Denne Kundgjørelse gjorde et stærkt og meget forskjelligt Indtryk paa Romerne, thi den tilfredsstillede naturligviis ikke det saakaldte Fremskridtsparti. Den følgende Dag beredtes altsaa en stor politisk Demonstration. Om Eftermiddagen stimlede en uhyre Mængde Mennesker, prydede med trefarvede Kokarder og andre politiske Særtegn, sammen paa Piazza del Popolo. Ogsaa Ciceruvachio var her tilstede og

formaaede en stor Deel til at tage Tegnene af. Først silde dig gik Toget til Quirinalet. Ved dets Ankomst traadte Paven ud paa Loggiaen, ene, uden Følge af Kardinaler og kun ledsaget af Borgergardens Generalstab. Hvor stor var Mængdens Forbauselse, da han, istedenfor at lyse den sædvanlige Velsignelse, hævede sin kraftige, klangfulde Stemme og holdt følgende Tale: „Førend jeg udtaler den Velsignelse, som jeg fra Gud nedbeder for Eder, for Staten, og, jeg gjentager det, for hele Italien, lader mig tale nogle Ord. Han give, at Eders Hjerter maae være eendrægtige, Eders Fordringer ikke mod den pavelige Stats og Kirkens Helligshed! Jeg kan ikke, jeg tør ikke, og jeg vil ikke indrømme Ting, som ere mod denne Stats Institutioner. Jeg beder Gud om at velsigne Eder, under den udtrykkelige Betingelse, at I ere Paven og Kirken troe. Under denne Betingelse velsigner jeg Eder med min Sjæls hele Kraft — Eder og hele Italien! Mindes det Løfte, som I have givet Eders Pave, og bliver Gud og Kirken troe!"

Dette havde Ingen ventet. I Begyndelsen bleve Talens enkelte Sætninger afbrudte ved Bifaldsraab, men da Paven kom til at udtale Velsignelsen, styrtede over 20,000 Mennesker paa Knæe. Indtrykket var ubeskriveligt, og stum gik Massen fra hverandre. Et Tordenveir og en Pladskregn fulgte paa dette Optrin.

De følgende Dage udnævntes tre verdslige Ministre: for Krigen, Finantserne og Politiet, og den nye Politiminister, Først Teano, drog strax igjennem Staden med Politisoldater og arresterede nogle og tredsindstyve Skrigere, som den 8de Februar havde opløftet Oprørsraab. Imidlertid indkom fra Communeraadet i Bologna en Begjæring i stærke

Udtryk om en Constitution, og gjennem Staden Rom løb mange Rygter om, hvorledes Paven hos sine Raadgivere havde forespurgt, om det gik an at give Kirkestaten en constitutionel Forfatning, og at deres Svar gik ud paa, at Intet derfor kunde være i Veien, da en saadan Forfatning havde bestaaet indtil Pave Sixtus **V.** Snart viste det sig ogsaa virkeligt, at der i Rygtet var nogen Sandhed; thi en Commission blev nedsat for at lægge Planen til en Udvidelse af de bestaaende Statsindretninger og at foreslaae et Regjeringssystem, der kunde forenes baade med Pavens Myndighed og Tidens Fornødenheder. — Den 20de Februar mønstrede Pave Pius **IX.** i egen Person Roms Borgergarde. Ogsaa her holdt han en Tale, hvori han yttrede sin Glæde over, at han i dette Corps saae Anarkiets Fiende, Overhyrdens, Fædrelandets og Thronens Venner, der lukkede Ørerne for Forførelsens Røster. — Saaledes stode Sagerne i Rom, da Revolutionen udbrød i Paris.

I Florents, hvor man erfarede Begivenheden i Neapel den 30te Januar 1848, blev samme Aften holdt et stort **Te Deum** for den lykkelige Vending Tingene der havde taget. Heller ikke nølede Storhertugen med at tage sine Forholdsregler, thi allerede den 1ste Februar nedsatte han en Commission til at overveie Planen til en Udvidelse af Forfatningen. Men snart gik han videre. Den 11te kom Efterretningen om, at Kongen af Sardinien havde besluttet at indføre en constitutionel Forfatning. Man var nu atter ifærd med at foranstalte et **Te Deum** i Domkirken, da der henimod Aften udkom en Kundgjørelse fra Storhertugen om, at ogsaa han inden kort Tid vilde bringe en Repræsentativ-Forfatning til Udførelse i Toskana, og at en Commission

til dens Udarbeidelse allerede var udnævnt. At Staden Florents gjenlød af umaadelig Jubel, var en Selvfølge, og da Forfatningen, den 17de, blev bekjendtgjort, forkyndte Klokkeringning og Kanontorden denne store Begivenhed. Ogsaa i Livorno gav Glæden herover sig Luft i Forening med Karnevalslystighederne.

Den 2. Februar 1848 kom Budskabet om Omvæltningen i Neapel til Genua. Ogsaa her sattes hele Staden i Bevægelse, og Begivenheden feiredes med en stor Taksigelses-Gudstjeneste og Illumination om Aftenen. I Turin bragtes under en pragtfuld Illumination den neapolitanske Gesandt en Lykønskning. Stor var nu Forventningen om, hvad Kong Carl Albert vilde gjøre; men den 8de kundgjorde han for Kongeriget Sardinien en Constitution, hvori det for en italiensk Stat Mærkelige forekom, at den romerskkatholske Religion vel forblev Statsreligion, men andre bestaaende Troesbekjendelser og deres Gudsdyrkelse lovmæssigen skulde taales. Forresten skulde den lovgivende Magt overdrages til to Kamre. En umaadelig Glæde herover yttrede sig, og om Aftenen var Turin atter illumineret. I Genua ringedes med alle Klokkerne, Gaderne gjenlødes af Sang og Jubel og et Fakkeltogopførtes om Aftenen.

Saaledes syntes nu de længe nærede Ønsker at være blevne opfyldte, men Gemytterne kom alligevel ikke til Ro; Tankerne vendte sig nu saameget desto stærkere med en fiendtlig Stemning imod Østerrige. Italienernes almindelige Had til Tydskerne og Lyst til ved en Nationalkrig at drive dem ud af Italien er i det Foregaaende oftere omtalt; men ingensteds viste denne krigerske Lyst sig stærkere end i Kongeriget Sardinien, hvor en i høieste Grad fiendsk Tone mod

Østerrige gik igjennem alle Dagpressens Frembringelser. Den østerrigske Gesandt i Turin førte tilsidst Klage derover hos den sardinske Regjering, som dog endnu fandt det raadeligt at gjøre en Undskyldning derfor og at give Østerrige en Slags Oprejsning ved at afsætte den beskikkede Censor. Men dette havde kun til Følge, at de fiendtlige Folkedemonstrationer endnu bleve stærkere. Den 8de Februar blev i Genua Stadens Fane om Aftenen under en uhyre Jubel bragt op paa Theatret. Da nogle Adelsmænd tilkjendegave deres Misbag derover og kaldte det en Vanhelligelse at flæbe denne Genuesernes Helligdom op paa Skuepladsen, reiste sig en overspændt Advokat, og efter i en heftig Tale at have forsvaret hvad der var skeet, opfordrede han det sardinske Folk til at berede sig til Lombardernes Forsvar, idet han iblandt Andet raabte: „Den Første, som planter den trefarvede Fane paa Mailands Stadsmure, har tilkæmpet sig Martyrkronen og Udødeligheden.“ — Dagpressen fortsatte sine ophidsende Artikler, og det vrimlede af fiendske Sange og Flyveskrifter imod Østerrige. Regjeringen fortsatte med Iver de for længe siden begyndte Rustninger; de sardinske Officerer drømte allerede om at drage i Triumf ind i Mailand, og det Omfang, hvori Rustningerne drevnes, og Forventningen om en stor Understøttelse af de Radicale i Sveits, efter Ochsenbeins og Druevs Plan, var dem en sikker Borgen for, at deres Drøm vilde blive til Virkelighed. Overhovedet yttredes ikke mere nogen Tvivl om et snarligt Udbrud af en Krig med Østerrige. Det lod ogsaa til, at Kong Carl Albert havde grebet Revolutionsmændenes Tanke, at stille sig selv i Spidsen for et italiensk Forbund eller Kongerige, og befrie Overitalien fra Tydskernes Herre-

dømme. Snart stode betydelige sardinske Troppemasser langs med den lombardiske Grændse, og Gjæringen i Lombardiet, hvor Hadet imod Østerrige traadte saa aabenlyst frem, gav ham Haab om, at hele Overitalien vilde reise sig paa hans Vink. Østerrigerne paa deres Side sluttede Forsvarsforbund med Parma og Modena, medens de ligeledes opstillede en betydelig Stridsmagt ligeoverfor den sardinske paa Grændsen. Og saaledes stode begge Magter rustede, da Revolutionen i Frankrige gav Signalet til Krigens Udbrud.

Til Efterretning for Læseren bemærkes blot ved Udgivelsen af denne Deel, hvori Skildringerne standse ved Udbrudet af den franske Februarrevolution 1848, at den følgende Deel vil komme til at indeholde Skildringer af de her manglende europæiske Stater udenfor Skandinavien og ende med Frankrige indtil det nævnte Tidspunkt. Rækken af disse Skildringer vil saaledes omfatte Julirevolutionens Periode, og dermed vil dette Værk være sluttet.

Rønninge, den 12 Mai 1853.

J. L. Rohmann.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

01-859-323

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 06 03 15 018 2